ಆನಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಗ್ರಂಥರತ್ನಮಾಲೆ. ನಂ. ೨.

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು

(ಸಪ್ತಮ ಅಷ್ಟಮ ನವಮ ಸ್ಕಂಧಗಳು)

ಕರ್ಣಾಟಕ ವಚನವು.

ಶ್ರೀಮದ್ಯದುಶೈಲನಿವಾಸರಸಿಕ

ಪಂಡಿತ. ದೇವಶಿಖಾಮಣಿ ಅಳಸಿಂಗರಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತವು.

Vol. 5.

ಮದ್ರಾಸು.

ಆನಂದ ಮುದ್ರಾಕ್ಷರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ,

ಆರ್. ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಕಂಪೆನಿಯವರಿಂದ

ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

1955.

Price Rs. 3/12

ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂಧದ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿಷಯಗಳು	ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ
೧.	ನೃಸಿಂಹಾವತಾರದ ಕಥೆ. ಸನಕಾದಿಗಳು ಜಯವಿಜಯರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದು.	೧
೨.	ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ವಧವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದುದು. ...	೧೦
೩.	ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದುದು, ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದುದು.	೨೧
೪.	ವರಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಸ್ವರ್ಗಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡುದು ; ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟುದು.	೨೬
೫.	ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಗುರುಪುತ್ರರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಸಿದುದು. ಮತ್ತು ಆತನ ದೃಢವಾದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಕೋಪಿಸಿದುದು.	೩೩
೬.	ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರಾದ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದು.	೪೨
೭.	ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು.	೪೯
೮.	ನೃಸಿಂಹಾವತಾರವು.	೬೦
೯.	ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಕೋಪ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದುದು.	೬೨
೧೦.	ಭಗವಂತನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದುದು. ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರದ ಕಥೆ.	೮೬

ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧದ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ನವಮಸ್ಕಂಧದ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

ಸಪ್ತಮ ಅಷ್ಟಮ ನವಮ ಸ್ಕಂಧಗಳೊಳಗಿನ ಪಟಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ.

ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂಧವು

—ooooOOOoooo—

ನೃಸಿಂಹಾವತಾರದ ಕಥೆ.

ಸನಕಾದಿಗಳು ಜಯವಿಜಯರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದು

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, "ಓ ಯೋಗೀಂದ್ರಾ! ನೀನು ಹೇಳುವ ಭಗವಚ್ಚರಿತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿರುವುವು. ಆದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಒಂದು ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ನೀನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು. ಏನೆಂದರೆ ಭಗವಂತನಾದರೋ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದವನು. ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿದೋಷಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದವನು. ಅವನು ಕೋರತಕ್ಕ ವಸ್ತುವೊಂದೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣಕಾಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ನೋಡತಕ್ಕವನು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವವನು. ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿ ನೋಡತಕ್ಕ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಾದರೇನು? ಮನುಷ್ಯರಾದರೇನು? ರಾಕ್ಷಸರಾದರೇನು? ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಪೋಷಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನೂ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಂತೆಯೇ ತೋರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ದೇವತೆಗಳ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಅವನೂ ವಿಷಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇ ತೋರಿಸಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಸರ್ವಸಮನಾಗಿರಬೇಕಾದ ಭಗವಂತನು, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನೂ, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನೂ ತೋರಿಸುವುದೇಕೆ? ದೇವತೆಗಳಂತೆ ದೈತ್ಯರೂ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರ

ಭೂತರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನೂ ಇತರಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಹಿತವನ್ನೂ ಕೋರುವನೆ? ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಇಂದ್ರನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದುದೇಕೆ? ಆ ಭಗವಂತನಾದರೋ ಅವಾಪ್ತಸಮಸ್ತಕಾಮನು. ನಿತ್ಯಾನಂದಸ್ವರೂಪನು. ಇವನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಆಗಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಜನವೊಂದೂ ಇಲ್ಲ. ದೈತ್ಯರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂ ದುಂಟಾಗತಕ್ಕುದಾದ ದ್ವೇಷ, ಭಯ, ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೂ ಈಡಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅವನು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಭಯಪಡಬೇಕಾದುದೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವೇಕೆ? ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂದೇಹ ವುಂಟಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು.

ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕಮುನಿಯು ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಭಗವಂತನ ಅದ್ಭುತಚರಿತ್ರೆ ಯನ್ನು ಕುರಿತು, ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನವು ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು. ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ಆ ಭಗವಂತನ ಪುಣ್ಯಚರಿತ್ರವನ್ನು ನಾರದಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ಅನವರತವೂ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಆ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತೇ ನೀನೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವ್ಯಾಸಮಹ ರ್ಷಿಗೆ ಮೊದಲು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಸಂದೇಹಪರಿಹಾರವಾಗುವಂತೆ ಆ ಭಗ ವಂತನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನಿಗೆ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿದೋಷಗಳಾಗಲಿ, ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ ಜನನಮರಣಗಳಾ ಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೇನೋ ವಾಸ್ತವವು! ಆತನ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿಪ್ರ ಮಾಣಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಸದಸದಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವನು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವನು. ಅವನು ತಾನಾಗಿ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡ ತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ತನಗೆ ಶರೀರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅದರ ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ, ಒಂದರಿಂದೊಂದನ್ನು ಅಡಗಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಅಲೆ ಗಳು ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ಬಿದ್ದು ಆಗಾಗ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೂ ತಗ್ಗುತ್ತಲೂ ಇರುವು ವಲ್ಲವೆ? ಅದರಿಂದ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯೇನಿರಿ? ಅದರಂತೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರ ವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಈ ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯಗಳುಂ ಟಾಗುವುವು. ಭಗವಂತನು ದೇವಾಸುರರಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ,

ಶರೀರಗತವಾದ ದೋಷಗಳು ಆತ್ಮವನ್ನು ಮುಟ್ಟದಿರುವಂತೆ, ಈ ಸಾಧಕಗಳೊಂದೂ ಅವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರವು. ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು, ಎಂಬಿವು ಮೂರು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳೇಹೊರತು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸೇರಿದುವಲ್ಲ. ಇವು ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಗೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ರೇಕವಾಗಲಿ, ಕ್ಷೀಣತೆಯಾಗಲಿ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ಜೀವಗಳ ಕರ್ಮಕ್ಕೂ, ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಣವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಗ್ಗುತ್ತಲೂ ಇರುವುದು. ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ ಮತ್ತೆರಡೂ ತಗ್ಗಿರುವುವು. ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳು ಸತ್ವಗುಣಪ್ರಧಾನರೆಂದೂ, ದೈತ್ಯರು ರಜೋಗುಣಪ್ರಧಾನರೆಂದೂ ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಾದಿಗಳು ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನರೆಂದೂ ನೀನು ಕೇಳಿರುವೆಯಷ್ಟೆ? ಭಗವಂತನು, ಸತ್ವವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದಾಗ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ರಜೋಗುಣದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ದಾನವರನ್ನೂ, ತಮೋಗುಣದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಅವರವರ ಕರ್ಮಕ್ಕೂ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಸತ್ವಗುಣವಿದ್ದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಜಯವೂ, ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿದ್ದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಜಯವೂ ಸಿದ್ಧವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸತ್ವಪ್ರಧಾನರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಜಯವೇ ಕೈಗೂಡಿಬರುವುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ದೈತ್ಯ ದಾನವ ಯಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಪೂರ್ವಕರ್ಮವಿಶೇಷದಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ಮೀರುವಂತೆ ಸತ್ವಗುಣವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವರಿಗೇ ಆಗ ಜಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸತ್ವಗುಣದ ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯಗಳೇ ಜಯಾಪಜಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವುವು. ಈ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರವರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅವುಗಳ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಜಯಾಪಜಯಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದರಿಂದಲೂ, ದೇವತೆಗಳ ಜಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ದಾನವರ ಪರಾಜಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕಾರಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಹೀಗೆ ಅವರವರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೆಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಅಜ್ಞತೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ದೇವಾಸುರರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಆದರೆ ಅರಣಿಕಾಷ್ಠದಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ, ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಲೆತಿರುವುದರಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಲಾರನು. ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯು, ಅದರ ದೋಷಕ್ಕೊಳಗಾಗದೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಇವನು ಆಯಾವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗದೆ ಪ್ರಕಾಶಿ

ಸುತ್ತಿರುವನು. ತತ್ವತ್ರಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದ ಪಂಡಿತರು ಮಾತ್ರವೇ ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು. ಅರಣಿಯನ್ನು ಜ್ಜುವುದರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವಂತೆ, ಪಂಡಿತರು ತತ್ವಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಥಿಸಿ, ತಮ್ಮೊಳಗಿರುವ ಅಂತರಾತ್ಮನನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಭಗವಂತನು ಯಾವಾಗ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಶರೀರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವನೋ, ಆಗ ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವನು. ಹಾಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತಾನು ಯಾವಾಗ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸುವನೋ ಆಗ ಸತ್ವಗುಣವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವನು. ಆ ಲೀಲೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿ ಯಾವಾಗ ಶಯನಿಸಬೇಕೆಂದಿಷ್ಟಪಡುವನೋ, ಆಗ ತಮೋಗುಣವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವನು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾದ ಕಾಲವಿಭಾಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷ ಸಮಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾದ ವ್ಯಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. ತನಗಧೀನವಾದ ಕಾಲವನ್ನೇ ಆಯಾಜೀವಗಳ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸತ್ವಗುಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ತಗ್ಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲವೇ ಸತ್ವಗುಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಜಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು, ಇದರಿಂದಲೇ ಸತ್ವಪ್ರಧಾನರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಜಯವೂ, ರಜಸ್ತಮೋಗುಣವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಅಪಜಯವೂ ಕಂಡುಬರುವುದು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ರಾಜಸೂಯವನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದಾಗ, ಅವನಿಗೆ ನಾರದನಿಂದುಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದಾನೊಂದು ಇತಿಹಾಸವುಂಟು. ಅದನ್ನೇ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಧರ್ಮರಾಜನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದಮೇಲೆ, ಭೀಷ್ಮಾದಿಗಳ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅಗ್ರಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಿಶುಪಾಲನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನಿಂದಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಶಿಶುಪಾಲನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಶಿಶುಪಾಲನ ದೇಹದಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ತೇಜಸ್ಸು ಹೊರಟುಬಂದು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಸೇರಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಧರ್ಮ

ರಾಜನು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಿರು ವಾಗ್ಯ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾರದನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವನು "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಆಹಾ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಈ ಶಿಶುಪಾಲನ ಭಾಗ್ಯವಲ್ಲವೇ ಭಾಗ್ಯವು! ಶಿಶು ಪಾಲನು, ಪರತತ್ವವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಜನ್ಮಶತ್ರುವಾಗಿದ್ದರೂ ತೇಜೋರೂಪದಿಂದ ಹೊರಟು ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನಲ್ಲಾ! ಬೇರೆಯಾವ ಫಲವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾ ರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೂ ಈ ಭಾಗ್ಯವು ಲಭಿಸ ಲಾರದು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪೃಥುರಾಜನ ತಂದೆಯಾದ ವೇನನು, ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಕೋಪಿಸಿ ಅವನನ್ನು ನರಕಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಶಿಶುಪಾಲನಾದರೋ ತಾನು ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಲಿತುದುಮೊದಲು, ಇದುವರೆಗೂ ಆ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನೇ ಬೆಳೆಸುತ್ತ, ಅವ ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಇವನ ಸಹೋದರನಾದ ದಂತವಕ್ತ್ರನೂ ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಮಹಾಪಾಪಿಗಳು! ದುರಾತ್ಮರು! ಯಾವ ಅಕೃತ್ಯಕ್ಕೂ ಹೆದರತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಶಿಶುಪಾಲದಂತವಕ್ತ್ರರ ನಾಲಗೆಯು, ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಕುಷ್ಠರೋಗದಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತ ಲ್ಲವೆ! ಸತ್ತಮೇಲಾದರೂ ಇವರು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಈ ಎರಡು ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿದರಲ್ಲವೆ? ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಅಪ್ರಮೇಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಈ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಲಯ ಹೊಂದಿದುದು ಹೇಗೆ? ಇದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಓ ಮಹರ್ಷೀ! ಈ ವಿ ಚಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ದೀಪದಂತೆ ಸಂದೇಹದಿಂದ ಕಳವ ಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಆಗ ನಾರದನು ಧರ್ಮರಾಜನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಸಭಾಸದರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಶಿಶುಪಾಲನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ನಿಂದೆಯಾ ಗಲಿ, ಸ್ತೋತ್ರವಾಗಲಿ, ಸತ್ಕಾರವಾಗಲಿ, ತಿರಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ, ಚಂದನಾದ್ಯ ಲಂಕಾರಗಳಾಗಲಿ, ವಿಕಾರವೇಷಗಳಾಗಲಿ ದೇಹಕ್ಕೇ ಹೊರತು ಆತ್ಮಕ್ಕಲ್ಲ! ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸತಕ್ಕವರುಮಾತ್ರವೇ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ

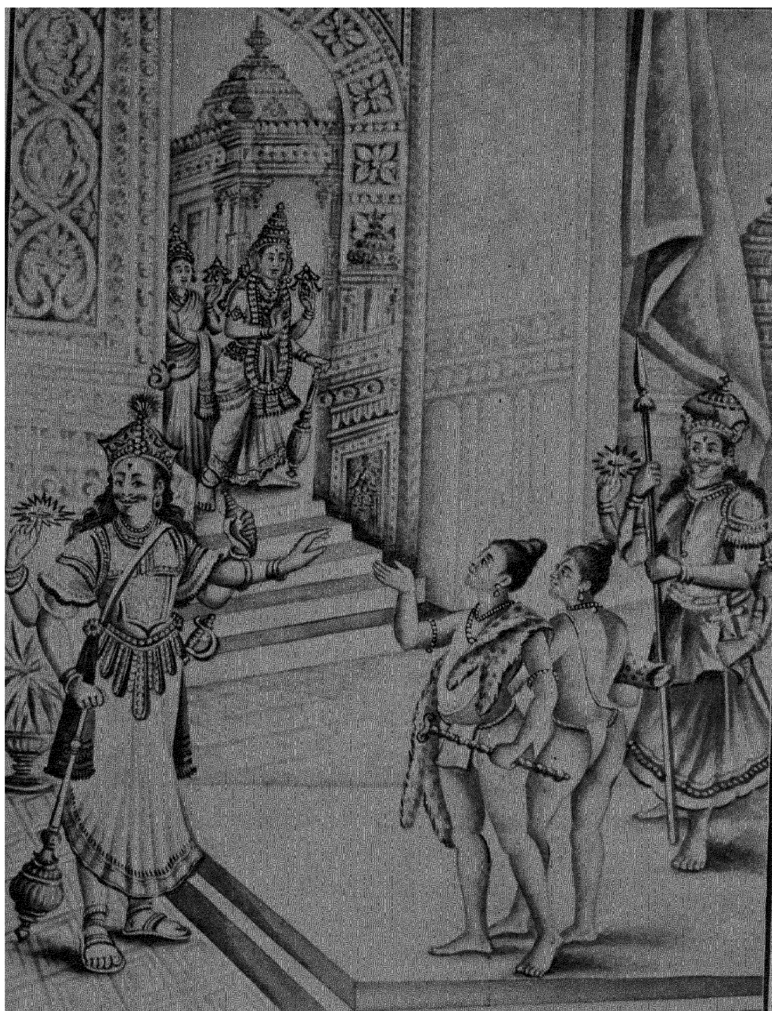
ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಈ ವಿವೇಕದಿಂದಲೇ ಕೋಪವನ್ನು ತಂದು ಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಯತ್ನಿಸುವರು. ಹೀಗೆಯೇ ನಾವು ಇತರರಿಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ನಿಂದಾದಿಗಳೂ ಅವರ ಶರೀರಕ್ಕೇ ಹೊರತು ಆತ್ಮಕ್ಕಲ್ಲ. ನಿಂದೆ, ದಂಡನೆ ಮೊದಲಾದುವು ಹೇಗೆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸೇರುವುವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ವಧ ವೆಂಬುದೂ ಕೂಡ ದೇಹಕ್ಕೇ ಸೇರಿದುದು. ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವಿದ್ದ ವರು, ಆ ವಧವನ್ನೂ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಹೀಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿಮಾನವು, ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೇ ಹೊರತು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗಿಲ್ಲ. ಈ ಅಭಿಮಾನವೆಲ್ಲವೂ ಅನಾದಿಯಾದ ಕರ್ಮವಾಸನೆಯಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಕರ್ಮರಹಿತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಆ ಅಭಿಮಾನವಾಗಲಿ, ಅದರಿಂದ ತೋರತಕ್ಕ ಹಿಂಸಾದಿಗಳಾಗಲಿ, ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಶಿಶುಪಾಲನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದುದೂ, ಕೃಷ್ಣನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದುದೂ, ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಇವರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ರಹಸ್ಯವೊಂದುಂಟು. ಕೃಷ್ಣನು ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹರೆಂಬುದನ್ನು ಜನಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸ ಜನ್ಮವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕಾಲವೂ ಬಂದೊದಗಿತ್ತು. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆತನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನೇ ಹೊರತು ಶಿಶುಪಾಲನಮೇಲೆ ಕೋಪದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಸಂಸಾರಿಗಳಂತೆ ಅವನು ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕಾಗಲಿ, ನಿಂದೆಗಾಗಲಿ, ಕದಲ ತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟನು. ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕ ಆ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ತಿರಸ್ಕಾರವೆಂದರೇನು? ಆದರೆ ನಾವೂ ಶಿಶುಪಾಲನಂತೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಯೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಬಾರದೆ? ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿರುವುದೇಕೆ?" ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಸುಮ್ಮನೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗದು! ಯಾವನು, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ದ್ವೇಷದಿಂ ದಾಗಲಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಸ್ನೇಹದಿಂದಾಗಲಿ, ಭಯದಿಂದಾಗಲಿ, ಕಾಮ ದಿಂದಾಗಲಿ, ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬೇರೊಂದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ, ತದೇಕಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು.

ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಶಿಶುಪಾಲನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ದ್ವೇಷವನ್ನೇ ಬೆಳೆಸಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅದೇ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದೆರಡಾವರ್ತಿ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೈದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆ? ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ವೈರವಾಗಲಿ, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂದಾಗಲೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧಕವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಮಹತ್ತಾದ ವೈರದಿಂದಲೂ, ಭಯದಿಂದಲೂ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮತವು. ಇದಕ್ಕೆ ಭ್ರಮರಕೀಟನ್ಯಾಯವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಕಣಜದ ಹುಳುವು, ತನ್ನ ಆಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಬೇರೆ ಹುಳುಗಳನ್ನು ತಂದು, ತನ್ನ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟಾಗ, ಆ ಹುಳುವು ಸಂತತವೂ ಭಯದಿಂದ ಆ ಕಣಜದ ರೂಪವನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ರೆಕ್ಕೆಬೆಳೆದು ಅದೇ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹಾರಿಹೋಗುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ, ಲೀಲಾಮಾನುಷಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ, ಶಿಶುಪಾಲದಂತವಕ್ತ್ರರಿಬ್ಬರೂ ಹುಟ್ಟಿದುದುಮೊದಲು ವೈರವನ್ನೇ ಬೆಳೆಸುತ್ತ, ತದೇಕಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪಾಪಶೇಷವನ್ನು ಕಳೆದು, ಆ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಹೀಗೆಯೇ ಯಾವವಿಧದಿಂದಲಾದರೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದವರಿಗೆ, ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕಾಮದಿಂದಲೂ, ದ್ವೇಷದಿಂದಲೂ ಭಯದಿಂದಲೂ, ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರೆಷ್ಟೋಮಂದಿ, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪಾಪವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಾಮದಿಂದಲೂ, ಕಂಸನು ಭಯದಿಂದಲೂ, ಶಿಶುಪಾಲಾದಿಗಳು ದ್ವೇಷದಿಂದಲೂ, ಯಾದವರು ಬಂಧುತ್ವದಿಂದಲೂ, ಪಾಂಡವರಾದ ನೀವು ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾವೂ ಈ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಪಾಪವಿಮುಕ್ತರಾದೆವು. ಆದರೆ "ಭಗವಂತನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತಿದ್ದರೂ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಗನಾದ ವೇನನೊಬ್ಬನಿಗೆಮಾತ್ರ ಶಿಶುಪಾಲಾದಿಗಳಂತೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗದೆ ಹೋದುದೇಕೆ?" ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕಾಮದ್ವೇಷಾದಿಗಳೈದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲ

ವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದರೆ ಮುಕ್ತಿಯೇನೋ ಸಿದ್ಧವೆ. * ವೇನನಾದರೋ ಈ ಐದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದನ್ನೂ ದೃಢವಾಗಿ ಹಿಡಿಯದೆ ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಆಗಾಗ ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ಅಧೋಗತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಧರ್ಮರಾಜಾ! ನಿನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಶಿಶುಪಾಲದಂತವಕ್ತ್ರರು ಮುಕ್ತಿಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಂದುಕಾರಣವೂ ಉಂಟು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಮೊದಲು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪದಿಂದ ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಈಗ ವಿಮೋಚನಕಾಲವು ಬಂದುದರಿಂದ ಸ್ವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿದರು" ಎಂದನು. ಆದಕ್ಕಾ ಧರ್ಮರಾಜನು "ಓ ಮಹರ್ಷೀ! ಈ ವಿಷಯವೂ ನನಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ತೋರುವುದು. ಸಂಸಾರಮುಕ್ತರಾಗಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರಿದವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುವುವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದವರಿಗೆ, ಪುನರ್ಜನ್ಮವೆಂದರೇನು? ಅವರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರಾರು? ಆ ಶಾಪವೆಂತದು? ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಅಂತವರಿಗೆ ದೇಹಸಂಬಂಧವೂ, ಅದರಮೂಲಕವಾದ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳೂ ಉಂಟಾದುದು ಅಸಂಗತವಲ್ಲವೆ? ಇದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಆದಕ್ಕಾ ನಾರದನು "ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಕೇಳು! ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರಾದ ಸನಕಸನಂದನಾದಿಗಳು, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ವಿಷ್ಣುದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ

---

* ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಂತೆಯೇ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧ ದ್ವೇಷ ಭಯಾದಿಗಳೂ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣವೆಂದೇ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಕಾಮಾದಿಗಳೇ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿದಾಯಕವೆಂದೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೊಂದುಂಟು. "ಪಾರ್ಥ ನೈವೇಹ ನಾಮುತ್ರ ವಿನಾಶಸ್ತಸ್ಯ ವಿದ್ಯತೆ" ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವಂತೆ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ನಡುವೆ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಹೊಂದಿದರೂ ಅದು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿ ಫಲಕಾರಿಯಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಮದ್ವೇಷಾದಿಗಳಾದರೋ ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಡುವುದೋ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಪಾಕಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವವರೆಗೆ ಅನುಸ್ಯೂತವಾಗಿ ನಡೆದುಬರಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವು ಮುಕ್ತಿಕಾರಣಗಳಾಗುವುವೇ ಹೊರತು ನಡುವೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋದರೆ ಸ್ವರೂಪನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ, ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಇವು ಭಕ್ತಿಯಂತೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾರವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವೇನನಿಗೆ ನರಕವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

9. ಜಯವಿಜಯರೆಂಬ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ವೈಕುಂಠದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಸನಕಾದಿಮುನಿ
ಕುಮಾರರನ್ನು ತಡೆದುದು. B—5.

ಹೋದರು. ಅವರು ಹಿರಿಯರಿಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಐದಾರು ವರುಷದ ಕುಮಾರರಂತೆಯೇ ಕಾಣಬರುತಿದ್ದರು. ಈ ಮುನಿಕುಮಾರರು ಮೈ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ, ದಿಗಂಬರರಾಗಿ, ವೈಕುಂಠದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿದ್ದ ಜಯವಿಜಯರೆಂಬ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಬ್ಬರೂ ಅವರನ್ನು ಯಾರೋ ಅರಿಯದ ಮಕ್ಕಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಮುನಿಕುಮಾರರು ಬಹಳ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟರಾಗಿ "ಎಲೈ ದುರಾತ್ಮರೆ! ಈ ನಿಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನೂ, ಕೋಪವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ, ನೀವು ಕೇವಲರಜಸ್ತಮೋ ಗುಣವುಳ್ಳವರಂತೆ ಕಾಣುವಿರಿ. ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲದ ಈ ಭಗವಂತನ ಪಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನೀವು ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ ಈಗಲೇ ನೀವು ಪಾಪಪ್ರಚುರವಾದ ರಾಕ್ಷಸಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರಿ" ಎಂದರು. ಆಮೇಲೆ ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಬ್ಬರೂ ಅವರ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡಲು, ಆ ಋಷಿಗಳು ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಶಾಪವಿಮೋಚನವನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ಆ ಜಯ ವಿಜಯರೇ ಮೊದಲು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು, ಭಗ ವಂತನು ನರಸಿಂಹಾವತಾರದಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ವರಹಾವ ತಾರದಿಂದಲೂ ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಕೇವಲ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ವಿಧದಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನ ತೇಜೋಬಲದಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತನಾಗಿದ್ದ ಆ ಕುಮಾರನನ್ನು, ಯಾವವಿಧದಿಂದಲೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಇದೇ ನೆವದಿಂದ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನು ನೃಸಿಂಹಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳೇ ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿನ ಪತ್ನಿ ಯಾದ ಕೇಕಸಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಬಾಧಿಸುತಿದ್ದರು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ರಾಮಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಕೊಂದು, ಆ ಜನ್ಮದಿಂದ ದಾಟಿಸಿದನು. ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಆ ರಾಮ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಹರ್ಷಿಯು ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು ವನು. ಆ ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣರೇ ಶಿಶುಪಾಲದಂತವಕ್ತ್ರರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಈಗ ಕೃಷ್ಣನ ಚಕ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಹತರಾಗಿ

ಶಾಪವಿಮೋಚನವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿದ್ದ ಜನ್ಮದ್ವೇಷವೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿ" ಎಂದನು. ಆಗ ಧರ್ಮರಾಜನು "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯೇಕೆ? ತಂದೆಗೆ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿದುದೇಕೆ? ರಾಕ್ಷಸಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿಯು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದುಂಟಾಯಿತು? ಆ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು.

ಇದು ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ವಧವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದುದು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಕೇಳು! ತನ್ನ ಸಹೋದರನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಹತನಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಕೋಪದಿಂದಲೂ, ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಕಟಕಟನೆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವನು! ಆಗಾಗ ತುಟಿಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚುವನು! ಕೋಪದುರಿಯಿಂದ ಹೊಗೆಯಾಡುವಂತೆ ಧೂಮ್ರವರ್ಣವಾದ ಆಕಾಶವನ್ನು ಆಗಾಗ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿನೋಡುವನು! ಭಯಂಕರವಾದ ಕಣ್ಣಾಲಿಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವನು! ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗುರಿನಿಂತ ಹುಬ್ಬುಗಂಟುಗಳಿಂದಲೂ ನೋಡುವವರನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತ ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ತನ್ನ ಶೂಲವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಹಿಡಿದು, ರಾಕ್ಷಸ ಸಭೆಯನಡುವೆ ನಿಂತು "ಎಲೈ ದೈತ್ಯರೆ! ಎಲೈದಾನವರೇ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ! ಎಂದು ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ದೈತ್ಯದಾನವರನ್ನೂ ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕರೆದು ಹೇಳುವನು. "ಓ ತ್ರಿಮೂರ್ಧಾ! ತ್ರ್ಯಕ್ಷಾ! ಶಂಬರಾ! ಶತಬಾಹೂ! ಹಯಗ್ರೀವಾ! ನಮುಚೀ! ಪಾಕಾ! ಇಲ್ವಲಾ! ವಿಪ್ರಚಿತ್ತೀ! ಪುಲೋಮಾ! ಶಕುನಾ! ನೀವೊಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ! ನಾನು ಹೇಳುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು

ನೀವೆಲ್ಲರೂ ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಬಹಳ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುವು ದೇವ ದಾನವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಪರಾದ ದೇವತೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ನನಗೆ ಪ್ರಿಯಸಹೋದರನಾಗಿಯೂ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಮಾಪ್ತನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವನು. ದೇವತೆಗಳ ಮುಖಸ್ತುತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಮಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ತಾನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಸಹಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕಪಟದಿಂದ ಕಾಡುಹಂದಿಯಾಗಿ ಬಂದು, ಈ ಘೋರ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿರುವನು. ಎಳಮಕ್ಕಳಂತೆ ಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮುಖ ಸ್ತುತಿಗೆ ಮರುಳಾಗತಕ್ಕ ಆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವನ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ಮುರಿಯ ಬೇಕಾದುದೇ ಈಗ ನಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯಕಾರ್ಯವು. ಆ ಕಾರ್ಯಭಾರವು ನನಗಿರಲಿ! ಇದೋ! ಈ ಶೂಲದಿಂದ ರಕ್ತಪ್ರಿಯನಾದ ನನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ತರ್ಪಣ ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಆ ವಿಷ್ಣುವೇ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯಾಶ್ರಯನಾಗಿರುವನು. ದೇವತೆಗ ಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತನೇ ಪ್ರಾಣದಂತಿರುವನು! ಮೊದಲು ಅವನನ್ನು ಕೊಂದರೆ, ಬುಡ ವನ್ನು ಕಡಿದ ಮರದಲ್ಲಿ ಕೊಂಬೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಾನಾಗಿ ಒಣಗಿಬೀಳುವಂತೆ, ದೇವತೆಗ ಳೆಲ್ಲರೂ ಮೃತಪ್ರಾಯರಾಗುವರು. ಆದರೆ ನಾನು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀವು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಗಳುಂಟು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈಗಲೇ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿರಿ! ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ತುಂಬಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಪಸ್ಸು, ಯಜ್ಞ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ವ್ರತ, ದಾನ, ಮೊದಲಾದ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ, ದೇವತೆಗಳ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆದು ದರಿಂದ ನೀವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ಯಜ್ಞಶೀಲರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನೂ, ವ್ರತನಿಷ್ಠರನ್ನೂ, ಹುಡುಕಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತ ಬನ್ನಿರಿ! “ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಹುದೆ?” ಎಂದು ನೀವು ಸಂದೇಹಿಸಬೇಡಿರಿ! ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ, ತಪಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳೇ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶರೀರವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುವು. ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳೂ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು. ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಋಷಿಗ ಳನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನನ್ನೇ ಸೇರುವುವು ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ಅವರು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಕ್ತಿಯೂ ಕುಂದುತ್ತ ಬರುವುದು. ಯಜ್ಞಗ

ಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳೂ ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಯುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರುವರೋ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆಯುವುವೋ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೂ, ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳೂ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವುವೋ, ಆಯಾಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿರಿ! ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ! ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವರನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿರಿ!'' ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾಕ್ಷಸ ಭಟರೆಲ್ಲರೂ ಆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಂದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡಕಂಡವರೊಡನೆ ಕಲಹವನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಬಂದರು. ಕೆಲವರು ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ, ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೂ, ಗೋಮಾಳಗಳನ್ನೂ, ತೋಟಗಳನ್ನೂ, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನೂ, ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ, ಗಣಿಗಳನ್ನೂ, ತೋಪುಗಳನ್ನೂ, ಕೃಷಿಮಾಡತಕ್ಕವರ ನಿವಾಸಗಳನ್ನೂ, ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೂ, ಬೇಡರ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನೂ, ರಾಜಧಾನಿಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವ ಸಂದಿಗೊಂದಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಕಂಡಕಂಡಕಡೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟು ಸುಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸೇತುವೆಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಕಾರಗಳನ್ನೂ, ಗೋಪುರಗಳನ್ನೂ ಇಡಿದು ಕೆಡಹುತ್ತಬಂದರು. ಕೆಲವರು ಫಲವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದರು. ಕೆಲವರು ಮನೆಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿಡುತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಕಂಡಕಂಡ ಜನರನ್ನು ಕೊಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಸುಡುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿ ಲೋಕಕಂಟಕರಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭಯಪೀಡಿತರಾಗಿ, ಆ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು, ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳದೆ ಅದೃಶ್ಯರಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತ, ಅವನಿಗೆ ತಾನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿದನು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಅಷ್ಟು ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದರೂ, ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತಿದ್ದ ಬಂಧುವರ್ಗದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ, ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಶಕುನಿ, ಶಂಬರ, ಧಾರ್ಷ್ಟ್ಯ, ಭೂತಸಂತಾಪನ, ವೃಕ, ಕಾಲನಾಭ, ಮಹಾನಾಭ, ಹರಿಶ್ಮಶ್ರು, ಮದೋತ್ಕಟರೆಂಬ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಅವರ ತಾಯಿಯಾದ ರುಷದ್ಭಾನುವನ್ನೂ, ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ದುಃಖಿಸುತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ದಿತಿಯನ್ನೂ ಕರೆದು, ಅವರನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಸಾಂತ್ವವಚನಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವನು ''ಓ ಅಮ್ಮಾ! ಓ

ನಾದೀನೀ! ಎಲೈ ಕುಮಾರರೆ! ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗಾಗಿ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ದುಃಖಿಸಬಾರದು! ಶತ್ರುವನ್ನಿದಿರಿಸಿ ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶೂರರಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾದುದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಆವಿಧವಾದ ಮರಣವು ಸಂಭವಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ದುಃಖಿಸುವುದುಂಟೆ? ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಬರತಕ್ಕ ಪ್ರಯಾಣಿಕರು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ನ ಸತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅರವಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷಣಕಾಲದವರೆಗೆ ಒಂದಾಗಿ ಕಲೆತಿದ್ದು, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳ ಆತುರವು ತೀರಿದಮೇಲೆ, ನಾನಾಕಡೆಗೆ ಚದರಿಹೋಗುವರಲ್ಲವೆ? ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಕೂಡ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಕರ್ಮಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಚದರಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ತಂದೆಮಕ್ಕಳು, ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ಮೊದಲಾದ ಸಂಸಾರಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಗಂತುಕವಾಗಿ ಬಂದು, ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಿದ್ದು ತಪ್ಪಿಹೋಗ ತಕ್ಕವುಗಳೇ ಹೊರತು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ! ಆತ್ಮವೆಂಬುದು ನಿತ್ಯವು. ಆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ಮಾನು ಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಶರೀರಗಳು ತಗಲುಕಟ್ಟಿದಾಗ, ಈ ಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಏರ್ಪಡುವುವು. ಕರ್ಮಾಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಶರೀರವು ಬಿಟ್ಟುಹೋದಾಗ ಈ ಸಂಬಂಧವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು. ದೇಹಕ್ಕೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ ನಾಶವುಂಟು! ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಾಲೂ ನಾಶವಿಲ್ಲ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸತಕ್ಕ ಮೂಢರಲ್ಲವೇ ಈ ದೇಹವಿಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸಬೇಕು! ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶಗಳೆಂಬ ವಿಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕೃತಿಗೇ ಹೊರತು ಆತ್ಮನಿಗಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕಾರಗಳೊಂದಕ್ಕೂ ಈಡಾಗದುದರಿಂದ ಶುದ್ಧವೆನಿಸಿರುವುದು. ಆತ್ಮವು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲುದು. ಆತ್ಮವು ಸಹಜ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು, ಬೇರೆಬೇರೆ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಾನು ಗುಣವಾಗಿ ತಗಲುಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲಿನ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಿ "ನಾನು ದೇವನು, ನಾನು ಮನುಷ್ಯನು" ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಕೇವಲಭ್ರಮವಲ್ಲವೆ? ಕೊಳದನೀರು ಕದಲಿದಾಗ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿದ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಕದಲಿದಂತೆ ಕಾಣುವುವು. ಮನು ಷ್ಯನು ಗಿರಗಿರನೆ ಸುತ್ತುವಾಗ ಕಣ್ಣಾಲಿಗಳು ಸುತ್ತುವುದರಿಂದ ಭೂಮಿಯೊಬ್ಬವೂ ಸುತ್ತುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಹೀಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮತ್ತೊಂದರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಚಲನ ಭ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಜೀವನು

ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಾನು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಷಯಾಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆ ದೇಹವೇ ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದು "ನಾನು ದೇವನು, ನಾನು ಮನುಷ್ಯನು" ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸುವನು. ಶರೀರಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಾನು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಶರೀರವು ತನಗೆ ಸಹಜವೆಂದೇ ಎಣಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸುವುದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಪರೀತಭಾವನೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಈ ವಿಧವಾದ ಕೋರಿಕೆಯೇ ಕರ್ಮಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದುದು. ಈ ಭಾವನೆಯು ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟವಸ್ತುಗಳ ಸಂಯೋಗವಿಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ನಾನಾಬಗೆಯ ದುಃಖಗಳು, ವಿವೇಕಹೀನತೆ, ವಿಷಯಚಿಂತೆ, ಸನ್ಮಿತ್ರರ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ವಿವೇಕವು ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆಯೂ ಅದನ್ನು ಮರೆತು ವಿಪರೀತಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು, ಈ ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವೂ ಕರ್ಮಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುವುವು. ಅಮ್ಮ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಮನಿಗೂ, ಸತ್ತವನೊಬ್ಬನ ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದರೂಪವಾದ ಪೂರ್ವಕಥೆಯೊಂದುಂಟು. ಅದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ! "ಮೊದಲು ಉಶೀನರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುಯಜ್ಞನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ರಾಜನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಂದಾನೊಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದನು. ಅವನ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ಶವದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಸೇರಿ ಅಳುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ರಾಜನ ದೇಹವು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮರದ ತುಂಡಿನಂತೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತು. ಅವನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ರತ್ನಕವಚಗಳು ಹರಿದುಹೋಗಿ, ಅವನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳೂ, ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳೂ ಕದಲಿಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳು ನಾಟಿಕೊಂಡಿದ್ದುವು. ಅವನ ಸರ್ವಾವಯವಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ತವು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ, ತಲೆಕೆದರಿ, ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಕಣ್ಣಾಲಿಗಳು ಮೇಲೆ ನಾಟಿಕೊಂಡಿದ್ದುವು. ಕಮಲದಂತೆ ಮನೋಹರವಾದ ಅವನ ಮುಖವೆಲ್ಲವೂ ಧೂಳಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ್ದಿತು. ಆಯುಧಸಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಭುಜವು ತುಂಡಾಗಿಬಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ದೈವಗತಿಯಿಂದ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ ಆ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನ ಪತ್ನಿಯರೆಲ್ಲರೂ ದುಃಖದಿಂದ ಎದೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ "ಅಯ್ಯೋ! ಕೆಟ್ಟೆವಲ್ಲಾ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ" ಎಂದು ಅವನ ಕಾಲ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ರೋದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಅವರ ಸ್ತನದ ಮೇಲಿನ ಕುಂಕುಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕದಲಿ ಬೀಳುತಿದ್ದುವು. ತಮ್ಮ ದುಃಖಬಾಷ್ಪದಿಂದಲೇ ಪತಿಯ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆಯುವಂತೆ, ಆತನ ಪಾದಸಮೀಪದಲ್ಲಿ

ಕುಳಿತು, ತಲೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಕದಲಿಬಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ, ತಮ್ಮ ರೋದನದಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ದುಃಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆಂದು ವಿಲಪಿಸುವರು. "ಹಾ! ನಿಷ್ಕರುಣವಾದ ದೈವವು ನಿನಗೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟಿತೆ? ಕ್ರೂರದೈವವು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಗಿಸಿತಲ್ಲಾ? ಈ ಉಶೀನರದೇಶದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತಿದ್ದ ನೀನು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೀಗೆ ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ, ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು ಯುಕ್ತವೆ? ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ, ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾವು ಹೇಗೆ ಬದುಕಬಲ್ಲೆವು? ಹೇಪ್ರಭೂ! ನೀನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆಯೋ! ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವು. ನಮಗೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸಹಗಮನವನ್ನು ಕೊಡು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಆ ರಾಜನ ಮೃತದೇಹವನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ದಹನಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಲಾರದೆ, ಅಳುತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಂಗತನಾದನು. ಹೀಗೆ ಆ ರಾಜನ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಉಚ್ಚಧ್ವನಿಯಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಯಮನು, ಒಬ್ಬಬಾಲಕನ ವೇಷದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಮುಂದೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು "ಅಯ್ಯೋ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನನಗಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋಂದು ದೊಡ್ಡವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಜನನಮರಣಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿದವರು. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲದ ಅನುಭವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ ಇವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಮೋಹವು ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ! ಆಹಾ! ಇದಲ್ಲವೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯಬೇಕಾದುದು ಸಹಜಧರ್ಮವೆಂಬುದನ್ನೂ, ತಾವೂ ಇದರಂತೆಯೇ ಈಗಲೇ ನಾಳೆಯೋ ಸಾಯತಕ್ಕವರೆಂಬುವನ್ನೂ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದೂ ಇವರು ಈಗ ಸತ್ತ ಮನುಷ್ಯನಿಗಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ! ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅರಿಯದ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಾವೇ ಧನ್ಯರಲ್ಲವೇ! ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಲ್ಲದ ತಬ್ಬಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ದುಃಖಿಸದೆ, ಅವರ ಚಿಂತೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆವು. ಇದೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನಾವು ಕೈಲಾಗದ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಹುಲಿ, ತೋಳ, ಮೊದಲಾದ ಕಾಡುಮೃಗಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತಾಗದೆ, ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವೆವಲ್ಲವೆ? ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಿದ

ಭಗವಂತನೇ ಈಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ತೀರಿಸಿಬಿಡುವನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೆ ವಿಚಾರವೇಕೆ ? ಓ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ! ಯಾವನು, ತಾನುಮಾತ್ರ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಾಶವಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದು, ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವನೋ, ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಕೊನೆಗೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾನೇ ನಾಶಮಾಡುವನೋ ಆ ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವನು. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಅವನಿಗೆ ಕ್ರೀಡಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾಗಿರುವುವು. ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸಮರ್ಥನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀವು ಸತ್ತವರನ್ನು ನೋಡಿ ಅಳುವುದೇಕೆ! ಹುಟ್ಟಿದವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸುವುದೇಕೆ ? ದಾರಿತಪ್ಪಿ ಘೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವನೂಕೂಡ, ದೈವಬಲವಿದ್ದರೆ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟವಸ್ತುವೂ ಕೂಡ ದೈವವು ವಿಪರೀತವಾದಾಗ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ದೈವಾನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದವನೂ ಸುಖದಿಂದ ಜೀವಿಸಬಲ್ಲನು. ದೈವಕೃಪೆಯು ತಪ್ಪಿದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಂಧುವರ್ಗಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವನೂ ಬದುಕಲಾರನು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾದ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಆ ಕರ್ಮಫಲವು ತೀರುವವರೆಗೆ ಬದುಕಿದ್ದು, ಅವಸಾನಕಾಲವು ಬಂದಕೂಡಲೇ ನಾಶಹೊಂದುವುದು. ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಫಲಗಳನ್ನು ತಂದಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಆ ಈಶ್ವರನೇ ಕಾರಣನು. ಈ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವುವು. ಆ ಈಶ್ವರನು ಒಂದೊಂದೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಸೇರಿದ್ದರೂಕೂಡ, ಆತನು ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗುಣದೋಷಗಳಿಗೆ ತಾನು ಗುರಿಯಾಗಲಾರನು. ಅದೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಜೀವನಾದರೋ ಆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವಿರುವವರೆಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಡಲ್ಪಡುವನು. ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರತಕ್ಕ ಜೀವಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ, ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾತಿಯಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಅದರ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವನು. ಮಣ್ಣು, ನೀರು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಕಲೆಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಮನೆಯಂತೆ, ದೇಹವೆಂಬುದು ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದೇರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಅವರವರ ಶಿಲ್ಪಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಟ್ಟಡಗಳೂ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವಹಾಗೆ, ಜಯಾಜೀವಗಳು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನು

ಸಾರವಾಗಿ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ಶರೀರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. ಹೀಗೆ ದೇಹಕ್ಕೂ ಅದರಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಜೀವರಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು, ಒಂದು ಮನೆಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ನಿವಾಸಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧದಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದಲೇ ನೀವು ದೇಹಾತ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು, ಮರ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಕಟ್ಟಡವು, ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವಂತೆಯೇ, ಪಂಚಭೂತಗಳ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ದೇಹವೂ ಕೂಡ, ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ, ಬಾಲ್ಯಯೌವನಾದಿ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಕೊನೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವುದು. ಹಳೇ ಕಟ್ಟಡವು ಕುಸಿದುಬಿದ್ದಾಗ, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದವನು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೊಂದು ಹೊಸ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ, ಜೀವನೂ ಕೂಡ, ಒಂದು ಶರೀರವು ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಬಿದ್ದು ಹೋದಮೇಲೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವನು. ಬಿದ್ದುಹೋದ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮನುಷ್ಯನೇ ಸತ್ತನೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಹುಚ್ಚಲ್ಲವೆ ? ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಬೆಂಕಿಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದಾಗ ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಕಾರದಿಂದ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದರೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಆ ವಿಕಾರಗಳು ಸಹಜವಲ್ಲ. ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ವಾಯುವೂ ಕೂಡ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಆಕಾಶವು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದರೂ, ಆಯಾ ವಸ್ತುವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಅವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದು. ಇವುಗಳಂತೆಯೇ ಜೀವನು, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಅವುಗಳೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ದೇಹಕ್ಕುಂಟಾಗುವ ಜನನಮರಣಾದಿವಿಕಾರಗಳಿಗೊಳಪಡದೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಓ ಜನರೇ! ನೀವು ಯಾವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಿಲಪಿಸುತ್ತಿರುವಿರೋ ಆ ದೇಹವು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆಯೇ ಬಿದ್ದಿರುವುದಲ್ಲವೆ ? ಇದನ್ನು ನೀವು ರೋದಿಸುವುದೇಕೆ ? "ಈ ದೇಹಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಅಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಗೋಳಾಟವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲ ಜೀವನು ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಳುತ್ತಿರುವೆವು" ಎಂದು ಹೇಳುವಿರೇನು ? ಜೀವನು ಎಂದಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳತಕ್ಕನಲ್ಲ. ಹಿಂದೆಯೂ ನೀವು ಅವನನ್ನು ಕಂಡವರಲ್ಲ, ಈಗಲೂ ಅವನನ್ನು ಕಾಣಲಾರಿರಿ. ಎಷ್ಟೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಅವನು ಗೋಚರಿಸಲಾರನು. ಹಿಂದೆಯಾಗಲಿ, ಮುಂದೆಯಾಗಲಿ ನಿಮಗೆ ಗೋಚರಿಸದಿದ್ದವನು, ಈಗ

ನಿಮ್ಮ ಗೋಳಾಟವನ್ನು ಕೇಳಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವನೇನು? “ಜೀವಸ್ವರೂಪವು ಗೋಚರಿಸದಿದ್ದರೂ ಹೋಗಲಿ! ನಮಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲವೆ? ಆ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗಾಗಿ ನಾವು ದುಃಖಿಸುವೆವು” ಎಂದು ಹೇಳುವಿರಾ! ನೀವು ಹೇಳುವಂತೆ ಪ್ರಾಣವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದೂ ನಿಮ್ಮ ವಿಲಾಪವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಶಕ್ತವಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೂ, ನಿಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದವನು ಜೀವಾತ್ಮನು. ಆವನು ಈ ಶರೀರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದು, ಪಂಚ ಭೂತಗಳಿಂದಲೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮಿತ ವಾದ ಈ ಬಗೆಯ ಉತ್ತಮನೀಚದೇಹಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದು ತನ್ನ ಕರ್ಮಫಲವು ತೀರಿದೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಹಜ ವಾದ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪದೊಡನೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವನು. ಹೀಗೆ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೂ ಬಿಡುವುದೂ ಕರ್ಮವಶವಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಲಬ್ಧವಾದ ಜೀವನು ತನಗೆ ಸಹಜವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ದುಃಖಿಸುವುದೇಕೆ? ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಕರ್ಮವಿರುವ ವರೆಗೆಮಾತ್ರವೇ ಆ ಶರೀರವಿರುವುದು. ಆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವೇ ಸಂಸಾರವು. ಅದರಿಂ ದಲೇ ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮವೂ, ಕ್ಲೇಶವೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದು. ಎಲೈಸ್ತ್ರೀಯರೆ! ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಜೀವಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದ ಈ ರಾಜದೇಹವು ತಗುಲು ಕಟ್ಟಿತು. ಆ ಶರೀರದ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಂಬಂಧವೂ ಏರ್ಪ ಟ್ಟಿತು. ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮವಿರುವವರೆಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧವೆಲ್ಲವೂ ತೋರುವುದೇ ಹೊರತು, ದೇಹಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಆಗ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಬಂ ಧವೂ ತೋರಲಾರದು. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಪರಿಣಾಮದಿಂದುಂಟಾದ ಈ ದೇಹಾದಿ ಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ತಮಗೆ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಅಭಿಮಾನಿಸಬಾರದು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಕಾಲವಿದ್ದು ಹೋಗತಕ್ಕವುಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನಿಡುವುದು, ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಆಸೆಪಡುವಂತೆ ಅವಿವೇಕವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಎಲೈ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ! ದೇಹಾತ್ಮಗಳ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹಾತ್ಮರು, ನಿತ್ಯವಾದ ಆತ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಲಿ, ಅನಿತ್ಯವಾದ ದೇಹಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ದುಃಖಿಸಲಾರರು. ಆ ದೇಹಕ್ಕಾಗಲಿ, ಆತ್ಮಕ್ಕಾಗಲಿ, ಆಯಾಗುಣಗಳು ಸಹಜ

ವಾದುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಉಷ್ಣವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವು! ಜೀವಾತ್ಮಗಳಿಗೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೂ, ಅದರಿಂದಗಲುವುದೂ ಸಹಜವು. ತಿಳಿಯದ ಮೂಢರು ಈ ಸಂಯೋಗವಿಯೋಗಗಳಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಇದೇ ವಿಷಯವು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಣ್ಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ! ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬೇಡನು ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಕ್ಷಿಕುಲಕ್ಕೆ ಮೃತ್ಯುವಾಗಿದ್ದ ಆ ವ್ಯಾಧನು, ಒಮ್ಮೆ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಲೆಯನ್ನು ಬೀಸಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಸೆ ತೋರಿಸುತಿದ್ದನು. ಆ ಅಡವಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಗಂಡುಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿಗಳೆರಡು ಜತೆಯಾಗಿ ತಿರುಗುತಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿಯು ಆ ಬೇಡನ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ, ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾರದೆ, ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೊದರುತಿತ್ತು. ಆಗ ಪುರುಷಪಕ್ಷಿಯು, ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ದುಃಖದಿಂದ ತಪಿಸುತ್ತ, ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಹೀಗೆಂದು ಅಳುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿತು. “ಹಾ ದಯಾಶೂನ್ಯವಾದ ದೈವವೆ! ಎಂತವರಿಗೂ ಕನಿಕರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಅಬಲೆಯರಾದ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕ್ರೌರ್ಯವೆ? ಅಯ್ಯೋ! ಮಹಾವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಕೂಗಿಡುತ್ತಿರುವ ಈಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನಿನಗೆ ಕನಿಕರವಿಲ್ಲವೆ? ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಅಗಲಿಸಿಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ! ಅಯ್ಯೋ! ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಬಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಆಕೆಯ ವಿಯೋಗವನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ! ಅರ್ಧದೇಹದಂತಿದ್ದ ಆ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಹೋದಮೇಲೆ ಈ ನನ್ನ ಅರ್ಧದೇಹದಿಂದ ನನಗೇನು? ನಿಷ್ಕರುಣನಾದ ನೀನು ಈ ನನ್ನ ಅರ್ಧದೇಹವನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಬಾರದೆ? ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಮೇಲೆ, ನಾನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೊಳಗಾದ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಫಲವೇನು? ಅಕ್ಕಟಾ! ಇನ್ನೂ ರೆಕ್ಕೆಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ತಾಯಿಲ್ಲದ ತಬ್ಬಲಿಗಳಾಗಿ, ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಣ್ಣ ಮರಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಕಾಪಾಡಲಿ! ಹಾ ಕಷ್ಟವೆ? ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಈ ಮರಿಗಳು, ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ತಮಗೆ ಗುಟುಕನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುವಳೆಂದು ಬಾಯಿಬಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತ ಆ ಕಡೆಯನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವುವಲ್ಲಾ! ಮಂದಭಾಗ್ಯಗಳಾದ ಈ ಮರಿಗಳ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಗೆ

ಸಹಿಸಲಿ! ಎಂದು ಗೋಳಿಡುತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಪುರುಷಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿಸಿ, ಗದ್ಗದ ಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗಿಡುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಆ ಬೇಡನು ಕಾಲಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ಬಂದು, ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಆ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನೇ ಮೊದಲು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಎಲೈ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ! ಆ ಪಕ್ಷಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯೇನಾಯಿತು ನೋಡಿದಿರಾ! ಆ ಪುರುಷಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆ ಕಾದಿದ್ದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕಾಣದೆ, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಳೆಂದೂ, ತನ್ನ ಮರಿಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕರಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ವಿಲಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಪಾಲಾಯಿತು. ಅದರಂತೆಯೇ ಈಗ ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆ ಕಾದಿರುವ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಿಮ್ಮ ಪತಿಗಾಗಿ ಮರುಗುತ್ತಿರುವಿರಿ! ಹೀಗೆಯೇ ನೀವು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಿರುಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪತಿಯನ್ನು ಕಾಣಲಾರಿರಿ! ಆದುದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿರಿ!'' ಎಂದನು. ಆ ಬಾಲಕನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ, ಈ ದೇಹಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ದುಃಖಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಬಾಲವೇಷದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಯಮನೂ, ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಆ ಜ್ಞಾತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ರಾಜನ ದಹನಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಶಾಂತಚಿತ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಅಮ್ಮಾ! ಹೀಗೆ ದೇಹಾತ್ಮಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿದ್ದಾಗ, ಆಗಾಗ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಗಲಿ ಹೋಗುವುದೂ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸೇರುವುದೂ ಸಹಜವಾದುದರಿಂದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಮರಣವನ್ನು ಕುರಿತು, ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಲಿ, ಜನನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಲಿ ನೀವು ಶೋಕಿಸಬಾರದು! ತನ್ನವನೆಂದೂ, ಇತರನೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವುದೇ ಹೊರತು, ಆ ಅಜ್ಞಾನವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಮೇಲೆ ತನ್ನವರಾರು! ಹೆರವರಾರು! ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ! ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಸತ್ಯವನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿರಿ!'' ಎಂದನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ದಿತಿಯು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪುತ್ರಶೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಪತ್ನಿಯೂ ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟಳು.

ಇದು ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದುದು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಡುದು

ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ ಕೇಳು! ಆಮೇಲೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಆಲೋಚನೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸತಕ್ಕ ಬಲಶಾಲಿಗಳೊಬ್ಬರೂ ಇರಬಾರದೆಂದೂ, ತನಗೆ ಜರಾಮರಣಗಳಿಲ್ಲದಿರಬೇಕೆಂದೂ, ತನಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ಇದಿರಿಲ್ಲದೆ, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಏಕಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಆಳಬೇಕೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಾಗ, ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಈ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳ ವಶಕ್ಕೊಪ್ಪಿಸಿ, ಮಂದರಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿಗೆ ಬಂದು. ಅಲ್ಲಿ ಕಠಿನವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ತೋಳುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೀಡಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು. ಕಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೆಲದಮೇಲೂರಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ರಕ್ತವರ್ಣವುಳ್ಳ ಆತನ ಜಡೆಗಳು ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆಗೆ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಇವನ ಬಾಧೆಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಿರುಗಿ ಸ್ವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಆದರೇನು! ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಯು ಅವನ ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೊರಟು, ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತ, ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಕೆಳಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಅಡ್ಡಲಾಗಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಸಮಸ್ತಲೋಕವನ್ನೂ ದಹಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ನದೀನದಸಮುದ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಪರ್ವತದ್ವೀಪಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವೂ ಕಂಪಿಸಿತು. ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಕಾಶದಿಂದ ಕದಲಿ ಬೀಳುತಿದ್ದುವು. ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಜ್ವಲಿಸುತಿದ್ದುವು. ಈ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಂತಪ್ತರಾಗಿ, ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಂದೆ ಮೊರೆಯಿಡುವರು. “ಓ ದೇವದೇವಾ! ಹೇ ಲೋಕನಾಥಾ! ಇನ್ನು ನಮ್ಮೊಬ್ಬರಿಗೂ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲ! ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ದಗ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ನಾವು ತಡೆಯಲಾರೆವು. ಹೇ ಪ್ರಭೂ! ನಿನಗೆ ಲೋಕಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದರೆ, ಒಡನೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಯೋಚಿಸು! ನಿನಗೆ ಪೂಜೆ

ಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಆ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಯನ್ನಡಗಿಸು! ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಈಗ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ಕ್ರೂರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದುದನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆವು. ಹಿಂದೆ ನೀನು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಪೋಬಲದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳ ಪದವಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ ಮಾತ್ಸರ್ಯವು ಹುಟ್ಟಿದಂತಿದೆ. ತಾನೂ ದೊಡ್ಡ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನಂತೆ ಉತ್ತಮ ಪದವಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಂತಿದೆ. ಆತ್ಮವೂ ಕಾಲವೂ ನಿತ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಈ ತಪಸ್ಸನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತಿಯಾದರೂ ಆ ಪದವಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಂತಿದೆ. ಮತ್ತು ಅವನು ತನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದಲೇ ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯ ಪಾತಾಳಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ ಕದಲಿಸಿ ಹಿಂದುಮುಂದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವನು. ಅವನು ಕೇವಲ ತಾಮಸ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾಗಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಾಶವಿಲ್ಲದ ವೈಕುಂಠವನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ನಾಶಹೊಂದತಕ್ಕುದೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಅದನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ಘೋರತಪಸ್ಸನ್ನಾರಂಭಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಕೇಳುವೆವು. ತಾತಾ! ಈಗಲೂ ನೀನು ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಯೋಚಿಸದಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನ ಪದವಿಗೇ ಮೋಸಬರುವುದು. ಹೇ ಲೋಕನಾಥಾ! ಇದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನವು ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ, ಅವರ ಪುರೋವೃದ್ಧಿಗೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೂ, ಜಯಕ್ಕೂ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವುದು. ಇದೇ ಅನ್ಯಾಕ್ರಾಂತವಾದಮೇಲೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವೆಲ್ಲಿ?" ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಭೃಗು, ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿ ಮೊದಲಾದ ತನ್ನ ಪರಿವಾರಗಳೊಡಗೂಡಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆದರೇನು? ಆ ಹಿರಣ್ಯನು ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ತನ್ನ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿ, ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನ ಮೈಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಹುತ್ತವು ಬೆಳೆದು

ಹೋಯಿತು. ಆ ಹುತ್ತವೂ ಕಾಣದಂತೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲುಪೊದೆಗಳೂ, ಬಿದಿರುಮೆಳೆಗಳೂ, ಬೆಳೆದಿದ್ದುವು. ಮೊದಲು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಹುತ್ತದ ರಂಧ್ರಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇರುವೆಗಳು ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ ಚರ್ಮದ ತುಂಡನ್ನೂ, ಕೊಬ್ಬನ್ನೂ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿರತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅನುಮಾನಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಹುಡಿದು, ತನ್ನ ಮೈಮೇಲಿನ ಚರ್ಮಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳು ಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕದಲದೆ, ಮೇಘದಿಂದ ಮರೆಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ, ತನ್ನ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನ ದೃಢತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಓ ಕಶ್ಯಪಕುಮಾರಾ! ಏಳೇಳು! ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು! ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು! ಬೇಕಾದ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣೆಯಾ? ಇಷ್ಟವರಗಳನ್ನು ಕೇಳು! ಕೊಡುವೆನು. ಪಿಪೀಲಿಕಾದಿಗಳು ನಿನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ಅಸ್ಥಿಗತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಕದಲದೆ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ನಿನ್ನ ಧೈರ್ಯವು ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋಮಂದಿ ಮಹಾತ್ಮರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಯಾರೂ ನಿನಗೆ ಸಮಾನರಿಲ್ಲ. ಭೃಗು ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನಂತೆ ದೃಢಮನಸ್ಕರಾಗಿ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲಾರರು. ಇನ್ನು ಇತರರ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ನೂರು ದೇವವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಜಲಪಾನವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ, ನೀನೊಬ್ಬನು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರುತಾನೇ ಸಮರ್ಥರು? ಓ ದಿತಿಕುಮಾರಾ! ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ದುಷ್ಕರವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ದೃಢವ್ಯವಸಾಯದಿಂದಲೇ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾದೆನು. ಇದರಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ತಪೋನಿಷ್ಠೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ವಶಮಾಡಿತು. ಕೇಳಿದ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು! ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೇಳು! ಓ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಾ! ಮರಣಶೀಲನಾದ ನಿನಗೆ ಅಮರಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನನ್ನ ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸಿದಮೇಲೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ವಿಫಲವಾಗುವುದುಂಟೆ?" ಎಂದನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ದಿವ್ಯಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ತನ್ನ ಕಮಂಡಲವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿ, ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟಗಳಿಂದ ಭಕ್ಷಿತವಾದ ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿ

ಸಿದನು. ಈ ಕಮಂಡಲದ ತೀರ್ಥವು ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ಅವನಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿಯೂ, ದೇಹಬಲವೂ, ದಿವ್ಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ಭಕ್ಷಿತವಾದ ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡುವು. ಒಡನೆಯೇ ಅವನು ವಜ್ರದಂತೆ ದೃಢವಾದ ದೇಹದಿಂದಲೂ, ನವಯೌವನದಿಂದಲೂ, ಒಪ್ಪುತ್ತ ಅರಣಿಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಹೊರಟ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ, ಆಗ ಬಿದಿರುಮೆಳೆಯ ನಡುವೆ ಇರುವ ಹುತ್ತದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು, ಪುಟಹಾಕಿದ ಚಿನ್ನದಂತಿರುವ ದೇಹಕಾಂತಿಯೊಡನೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಂಸಾರೂಢನಾಗಿದ್ದ ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಕಂಡನು. ಅತನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಅತ್ಯಾನಂದಭರಿತನಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಸೋಕಿಸಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಂತೋಷಾತಿಶಯದಿಂದ ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪವು ಸುರಿಯುತಿತ್ತು. ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು. ಈ ಆನಂದದಿಂದ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸ್ವರವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊರಡದೆ ಹೋದರೂ, ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವನು. “ಓ ದೇವಾ! ದೈನಂದಿನ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಶದಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ, ಯಾವನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶರೂಪನಾಗಿ, ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದಲೇ ತಿರುಗಿ ಆ ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವನೋ, ಯಾವನು ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ,ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಲೋಕದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನೋ, ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಲೋಕಕಾರಣನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ನೀನು! ಇದೋ! ನಿನಗೆ ವಂದನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ಓ ಕಮಲಾಸನಾ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಕಾರಣಗಳಿಗೂ ಆದಿಕಾರಣನು. ಜ್ಞಾನೈಕವೇದ್ಯನು. ನೀನು ಪ್ರಾಣಗಳೊಡನೆಯೂ, ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೊಡನೆಯೂ, ಮನಸ್ಸಿನೊಡನೆಯೂ, ಬುದ್ಧಿಯೊಡನೆಯೂ, ಪಂಚಭೂತಗಳೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ ಕಾರ್ಯರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಅಧಿಪತಿಯು. ಚಿತ್ತ, ಬುದ್ಧಿ, ಮನಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಆಯಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಅವುಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ. ಪೃಥಿವಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯ ಶಬ್ದಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ದೇವಾ! ನೀನೇ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರವಿದ್ಯೆಗ

ಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೇದತ್ರಯರೂಪವಾದ ಶರೀರದಿಂದ, ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವೆ! ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದು ಯೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ವಿಸ್ತರಿಸುವೆ! ನೀನು ದೇಶ ಕಾಲ ವಸ್ತು ಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರತಕ್ಕವನು. ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞನು. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ-ಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಯಾ ವಸ್ತುಗತವಾದ ದೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವವನಲ್ಲ. ನೀನೇ ಕಾಲಶರೀರಕನಾಗಿ, ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪದೆ, ಲವ, ನಿಮಿಷ, ಕ್ಷಣ, ಮುಹೂರ್ತ, ಮೊದಲಾದ ಕಾಲ ವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಅಳೆದಳೆದು ತಗ್ಗಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನು ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದವನು. ನೀನು ಆತ್ಮಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾದುದರಿಂದ, ಪರಮಾತ್ಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು. ನೀನು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರತಕ್ಕವನು. ನಿನಗೆ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ನೀನೇ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ಜೀವಭೂತನು. ಹೆಚ್ಚೇನು? ದೇವಾ! ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೂ, ಮೇಲಾದವರಾಗಲಿ, ನಿನಗೆ ಸಮಾನರಾಗಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ವಸ್ತುವೊಂದಾದರೂ ಇಲ್ಲ. ವೇದಗಳು ಉಪವೇದಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಜಾಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ನೀನೇ ಮೊದಲು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದವನು. ನೀನು ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೂ, ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಮೇಲೆನಿಸಿದವನು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸತಕ್ಕವನು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರವು. ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಆಯಾ ಜೀವಗಳು ನಡೆಸತಕ್ಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ನೀನು ಯಾವ ಶರೀರದಿಂದ ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೋ, ಯಾವುದು ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯವೆಂಬ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದೋ ಅದು ನಿನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವು. ಓ ಲೋಕನಾಯಕಾ! ನೀನು ಸರ್ವಗತನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನೀನು ಪುರಾಣಪುರುಷನು. ಅನಂತವಾಗಿಯೂ, ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರೂಪದಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಚೇತನಾಚೇತನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು". ಹೀಗೆಂದು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ತಾಮಸ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವಿಪರೀತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆ ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂದೂ, ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ

ಇಷ್ಟವರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಇಷ್ಟವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ, ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವ ಭೂತಗಳಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಸಾವಿಲ್ಲದಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು! ಮತ್ತು ಆವರಣದ ಒಳಗಾಗಲಿ, ಹೊರಗಾಗಲಿ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಹಗಲಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ನನಗೆ ಮರಣವಿಲ್ಲದಂತೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡು! ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭೂತಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ನಿನ್ನಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಮರಣವಿಲ್ಲದಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆಯುಧಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಿಂದಾಗಲಿ, ಮೃಗಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ದೇವಾಸುರ ಪನ್ನಗ ಜಾತಿಯವರಿಂದಾಗಲಿ, ಪ್ರಾಣವುಳ್ಳವುಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದವುಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ನನಗೆ ಸಾವಿಲ್ಲದಂತೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವುದೂ ಇದಿರಿಲ್ಲದೆ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನಾನೇ ಏಕಾಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು! ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ಶಕ್ತಿಯೂ ನನಗೆ ಲಭಿಸಬೇಕು! ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಯೋಗಬಲದಿಂದಲೂ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಲಭಿಸತಕ್ಕ ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಕೈಸೇರಬೇಕು! ಹೀಗೆ ಅಮರತ್ವ, ಅಜಯ್ಯತ್ವ, ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ, ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಸಿದ್ಧಿ, ಈ ನಾಲ್ಕುವರಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಇದು ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ವರಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟು,
ಸ್ವರ್ಗಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡುದು.
ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟುದು.

ಧರ್ಮರಾಜಾ, ಕೇಳು! ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಹೀಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದ ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳುತಿದ್ದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು, ಅವನ ದೃಢತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಅವನು ಕೇಳಿದ ವರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. “ವತ್ಸಾ! ನೀನು ಕೇಳತಕ್ಕ ವರಗಳಾದರೋ ಯಾರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬಾರದು.

ಆವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು.” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ದಾನವೇಂದ್ರನ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ದಕ್ಷನೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಇಷ್ಟವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದೊಡನೆ, ಬಂಗಾರದ ಗಟ್ಟಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿವಿಶೇಷದಿಂದ ಹೊಳೆಯುವ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಮೀರಿದವರಿಲ್ಲವೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದುಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಡನೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಮರಣವು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬರಲು, ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತಾದ ದ್ವೇಷವನ್ನಿಟ್ಟು, ಸಮಸ್ತ ದೇವಗಣಗಳೊಡನೆ ಆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸುತ್ತ ಬಂದನು. ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು ಮನುಷ್ಯರು, ಲೋಕಾಧಿಪತಿಗಳು, ಗರುಡರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಪನ್ನಗರು, ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಋಷಿಗಳು, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು, ಮಹಾಮುನಿಗಳು, ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಪಿಶಾಚರು, ಭೂತಪ್ರೇತಗಳು, ಮುಂತಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ಆಯಾ ವರ್ಗದ ಪ್ರಧಾನ ನಾಯಕರೊಡನೆ ತನ್ನ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಎಲ್ಲಾ ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಅವರವರ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ನಂದನವನದ ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಅಮರಾವತಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿಯೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯಾಶ್ರಯವಾಗಿಯೂ, ಸಕಲ ಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ದೇವೇಂದ್ರನ ಅರಮನೆಯನ್ನೇ ತನ್ನ ವಾಸಗೃಹವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಏಕಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಆಳುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಆ ಇಂದ್ರಭವನದಲ್ಲಿರುವ ಭೋಗಭಾಗ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಹವಳದ ಸೋಪಾನಗಳು! ಮರಕತದ ನೆಲಗಟ್ಟುಗಳು! ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಡೆಗಳು! ವೈಡೂರ್ಯದ ಕಂಬಗಳು! ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಮೇಲುಕಟ್ಟುಗಳು! ಪದ್ಮರಾಗದ ಆಸನಗಳು! ಹಾಲಿನ ನೊರೆಯಂತೆ ಶುಭ್ರವಾಗಿ ಮುತ್ತಿನ ಕುಚ್ಚುಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾದ ಹಾಸಿಗೆಗಳು! ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ರತ್ನಮಯವಾಗಿ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಘಲ್ಘಲನೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ರತ್ನಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದವಾದ ತಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ತಮ್ಮ ತಿಲಕಾದಿಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುತ್ತಿರುವರು.

ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆ ಮಹೇಂದ್ರಭವನದಲ್ಲಿ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ತನ್ನ ಮಹಾಬಲದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಏಕಾಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಕ್ರೂರಶಾಸನದಿಂದ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಪಾದಸೇವಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತಪೋಬಲದಿಂದಲೂ, ದೇಹಬಲದಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿಯಬಲದಿಂದಲೂ ಕೊಬ್ಬಿದ ಆ ದಾನವೇಂದ್ರನು, ಕ್ರೂರಗಂಧವುಳ್ಳ ಮದ್ಯವನ್ನು ಕಂಠಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕುಡಿದು ಯಾವಾಗಲೂ, ಆ ಮದ್ಯಮದದಿಂದ ಮತ್ತನಾಗಿ, ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣಾಲಿಗಳನ್ನು ತೊಳಲಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವನು. ಹರಿಹರಬ್ರಹ್ಮರೆಂಬ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಹೊರತು, ಇತರ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅವನಿಗೆ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಾವಾಗಿ ತಂದು, ಪಾದಕಾಣಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜ! ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ತನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ಇಂದ್ರಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ, ವಿಶ್ವಾವಸು, ತುಂಬುರು, ಮೊದಲಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ದುರಾತ್ಮನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಅವನ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗಾನಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಗಂಧರ್ವರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ, ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳೂ, ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮನಿರತರಾದ ಜನರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕ್ರತುಗಳಿಂದಲೂ, ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಯುಳ್ಳ ಯಾಗಗಳಿಂದಲೂ ತಾನೇ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ಗ್ರಹಿಸುತಿದ್ದನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಕೃಷಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವು ಅವನು ಕೋರಿದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಗಾಗಲೇ ಒದಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತರಿಕ್ಷದೇವತೆಗಳು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಾವಾಗಿ ವರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಲವಣ, ಇಕ್ಷು, ಸುರಾ, ಸರ್ಪಿ, ದಧಿ, ಕ್ಷೀರ, ಜಲಾರ್ಣವಗಳೆಂಬ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಪತ್ನಿಯರಾದ ನದಿಗಳೂ, ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತಾವಾಗಿಯೇ ಅಲೆಗಳೆಂಬ ಕೈಗಳಿಂದ ಅವನ ಪಾದಮೂಲಕ್ಕೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸಮಸ್ತಪರ್ವತಗಳೂ ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಾಲನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತ, ಆತನಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಕ್ರೀಡಾಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲನಿಯಮದಿಂದ ಋತುಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೊಂದು ವೃಕ್ಷವೂ

ಇವನ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಋತುಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ಏಕಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದಾಳುತ್ತ, ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಲ್ಲದ ಕಾರಣದಿಂದ, ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿದಷ್ಟೂ ಅವನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಆಸೆ ಹೆಚ್ಚುತಿತ್ತೇ ಹೊರತು ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಐಶ್ವರ್ಯಮದವು ಹೆಚ್ಚಿ, ಗರ್ವದಿಂದ ಬೀಗಿ ಬೆರೆಯುತಿದ್ದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿ ಉನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬಹು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗಾಲವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಗುರುತಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯವೂ, ಕೋಪವೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅವನ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗದೆಹೋಯಿತು. ಲೋಕಪಾಲರೊಡಗೂಡಿದ ಸಮಸ್ತಲೋಕವೂ, ಅವನ ಚಂಡಶಾಸನಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ಆಶ್ರಿತರಕ್ಷಕನಾದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಲ್ಲದೆ ತಮಗೆ ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನಿಂತು ಕೈಮುಗಿದು, "ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ರಿತದುಃಖನಿವಾರಕನಾಗಿಯೂ, ಇರತಕ್ಕ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವನೋ, ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧಮನಸ್ಕರಾದ ಯೋಗಿಗಳು, ಯಾವ ಕಡೆಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದೆ ನಿತ್ಯಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಆ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು" ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಕಡೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ, ನಿದ್ರಾಹಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಕೇವಲ ವಾಯುಭಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಜೀವಧಾರಣೆಮಾಡುತ್ತ, ಶುದ್ಧಮನಸ್ಕರಾಗಿ ದೃಢಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತಿದ್ದರು. "ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಆ ಪರಮಪುರುಷನೊಬ್ಬನಿಂದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಭಯವು ನೀಗದು" ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೊಳಗಿಸುವಂತೆ ಮೇಘಗಂಭೀರವಾದ

ಸ್ವರದಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಅಶರೀರವಾಕ್ಕು ಕೇಳಿಸಿತು. “ಓ ದೇವ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆ! ಭಯಪಡಬೇಡಿರಿ! ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ! ನನ್ನ ಸಂದರ್ಶನವು ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ, ಎಲ್ಲಾ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೂಡಿಸುವುದು. ರಾಕ್ಷಸಾಧಮನಾದ ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ದುಶ್ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ನಾನೂ ಬಲ್ಲೆನು! ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನೂ ಆಗಲೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವೆನು. ಆದರೆ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಎಲೈ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠರೆ! ಯಾವನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯೂ, ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿಯೂ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವೇಷವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬರುವುದೋ, ಅವನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಾಶಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನಲ್ಲಿ ಆ ಅವಕಾಶವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಹಿತನಾಗಿಯೂ, ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಂತನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಯಾವಾಗ ದ್ರೋಹ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆಣಿಸುವನೋ, ಆಕ್ಷಣವೇ ನಾನು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವೆನು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಅವನು ಎಷ್ಟೇ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಆ ವರಗಳೊಂದೂ ರಕ್ಷಿಸಲಾರವು” ಎಂಬೀವಾಕ್ಯಗಳು ಕೇಳಿ ಬಂದುವು. ಕರ್ಣಾನಂದಕರವಾದ ಈ ಮಾತು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆ ದುರಾತ್ಮನು, ಸತ್ತನೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ವೀರ್ಯಾದಿಗುಣಗಳುಳ್ಳ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಆ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೆಂಬವನು ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನು ಗುರುಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ವಿನಯವುಳ್ಳವನು. ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನು. ಸಾಧುಗುಣಸಂಪನ್ನನು. ಸತ್ಯಸಂಧನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ತನ್ನಂತೆಯೇ ನೋಡತಕ್ಕವನು. ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಸ್ನೇಹವುಳ್ಳವನು. ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯನು. ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ದಾಸನಂತೆ ಅವರ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು. ದೀನರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವನು. ತನಗೆ ಸಮಾನರನ್ನು ಸಹೋದರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಿಸುವನು. ಗುರುಗಳನ್ನು ಪರದೈವವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವನು. ಕುಲ,

ರೂಪ, ವಯಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ಧನ, ಮುಂತಾದ ಭಾಗ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನಗೆ ಕೈಗೂಡಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಗರ್ವವಿಲ್ಲದಿದ್ದನು. ವ್ಯಸನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಭಯಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಇಹಲೋಕ, ಪರಲೋಕಗಳ ಸುಖಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮೋಕ್ಷವೊಂದನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಸುಖಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೃಣಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತಿದ್ದನು. ರಾಕ್ಷಸಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಆ ಜಾತಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ತಾಮಸಗುಣಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಸಾಧುಶಿರೋಮಣಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳು ಈಗಲೂ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳಿಂದ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳಂತೆ ಅವನ ಗುಣಗಳು ಎಂತವರ ಮನಸ್ಸನ್ನಾದರೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವುವು. ಮಹಾಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಪುರುಷರ ಪ್ರಶಂಸೆಯು ಬಂದಾಗ, ಶತ್ರುವಾದರೂ ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನೇ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರಲಾರನು. ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮಂತವರು ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನಭಿನಂದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ! ಅವನ ಅಸಂಖ್ಯಾತಗುಣಗಳೇ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುವು ಅವನ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಜನ್ಮಸಿದ್ಧವಾದುದೇ ಹೊರತು, ಬೇರೊಬ್ಬರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಬಂದುದಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡುದರಿಂದ ತನ್ನ ಆಟ ಪಾಟಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಯಾವಾಗಲೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಜಡನಂತೆ ಕಾಣುತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಪಂಚವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೇ ಮರೆತು, ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದುದರಿಂದ, ಪಿಶಾಚ ಹಿಡಿದವನಂತೆ ತೋರುತಿದ್ದನು. ಕುಳ್ಳಿರುವಾಗಲೂ, ಸಂಚರಿಸುವಾಗಲೂ, ಊಟಮಾಡುವಾಗಲೂ, ಮಲಗಿರುವಾಗಲೂ, ನೀರುಕುಡಿಯುವಾಗಲೂ, ಮಾತಾಡುವಾಗಲೂ, ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ನಿದ್ರೆ, ಆಹಾರ, ಮೊದಲಾದ ದೇಹಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸದಿದ್ದನು. ಆ ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೈಮರೆತು ನಿಲ್ಲುವನು! ಎಂದಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಆ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವುಂಟಾದಾಗ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಅಳುವನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಆ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಾನಂದದಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗುವನು. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ಹರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಗಾನಮಾಡುವನು! ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಭಗವಂತನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಿಷ್ಣುಧ್ಯಾನದಿಂದ ಬೇರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು, ತನ್ಮಯನಾಗಿ, ಆ ಭಗವಂತನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತಾನೇ

ಅನುಕರಿಸುವನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆ ಭಗವಂತನ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನದಿಂದ, ಆನಂದ ಪರವಶನಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ, ಪುಳಕಿತಗಾತ್ರನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಬಿಡುವನು. ಹೀಗೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸಕುಮಾರನು, ನಿಷ್ಕಾಮವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳವಳಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರತಿಶಯವಾದ ಮಹಾನಂದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ, ಶಾಂತನಾಗಿದ್ದನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಕುಮಾರನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿರಣ್ಯಕಪುವಿಗೆ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಅವನಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ದ್ವೇಷವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಈ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಪುತ್ರಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ತೊರೆದು, ಅವನನ್ನು ನಾನಾವಿಧದಿಂದ ಪೀಡಿಸ ತೊಡಗಿದನು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಧರ್ಮರಾಜನು, “ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವಿದು! ನಿರಪರಾಧಿಯೂ, ಪರಮಸಾಧುವೂ ಆಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ, ಹೆತ್ತ ತಂದೆಯೇ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಣಿಸಿದನೆಂಬುದು ಲೋಕವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆ? ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು, ಕೇವಲ ಮೂರ್ಖರಾಗಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ತಮಗೇ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಣಿಸತಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವು ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಆ ಮಕ್ಕಳೇ ತಪ್ಪಿನಡೆದರೂ, ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಅವರನ್ನು ನಯಭಯಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರುವರೇ ಹೊರತು, ಶತ್ರುಗಳಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಣಿಸಲಾರರು. ವಿಧೇಯರಾಗಿಯೂ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನೇ ದೈವವೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಸತ್ಪುತ್ರರು ಆ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರರಾಗಿರಬೇಕು? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ಪರಮಸಾಧುವಾದ ತನ್ನ ಮಗನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿತು? ಈ ದ್ವೇಷವು ಅವನ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದು ಹೇಗೆ? ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು.

ಇದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

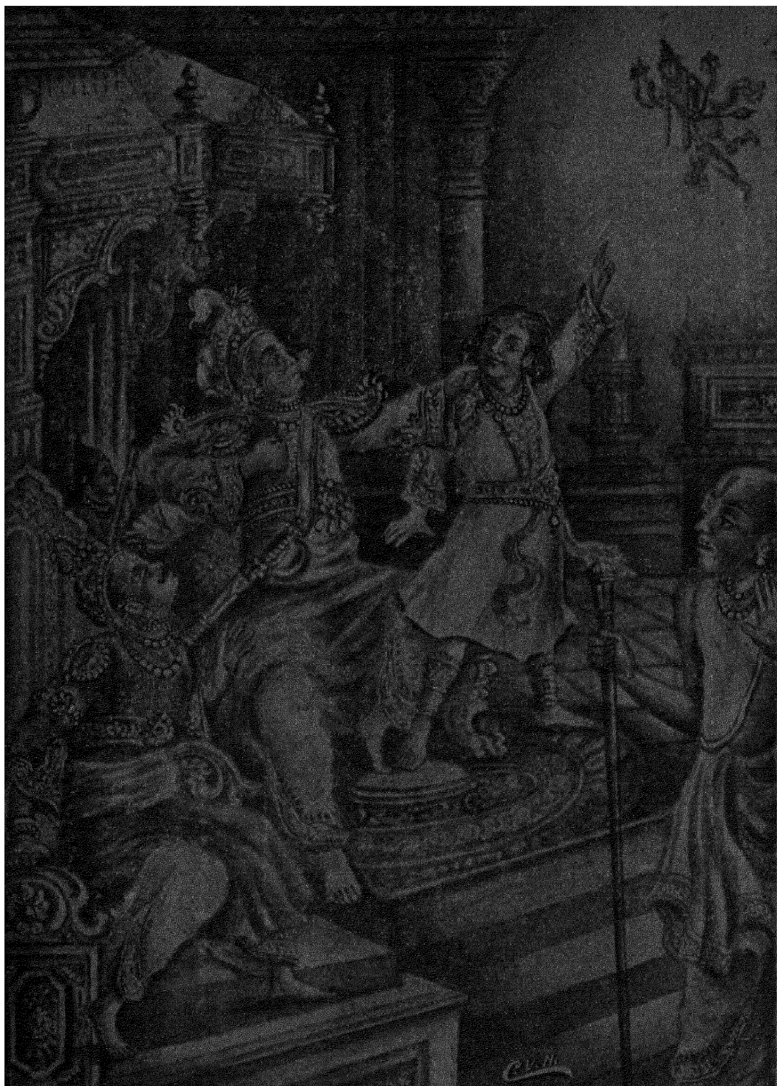
{ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಗುರುಪುತ್ರರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಸಿದುದು. ಮತ್ತು ಆತನ ದೃಢವಾದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಕೋಪಿಸಿದುದು. }

ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಕೇಳು. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು ದಾನವರಿಗೆ ಪುರೋಹಿತನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನೂ ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ? ಚಂಡಾಮರ್ಕರೆಂಬ ಅವನ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಅರಮನೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತಿದ್ದರು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ತನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಣಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಚಂಡಾಮರ್ಕರ ವಶದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಗುರುಪುತ್ರರಿಬ್ಬರೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸಬಾಲಕರೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತಿದ್ದರು. ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಪಾಠಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಪಾಠಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ, ಮೊದಲು ಆಗಾಗಲೇ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುತಿದ್ದನು. ಆದರೇನು? ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಪಾಠಗಳೊಂದೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೇಳತಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ, ತನ್ನವರೆಂದೂ ಪರರೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಿ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನೇ ಹೊರಪಡಿಸುವಂತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ವೃಥಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ಆ ಗುರುಗಳ ಪಾಠವನ್ನು, ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತಿದ್ದನೇ ಹೊರತು, ಅದೊಂದನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ದೈತ್ಯರಾಜನು, ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಕರೆದು, ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು. "ಕುಮಾರಾ! ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಗುರುಮುಖವಾಗಿ ಕಲಿತ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು "ಜನಕಾ! ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾರವೇನುಂಟು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿಸ್ಸಾರಗಳು! ದೇಹವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವೂ, ಸ್ವತಂತ್ರಾಭಿಮಾನವೂ ಸಹಜವಾದುದು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೇಲೆ, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯು, ಎಂತವರಿಗೂ ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ. ಆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ, ಕಾಮ, ಲೋಭ, ಕ್ರೋಧ, ಭಯ, ಮುಂತಾದುವು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ, ಅಂಧಕೂಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸತಕ್ಕ ಮನೆಮಂದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸು

ತ್ತಿರುವುದೇ ಈ ಶರೀರವನ್ನು "ಹೊತ್ತಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಇದೊಂದೇ ಸಾರವಾದ ವಿಷಯವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು'' ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ತಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೆ ಶತ್ರುವಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಬೆಚ್ಚರಬಿದ್ದು, ತನಗೆ ತಾನೇ ನಗುತ್ತ "ಆಹಾ! ಬಾಲಕರ ಬುದ್ಧಿಯು ಇತರರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುವುದು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಯಾರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇವನಿಗೆ ಈ ದುರ್ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಈ ವಿಧವಾದ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದಂತೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು'' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಚಂಡಾಮರ್ಕರನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ ಗುರುಪುತ್ರರೆ! ನಿಮಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಬೇರೆ ಯಾರೋ ಈ ಬಾಲಕನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದಂತಿದೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲಾದರೂ ನೀವು ಅವನನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲದಹಾಗೆ, ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಮೇಲೆ ಚಂಡಾಮರ್ಕರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಲಾಲಿಸುತ್ತ 'ವತ್ಸಾ! ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ಸುಳ್ಳಾಡಬೇಡ! ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳು! ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು. ನಿನ್ನ ಸಹಪಾಠಿಗಳಾದ ಈ ರಾಕ್ಷಸಬಾಲಕರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೂ ಇಲ್ಲದ ಈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ನಿನಗೇಕೆ ಹುಟ್ಟಿತು? ಈ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯು ನಿನಗೆ ತಾನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತೆ? ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು ಮೋಸದಿಂದ ನಿನಗೆ ಈ ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವರೆ! ಕುಮಾರಾ! ಇದರ ನಿಜಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಿರುವೆವು. ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸು! ನೀನು ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೂ ಕೋಪವುಂಟಾಗದು'' ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕಾ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು "ಎಲೈ ಆಚಾರ್ಯರೆ! 'ಈ ಬುದ್ಧಿಯು ತನಗೆ ತಾನೇ ಹುಟ್ಟಿತೆ? ಅಥವಾ ಬೇರೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆ' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಿರಲ್ಲವೆ? ಈ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ನನಗೆ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನೆಂದೂ, ಇತರರೆಂದೂ, ಶತ್ರುವೆಂದೂ ಮಿತ್ರನೆಂದೂ, ಮನುಷ್ಯನೆಂದೂ, ದೇವನೆಂದೂ, ತೋರುವ ಭೇದಬುದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ನಿಮ್ಮಂತವರಿಗೇ ಹೊರತು ತತ್ವಜ್ಞರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಲಾರವು. ಯಾವನು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯೆಂಬ ವಿಚಿತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿರಿ! ಮನುಷ್ಯರು ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗ ಆಶ್ರಯಿಸುವರೋ, ಆಗಲೇ ಅವ

ರಿಗೆ ಆ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ವಿಧವಾದ ಅಜ್ಞಾನವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ 'ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ' ಎಂಬ ಸಮಬುದ್ಧಿಯೂ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಶರೀರಸಂಬಂಧದಿಂದ ತಾನೆಂದೂ, ಇತರರೆಂದೂ ತೋರುವ ಭೇದಬುದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುವು. 'ತಾನು ಬೇರೆ, ಇತರರು ಬೇರೆ' ಎಂಬ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು, ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ಭ್ರಮದಿಂದುಂಟಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಇದು ಆ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಕಲ್ಪಿತವಾದುದರಿಂದ, ಈ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಗಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಆ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವೊಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ತನ್ನವರೆಂದೂ, ಹೆರವರೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸರ್ವಸಮನಾಗಿರತಕ್ಕವನು. ವೇದವಾದಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ ಆತನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕಾಣಲಾರರು. ಎಲೈಗುರುಪುತ್ರರೆ! ನನಗೆ ಈ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಮುದಕ್ಕೂ ಆ ಭಗವಂತನೇ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ! ಕಬ್ಬಿಣ ಮೊದಲಾದ ಲೋಹಗಳು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅಯಸ್ಕಾಂತ (ಸೂಜಿಗಲ್ಲು) ವಿದ್ದಕಡೆಗೆ, ತಮಗೆ ತಾವೇ ತಿರುಗುವಂತೆ, ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮಹಾಧೀಮಂತನಾದ ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಚಂಡಾಮರ್ಕರಿಗೆ ಯಾವಯಾವ ಉಪಾಯಾಂತರಗಳಿಂದಲೂ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಬಂದಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಚಂಡನೆಂಬವನು ಕೋಪದಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತ "ಎಲಾ! ಯಾರಲ್ಲಿ! ಬೆತ್ತವನ್ನು ತಂದಿಡು! ರಾಕ್ಷಸಕುಲಕ್ಕೆ ಕಂಟಕನಾಗಿ, ನಮಗೂ ಅಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರತಕ್ಕ ಈ ದುರಾತ್ಮನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ತೀರದು! ಇವನಲ್ಲಿ ಸಾಮೋಪಾಯವು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದು. ದಂಡೋಪಾಯದಿಂದಲೇ ಇವನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು. ಈ ದುರಾತ್ಮನು ದೈತ್ಯಕುಲವೆಂಬ ಚಂದನವನದ ನಡುವೆ ಮುಳ್ಳುಗಿಡದಂತೆ ಹುಟ್ಟಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಚಂದನವನಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿಯಂತಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಈತನೇ ಆ ಕೊಡಲಿಯ ಕಾವಿನಂತೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ನಿಂತಿರುವನು. ಇರಲಿ! ಇವನನ್ನು ತಕ್ಕ ರೀತಿಯಿಂದ ದಂಡಿಸಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರುವೆವು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಗುರುಪುತ್ರರಿಬ್ಬರೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೆದರಿಸುತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ

ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಕರೆತಂದು, ತಿರುಗಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ರಯವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿಸಿದರು. ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಒಂದೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ತನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಆಗಾಗಲೇ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುತಿದ್ದನು ಆ ಗುರುಪುತ್ರರಿಗೂ ಇವನ ಬುದ್ಧಿ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಹುಟ್ಟಿತು. ರಾಜಕುಲಕ್ಕೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾದ, ಸಾಮ-ದಾನ-ಭೇದ-ದಂಡಗಳೆಂಬ ಚತುರುಪಾಯಗಳನ್ನೂ, ರಾಜನೀತಿಯನ್ನೂ ಕಲಿಸಿದರು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದೋದುತಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯು ತಿರುಗಲಾರದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ, ಅವನನ್ನು ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದು ಬಿಟ್ಟರು. ಆಕೆಯು ಪುತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ಚಂಡಾಮರ್ಕರಿಬ್ಬರೂ ಅವನನ್ನು ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ತಂದೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆತನ ವಿನಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಪರಮಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಆತನನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದೆತ್ತಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿದನು. ಆ ಪುತ್ರಾಲಿಂಗನಸುಖದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಮೈಮರೆತಿದ್ದು, ಆತನನ್ನು ಕರೆದು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ತಲೆಯನ್ನಾಘ್ರಾಣಿಸಿದನು. ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ತುಳುಕಿಸುತ್ತ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಅರಳಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು. "ಓ ಆಯುಷ್ಮಂತಾ! ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ನೀನು ಗುರುಕುಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಹುದಿನಗಳಾದುವು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀನು ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತಿರಬೇಕು. ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ಕಲಿತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಯಾವುದು ಉತ್ತಮವೆಂದು ತೋರುವುದೋ, ಅದನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿ, ನನಗೆ ಕರ್ಣಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆಯಾ?" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು "ಜನಕಾ ಕೇಳು! ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಷ್ಣುಕಥೆಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು! ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದು! ಆತನನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು! ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು! ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು! ಆತನನ್ನು ಪಚರಿಸುವುದು! ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು. ತನ್ನ

37. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಹರಿನಾಮೋಚ್ಚಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ನೂಕಿ, ಗುರುಪುತ್ರರಾದ ಚಂಡಾಮರ್ಕರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದುದು. B—5

ಸಮಸ್ತಭಾರವನ್ನೂ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಪಿಸುವುದು. ಈ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದೊಂದೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವು. ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿದುದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಫಲವು. ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಉತ್ತಮವಿದ್ಯೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಮತವು” ಎಂದನು. ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಈ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ತಡೆಯಲಾರದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು! ಈ ಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ತುಟಿಗಳನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಗುರುಪುತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆಲಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಾ! ಇದಲ್ಲವೇ ನೀನು ಮಗನಿಗೆ ಕಲಿಸಿದುದು! ನನ್ನ ಮನೆಯ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ನನ್ನ ಶತ್ರುವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಈ ಅರಿಯದ ಬಾಲಕನಿಗೆ ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆಯಾ? ಎಲೆ ದುರಾತ್ಮಾ! ನಿನ್ನಂತೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಪಟ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವೇಷದಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ದುರಾತ್ಮರೆಷ್ಟೋ ಮಂದಿಯನ್ನು ನೋಡಿರುವೆನು. ಇಂತಹ ಕಪಟಿಗಳ ದ್ರೋಹವು ತಾತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋದರೂ, ಅವರ ಮೋಸವು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರದು. ಪಾಪಾತ್ಮರಿಗೆ ಅವರವರ ಪಾಪದ ಫಲವು ಆಗಾಗಲೇ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠಾದಿರೋಗಗಳಿಂದ ಅವರು ಹಿಂದೆಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣುವಂತೆ, ನಿನ್ನ ಮೋಸವು ಈಗೀಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಗುರುಪುತ್ರರು “ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಾ! ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ನಮ್ಮಿಂದ ಬಂದುದಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟುದಲ್ಲ. ಈ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯು ಇವನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಬೊಗಳುತ್ತಿರುವನು. ದೀನರಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬೇಡ” ಎಂದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ “ಎಲೆ ಬಾಲಕಾ! ನಿನಗೆ ಈ ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಯಾರು ಕಲಿಸಿದರು ಹೇಳು!” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು “ಓ ಜನಕಾ! ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಈ ಬುದ್ಧಿಯು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಬಾರದು! ತಾನಾಗಿಯೂ ಹುಟ್ಟದು! ನರಕದ ಬಾಯಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಬಿದ್ದೇಳುತ್ತ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗಿ, ಒಂದಾವರ್ತಿ ಅನುಭವಿಸಿಬಿಟ್ಟ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ತಿರುಗಿತಿರುಗಿ ಆಶಿಸುತ್ತ, ವಿಷಯಲಂಪಟರಾಗಿ, ಕುಟುಂಬಧರ್ಮದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ನಿಮ್ಮಂತವರಿಗೆ ಈ ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟುವು

ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಬೇಕಾದುದೇ ನ್ಯಾಯವು. ನನ್ನ ಮಗನೆಂದು ನೀವು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವನ್ನಿಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ರೋಗನಿವಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಮೂಲಿಕೆಯು ಕಾಡುಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ನಮಗೆ ಪರಿಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಶತ್ರುಕುಲದವನಾದರೂ ಅನುಕೂಲನಾದವನನ್ನು ಪುತ್ರನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ರೋಗದಂತೆ, ನಮಗೆ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಕೋರತಕ್ಕವನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಡಬೇಕಾದುದೇ ಯುಕ್ತವು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಕೈ, ಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹುಣ್ಣು ಗಾಯಗಳುಂಟಾಗಿ, ಅದು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಬಲಿಸುತ್ತ ಬಂದಾಗ, ಆ ಅವಯವವನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದಹೊರತು ಬೇರೆ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಸುಖವಿರದಲ್ಲವೆ? ಅದರಂತೆ ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಶತ್ರುವನ್ನು ಕೊಂದಹೊರತು ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸಕುಲಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ. ದುರ್ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಇಂದ್ರಿಯವು ಯೋಗಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸುವಂತೆ, ಈತನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಕೇಡನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈಗಲೇ ಇವನನ್ನು ಶೂಲಾದ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ವಿಷದಿಂದಾಗಲಿ, ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಉಪಾಯದಿಂದ ಕೊಂದು ಬರಬೇಕು'' ಎಂದನು. ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾಕ್ಷಸಭಟರೆಲ್ಲರೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಶೂಲಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದಕುಮಾರನನ್ನು ಮುತ್ತಿ ನಿಂತರು. ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಿಂದಲೂ ವಕ್ರವಾದ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ಕೆವಿಮ್ಮೆಸೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆಂಜೆಡೆಗಳಿಂದಲೂ, ಭಯಂಕರರೂಪವುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸಭಟರೆಲ್ಲರೂ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು "ಎಲಾ! ಪಿತೃದ್ರೋಹಿಯಾದ ಈ ದುರಾತ್ಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲು! ಕಡಿ! ತಿವಿ! ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸು!'' ಎಂದು ಅರ್ಭಟಿಸಿ ಕೂಗುತ್ತ ಬಂದು, ಆಗಲೂ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ಕುಮಾರನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ತಾವು ಹಿಡಿದ್ದ ಶೂಲಗಳಿಂದ ಆತನ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತಿವಿಯುತಿದ್ದರು. ಆದರೇನು? ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಅಗೋಚರಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ. ಪಾಪಿಗಳು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಂತೆ ವಿಫಲವಾದುವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪದಿಂದುರಿಯುತ್ತ "ಅಯ್ಯೋ!

ದೇನೋ ಕಷ್ಟವು. ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗತಕ್ಕ ಮೂಢರು, ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ತಮಗೆ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂಬುದನ್ನೂ, ಆ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಅವನೇ ಉಪಾಯವೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ, ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವರು. ವೇದವೆಂಬ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟು. ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಪ್ರವಣರಾಗಿರುವ ಜನರ ಬೋಧನೆಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ಅದೇ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುತಕ್ಕವರು ಕುರುಡರ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಯುವ ಕುರುಡರಂತೆ, ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ವಿಷಯಾಸಕ್ತರಾದ ಇಂತವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಅನರ್ಥನಿವಾರಕವಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಾರದು. ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು, ಇತರ ಪ್ರಯೋಜನಗಳಾವುವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಗುರುಭಕ್ತಿನಿರತರಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬರಬೇಕು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಹೊರತು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟಲಾರದು" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಯೂ, ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಕೋಪದಿಂದ ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನೇ ತಾನು ಮರೆತು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವಿವೇಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ, ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ವೇಗದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿಬಿಟ್ಟನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡೂ ಕೆಂಡದಂತೆ ಕೆಂಪಾದುವು. ಮೀರಿದ ಕ್ರೋಧದಿಂದುರಿಯುತ್ತ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಟರನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲಾ ಯಾರಲ್ಲಿ! ಎಲೈ ದೈತ್ಯಭಟರಿ! ಇವನನ್ನು ಈಗಲೇ ಹೊರಗೆ ತಳ್ಳಿರಿ! ನೀವು ಇವನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮಗುವೆಂಬ ಕನಿಕರವಿಡದೆ ಕೊಂದುಬಿಡಿರಿ. ಈತನು ಪರಮದುಷ್ಟನು. ಬಂಧುಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ಕೊಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪಾದಸೇವಕನಂತೆ ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರುವನು. ತತ್ವವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದರೆ, ಇವನೇ ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿರಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಈತನು ತನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೇ ದ್ರೋಹಿಯು. ಚಪಲಚಿತ್ತನು. ಇಂತಹ ಅಸಮಂಜಸ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಈತನನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ತಾನೇ ಲಾಭವೇನು? ಇವನು ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಅನರ್ಥವನ್ನು ತಂದಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಐದು ವರುಷಗಳು ತುಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ, ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದವನಲ್ಲಿ, ಯಾರಿಗೆತಾನೇ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟುವುದು? ಇಂತಹ ನೀಚನನ್ನು

ಈ ನೀಚನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕಲಿ” ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಹಿಂಸಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಆನೆಗಳಿಂದ ತುಳಿಸಿದನು! ಹಾವುಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಿಸಿದನು. ಮಾರಣಹೋಮ (ಶೂನ್ಯ) ವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿಸಿದನು! ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕಲ್ಮಳೆ, ಸಿಡಿಲು, ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಅವನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ನವದ್ವಾರಗಳನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಸಿ, ಉಸಿರು ಕಟ್ಟುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದನು! ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದನು! ಬಹುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಕೆಡಹಿದನು! ಹಿಮದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದನು! ಸುಳಿಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿದನು! ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿದನು! ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದನು! ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ತಂದು ಹಾಕಿದನು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಪುಣ್ಯಶೀಲನಾದ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ತನ್ನ ಮಗನು ಸಾಯದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಚಿಂತೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ತೋರದೆ, ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು “ಅಯ್ಯೋ! ಏನು ಮಾಡಲಿ! ಈ ನೀಚನಿಗೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ವಿಧದಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು! ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದೆನು! ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದೆನು! ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಉಪಾಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆನು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಇವನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ನೋವಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಎಳ್ಳಷ್ಟಾದರೂ ಕದಲದೆ ಕುಳಿತಿರುವನಲ್ಲಾ! ಇದಲ್ಲದೆ ನಾನು ಇವನಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ವಿಧದಿಂದ ದ್ರೋಹಮಾಡಿದರೂ ಅವನು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಶಾಂತನಾಗಿಯೇ ಕುಳಿತಿರುವನು. ಹಿಂದೆ ಶುನಶ್ಶೇಫನೆಂಬ ಬಾಲಕನು, ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಂದಲೇ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ ನರಬಲಿಯಾಗಿ ವಿಕ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಯೂಪಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಲೂ, ಆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಅಪಕಾರವನ್ನೆಣಿಸದೆ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದುದಾಗಿ ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲೆವು. ಆದರೇನು? ಆಗ ಶುನಶ್ಶೇಫನಿಗಾದರೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಬಂದನು. ಈಗ ಈ ದುರಾತ್ಮನು ಯಾರ ಬಲದಿಂದ ಸಾಯದೆ ಬದುಕಿರುವನು? ಆಹಾ! ಇವನ ಪ್ರಭಾವವು ಊಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಭಯಪಡದೆ ಮಹಾವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಯದೆ ಬದುಕಿರುವನಲ್ಲಾ! ಇಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನೊಡನೆ ವಿರೋಧಿಸುವುದರಿಂದ ನಾನೇ ಸಾಯ

ಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು. ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪಡೆದಿರುವ ವರಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಮರಣವಿಲ್ಲ. ಆದರೇನು? ಇವನೇ ನನಗೆ ಮೃತ್ಯುವಾಗಿರಬೇಕು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಳೆಗೆಟ್ಟು, ತಲೆಯೆತ್ತದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ನೋಡಿ, ಚಂಡಾಮರ್ಕರಿಬ್ಬರೂ ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ, ಅವನನ್ನು ಏಕಾಂತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವರು. "ಓ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಾ! ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವೇನು? ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೇನು? ಇದೊಂದನ್ನೂ ಯೋಚಿಸದೆ, ನೀನೂ ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸುವುದುಂಟೆ? ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಅಸಹಾಯವಾಗಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿರುವೆ! ನಿನ್ನ ಹುಬ್ಬಿನಾಟಗಳಿಗೆ ಲೋಕಪಾಲಸಹಿತವಾದ ಸಮಸ್ತಲೋಕವೂ ಭಯಪಟ್ಟು ನಡುಗುವುದು. ಇಂತಹ ಲೋಕೈಕವೀರನಾದ ನಿನಗೆ ದುಃಖಕಾರಣವೇನಿರುವುದು? ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ನಿನ್ನ ಕುಮಾರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಚಿಂತೆಪಡಬಹುದೆ? ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹೀಗೆ! ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗುಣಾಢ್ಯರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವರು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎಷ್ಟೋ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಈ ಅಲ್ಪವಿಷಯಕ್ಕಾಗಿ ಧೀರನಾದ ನಿನ್ನಂತವನು ಚಿಂತಿಸುವುದೆಂದರೇನು? ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈಗಲೂ ನಾವೊಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು! ಈತನು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಭಯಪಟ್ಟಿರುವನು. ಆ ಭಯದಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗದಂತೆ ಇವನನ್ನು ವರುಣಪಾಶಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರು! ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬರಬಹುದು. ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಇವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿರುಗಬಹುದು. ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಸತ್ಪುರುಷರ ಸೇವೆಯಿಂದಲೂ, ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಯು ತಾನಾಗಿ ಕ್ರಮಪಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ" ಎಂದರು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, "ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆ! ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಬಾಲಕನಿಗೆ ರಾಜನೀತಿಗಳನ್ನೂ, ಗೃಹಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಇವನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು. ಇವನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಇವನ ಮುಂದೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಮಾತನ್ನೇ ಎತ್ತಕೂಡದು" ಎಂದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಗುರುಪುತ್ರರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ತಮ್ಮ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟು, ವಿನೀತನಾದ ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತ್ರಿವರ್ಗಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ಉಪಾಯ

ನನ್ನೂ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ವಿಧದಿಂದ ಬೋಧಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೇನು ? ಅವರ ಉಪದೇಶವೊಂದೂ ಅವನಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೂ, ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾದ ಆ ಉಪದೇಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನು ಹೀನವಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ, ಆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು, ತಮ್ಮ ಗೃಹಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾರ್ಯಾಂತರದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತನ್ನ ಸಹಪಾಠಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಲಾಲಿಸುತ್ತ, ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ನಗುವಂತೆ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಅವರಿಗೂ ತಾನೇ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನುಪದೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆದನು. ಈ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಕರೆದೊಡನೆ ಆ ಬಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ರಾಜಕುಮಾರನೆಂಬ ಗೌರವದಿಂದ ತಮ್ಮ ಆಟಪಾಟಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಅವನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕುಳಿತರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತರಾಗಿ ಅವನ ಮುಖವನ್ನೇ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತೊಡನೆ ಹಿಂದೆ ತಾವು ಗುರುಮುಖವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿದೋಷಪ್ರಚುರವಾದ ದುರ್ಬೋಧೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು, ಸಾವಧಾನಚಿತ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಮಹಾಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಈ ಬಾಲಕರಲ್ಲಿ ಕನಿಕರದಿಂದ, ಭಗವದ್ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

ಇದು ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರಾದ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದು.

"ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ! ನೀವು ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸತಕ್ಕ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಬರಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವೇ ದುರ್ಲಭವು ನಾವು ಮುಂದೆ ಇದೇ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತುವೆವೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಪುಣ್ಯವಶದಿಂದ ಲಭಿಸಿರುವ ಈ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವಿರುವಾಗಲೇ, ನಾವು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೊಲಿಸಿ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ 'ಬಾಲ್ಯ

ಯೌವನಗಳಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಭಗವದಾರಾಧನವನ್ನು ನಡೆಸಬಾರದೆ!' ಎಂದು ನೀವು ಕೇಳಬಹುದು. ಅದುವರೆಗೆ ನಾವು ಬದುಕಿರುವೆವೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವೇನು? ಈ ದೇಹವು ಅಸ್ಥಿರವಾದುದರಿಂದ, ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಆಗಾಗ ಮಾಡಿಬಿಡುವುದೇ ಮೇಲು! ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಈ ದೇಹವಿರುವಾಗ, ಕಾಲನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನಾರಾಧಿಸುತ್ತಾ ಬರಬೇಕು. ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಭೂತಸುಹೃತ್ತಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿಯೂ, ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಅನವರತವೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದುದೇ ಮಾನವಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಆವಶ್ಯಕಾರ್ಯವು. 'ಅವರೆ ಬಾಲ್ಯಯೌವನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೇ ಕಳೆದುಬಿಟ್ಟರೆ, ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ನೀವು ಕೇಳಬಹುದು. ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ! ಆ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವೇ ಇರಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಪಶುಪಕ್ಷಿಮೃಗಾದಿಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಬಹುದು. ಆ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ದೇಹಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಹೊತ್ತ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಇದು ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ವಿಧವಾದ ಸುಖಗಳನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾದುದೂ ಇಲ್ಲ. ದಾರಿದ್ರ್ಯರೋಗ, ಮರಣಾದಿದುಃಖಗಳಂತೆ ನಾವು ಕೋರದಿದ್ದರೂ ಇವು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸುಖದುಃಖಗಳೆರಡೂ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾಗಿ ಬಂದೇ ತೀರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯಾಸಪಡುವುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆದಂತಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಸಾಧಿಸಿದರೂ, ಬಹಳವಾದ ಅಲ್ಪ ಸುಖವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದಂತಾಗುವುದೇ ಹೊರತು, ಅದು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದುಂಟಾಗಬಹುದಾದ ನಿರತಿಶಯಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಪುರುಷನು, ಅನರ್ಥಹೇತುವಾದ ಸಂಸಾರಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ, ಈ ದೇಹವು ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ, ಉತ್ತಮ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣವೆಲ್ಲವೂ ನೂರೇ ವರುಷಗಳು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ರಾತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ

ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುವು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗುವುವು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸೆಳೆಯತಕ್ಕ ಕೌಮಾರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗುವುವು. ಕೊನೆಗೆ ಮುಪ್ಪು ತಲೆದೋರಿದೊಡನೆ, ಅದರಿಂದ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಜೀರ್ಣವಾಗಿ, ಇಂದ್ರಿಯಶಕ್ತಿಯು ತಗ್ಗಿ, ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯಬೇಕಾಗುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಳಿಯತಕ್ಕ ಯೌವನಕಾಲವೆಂಬುದು, ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ! ತಕ್ಕ ದೇಹಬಲದಿಂದಲೂ, ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದಲೂ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಈ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವನ್ನೂ ಪುರುಷನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ವಿಧದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕಾಮಗಳಿಂದಲೂ, ಮೋಹದಿಂದಲೂ ಕಳೆಯುತ್ತ, ಕುಟುಂಬಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ, ಭಗವಂತನನ್ನೊಲಿಸಿ, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿ? ಇಂತವನ ಆಯುಃಕಾಲವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ದೇಹಬಲವಿರುವಾಗಲೇ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಭಗವದನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. 'ಕುಟುಂಬಿಯಾಗಿದ್ದೇ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಾರದೆ?' ಎಂದು ನೀವು ಕೇಳಬಹುದು. ವಿರಕ್ತರಿಗಳಿಗೇ ಹೊರತು ಕುಟುಂಬಿಗಳಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿದೇ ಈ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಮನೆಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ಅವರ ಮೋಹಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವನು, ಎಂದಿಗೂ ಆ ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಲಾರನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಣವೆಂಬುದು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಪ್ರಿಯವೆನಿಸುವುದು. ಈ ಹಣದಾಸೆಯಿಂದಲ್ಲವೇ, ಕಳ್ಳರೂ, ರಾಜನೈತಿಕರೂ, ನಾವಿಕರೂ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೇ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟು ಕೆಲಸಮಾಡುವರು. ಕುಟುಂಬಿಗಳಿಗೆ ಈ ಧನದಾಸೆಯು ಹೇಗೆತಾನೇ ತಪ್ಪುವುದು? ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಪುತ್ರಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹವಿಟ್ಟು, ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರು ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಸಂಭೋಗದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಅವರ ಮಧುರಲಾಪಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಮುದ್ದುಮಾತುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಹೇಗೆತಾನೇ ಮರೆಯುವನು? ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪುತ್ರಕಳತ್ರಾದಿ ಮೋಹಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವನು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನೆಳೆಯತಕ್ಕ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ,

ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರನ್ನೂ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನೂ, ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮನೆಮಠಗಳನ್ನೂ ಭೃತ್ಯವರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಅನಾದರಿಸುವನು? ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವನಿಗೆತಾನೇ ಮನಸ್ಸು ಬರುವುದು? ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನೂಲಿನಿಂದ ಬಿಗಿದು, ಆ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು, ಅದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ದಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುವ ಪಟ್ಟೆಯ ಹುಳುವಿನಂತೆ, ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾರದೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದು ನರಳುವನು. ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟಾದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಸುಖವೆಂದು ಭಾವಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಪುತ್ರಕಳತ್ರಾದಿ ಮೋಹದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವನಿಗೆ ಹೇಗೆತಾನೇ ವಿರಕ್ತಿಹುಟ್ಟುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು, ಕುಟುಂಬಪೋಷಣೆಗಾಗಿ, ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿಯೂ ಶ್ರಮಪಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಆಯುಸ್ಸೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ತನಗೆ ಹಿತವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಅವನಿಗೆ ಅವಕಾಶವು ಸಿಕ್ಕದು. ಈ ಕುಟುಂಬಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ, ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾಪತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಂಕಟಪಡುತಿದ್ದರೂ, ಆಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜಿಹಾಸೆ ಹುಟ್ಟದು. ಆಹಾ! ಇದಲ್ಲವೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ರಾಜದಂಡನೆಗೂ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಮದಂಡನೆಗೂ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದವನೂಕೂಡ, ಧನದಾಸೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರದೆ, ಕುಟುಂಬಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಪರಧನವನ್ನು ಕಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣ ಮಾನಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ, ಕುಟುಂಬಭರಣವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕವರಿಗೆ, ಆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ವಿರಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುವುದು? ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ! ಹೀಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಕೂಡ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಾಗ, ಅದೇ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡಲಾರರು! ಮತ್ತು ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಶೇಷ (ದಾಸ) ಭೂತರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದವನೂಕೂಡ, ತನ್ನವರೆಂದೂ, ಪರರೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಮೂಢಜನರಂತೆ, ಕೊನೆಗೆ ಅಂಧತಮಸ್ಸೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ಎಷ್ಟು ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದರೇನು? ಮನೆಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವವರೆಗೆ ಯಾವನೂ, ಯಾವ

ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಸಂಸಾರದ ಬಲೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತೊಳಲಿತೊಳಲಿ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಅಂತವನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೋಹಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಅವರ ಕೈಯಾಟದ ಕಪಿಗಳಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಅಸತ್ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ವಿರಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟಲಾರದು. ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸಬಾಲಕರೆ! ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಷ್ಟೆ? ಇನ್ನು ಮೇಲಾದರೂ ನೀವು ಕೇವಲ ವಿಷಯಾಸಕ್ತರಾದ ದೈತ್ಯಕುಲದವರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆದಿದೇವನಾಗಿಯೂ, ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಕಾರಣನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರಿ! ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಅಭಿರುಚಿಯುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ಸಾಧುಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆ ಭಗವಂತನೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯವಸ್ತುವೆನಿಸಿರುವನು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಾಶ್ರಯವೇ ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥವು. ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಬಹಳ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾದುದೂ ಇಲ್ಲ! ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಡಬೇಕಾದ ಶ್ರಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಹುಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಅವನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದುದರಿಂದ, ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭನಾಗಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳವರೆಗಿರುವ ಸಮಸ್ತಚೇತನರಲ್ಲಿಯೂ, ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಭೂತಗಳ ಪರಿಣಾಮರೂಪಗಳಾದ ಎಲ್ಲಾ ಅಚೇತನಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೂಮಿಮೊದಲಾದ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ಸಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಗುಣಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಮಹತ್ತು ಅಹಂಕಾರ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಳಹೊಕ್ಕು, ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಧಾರಕನಾಗಿರುವನು. ಈ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನಿಗೆ ಶರೀರವು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಆ ಶರೀರಗತವಾದ ವಿಕಾರಗಳಿಗಾಗಲಿ, ದೋಷಗಳಿಗಾಗಲಿ ಈಡಾಗಲಾರನು. ಅವನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಷಡ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಆತನೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನು. ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು

ಆಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಂಬಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ತುಂಬಿರುವುದು. ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು ಅನುಭವಜ್ಞಾನದಿಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಅವನು ಜಾತಿಗುಣಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಂತಹ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಮೋಹಾದಿಗುಣಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯೆಂಬ ತೆರೆಯಿಂದ, ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಸದಾಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶದಿಂದಲ್ಲದೆ ಅವನು ಗೋಚರಿಸಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇತರ ಭೂತಗಳಿಗೆ ದ್ರೋಹಕರವಾದ ನಿಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರಭೂತವಾದ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿರಿ! ಸತ್ಪುರುಷರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ! ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. ಜಗತ್ಕಾರಣವಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಿಮಗೆ ಯಾವುದೂ ದುರ್ಲಭವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದಮೇಲೆಯೂ ನೀವು ಅಲ್ಪಫಲಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಆಸೆಪಡಕೂಡದು. ಆತನ ಪಾದಾಶ್ರಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಬೇಕಾದರೂ ಕೈವಶವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳಿಂದ ಏನೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಆ ಅರ್ಥಕಾಮಾದಿಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದು ಸೇರುವುವು. ಆ ಮೂರು ಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅದೊಂದಕ್ಕೂ ಆಸೆಪಡಬಾರದು. ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ, ಆಗಾಗ ಅವನ ಗುಣಾಮೃತವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಪಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ, ಆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಾಗಲಿ, ಕೈವಲ್ಯವಾಗಲಿ. ಉಪ್ಪುಫೇರಿನಂತೆ ಹೇಯವಾಗಿರುವುದೇ ಹೊರತು, ಅವುಗಳಿಂದ ಏನೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಆದರೆ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಈ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನೇ ಮುಖ್ಯಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳುವುದೇಕೆ? ಅವರು ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ ದಂಡನೀತಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ರೂಪವಾದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ

ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವೇನು ?' ಎಂದು ನೀವು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು. ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ ! ಅವರು ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಾಗಲಿ, ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಲಿ. ಕೃಷಿ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಜೀವನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಾಗಲಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಅವೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮತವು. ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವಾದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸುವ ವೇದಾಂತವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟು. ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಶಾಶ್ವತಪುರುಷಾರ್ಥವು ಕೈಗೂಡುವುದು. 'ಆದರೆ ಗುರೂಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ನೀವು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುದು ಹೇಗೆ ?' ಎಂದು ಕೇಳುವಿರಾ ! ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿರಿ ! ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದ ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನರಸಖನಾದ ನಾರಾಯಣನು, ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾರದಮಹರ್ಷಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ನಿಷ್ಕಾಮರಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾಶ್ರಯವೆಂಬ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಶುದ್ಧರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪಡೆಯಬಹುದು. ವಿವೇಕಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಈ ಭಾಗವತಧರ್ಮವನ್ನು ನಾನೂ ಆ ನಾರದಮುನಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದೈತ್ಯಬಾಲಕರು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ "ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಒಂದೇ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವರಲ್ಲವೆ ? ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಈ ಗುರುಪುತ್ರರ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವೆವೇ ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮುಖವನ್ನೇ ಕಂಡವರಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀನುಮಾತ್ರ ನಾರದನನ್ನು ಕಂಡುದೆಲ್ಲಿ ? ಕೇವಲ ಬಾಲಕನಾಗಿ, ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದಲದಿರುವ ನಿನಗೆ, ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಹವಾಸಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿ ?, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂದೇಹವಿರುವುದು. ತಕ್ಕ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿಸಬಲ್ಲೆಯಾದರೆ, ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಸು" ಎಂದರು.

ಇದು ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು.

ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ದೈತ್ಯಬಾಲಕರ ಸಮಂಜಸವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಹಿಂದೆ ಅವನು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಾರದನಿಂದ ಕೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುಗುಳ್ನಗೆಯೊಡನೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ ಮಿತ್ರರೆ! ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ತಪಸ್ಸಿಗೋಸ್ಕರ ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಬಹುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಾರದೆ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ರಾಕ್ಷಸರಾಜ್ಯವು ಅನಾಯಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ದೇವತೆಗಳು ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಯುದ್ಧಸನ್ನಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ನನ್ನ ತಂದೆಯು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಆ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವು 'ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ತನ್ನ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಫಲವಾಗಿ ಇರುವೆಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನಲ್ಪಡುವ ಸರ್ಪದಂತೆ, ಕಾಡುಮೃಗಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದರು. ಈ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಿಳಿದು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ನಾನಾದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳು ಆಗಲೂ ಅವರನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಕೊಲ್ಲುತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಇವರ ಭಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರನ್ನೂ, ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ, ಮಿತ್ರರನ್ನೂ, ತಮ್ಮ ಧನವನ್ನೂ, ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಪಶುಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಪ್ರಾಣವುಳಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಬಿಟ್ಟುದು ಬಿಟ್ಟಹಾಗೆ ನಾನಾಕಡೆಗೆ ಓಡಿದರು. ಆಗ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು, ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನು, ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಅರಮನೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಮಹಿಷಿಯಾದ ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದನು. ಹೀಗೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಇಂದ್ರನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ, ಕುರರಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಕೂಗಿಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ದೈವಿಕವಾಗಿ ನಾರದಮಹರ್ಷಿಯು ಮಾರ್ಗವಶದಿಂದ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಮೊರೆಯಿಡುವುದನ್ನೂ, ಇಂದ್ರನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಪರಮದಯಾಳು

ವಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ಆ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ತಡೆದು, ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ದೇವೇಂದ್ರಾ! ಈ ಕಾರ್ಯವು ನಿನಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲ! ನಿರಪರಾಧೆಯಾದ ಈ ಸತೀಮಣಿಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತವೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿರುವ ನಿನಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯವು ತರವಲ್ಲ. ಈಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಈಕೆಯು ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ! ಇಂತಹ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಸೆಳೆಯಬಾರದು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಇಂದ್ರನು, "ಓ ಮಹರ್ಷೀ! ನಾನು ಯಾವ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಈಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದವನಲ್ಲ. ಇವಳಿಗೆ ನಾನು ಯಾವ ದ್ರೋಹವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವೇ ಬೇರೆ! ದುರಾತ್ಮನಾದ ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ವೀರ್ಯವು ಈಕೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಂದೆ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಆ ಶತ್ರುಶೇಷವನ್ನು ಬೆಳೆಯಬಿಟ್ಟರೆ, ಮುಂದೆ ನಮಗೇ ಕಷ್ಟವಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಈಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಸವವಾಗುವವರೆಗೂ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಆ ಶಿಶುವು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಕೊಂದು, ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ಈಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ನಾರದನು "ದೇವೇಂದ್ರಾ! ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಶಿಶುವು ನಿನಗೆ ಶತ್ರುವೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! * ಆ ಪುತ್ರನು ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಪಾಪವನ್ನೆಣಿಸಬಾರದು. ಅತನು ಮಹಾತ್ಮನು. ಗುಣಗಳಿಂದ ಮೇಲೆನಿಸಿದವನು. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು" ಎಂದನು. ನಾರದನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವೇಂದ್ರನು, ಗರ್ಭಸ್ಥನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಗೌರವಜ್ಞಾನವನ್ನಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವಳ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಬೇಡಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ನಾರದಮಹರ್ಷಿಯು ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು "ಎಲೆ ವತ್ಸೆ! ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ

* ನಾರದನ ತತ್ವೋಪದೇಶಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆ ಗರ್ಭಶಿಶುವು ಕೇವಲ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಾರದನು ಮುಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಧ್ಯಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು, ಮುಂದೆ ಈ ಶಿಶುವು ತನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನೆನಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖದಿಂದಿರು” ಎಂದನು. ಆದಕ್ಕೆ ನನ್ನತಾಯಿಯು ಸಮ್ಮತಿಸಿ ನಿರ್ಭಯಳಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯು ನಾರದಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಪತಿಯು ತಪೋವನದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ತನಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದಾಗ ಪ್ರಸವಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ನಾರದನನ್ನು ಶುಶ್ರೂಷೆಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾರದನಿಗೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವುಂಟಾಯಿತು. ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು, ನಡುವೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೂ, ಆಕೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತಿದ್ದ ನನಗೂ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಯೋಗವನ್ನೂ, ಆಗಾಗ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಬಹುಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋದುದರಿಂದಲೂ, ಹೆಂಗಸಾದುದರಿಂದಲೂ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಆ ಉಪದೇಶಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮರೆತುಹೋದುವು. ನಾನು ಮಾತ್ರ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದುದರಿಂದ, ಈಗಲೂ ಅದು ನನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿರುವುದು. ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ! ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೀವು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವುದಾದರೆ, ನಾರದನು ಹಿಂದೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ನಿಮಗೂ ನಾನು ಬಹಳ ಸುಲಭಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಮುಗ್ಧರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಾಗಲಿ, ನಮ್ಮಂತಹ ಬಾಲಕರಿಗಾಗಲಿ, ಪೂರ್ಣವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವು ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅದು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ ಆ ನಾರದನ ಉಪದೇಶಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಫಲವಾದುವು. ನಾನು ಶ್ರದ್ಧಾಳುವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಗಳೆರಡೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವಂತಾದುವು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಎಲೈ ಮಿತ್ರರೆ! ಮೊದಲು ದೇಹಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಕ್ಕೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಇರುವ ಸ್ವರೂಪಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿರಿ:—

ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹುಟ್ಟು, ಸ್ಥಿತಿ, ಬೆಳವಳಿಕೆ, ವಿಕಾರಹೊಂದುವುದು, ಕ್ಷಯಿಸುವುದು, ನಾಶಹೊಂದುವುದು, ಎಂಬ ಈ ಆರು ಬಗೆಯ ಸ್ಥಿತಿಭೇದಗಳೂ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಹೊರತು ಜೀವಾತ್ಮನಿಗಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಶರೀರವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ವಿಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಣುವುವು. ಆ ಕಾಲವೆಂಬುದು ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಕದಲಿಸಿ, ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಈ ವಿಕಾ

ರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು. ಒಂದೇ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮರದಲ್ಲಿ, ಆಯಾ ಕಾಲಾನುಗುಣವಾಗಿ, ಹಣ್ಣುಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು, ಪಕ್ವವಾಗಿ, ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವಂತೆ, ಒಂದೇ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮನಿಗೆ ತಗುಲುಕಟ್ಟಿದ ಈ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಜನನಮರಣಾದಿವಿಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಣುವುವು. ಆತ್ಮವೆಂಬುದು ಆ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಬೇರೆ! ಆ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶಗಳಿಲ್ಲ! ಕ್ಷಯವಿಲ್ಲ! ವಿಕಾರವಿಲ್ಲ! ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಕಲಗದೆ, ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು! ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಒಂದೇ ರೂಪದಿಂದಿರುವುದು! ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವುದು. ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲುದು. ಆ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ತಾನೇ ಕಾರಣವೆನಿಸಿರುವುದು. ತನ್ನ ಧರ್ಮವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಬಲ್ಲುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಜೀವನೊಡನೆ ಯಾವವಿಧವಾದ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದುದು. ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಬಗೆಯ ಅಸಾಧಾರಣ ಗುಣಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತಿಳಿದವನೇ ವಿದ್ವಾಂಸನು. ಈ ದೇಹಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವನು, ಶರೀರದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಆ ಶರೀರಸಂಬಂಧಿಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ತಾನೆಂದೂ, ತನ್ನವರೆಂದೂ ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರಗಳನ್ನಿಡಲಾರನು ಮೊದಲು ಈ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಗಿಸಬೇಕಾದುದೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಗಣಿಗಳಿಂದ ಚಿನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆಯತಕ್ಕವರು, ಮೊದಲು ಬಂಗಾರವಿರತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಮಿಶ್ರವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಕರಗಿಸಿ, ಆ ಕಶ್ಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಬಂಗಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊರಕ್ಕೆ ತೆಗೆಯುವಂತೆ, ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವರು, ದೇಹಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಕ್ಕೂ ಇರುವ ಈ ಲಕ್ಷಣಭೇದಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ, ಅದರಮೇಲೆ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವರು. ಈ ವಿಧವಾದ ಜ್ಞಾನಯೋಗವೇ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಂಗವೆನಿಸಿರುವುದು. ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ! ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರ, ಇವೆಂಟೂ ಪ್ರಕೃತಿಭೇದಗಳೆನಿಸುವುವು. ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು ಎಂಬ ಇವು ಮೂರೂ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳು! ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ

ಗಳೂ, ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳೂ, ಮನಸ್ಸೂ ಇವು ಹದಿನಾರೂ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕಾರಗಳೆನಿಸುವುವು. ಶರೀರವೆಂಬುದು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದಲೂ ಏರ್ಪಡುವುದು. ಆಯಾ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವನನ್ನು, ಬದ್ಧನೆಂದೂ, ಮುಕ್ತನೆಂದೂ, ಆಚಾರ್ಯನೆಂದೂ, ಶಿಷ್ಯನೆಂದೂ, ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಒಂದೊಂದು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಜೀವನೇ ಸೇರಿರುವನೆಂದು ತತ್ವಜ್ಞರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಭೂಮ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಕೃತಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಏರ್ಪಟ್ಟುದೇ ದೇಹವು! ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರಗಳೆಂದೂ, ಜಂಗಮಗಳೆಂದೂ ಎರಡು ಭೇದವುಂಟು. ಹೀಗೆ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮರೂಪವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ರೂಪ, ಗಂಧ, ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಭೂಮ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿ, ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಆತ್ಮವಲ್ಲವೆಂದು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾನು ತಿಳಿಯುವೆನು, ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆನು, ನಾನು ದ್ವೇಷಿಸುವೆನು, ಎಂಬೀ ವ್ಯವಹಾರಕ್ರಮದಿಂದ, ಬುದ್ಧಿ, ಇಚ್ಛೆ, ದ್ವೇಷ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ "ಅಹಂ" ಶಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ನೇರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ತನ್ನ ಕೈ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಎಂಬಂತೆ ಶರೀರಾವಯವಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಆತ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಈ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಆತ್ಮವಲ್ಲದ ಇತರವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸತಕ್ಕ ವೇದಾಂತವಾಕ್ಯಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಆತ್ಮವು ದೇಹಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾಗಿಯೂ, ಅವನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಸಾವಧಾನಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ! ಎಚ್ಚರ, ಕನಸು, ನಿದ್ರೆ, ಎಂಬಿವು ಮೂರೂ ಬುದ್ಧಿವ್ಯಾಪಾರಗಳು. ಈ ಬುದ್ಧಿವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕವನೇ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನೆಂದೂ, ಪುರುಷನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಿರಿ! ಆ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನೇ ದೇಹಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರತಕ್ಕವನು. ಅವನೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿಯೂ ನೋಡತಕ್ಕವನು. ಬುದ್ಧಿವ್ಯಾಪಾರವು ಹೊರಗಿನ ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತಿರುವುದೇ ಜಾಗರಾವಸ್ಥೆಯೆನಿಸುವುದು. ಆ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಾಹ್ಯೇಂ

ದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದೇ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯು. ಆ ಬುದ್ಧಿಯು ಏನೂ ತಿಳಿಯದೆ ಶಾಂತವಾಗುವುದೇ ಸುಷುಪ್ತಿಯು. ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಬುದ್ಧಿವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ಆಶ್ರಯನಾಗಿ ತೋರುವವನೇ ಜೀವನು. ಈ ಬುದ್ಧಿಭೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವುವು. ಈ ವಿಕಾರಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳೇ ಮೂಲವು. ಗಾಳಿಯು ತನ್ನ ಸಂಚಾರರೂಪವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವ ಸುಗಂಧದುರ್ಗಂಧಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತುಬರುವಂತೆ, ಜೀವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತಿರುವನು. ವಾಯುವಿಗೆ ಕೇವಲ ಸ್ಪರ್ಶಗುಣವೂ, ಭೂಮಿಗೆ ಗಂಧಗುಣವೂ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದರೂ, ಗಂಧಗುಣವುಳ್ಳ ಪಾರ್ಥಿವವಸ್ತುಗಳ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಾಗ, ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಗುಣವು ಕಾಣುವುದಲ್ಲವೇ ? ಅದರಂತೆಯೇ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಬುದ್ಧಿಭೇದಗಳು ಕಲೆತುಬರುವುವೇ ಹೊರತು, ಅವು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಗಳಲ್ಲ. ಗಂಧಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ವಾಯುವಿನ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಸತ್ವಾದಿಗುಣತ್ರಯಮೂಲಕವಾದ ಬುದ್ಧಿವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಈ ಬುದ್ಧಿವ್ಯಾಪಾರವೇ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ದ್ವಾರವೆನಿಸಿರುವುದು ಸಂಸಾರವೆಂಬುದು, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಅವರವರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವಪ್ನದಂತೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತ್ಮವೆಂಬುದು ನಿತ್ಯವಾಗಿಯೂ, ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದುದಾಗಿಯೂ, ಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಅಂಟಿರುವ ಕರ್ಮವಾಸನೆಯಿಂದ, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವೂ, ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸತಕ್ಕ ಅಜ್ಞಾನವೂ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಆಯಾಗುಣಗಳಿಗೂ, ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ತಕ್ಕಂತೆ ಬುದ್ಧಿಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ, ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರ ಸಂಬಂಧವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಈ ಸಂಸಾರ ಸಂಬಂಧವೇ ತಿರುಗಿ ದೇಹಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು. ಈ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ತಿರುಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನು. ಈ ಕರ್ಮದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಗೆ ಉದ್ರೇಕವುಂಟಾಗುವುದು. ಕರ್ಮವಾಸನೆಯು ಅಂಟಿಬರುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ನರಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ ! ನೀವು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಬೀಜದಂತಿರುವ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿ ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮರೂಪವಾದ

ಈ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಗಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಂತೆ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸತಕ್ಕ ಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಈ ಯೋಗಸಾಧನೆಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಮಾರ್ಗಗಳಿದ್ದರೂ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಳಸತಕ್ಕ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಉಪಾಯವು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವನು. ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿರಿ! ಗುರುಗಳನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವುದು. ಆ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಟ್ಟು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವುದು, ಆ ಗುರುಗಳು ಕೋರಿದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಲಭ್ಯವಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೊಡನೆ ಸಹವಾಸಮಾಡುವುದು, ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು, ವಿಷ್ಣುಕಥೆಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವುದು, ಆತನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡುವುದು, ಆತನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಆತನ ಅರ್ಚಾವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದು, ಆ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಚಿಸುವುದು, ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾದುದರಿಂದ, ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತ, ಆಯಾ ಭೂತಗಳ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಈಡೇರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದು, ಈ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಅಂತಃಶತ್ರುಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ, ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳೆಂಬ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇವುಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದಹಾಗೆಲ್ಲಾ, ಆ ಭಗವಂತನ ಅಸಾಧಾರಣಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಆತನ ಅವತಾರ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಪುರುಷನು, ಸಂತೋಷಾತಿಶಯದಿಂದ ಮೈಮರೆತಂತಾಗುವನು! ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವು ತುಳುಕುವುದು! ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚವು ಹುಟ್ಟುವುದು! ಕಂಠಸ್ವರವು ಕುಗ್ಗುವುದು! ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಆ ಭಗವದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಕೊಂಡಾಡುವನು! ಆ ಭಗವಂತನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವನು! ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುವನು! ಗ್ರಹಗ್ರಸ್ತನಂತೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಗುವನು! ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಳುವನು! ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಬಿಡುವನು! ಕಂಡ ಕಂಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ತಲೆಬಗ್ಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು! ಆಗಾಗ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ "ಓ ಹರೀ! ಓ ಜಗತ್ಪತೀ!

ಓ ನಾರಾಯಣಾ!' ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಮನುಷ್ಯನು ಹೀಗೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಮೈಮರೆತು ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಭಗವನ್ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿ ಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಆಗಲೇ ಅವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಪರಿಪಕ್ವವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗಲೇ, ಅದರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುವು. ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬೀಜಭೂತವಾದ ಕರ್ಮವಾಸನೆಯೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದಗ್ಧವಾಗುವುದು. ಯಾವಾ ಗಲೂ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಆ ಭಗವಂತನೊಡನೆ ಸಮಾನರೂಪ (ಸಾರೂಪ್ಯ)ವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತಾಗುವನು. ಕೊನೆಗೆ ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಈ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಮನುಷ್ಯನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ತಾಪತ್ರಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುವ ಸಂಸಾರಿ ಗಳಿಗೆ ಆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಕಾರಣವು. "ನಿರತಿ ಶಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವೂ ಇದೇ" ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಬಾಲಕರೆ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯಾಂತರಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿರಿ! ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದೇನೂ ನಿಮಗೆ ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಅವನು ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆ ಗೊಂಡಿರುವನು. ಸತ್ಯರೂಪನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಮಿತ್ರನಂತೆ ಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತಕನಾಗಿ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದ ರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೇನೂ ಪ್ರಯಾಸವಿರದು! ಭಗವದುಪಾಸನವೆಂಬುದು ಇಷ್ಟು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ, ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಸಾಧಿ ಸಿಯೂ ಅಲ್ಪಸುಖವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಿಂದೇನು? ಧನಸಮೃದ್ಧಿ, ಪಶುಸಮೃದ್ಧಿ, ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳು ಮುಂತಾದ ಬಂಧುವರ್ಗಗಳು, ಮನೆ, ಭೂಸ್ಥಿತಿ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಮುಂತಾದ ಸೈನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿ, ಬೊಕ್ಕಸ ಮುಂತಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಕ್ಷಣಕಾಲವಿದ್ದು ಹೋಗತಕ್ಕವುಗಳೇ ಹೊರತು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ. ಅವು ಒಂದು ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಾಯುಸ್ಸುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅವು ಗಳಿಂದ ಯಾವ ಸುಖವುಂಟು? ಇದರಂತೆಯೇ ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪಡೆಯ ತಕ್ಕ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳೂ ಕೂಡ, ಕ್ಲುಪ್ತಕಾಲದವರೆಗಿದ್ದು ನಾಶಹೊಂದ ತಕ್ಕವುಗಳೇ ಹೊರತು, ಶಾಶ್ವತಗಳಲ್ಲ! ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮಲೋಕ ವೊಂದಿರುವುದರಿಂದ, ಅವುಗಳನ್ನೂ ಅಧೋಲೋಕಗಳೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿನ ಸುಖವೂ ದುಃಖಮಿಶ್ರವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಬಾಲ

ಕರೆ! ನೀವು ಆತ್ಮೋಜ್ಜೀವನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ, ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಒಂದೇ ಉಪಾಯದಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ವಶ್ಯನಾಗತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನೇ ಭಜಿಸಿರಿ! ಹಾಗಿಲ್ಲದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೀವು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸಂಸಾರಪಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದು ನರಳುತ್ತಾ, ಕೊನೆಗೆ ಸ್ಥಾವರಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವಿರಿ! ವೇದದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನೋದಿ, ಅದರಿಂದಲೇ ತನ್ನನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಗರ್ವಪಡುವ ಮನುಷ್ಯನು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಸುಖಗಳಿಗಾಗಿ ಆಸೆಪಟ್ಟು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಯಾಗಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದರೆ, ಅವನು ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನೇ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಗುವುದು! ವಿಷಯಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಕೈಯಿಕ್ಕದೆ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದತೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕು. ಆರಂಭಿಸಿದಮೇಲೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುವವರೆಗೂ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಷಯಸುಖವೆಂಬುದು, ಆರಂಭದಿಂದ ಕೊನೆವರೆಗೂ ದುಃಖಮಿಶ್ರವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಈ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನೇ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕವನಾದರೋ, ಎಂದಿಗೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ದುಃಖವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಯುವರೆಗೂ ಭಗವದನುಭವದಿಂದಲೇ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಪರಿಪಕ್ವವಾದಮೇಲೆ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವೆಂಬ ಅಮೃತಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲಬಹುದು. ಜೀವನು ತನಗೆ ಆಗಂತುಕವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸುಖವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಶ್ರಮಪಡುವನು. ಇಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಆ ದೇಹವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಟ್ಟರೂ ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ನಾಯಿನರಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರಯೋಗ್ಯವಾಗಬೇಕೇ ಹೊರತು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ದೇಹವೆಂಬುದು ಕ್ಷಣಕಾಲದವರೆಗೆ ಆತ್ಮವನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು ಅಲ್ಲವೆ? ದೇಹದ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ವಿವೇಕಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನು ವೃಥಾ ಶ್ರಮಪಡಬಾರದು. ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ದೇಹದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಆ ದೇಹದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರುವ ಹೆಂಡಿರು, ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆ,

ಮತ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಪರಿವಾರಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಆತ್ಮಕ್ಕೂ, ಅವುಗಳಿಗೂ, ಎಷ್ಟೋ ದೂರವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರಾದಿಗಳೂ, ರಾಜ್ಯಕೋಶಗಳೂ, ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯಗಳೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಪರಿಜನರೂ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗಿದ್ದು, ತನ್ನದೆಂಬ ಮಮತೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಬಿಟ್ಟುಹೋಗತಕ್ಕವುಗಳೇ ಹೊರತು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕುವಲ್ಲ. ನಿತ್ಯಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಇವುಗಳಿಗೂ ಏನೇನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಲ್ಪಗಳಾಗಿಯೂ, ಅನರ್ಥಹೇತುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಸುಖಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಂತೆ ತೋರುವುವು. ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ದೇಹಸೌಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು, ಆತ್ಮಸುಖಕ್ಕಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ದೇಹಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಪಡದೆ, ಆತ್ಮೋಜ್ಜೀವನವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಮಹಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವುದೇ ನಮಗೆ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಾಂತರ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗಾದಿಗಳಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಸುಖವೆಷ್ಟುಮಾತ್ರವೆಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿರಿ! ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡು ಅವಳ ಪೋಷಣಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟುಕಷ್ಟವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೋ ಆ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸುಖವು ಅವಳಿಂದ ಲಭಿಸಲಾರದು. ಆ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳೆರಡನ್ನೂ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಸುಖವು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಪಿಂಡೋತ್ಪತ್ತಿಯಾದುದು ಮೊದಲು, ಮರಣಾಂತದವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ದುಃಖಪರಂಪರೆಗಳನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವೆಂದರೇನು! ವಿವೇಕಿಗಳು ಇದನ್ನು ಸುಖವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಲಾರರು. ಜೀವನು ತನಗೆ ಒಂದು ದೇಹವಿರುವವರೆಗೂ ಮುಂದೆ ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪ-ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದೇಹಾಂತರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ತಿರುಗಿ ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಡೆಸುವನು. ಹೀಗೆ ದೇಹದಿಂದ ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇರುವನು. ಜೀವನಿಗೆ ಈ ಕರ್ಮಬಂಧವು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದು. ದೇಹಸಂಬಂಧವಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದೂ, ಆ ಕರ್ಮದಿಂದ ತಿರುಗಿ ದೇಹ

ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೂ, ಇವೆರಡೂ ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸಾರಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಆ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುವಂತೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ! ಆ ಭಗವಂತನು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಅವರವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನೀವು ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಅವನನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು. ಆ ಭಗವಂತನು ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾದುದರಿಂದ, ಅವನು ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ನೀವು ಅವನನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದರೆ, ನಿಮಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು. ಅವನೇ ಮೊದಲು ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಭೂತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಂದ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಅವನೇ ಆದಿಕಾರಣನಾಗಿ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯವಾದ ವಸ್ತು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಅವನೇ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮನಾದವನು. ದೇವನಾಗಲಿ, ಅಸುರನಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯನಾಗಲಿ, ಯಕ್ಷ, ಗಂಧರ್ವ, ಕಿನ್ನರರಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಆತನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕರೆ, ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ನಾವು ರಾಕ್ಷಸಕುಲದವರಾದರೂ, ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನೇ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ನಿದರ್ಶನವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸಬಾಲಕರೆ! ಅವನನ್ನು ಭಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜಾತಿನಿಯಮವೇನೂ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ದೇವಕುಲದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಋಷಿಕುಲದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲ. ಸದಾಚಾರದಿಂದಾಗಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಲಿ, ದಾನದಿಂದಾಗಲಿ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಯಾಗದಿಂದಾಗಲಿ, ಶುದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿವ್ರತಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಆತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಲಾರದು. ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿಯೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಅವ

ನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಟನಮಾತ್ರಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸರ್ವಭೂತದಯಾಪರ ರಾಗಿದ್ದು, ಸಂಸಾರನಿವಾರಕನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರಿ! ಆ ಭಗ ವಂತನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ವಂಶೋನ್ನತಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣ ಗಳೇನೂ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಕೇಶಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಯಮಳಾರ್ಜುನರೇ ಮೊದಲಾದ ಯಕ್ಷರೂ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೇ ಮೊದಲಾದ ದಾನವರೂ, ಪೂತನೆ ಮೊದಲಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಚಾಣೂರನೇ ಮೊದಲಾದ ಶೂದ್ರರೂ, ನಂದನೇ ಮೊದಲಾದ ಗೊಲ್ಲರೂ, ಜಟಾಯು ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಮಾರೀಚನೇ ಮೊದಲಾದ ಮೃಗಗಳೂ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪಾಪಿಜೀವಗಳೂ, ಕೂಡ, ಆ ಭಗ ವಂತನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಾರೂಪ್ಯಪದವಿಯುನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ನೀವು, ರಾಕ್ಷಸಜಾತಿಯವರೆಂಬ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆತ ನನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ! ಎಲೈ ಮಿತ್ರರೆ! ಒಂದೇ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಸು ವೆನು ಕೇಳಿರಿ! ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ದೃಢಭಕ್ತಿಯೊಂದು, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ಆ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಮನ್ನಿಸುವುದೊಂದು, ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆನಿಸುವುದು” ಎಂದನು.

ಇದು ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ನೃಸಿಂಹಾವತಾರವು

ಧರ್ಮರಾಜಾ ಕೇಳು ! ಹೀಗೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ತತ್ವೋಪ ದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ, ದೈತ್ಯಬಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ, ಆ ಮತವೇ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನೇ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಗುರುಪುತ್ರರು ತಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಉಪದೇಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಗುರುಪುತ್ರನು, ಈ ಬಾಲಕರಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೋಡುವಾಗ, ಕೆಲಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಬಾಲಕರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬದಲಾಯಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಭಗವದ್ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದೆಂಬ ನಿಶ್ಚ ಯವೂ ಹುಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಗುರುಪುತ್ರನು ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ, ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು, ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ತನ್ನ ಮಗನ ಅವಿಧೇಯತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಕೋಪಾ ವೇಶದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ, ಹೇಗಾದರೂ ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಕೊಂದೇತೀರಬೇ ಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಪರಮಸಾಧುವಾದ ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಆಡಬಾರದ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮುಂದೆ ವಿನಯ ದಿಂದಲೂ, ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಲೂ ಕೈ ಮುಗಿದು ನಿಂತಿರುವ ಆ ಕುಮಾರನನ್ನು ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಕಾಲಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿದ ಕಾಳಸರ್ಪದಂತೆ ಕೋಪದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತ “ಎಲಾ ಮೂಢಾ ! ಎಲಾ ದುರ್ವಿನೀತಾ ! ಎಲಾ ಕುಲಗೇಡೀ ! ಎಲೆ ಅಧಮಾ ! ನನ್ನ ಶಾಸನವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದೆ, ಹಠವಾದದಿಂದ ನಿಂತಿರುವೆಯಾ ? ಇದೋ ! ಈಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಮ ಪುರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವೆನು ನೋಡು ! ಎಲೋ ಮೂರ್ಖಾ ! ನಾನು ಕೋಪಗೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಲೋಕಪಾಲರೊಡಗೂಡಿದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಭಯದಿಂದ ನಡು ಗುವುವು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದೂ ನೀನು, ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಶಾಸನವನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವೆಯಲ್ಲಾ ! ಯಾರ ಬಲದಿಂದ ನೀನು ಹೀಗೆ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ಭ ಯನಾಗಿರುವೆ ? ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಂದೆಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ‘ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ ! ನಾನು ಯಾರ ಬಲದಿಂದ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ ? ನಾನು ಮಾತ್ರ ವೇನು ? ನೀನೂ, ನಿನಗಿಂತಲೂ ಬಲಾಢ್ಯರಾದವರೂ ಯಾವನ ಬಲದಿಂದಲೇ ಬದುಕಿರಬೇಕೋ ಆತನೇ ನನಗೂ ಬೆಂಬಲವಾಗಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮೊದಲು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವೂ ಯಾವನ ವಶನಾಗಿರು

ವುದೋ, ಯಾವನು ಮೂರಡಿಗಳಿಂದಲೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಅಳೆದ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನೋ ಆತನೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬೆಂಬಲವು! ಅವನೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನು! ಅವನೇ ಕಾಲಸ್ವರೂಪಿಯು! ಇಂದ್ರಿಯಶಕ್ತಿ, ಮನೋಬಲ, ಧೈರ್ಯ, ದೇಹಬಲ, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅವನೇ ಆಧಾರನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಅವನೇ ಆಧಾರನು. ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಆತನು, ತನ್ನ ಅಂಶಭೂತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರೆಂಬ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಗೂ ಆತನೇ ಪ್ರೇರಕನು. ಓ ಜನಕಾ! ನನಗಾಗಲಿ, ನಿನಗಾಗಲಿ ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಲವೇ ಬಲವು! ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೆ ದ್ವೇಷಿಯಾದವನು ನಮಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗುವನೆ? ಎಂದು ಶಂಕಿಸಬೇಡ! ನೀನು ಈ ನಿನ್ನ ರಾಕ್ಷಸಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ, ಇತರರಲ್ಲಿ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು! ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಭಾವಿಸು! ಆಗ ನಿನಗೆ ಯಾರೂ ಶತ್ರುಗಳಿರಲಾರರು. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಶತ್ರುಮಿತ್ರಭಾವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹುಟ್ಟುವುವು. ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಾವು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಸಮಸ್ತಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ದುರ್ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಶತ್ರುಗಳೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸುವುದೇ ನಾವು ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದೊಡ್ಡ ಆರಾಧನವು. ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನಿಗೆ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಶತ್ರುತ್ವವೇ ತೋರಲಾರದು. ಓ! ಜನಕಾ! ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಅನೇಕರು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನಪಹರಿಸತಕ್ಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಒಳಗಳ್ಳರನ್ನೇ ಜಯಿಸಲಾರದೆ, ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ತಾವು ಜಯಿಸಿದುದಾಗಿ ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇದು ಕೇವಲದುರಭಿಮಾನವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಶರೀರವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದಿರುವ ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ದೇಹಾಭಿಮಾನವೆಂಬ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಶತ್ರುಗಳು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ತಲೆಯೆತ್ತುವರು" ಎಂದನು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗಾದರೋ! ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಒಂದೊಂದು ವಾಕ್ಯವೂ ಕೋಪವನ್ನುಕ್ಕಿಸುತಿತ್ತು! ತಡೆಯಲಾರದ ಕೋಪದಿಂದ ತುಟಿಯನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೆ ಮೂರ್ಖಾ! ನಿಜವಾಗಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೊಗ

63. ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು ಸ್ತಂಭವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಎದೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದು. B—5.

ಳುತ್ತಿರುವೆ? ಮರಣಕಾಲವು ಬಂದಾಗ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ವಿಪರೀತವಾಕ್ಯ ಗಳನ್ನಾಡುವುದು ಸಹಜವು! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೀನು ಭಾಗ್ಯಹೀನನು! ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುವೆ? ಎಲೆ ಮೂಢಾ! ನನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವೆ ಯಲ್ಲವೆ? ಅವನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿರುವನು? ಅತನು ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳ ಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಸಭಾ ಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿ ಅವನೇಕೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು? ಎಲೆ ನೀಚಾ! ಇದೋ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೊಗಳಹತ್ತಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಈಗಲೇ ಶರೀರದಿಂದ ಬೇರ್ಪ ಡಿಸಿ ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ನಾನೇ ಪ್ರಭುವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವೆನು ನೋಡು! ನೀನು ಯಾವನನ್ನು ರಕ್ಷಕನೆಂದು ನಂಬಿರುವೆಯೋ ಅವನೇ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿ ಸಲಿ" ಎಂದನು. ಧರ್ಮರಾಜಾ ಕೇಳು! ಹೀಗೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶ ಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ದುರ್ಭಾಷೆ ಗಳಿಂದ ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ತಾನು ಕುಳಿ ತಿದ್ದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ತನ್ನ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ತಟ್ಟಿದನು. ಇಷ್ಟ ರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಸ್ತಂಭದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕಟಾಹವು ಭೇದಿಸಿಹೋಗುವಂತೆ ಒಂದುದೊಡ್ಡ ಧ್ವನಿಯುಂಟಾಯಿತು ಈ ಧ್ವನಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಇದೇ ಪ್ರಳಯವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಮೀರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತಿದ್ದ ಆ ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಿಪುವು, ತಾನು ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳದಿದ್ದ ಮಹಾದ್ಭು ತವಾದ ಈ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾ ರದೆ ಆ ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳನ್ನೂ ತಿರುಗಿತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದೂ ಗೋಚರಿಸಲಿಲ್ಲ! ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕ ರೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಭಗ ವಂತನು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವು ದಕ್ಕೂ, ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಮೃಗವೆಂದೂ ಮನು ಷ್ಯನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗದಂತೆ ಅದ್ಭುತಾಕಾರದಿಂದ ಗೋಚರಿಸಿದನು. ಆಗ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ಆ ಸ್ತಂಭಮಧ್ಯದಿಂದ ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಿರುವ ಅಪೂರ್ವಾಕೃತಿ

ಅಗೋಚರನಾಗುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು ? ಇದೇನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ ! ಆಮೇಲೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಬಂದು, ಆ ಗದೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನಮೇಲೆ ಬೀಸಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು, ತಾನೂ ಗದಾಧಾರಿಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಗರುಡನು ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಗರುಡನ ಕೈಯಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸರ್ಪವು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆ ಸಿಕ್ಕಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು ಕೇವಲ ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅವನಿಂದ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಲೋಕಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ, ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಿಂತಲೂ ರಾಕ್ಷಸನೇ ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಭಯಪಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದೇವಿಧವಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟೇ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾರದೆ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದೂ, ತಾನೇ ಬಲಾಢ್ಯನೆಂದೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡವನಾಗಿ, ದೇಹಶ್ರಮವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಮೇಲೆಯೂ ಕೆಳಗೂ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಕೊಡದಂತೆ ಕತ್ತಿಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ಗಿಡುಗನಂತೆ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಹಾರಿಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು, ಭಯಂಕರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗರ್ಜಿಸಲು, ಈ ಮಹಾಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಭಯದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡೂ ಮುಚ್ಚಿಹೋದವು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ವೇಗದಿಂದ ಬಂದು ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡನು.

ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೂ ಮುರಿಯದ ಮೈಯುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ಹಾವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಇಲಿಯಂತೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒದರುತ್ತ ಮಿಲಿಮಿಲಿಯಾಡುತಿದ್ದನು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನೃಸಿಂಹರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಅವನನ್ನು ಸೆಳೆದು ತಂದು, ಆ ಸಭಾಮಂಟಪದ ಹೊಸ್ತಿಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳೆರಡೂ ಅಲ್ಲದ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಗರುಡನು ವಿಷಸರ್ಪವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ,

ಅಗೋಚರನಾಗುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಇದೇನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ! ಆಮೇಲೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಬಂದು, ಆ ಗದೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನಮೇಲೆ ಬೀಸಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು, ತಾನೂ ಗದಾಧಾರಿಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಗರುಡನು ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಗರುಡನ ಕೈಯಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸರ್ಪವು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆ ಸಿಕ್ಕಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು ಕೇವಲ ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅವನಿಂದ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಲೋಕಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ, ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗಿಂತಲೂ ರಾಕ್ಷಸನೇ ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಭಯಪಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದೇವಿಧವಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟೇ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾರದೆ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದೂ, ತಾನೇ ಬಲಾಢ್ಯನೆಂದೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡವನಾಗಿ, ದೇಹಶ್ರಮವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಮೇಲೆಯೂ ಕೆಳಗೂ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಕೊಡದಂತೆ ಕತ್ತಿಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ಗಿಡುಗನಂತೆ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಹಾರಿಬರುತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು, ಭಯಂಕರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗರ್ಜಿಸಲು, ಈ ಮಹಾಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಭಯದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡೂ ಮುಚ್ಚಿಹೋದವು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ವೇಗದಿಂದ ಬಂದು ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡನು.

ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೂ ಮುರಿಯದ ಮೈಯುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ಹಾವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಇಲಿಯಂತೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒದರುತ್ತಾ ಮಿಲಿಮಿಲಿಯಾಡುತಿದ್ದನು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನೃಸಿಂಹರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಅವನನ್ನು ಸೆಳೆದು ತಂದು, ಆ ಸಭಾಮಂಟಪದ ಹೊಸ್ತಿಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳೆರಡೂ ಅಲ್ಲದ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಗರುಡನು ವಿಷಸರ್ಪವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ,

ತನ್ನ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಎದೆಯನ್ನು ಸೀಳಿಬಿಟ್ಟನು. * ಓ ಧರ್ಮ ರಾಜಾ ಕೇಳು! ಆಗ ಆ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ರೌದ್ರಾಕೃತಿಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗದ ಭಯಂಕರ ನೇತ್ರಗಳು! ಅಗಲವಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿದ ಬಾಯಿ! ತುಟಿಯನ್ನು ನಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ನೀಡಿದ ನಾಲಗೆ! ರಕ್ತಬಿಂದುಗಳಿಂದ ತೊಯ್ದ ಕೇಸರಗಳು! ಇಂತಹ ಘೋರರೂಪದಿಂದಿದ್ದ ನೃಸಿಂಹನು, ಆನೆಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಸಿಂಹದಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಕರುಳನ್ನು ತೆಗೆದು, ತನ್ನ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಲೆಯಾಗಿ ಧರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಖಾಗ್ರಗಳಿಂದಲೇ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ದೇಹವನ್ನು ಸೀಳಿ, ಆ ದೇಹವನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸುಟು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸಾವಿರಾರು ದೈತ್ಯಭಟರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದನು. ನಾನಾದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚದರಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಭಟರನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲದಂತೆ ಹಿಡಿದು, ಅವರನ್ನೂ ತನ್ನ ನಖಾಗ್ರಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸುತ್ತ ಬಂದನು. ಆಗ ಆ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಸಟಾಘಾತಕ್ಕೆ ಮೇಘಪರಂಪರೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕದಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದುವು! ಅವನ ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸೂರ್ಯಾದಿಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಂತಿಗುಂದಿ ಮಾಸಿದಂತಾದುವು. ಅವನ ಉಸಿರಾಟಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರವೆಲ್ಲವೂ ಕದಲಿದುವು! ಅವನ ಅಟ್ಟಹಾಸಧ್ವನಿಗೆ ದಿಗ್ಗಜಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಯದಿಂದ ಕೂಗಿಡುತಿದ್ದುವು! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದ ವಿಮಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನ ಸಟಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನೇತಾಡುತಿದ್ದುವು! ಅವನ ಪಾದಾಹತಿಗೆ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಡುಗಿತು! ಆತನ ವೇಗದಿಂದ ಪರ್ವತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಾರಿಬೀಳುತಿದ್ದುವು. ಅವನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಕಾಶವೂ, ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಮರೆಸಿಹೋದುವು! ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ, ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸಭಟರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿ, ತನಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವವರು ಒಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ತಾನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂಬುದನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೋರಿಸುವವನಂತೆ, ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿಬಂದು ಕುಳಿತನು. ಆಗಲೂ ಆತನಮುಂದೆ ಬಂದು

* ಇಲ್ಲಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಆವರಣದ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಸಾವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಭಾಮಂಟಪದ ಹೊಸ್ತಿಲಿಗೆ ಸೆಳೆತಂದುದು; ಭೂವ್ಯಾಕಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಮರಣವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡುದು; ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದವುಗಳಿಂದಲೂ, ಮರಣವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಉಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ಕೊಂದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯಸಾಲದೆ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ಹಿಂಜರಿಯುತಿದ್ದರು. ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೂ ತಲೆಬೇನೆಯಂತೆ ಸಹಿಸಬಾರದ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆ ದಿದೈತ್ಯನಾದ ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನಿಂದ ಸಂಹೃತನಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅರಳಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಆ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತಿದ್ದರು. ಆ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಮಹಾವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಿಮಾನಾರೂಢರಾಗಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆರೆದರು. ಆಕಾಶವೆಲ್ಲವೂ ದೇವವಿಮಾನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಧ್ವನಿಮಾಡುತಿದ್ದುವು. ಗಂಧರ್ವಗಾನದೊಡನೆ ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರು ನರ್ತಿಸುತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರ ರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ, ನಾಗರೂ, ಮನುಗಳೂ, ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಚಾರಣರೂ, ಬೇತಾಳಗಳೂ, ಸುನಂದಕುಮುದರೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷ್ಣುದೂತರೂ ಬಂದು, ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ನೆರೆದರು. ಆದರೆ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು, ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ ಆ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುವನು "ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ದೇಶಕಾಲವಸ್ತುವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಯಾವಾಗಲೂ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರತಕ್ಕವನು. ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದ್ಭುತವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯವೂ ಲೋಕಪಾವನವಾಗಿರುವುದು. ಜ್ಞಾನಾದಿಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನೀನು, ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳಿಂದ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಕದಲಿಸಿ, ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವೆ. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು" ಎಂದನು.

ಆಮೇಲೆ ರುದ್ರನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ "ಓ ನಾಥಾ! ನಿನ್ನ ಕೋಪವೇ ಮಹಾಪ್ರಳಯವು. ಆ ನಿನ್ನ ಕೋಪದಲ್ಲಿ, ಲೇಶಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದ ಈ ಅಲ್ಪರಾಕ್ಷಸನು ಆಗಲೇ ಸಂಹೃತನಾದನು. ಇನ್ನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸು! ನೀನು ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಲ್ಲವೆ! ಆ ರಾಕ್ಷಸ

ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಯೂ ನಿನಗೆ ಪರಮಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ಇದೋ! ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮನ್ನಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು" ಎಂದನು.

ಆಮೇಲೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಮುಂದೆ ಬಂದು "ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ನೀನೆ ನಮಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ಷಕನು. ನಮಗಾಗಿಯೇ ಈ ಅವತಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಈ ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಡುತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಿರುಗಿ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ! ಅದರೇನು? ನಿನಗೆ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕಾದ ನಮ್ಮ ಹೃದಯಕಮಲವು ಇದುವರೆಗೆ ಈ ರಾಕ್ಷಸನ ಭಯದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಈಗ ನೀನು ಆ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ, ಅದನ್ನು ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಿದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು. ಓ ನಾಥಾ! ನಿನ್ನ ಸೇವಾಸುಖದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಕೂಡ ಆದರಿಸಲಾರರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಅವರು ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ನಾಶಹೊಂದತಕ್ಕ ಇತರಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು? ಹಾಗೆಯೇ ಈಗ ನಮಗೂ ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯಸೇವೆಯು ಲಭಿಸುವುದಾದರೆ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಈ ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳಿಂದೇನು?" ಎಂದನು.

ಋಷಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ಹೇ ದೇವಾ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನವೆಂಬ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನೇ ನಮಗೆ ಕೃತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವೆ! ಆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ನಾವು ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವೆವು. ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನೂ ಕೂಡ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಪೋಬಲದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಬಲ್ಲವನಾದನೋ, ಅಂತಹ ನಮ್ಮ ತಪಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಈ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ನಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಶ್ರಿತರಕ್ಷಕನಾದ ನೀನು, ಸಾಧುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ನೃಸಿಂಹಾವತಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘ್ನವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದೆ."

ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ಓ ದೇವಾ! ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳು ನಮಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುತಿದ್ದ ಪಿಂಡಗಳನ್ನೂ, ಅವರು ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವಾಗ ನಮಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುತಿದ್ದ ತಿಲೋದಕವನ್ನೂ ಕೂಡ, ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತಾನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ

ಅನ್ನೋದಕಗಳಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿಬೆಳೆದ ಈ ರಾಕ್ಷಸನ ಹೃದಯಮಾಂಸವನ್ನು, ಈಗ ನೀನು ನಿನ್ನ ನಖಾಗ್ರಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ಭಾಗವನ್ನು ತಿರುಗಿ ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಧರ್ಮಪರಿಪಾಲನಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಅದ್ಭುತಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಂದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು"

ಸಿದ್ಧರು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ಓ ನೃಸಿಂಹಾ! ನಮಗೆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಲಭಿಸಿದ್ದ ಸದ್ಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ದುಷ್ಟರಾಕ್ಷಸನು, ತನ್ನ ಯೋಗಬಲದಿಂದಲೂ, ತಪೋಬಲದಿಂದಲೂ ತಡೆದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಕೊಬ್ಬಿದ್ದ ಈ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಈಗ ನೀನು ನಿನ್ನ ನಖಾಗ್ರಗಳಿಂದ ಸೀಳಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮಹೋಪಕಾರಕನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು."

ವಿದ್ಯಾಧರರು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ಓ ದೇವಾ! ರಾಕ್ಷಸನು, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಗಳನ್ನರಿಯದ ಮೂಢನಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಲದಿಂದಲೂ, ವೀರ್ಯದಿಂದಲೂ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾಗಿ, ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೋಧಾರಣೆಯಿಂದ ಕೈಗೂಡಿಬಂದಿದ್ದ, ಅಂತರ್ಧಾನಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಸಿಂಹವು ಕ್ಷುದ್ರಮೃಗವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಈಗ ನೀನು ಆ ಕ್ರೂರ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಂದು, ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದೆ! ಮಾಯಾನೃಸಿಂಹಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು."

ನಾಗರು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ದೇವಾ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಗಳನ್ನೂ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅಪಹರಿಸುತಿದ್ದ ಈ ನೀಚರಾಕ್ಷಸನ ಎದೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು."

ಮನುಗಳು ಸ್ತುತಿಸುವರು 'ಹೇ ಪ್ರಭೂ! ನಾವು ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತ ಬಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ದುರಾತ್ಮನು ಕೆಡಿಸುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ, ಇದುವರೆಗೂ ನಾವು ದುಃಖಿತರಾಗಿ ಕಳವಳಿಸುತಿದ್ದೆವು. ಈಗ ನಿನ್ನಿಂದ ಆ ನೀಚನು ಸಂಹೃತನಾದನು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾವು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕು."

ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ಓ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾವು ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ

ವರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಈ ದುರಾತ್ಮನ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ನಮ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೂ ನಮಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಈಗ ಈ ದುರಾತ್ಮನು ನಿನ್ನಿಂದ ಹತನಾಗಿ, ಎದೆಹರಿದು ಬಿದ್ದಿರುವುದರಿಂದ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು. ಓ ಸತ್ವ ಮೂರ್ತೀ! ಸಕಲಜಗನ್ಮಂಗಳಕಾರಣವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರವು."

ಗಂಧರ್ವರು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ಓ ಪ್ರಭೂ! ನಾವು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಅನವರತವೂ ಗಾನನರ್ತನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸುತಿದ್ದೆವು. ವೀರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಬಲದಿಂದಲೂ ಗರ್ವಿತನಾದ ಈ ದುರಾತ್ಮನು, ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈಗ ಆ ನೀಚನು ನಿನ್ನಿಂದ ಸಂಹೃತನಾದನು. ಹೀಗೆಯೇ ಉನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾವು ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಬಹುದು."

ಚಾರಣರು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ಓ ಹರಿ! ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಯವೇ ಜನ್ಮ ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಇಹಲೋಕಸುಖಕ್ಕೂ, ಪರಲೋಕಸುಖಕ್ಕೂ ಕಾರಣವೆನಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಸೇವಾಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದ ನಾವು, ಇದುವರೆಗೆ ಈ ದುರಾತ್ಮನ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆವು. ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಹೃದಯಶಲ್ಯದಂತಿದ್ದ ಆ ನೀಚನು ಈಗ ನಿನ್ನಿಂದ ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾವು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು."

ಯಕ್ಷರು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೊಪ್ಪುವಂತೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ನಿನ್ನ ಪಾದಕಿಂಕರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನಮ್ಮನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ಈ ದುರಾತ್ಮನು, ತನ್ನ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹೊರುವ ನೀಚಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನು. ಆಶ್ರಿತರ ದುಃಖವನ್ನು ತಿಳಿದ ನೀನು, ರಾಕ್ಷಸಶರೀರದಿಂದಿದ್ದ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಈಗ ಶರೀರವಿಯೋಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಇನ್ನು ನಾವು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆವು."

ಕಿಂಪುರುಷರು ಸ್ತುತಿಸುವರು, "ಓ ನಾಥಾ! ನಿನಗಿಂತಲೂ ನಾವು ಕುತ್ಸಿತ ಪುರುಷರೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ನೀನೋ ಮಹಾ

ಪುರುಷನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡವನು! ಮತ್ತು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು! ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ನಮಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಬಲನಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಹುಲ್ಲು ಕಡ್ಡಿಗೆ ಸಾಟಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದರಮೇಲೆ ಇವನು ಸಾಧುಗಳ ತಿರಸ್ಕಾರ ದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಹತಪ್ರಾಯನಾಗಿದ್ದವನು. ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗೆ ಇವನನ್ನು ಕೊಂದುದೇನೂ ಅತಿಶಯವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆತಾನೇ ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲೆವು ?"

ವೈತಾಳಿಕರು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ದೇವಾ! ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸತ್ರಯಾಗ ಗಳ ಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನಾವೂ ವಿಶೇಷಪೂಜ್ಯತೆ ಯನ್ನು ಹೊಂದುತಿದ್ದೆವು. ಅಂತಹ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ದುರಾತ್ಮನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ, ನಮ್ಮಿಂದ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದನು. ರೋಗನಿವೃತ್ತಿ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದಂತೆ ಈ ದುರಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಕೊಂದುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವಿಶೇಷವೆಂದೆಣಿಸುವೆವು."

ಕಿನ್ನರರು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ಓ ಈಶ್ವರಾ! ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ದೈತ್ಯನು ತನ್ನ ಬಿಟ್ಟಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತಿದ್ದನು. ಆಶ್ರಿತ ದುಃಖನಿವಾರಕನಾದ ನೀನು, ಈ ದುರಾತ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದುದರಿಂದ ನಾವು ಸುಖಿ ಗಳಾದೆವು. ಮುಂದೆಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು."

ಸುನಂದರೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದರು ಸ್ತುತಿಸುವರು "ಮರೆ ಹೊಕ್ಕವರನ್ನು ಕಾಪಾಡತಕ್ಕ ಓ ಮಹಾಪ್ರಭೂ! ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕರವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಅದ್ಭುತರೂಪವನ್ನು ಈಗಲೇ ನಾವು ಮೊದಲಾವರ್ತಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಇಂತಹ ರೂಪವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಂಡುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿರುವ ರಾಕ್ಷಸನೂ ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರನಾಗಿದ್ದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪ ದಿಂದ ಈ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು. ತಿರುಗಿ ಇವನೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕವನಾದುದರಿಂದ ನೀನು ಇವನನ್ನು ಕೊಂದುದು, ಅನುಗ್ರಹವೇ ಹೊರತು ನಿಗ್ರಹವಲ್ಲ" ಎಂದರು.

ಇದು ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಕೋಪ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿದುದು.

ಧರ್ಮರಾಜಾ ಕೇಳು! ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ದೂರದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಸ್ತುತಿಸುತಿದ್ದರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ಕೋಪವನ್ನು ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೇ ಹೋಯಿತು. ಯಾರೂ ಮುಂದೆ ಬರಲಾರದೆ, ಭಯದಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಂಡು ಕೇಳಿಲ್ಲದ ಈ ಅದ್ಭುತ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಮುಂದೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು ನಿಂತಿರಲು, ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಕರೆದು "ವತ್ಸಾ! ನೀನಾದರೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗು! ನಿನಗಾಗಿ, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕುಪಿತನಾಗಿರುವ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸು" ಎಂದನು. ಆಗ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದಕುಮಾರನು, ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಭಗವಂತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಆ ಬಾಲಕನಲ್ಲಿ ಕರುಣಾದ್ರ್ರಹೃದಯನಾಗಿ, ತಾನಾಗಿಯೇ ಕೈಹಿಡಿದು ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಮೃತ್ಯುವೆಂಬ ಮಹಾಸರ್ಪದಿಂದ ಭಯಪಟ್ಟವರಿಗೂ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ತನ್ನ ಹಸ್ತಕಮಲದಿಂದ ಆತನ ತಲೆಯನ್ನು ಸವರಿದನು. ಭಗವಂತನ ಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿದ ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ, ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಅವನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಯಿತು. ಆತನ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ರೋಮಾಂಚಿತವಾಯಿತು. ಆನಂದದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವು ತುಳುಕಾಡುತಿತ್ತು! ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತಿದ್ದನು. ಆಗ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೈಮರೆತು, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಗದ್ಗದಕಂಠದಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುವನು :

"ಕೇವಲ ಸತ್ವಪ್ರಧಾನರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಹೊರಡುವ ತಮ್ಮ ವಾಗ್ವೈಖರಿಗಳಿಂದ ಅನವರತವೂ ಸ್ತುತಿಸುತಿದರೂ. ಗುಣವರ್ಣನಗಳಿಂದ ಯಾವನನು ಇದುವರೆಗೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಪಿ

ಪಡಿಸಲಾರದಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ತಾಮಸಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸ್ತುತಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸ ಬಲ್ಲೆನು? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ! ಆದರೇನು! ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಕುಲ, ರೂಪ, ವಯಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ತಪಸ್ಸು, ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಇಂದ್ರಿಯಬಲ, ದೇಹಕಾಂತಿ, ಪರಾಕ್ರಮ, ದೇಹಶಕ್ತಿ, ಪೌರುಷ, ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ, ಪ್ರಾಣಜಯರೂಪವಾದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷ ಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಲಾರವೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾಡಾನೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿಯು. ಆ ಗಜೇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕುಲ, ರೂಪ, ಧನಾದಿಸಮೃದ್ಧಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದು ಭಕ್ತಿಮಾತ್ರದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸಕುಲದವರಿಗೂ ನೀನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಶನಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ವಿರದು! ಓ ದೇವಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಧರ್ಮ, ಸತ್ಯ, ಇಂದ್ರಿ ಯನಿಗ್ರಹ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ, ನಿರ್ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಲಜ್ಜೆ, ತಾಳ್ಮೆ, ಅನಸೂಯೆ, ದಾನ, ಯಜ್ಞ, ಧೃತಿ, ಶಮ, ವ್ರತನಿಷ್ಠೆಗಳೆಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮುಖನಾದರೆ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಿಗಿಂತಲೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ, ವಾಕ್ಕನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿ ಭಜಿಸತಕ್ಕ ಚಂಡಾ ಲನೇ ಉತ್ತಮನೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುವುದು! ಏಕೆಂದರೆ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಚಂಡಾಲನು, ತನ್ನನ್ನೂ ತನ್ನ ಕುಲವನ್ನೂ ಪಾವನಮಾಡಬಲ್ಲನು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಹೀನನಾಗಿ, ತನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಾದಿಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ ವೃಥಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬೀಗಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದರೋ, ತನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನಾದರೂ ತಾನು ಪಾವನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ದೇವಾ! ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ, ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ ನಿನಗೆ, ನಾವು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲೆವು? ನಿನ್ನ ಆರಾಧನರೂಪವಾಗಿ ನಾವು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಅವುಗಳಿಂದ ನಿನಗೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಾರದು. ನೀನು ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದುದರಿಂದ, ಭಕ್ತರ ಆತ್ಮೋಜ್ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವುಗಳನ್ನು ನೀನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಚೇತನರು ನಿನಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಆರಾಧನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವರೋ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಅವರಿಗೇ ಪೂಜ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುವು. ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ, ಆ ಮುಖದಕಾಂತಿಯೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ,

ನಿನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸತಕ್ಕವರಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯೇ ತೋರುವುದು. ಆದು ದರಿಂದ ಓ ದೇವಾ! ನಾನು ನೀಚವಾದ ರಾಕ್ಷಸಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದರೂ, ಶಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ತ್ರಿಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ತುತಿಸುವೆನು. ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಪರಿಣಾಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಜೀವನು, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಓ ಜಗದೀಶ್ವರಾ! ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಇದೋ ಇಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶುದ್ಧಸತ್ವಮೂರ್ತಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಕಿಂಕರರು! ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೊದ್ದಲಾರದೆ ದೂರದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ದಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕರುಣಿಸಬೇಕು. ಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನೀನು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ವಿನೋದಿಸುವುದೆಲ್ಲವೂ, ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಾನುಭವದಿಂದುಂಟಾದ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಮಹಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಏರ್ಪಟ್ಟುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಓ ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸು.

ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಂದುದರಿಂದ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವುದು. ಪ್ರಾಣಿವಧೆಯೆಂಬುದು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭದಳಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನೀನು ಕೊಂದುದು ಸಜ್ಜನಸಮ್ಮತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಲೋಕೋಪದ್ರವಕಾರಿಗಳಾದ ಚೇಳು, ಹಾವು ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ, ದಯಾಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಸಾಧುಗಳೂ ಸಂತೋಷಪಡದಿರಲಾರರು. ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ ಸಂತೋಷ ಹೊಂದಿರುವುವು. ಇದೋ! ನಿನ್ನ ಉಗ್ರಾಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರವರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸು! ಓ ನೃಸಿಂಹಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಗಳು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಈ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಭಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಭಯನಿವಾರಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ಓ ದೇವಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಮುಖವೂ, ನಿನ್ನ ನಾಲಗೆಯೂ, ಸೂರ್ಯಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಸಮಾನಗಳಾದ ನಿನ್ನ ನೇತ್ರಗಳೂ, ಈ ನಿನ್ನ ಹುಬ್ಬುಗಂಟುಗಳೂ, ಈ ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರದಂಷ್ಟ್ರಗಳೂ, ನೀನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಕರುಳಿನ ಮಾಲಿಕೆಯೂ, ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದು

ನಿನ್ನ ಸಟೆಗಳೂ, ಕೋಪದಿಂದ ಸೆಟ್ಟಗೆ ನಿಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗಳೂ, ಲೋಕಭಯಂಕರಗಳಾಗಿರುವುವು. ಈ ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಭಯಪಡುವುದೇನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನುಮಾತ್ರ ಇದೊಂದಕ್ಕೂ ಭಯಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿರುವ ನಾನು, ಸಹಿಸಲಾರದ ಆ ಸಂಸಾರದುಃಖಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಭಯಪಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಓ ದೇವಾ! ಹೀಗೆ ಭಯಾತುರನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಪಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆಯೋ ಎಂದು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಕಾದಿರುವೆನು. ಓ ದೇವಾ! ನಾನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿಬಂದ ಕರ್ಮಪಾಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಆದರಿಂದ ಜನ್ಮಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟೋದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವೆನು. ಆಗಾಗ ಇಷ್ಟವಿಷಯಗಳು ಲಭಿಸದಿರುವುದೂ ಅನಿಷ್ಟವಿಷಯಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿ ಬಂದೊದಗುವುದು, ಇವುಗಳಿಂದುಂಟಾದ ದುಃಖಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೆಂದುಬೆಂದು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ, ನಾನಾಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವೆನು. ಈ ಸಂಸಾರ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಡಿಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮಾದ್ಯುಪಾಯಗಳೂ ದುಃಖರೂಪವಾಗಿಯೇ ಇರುವುವೇ ಹೊರತು, ಹಿತಕಾರಿಗಳಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ದಾಸ್ಯವು ಲಭಿಸುವಂತೆ ಕರುಣಿಸಬೇಕು. ದೇವಾ! ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರನು. ನೀನೇ ಪರದೈವವು. ನೀನು ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಗಾಗ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೈಯೆತ್ತಿಕೊಂಡಾಡುವರೋ, ಆ ನಿನ್ನ ಅವತಾರ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಕೊಂಡಾಡುವುದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಕರ್ಮಪಾಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹರಿದು, ಜನನ ಮರಣ ರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದುರ್ಗವನ್ನು ದಾಟಿ, ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಹಂಸರೊಡನೆ ಸೇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು! ಓ ನೃಸಿಂಹಾ! ನೀನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಬಾಲಕರನ್ನು ತಂದೆತಾಯಿಗಳಾಗಲಿ, ರೋಗಿಯನ್ನು ಎಂತಹ ಮಹೌಷಧವಾಗಲಿ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಿರುವವನನ್ನು ಹಡಗಾಗಲಿ ರಕ್ಷಿಸಲಾರವು. ನೀನು ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಯಾವ ಉಪಾಯಗಳೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರವು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ, ಈ ಅಲ್ಪದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಅಪಾರವಾದ ಸಂಸಾರ ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂದರೆ, ಯಾರಿಂದ

ಸಾಧ್ಯವು? ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸ ತಕ್ಕವನಾಗಲಿ, ಅದನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಲಿ, ಈ ಉಭಯ ವಿಧ ವಾದವೂ(ಪ್ರಯೋಜ್ಯ ಪ್ರಯೋಜಕ) ಕರ್ತೃಗಳೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆಯಾ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಕರ್ಮ, ಕರಣ, ಸಂಪ್ರದಾನ, ಅಪಾದಾನ, ಅಧಿಕರಣಗಳೆಂಬ ಕಾರಕವಸ್ತುಗಳೂ ಸಂಬಂಧಿವಸ್ತುಗಳೂ ಪ್ರಕಾರವಾಚಕ, ಕಾಲವಾಚಕವಸ್ತುಗಳೂ ನೀನೇ! ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕೃಷ್ಟ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೀನೇ! ಹೀಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ವಸ್ತುಗಳು ಯಾವುವುಂಟೋ, ಅವೆ ಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹೊರತು ನಿನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದುವುಗಳಲ್ಲ. ಆದು ದರಿಂದ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಸಮರ್ಥನು. ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ತೃಣವೂ ಕದಲಲಾರದು! ನಾರದಮಹರ್ಷಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನನಗೆ ಈ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವನೂ ನೀನೇ! ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವನೂ ಸಂಸಾರಚಕ್ರವನ್ನು ದಾಟಲಾರನು. ಓ ದೇವಾ! ಈ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸೇ ನಾಭಿಯು! ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳೂ, ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬಿವು ಹದಿನಾರೂ ಆ ಚಕ್ರದ ಅಡ್ಡಗಡ್ಡಿ (ಅರ) ಗಳು. ಈ ಅರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ಕೀಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರು ವುವು. ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರಕೃತಿಯು, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸ ತಕ್ಕ ಕಾಲವನ್ನು ಸಹಾಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕ ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು. ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕ ವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದುಂಟಾದ ಆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಆ ಮೂರು ಗುಣಗಳೂ ಕಲೆ ತಿರುವುದರಿಂದ, ರಜೋಗುಣವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದಾಗ ಆ ಮನಸ್ಸು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು. ಸತ್ವಗುಣವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದಾಗ ಆ ಮನಸ್ಸೇ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಆದು ದರಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಮುಖನಾದವನು ಆ ಮನಸ್ಸಿನದೋಷದಿಂದ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೇ ಹೊರತು, ಅದನ್ನು ದಾಟಿಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರನು. ಓ ಪ್ರಭೂ! ಹೀಗೆ ಜೀವನನ್ನು ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸತಕ್ಕ ಮಾಯೆಯೇ ನಿನ್ನ ಕೈವಶವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನೀನೊಬ್ಬನು ಹೊರತು ಆ ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಬ್ಬನೂ ಸಮರ್ಥನಾಗ ಲಾರನು. ಪ್ರಕೃತಿ, ಕಾಲ, ಇವೆರಡೂ ನಿನಗೆ ಶರೀರಗಳು. ನೀನು ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿ

ನಿಂದಲೇ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಬಲ್ಲವನು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರಿಣಾಮ ರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಡತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ!. ಕಟ್ಟಿದವನೇ ಬಿಡಿಸಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಆ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಲ್ಲವನೂ ನೀನೊಬ್ಬನೇ! ಆದುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾರು ಅಡ್ಡಗಡ್ಡಿಗಳಿಂದ ದೃಢವಾಗಿ ಕೀಲಿಸಿ ಈ ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಿಂದ ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಿಗಳು ಯಾವುದನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ಇಂದ್ರಾದಿಲೋಕಪಾಲಕರ ಆಯುಸ್ಸು, ಸಂಪತ್ತು, ಉನ್ನತಪದವಿ, ಮುಂತಾದ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡಿದೆನು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಅತ್ಯಲ್ಪಗಳಾಗಿ ತೋರುವುವು. ವಿವೇಕಿಯಾದವನು ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಸೆಪಡಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ, ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಒಂದಾವರ್ತಿ ಕೋಪದಿಂದ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹುಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಷ್ಟವಾದುವು. ಅಂತಹ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನೇ ನೀನು ನಿನ್ನ ನಖಾಗ್ರಗಳಿಂದ ಸೀಳಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಸೆಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಇಂದ್ರಾದಿಪದವಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅತ್ಯಲ್ಪಗಳೆಂದೆಣಿಸುವೆನು. ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯವರೆಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಗಳಾಗಲಿ, ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿಗಳಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾಲಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾಶಹೊಂದತಕ್ಕವುಗಳು. ಆದುದರಿಂದ ಇವ್ಯೊಂದೂ ನನಗೆ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾರವು. ಶಾಶ್ವತವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯೊಂದನ್ನೇ ನಾನು ಕೋರುತ್ತಿರುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಓ ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭೃತ್ಯರೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗು. ಹೇ ಪ್ರಭೂ! ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಸುಖಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ಅನುಭವಿಸಿ ನೋಡುವಾಗ ಮೃಗತೃಷ್ಣೆ (ಬಿಸಿಲ್ಗುದುರೆ) ಯಂತೆ ನಿಸ್ಸಾರಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಸಂಪತ್ತುಗಳೆಲ್ಲಿ? ಸಮಸ್ತ ರೋಗಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಯಾದ ಈ ದೇಹವೆಲ್ಲಿ? ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ನಶ್ವರವಾದ ಶರೀರದಿಂದ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವುದೂ ಸುಳ್ಳು! ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದ ಮನುಷ್ಯನೂ ಕೂಡ, ದುರ್ಲಭವಾದ ಆ ವಿಷಯಸುಖಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಆಸೆಪಡುವನು. ಈ ವಿಷಯಸುಖಗಳೆಂಬ ಜೇನಿನ ಹನಿಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಕಾಮಾಗ್ನಿಯನ್ನು ನಂದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಈ ವಿಷಯ

ದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೂ ಬೇಸರಿಸಲಾರನು. ಓ! ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ರಜೋಗುಣ ತಮೋಗುಣಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೆಲೆಯಾದ ರಾಕ್ಷಸಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾನೆಲ್ಲಿ? ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾದ ನಿನ್ನ ದಯೆಯೆಲ್ಲಿ? ಹೀಗೆ ನೀಚಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟಾದರೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ನಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಧನ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಮಸ್ತತಾಪನಿವಾರಕವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಹಸ್ತಕಮಲವನ್ನು, ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯಮೇಲಾಗಲಿ, ರುದ್ರನ ತಲೆಯ ಮೇಲಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲಾಗಲಿ ಇಟ್ಟುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ನನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲವೆ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಪೂರ್ಣಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದೆನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ನಿದರ್ಶನವೇಕೆ? ಎಂತಹ ಮಹಾ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಈ ಭಾಗ್ಯವು ನನಗೆ ಲಭಿಸಿದಮೇಲೆ ನನಗಿಂತಲೂ ಧನ್ಯರಾರು? ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚು ಪಕ್ಷಪಾತವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮನೆಂದೂ ಅಧಮನೆಂದೂ ನೋಡತಕ್ಕ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರಾಕೃತಜನಗಳಿಗೇ ಹೊರತು ನಿನಗೆ ಅವನಿವನೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಹಿತೈಷಿಯಾದ ಮಿತ್ರನಂತಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವರ ಕೋರಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಅವರವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಕೈಗೂಡಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೆಂಬುದು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಅವರವರ ಕೋರಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಅಲ್ಪಫಲವನ್ನು ಕೋರಿದವರಿಗೆ ಅಲ್ಪಫಲವನ್ನೇ ಕೊಡುವುದು. ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಕೋರಿದವರಿಗೆ ಉತ್ತಮಫಲವನ್ನೇ ಕೊಡುವುದು. ತನ್ನಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನರಾಗಿರತಕ್ಕವರನ್ನು ತಾನೂ ಉದಾಸೀನವಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಅವರವರು ನಡೆಸಿದ ಆರಾಧನಕ್ಕೂ, ಅವರವರ ಕೋರಿಕೆಗೂ ತಕ್ಕಂತೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ನಿನ್ನನ್ನು, ಹೇಗೆತಾನೇ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು? ಓ ಭಗವಂತಾ! ತಾಪತ್ರಯಗಳೆಂಬ ಸರ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಹಾಳುಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಸುಖಗಳಿಗಾಗಿ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಅವರ ಜತೆಗೆ ಅದೇ ಅದೇ ಹಾಳುಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುತಿದ್ದ ನನಗೆ ನೀನೇ ನಾರದಮಹರ್ಷಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ನಿನ್ನ

ಭೃತ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ! ಅಂತಹ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ನಾನು, ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯರಿಗೆ ಭೃತ್ಯನಾಗಿರುವ ಈ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಿ! ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದುದಾಗಲಿ, ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದುದಾಗಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಲ್ಲ! ಇವೆರಡೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ನನ್ನ ತಂದೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು "ನನಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನು ಈಗಲೇ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, ಅವನಿಗಿದ್ದ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಗಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದೇ ಎಣಿಸುವೆನು. ನಾರದನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನೀನು ನನಗೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ!

ದೇವಾ! ಇದೋ! ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಚೇತನಾಚೇತನಪ್ರಪಂಚಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೀನೊಬ್ಬನೇ! ಸೃಷ್ಟಿಗೆಮೊದಲೂ, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿದ್ದವನೂ ನೀನೊಬ್ಬನೇ! ಹೀಗೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಆದ್ಯಂತಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನೊಬ್ಬನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿರುವುದು. ನೀನು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು, ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಭೇದಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ತತ್ವವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತಿಗೂ ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ, ಜಗತ್ಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವಾಗ, ನಿನಗೆ ಶರೀರವೆನಿಸಿದ ಬೇರೊಬ್ಬನನ್ನು ಈಶ್ವರನೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಭ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು? ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವಂತೆ ಇದೂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದುಂಟಾದ ಭ್ರಮವು! ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನೀನೇ! ನಿನ್ನ ಶರೀರರೂಪವಾಗಿರುವ ಆ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ನೀನೇ! ಆದರೆ ಆ ಜೀವಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನೀನು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕರ್ಮವಶ್ಯರಾದ ಇತರ ಜೀವಾತ್ಮರನ್ನು ಈಶ್ವರನೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದುಂಟೆ?

ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ನಾಶ, ಪ್ರಕಾಶಗಳಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ವಸ್ತುವು ಕಾರಣವೆನಿಸಿದ್ದರೂ, ಆ ಕಾರಣ ಸ್ವರೂಪವೇ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಲಯಹೊಂದತಕ್ಕ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳು

ಆ ಭೂಮಿಯ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಮತ್ತು, ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ, ಸಂಧ್ಯೆ, ಬೆಳಗಿನಜಾವ ಮುಂತಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಾಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಹಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವುವೇ ಹೊರತು, ಆ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದುವಲ್ಲ. ಅದರಂತೆಯೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿ ನಾಶಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದರಿಂದ, ನಿನಗಿಂತಲೂ ಇದು ಬೇರೆಯಾದುದಲ್ಲ. ಓ ದೇವಾ! ಇದೋ! ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸಮಸ್ತ ಚರಾಚರಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ನೀನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪ್ರಳಯಜಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದ ಆತ್ಮಾನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ವಸ್ತುವೊಂದೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಆನಂದಾತಿಶಯದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಮಲಗಿದ್ದವನು. ಹೀಗೆ ಮಲಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದವನು. ಏಕೆಂದರೆ, ನೀನು ಎಚ್ಚರ, ಕನಸು, ಸುಷುಪ್ತಿಯೆಂಬ ಮೂರವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದವನು. ಜಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದರೂ ನಿನಗೆ ನೀನೇ ಆಧಾರವೇ ಹೊರತು ನಿನಗೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಆಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿಯಾಗಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಾಗಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕದಲಿಸಲಾರವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಳಯಜಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ನೀನು, ನಿನ್ನ ಅಂಶಭೂತವಾದ ಕಾಲಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೀನಾಗಿಯೇ ಕದಲಿಸಿ, ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಶೇಷಶಯನದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದೆ! ಒಡನೆಯೇ ನೆಲದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಬೀಜದಿಂದ ಆಲದಮರವು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ, ನಿನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯು ನಿನ್ನ ನಾಭಿಯಿಂದ ಕಮಲರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಟಿತು. ಜಗದ್ರೂಪವಾದ ಆ ತಾವರೆಹೂವಿನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವಾದ ಕಮಲವೊಂದನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೊಂದನ್ನೂ ಕಾಣದೆ, ಆ ತಾವರೆ ಹೂವಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಸ್ತುವೇನೆಂದು ಹೊರಗೆಲ್ಲವೂ ಹುಡುಕಿ, ಕೊನೆಗೆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಹೋದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಮೊಳೆ ಹೊರಟಮೇಲೆ ಬೀಜವು ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಜಗದ್ರೂಪವಾದ ಕಮಲಕ್ಕೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಬೀಜಭೂತನಾದ ನೀನು ಅವನಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ನೂರು ವರುಷಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಕಳೆದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಯತ್ನವು ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು, ತನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ,

ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು, ತಿರುಗಿ ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದಲ್ಲಿಯೇ
ಕುಳಿತು ತೀವ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸು
ಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಕೊಂಡನು.
ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದಂತೆ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ
ಸೇರಿ, ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಾದ ಆಕಾಶಾದಿ ಭೂತಗಳಿಗೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಅಂತಃ
ಕರಣಕ್ಕೂ ಆಶ್ರಯವಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದನು. ಸಹಸ್ರ
ಮುಖಗಳಿಂದಲೂ, ಸಹಸ್ರ ಶಿರಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾವಿರಾರು ಕೈಕಾಲುಗಳಿಂ
ದಲೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಬಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಅವಯವ
ಗಳಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಹಲವು ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂ
ದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ಆಯಾ ಅವಯವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಿಕಾರ
ವಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆ ನಿನ್ನ ಅದ್ಭುತಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನು
ಆತ್ಮಾನಂದಭರಿತನಾದನು. ಆಗ ನೀನು ವೇದವನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತಿದ್ದ
ರಜಸ್ತಮೋಗುಣ ಸ್ವರೂಪರಾದ ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ಪ್ರಬಲ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರನ್ನೂ
ಹಯಗ್ರೀವರೂಪದಿಂದ ಕೊಂದು, ಆ ವೇದಗಳನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ತಂದು ಬ್ರಹ್ಮ
ದೇವನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಪುರಾತನಮಹರ್ಷಿಗಳು ಆ ಹಯಗ್ರೀವಾವತಾರವನ್ನು
ನಿನಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾದುದೆಂದೂ, ಶುದ್ಧಸತ್ವಮಯವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಹೀಗೆ
ನೀನು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆಯಾಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮನುಷ್ಯನಂತೆಯೂ,
ತಿರ್ಯಕ್ಕುಗಳಂತೆಯೂ, ಋಷಿಗಳಂತೆಯೂ, ದೇವತೆಗಳಂತೆಯೂ, ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ಜಲ
ಜಂತುಗಳಂತೆಯೂ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು, ಆಯಾ ಅವತಾರ
ಗಳಿಂದ ದುಷ್ಟರನ್ನಡಗಿಸಿ ಲೋಕವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಓ ಮಹಾಪುರುಷಾ!
ಆಯಾ ಯುಗಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವನೂ ನೀನೇ! ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಕಾಲಗ
ಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೃತತ್ರೇತಾದ್ವಾಪರಗಳೆಂಬ ಮೂರು
ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವಂತೆ, ಅವ
ತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತುತ್ತ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ಮರೆಸಿ
ಕೊಂಡೇ ಲೋಕರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಮಹಾತ್ಮರು
ನಿನ್ನನ್ನು ತ್ರಿಯುಗನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಓ ವೈಕುಂಠನಾಥಾ! ಅನೇಕ
ದೋಷಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ, ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವಿಷಯಾ
ಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಾದರೋ, ಇಷ್ಟವಸ್ತುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ
ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದುಬ್ಬುವುದು! ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ

ಘೋಷಿಸುವುದು ! ಆಗಾಗ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುವುದು ! ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದವರ ಮೋಹದಿಂದ ಕಳವಳಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ನಿನ್ನ ಕಥಾಶ್ರವಣದಿಂದ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಹೊತ್ತನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೇ ನನಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರುವಾಗ, ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತೊಳಲುತ್ತಿರುವ ನಾನು ನಿನ್ನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆನು? ಓ ಅಚ್ಯುತಾ! ನನ್ನ ನಾಲಗೆಯು ಮಾಧುರ್ಯಾದಿರಸವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಸಾರಿ ಅನುಭವಿಸಿದರೂ, ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಆ ಕಡೆಗೇ ಎಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೂ, ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೂ, ಕಿವಿಯು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೂ, ಮೂಗು ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆಗೂ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೂ, ಕೈ ಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅವಯವಗಳು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೂ, ತಮತಮಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುವು. ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅನೇಕ ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದಾಗ, ಆ ಸವತಿಯರೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಜಗಳವಾಡುತ್ತ, ಗಂಡನನ್ನು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸೆಳೆಯುವಂತೆ, ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನನ್ನು ನಾನಾಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿರುವುವು. ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನನಗೆ ಸೇರಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಭಯಂಕರವಾದ ವೈತರಣೀನದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಜನನಮರಣಗಳ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪಾಡಿಗಾಗಿಯೂ, ನಾನಾವಿಧ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ, ಭಯವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಸ್ವಜನರಲ್ಲಿ ಮೋಹದಿಂದಲೂ, ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷದಿಂದಲೂ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವರು. ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿದರೂ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೂ ಕಷ್ಟಪಡುವರು. ಓ ದೇವಾ! ಹೀಗೆ ಮಹಾವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವರನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನೀನು ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವುದು ಯುಕ್ತವೆ? ಈ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂಸಾರದಿಂದ ದಾಟಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು! ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ಹಿತವನ್ನುಪದೇಶಿಸತಕ್ಕ ಗುರುವಾಗಿಯೂ ಷಡ್ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನಗೆ ನಮ್ಮಂತಹ ಆಶ್ರಿತರನ್ನು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದೇನೂ ದೊಡ್ಡಕಾರ್ಯವಲ್ಲ! ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಡೆಸಬಲ್ಲ ನಿನಗೆ, ಈ ಅಲ್ಪಕಾರ್ಯವೇನಸಾಧ್ಯವು? ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಗುಣವರ್ಣನವೆಂಬ ಅಮೃತಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವು

ದರಿಂದ, ನಿನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನಗೇನೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾಗಿ, ಇಂದ್ರಿಯಸುಖವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮಹಾಭಾರವನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂಢರಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಕಡೆಯವರಿಗಾಗಿಯೇ ನಾನು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ದೇವಾ! ಹೀಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಮೂಢರನ್ನನುಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ಮಹಾತ್ಮರ ಸ್ವಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಮೂಢಜನರು, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನಾಗಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ತಮಗಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಜನಸಂಚಾರವಿಲ್ಲದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯೋಗಿಗಳೂಕೂಡ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾಗಿರುವರೇ ಹೊರತು, ಇತರರ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟವರಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನನ್ನ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಅಂತಹ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ನನ್ನಂತೆ ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕವಕಾಶವಿಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ಅನಾಥರಾಗಿರುವ ಈ ಬಂಧುಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನಾನೊಬ್ಬನುಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ನನಗೆ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದಯಾಳುವಾದ ನೀನು ಇವರನ್ನು ನೀನಾಗಿಯೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವನೂ ರಕ್ಷಕನಿರುವಂತೆ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹೇ ಪ್ರಭೂ! ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಈ ಕುಟುಂಬ ಸುಖವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ತುಚ್ಛವಾದುವು. ತುರಿಗಜ್ಜಿಯ ನವೆಯನ್ನಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಕೈಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ತಿಕ್ಕುವುದರಿಂದ, ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಸುಖವು ತೋರಿದರೂ, ಕೊನೆಗೆ ಉರಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸಂಕಟಪಡುವಂತೆ, ಈ ಅಲ್ಪಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯವೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ದುಃಖವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು. ಈ ವಿಷಯಸುಖದಲ್ಲಿ ಆತ್ಯಾಸೆಯುಳ್ಳವರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವರಿಗೆ ಈ ಸಂಸಾರಸುಖದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯೆಂಬುದೇ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಕೆಲವರುಮಾತ್ರ ಕಜ್ಜಿ ಹಿಡಿದ ಕೈಯನ್ನು ಕೆರೆಯುವುದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೇಡಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ನವೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಸುಮ್ಮನಿರುವುದುಂಟು. ಅದರಂತೆಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಬಲ್ಲ ಕೆಲವು ಯೋಗಿಗಳು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೇಡನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಸೆಪಡದೆ, ಕಾಮವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವರು. ಆದರೆ ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾದ

ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ಮಾತಾಡದೆ ಮೌನದಿಂದಿರುವುದು, ಉಪವಾಸಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದುವುದು, ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು, ಜನಸಂಚಾರವಿಲ್ಲದ ಏಕಾಂತಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು, ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವುದು, ಧ್ಯಾನಮಾಡುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕಗಳೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವಾಗಿರಬಹುದು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜಯಿಸಬಲ್ಲವನಿಗೆ ಹೊರತು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಇವೊಂದೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರವು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರದವನಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗಗಳಾಗುವುವು. ಕೇವಲ ಡಂಭಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಂಟುಮಾಡತಕ್ಕವರಿಗಾದರೋ, ಇವು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾರವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಡಾಂಭಿಕರಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕಗಳಾಗುವುವು?

ದೇವಾ! ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಬೀಜದಂತೆಯೂ, ಮೊಳಕೆಯಂತೆಯೂ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾರಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಾರ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುವು ಇವೆರಡೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರಗಳೆಂದೂ, ಈ ಶರೀರವು ನಿನಗೆ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾಗಿ ಬಂದುದಲ್ಲವೆಂದೂ ವೇದಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆವಸ್ತು ಒಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಜ್ಜಿ, ಅದರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡತಕ್ಕ ಯೋಗಿಗಳು, ಚೇತನಾ ಚೇತನಾತ್ಮಕಗಳಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಶರೀರಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವರು. ಹಾಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ಉಪಾಸನಬಲವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ! ಹೆಚ್ಚೇಕೆ? ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ, ಈ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಜೀವವರ್ಗವೂ ನೀನೇ! ಮನಸ್ಸಿಗೂ ವಾಕ್ಕಿಗೂ ವಿಷಯವಾಗತಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾವಸ್ತುಗಳೂ ನೀನೇ! ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಾಗಲಿ, ಆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕಲೆತು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹತ್ತು, ಅಹಂಕಾರ, ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಾಗಲಿ, ಆಕಾಶಾದಿಭೂತಗಳಾಗಲಿ, ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೊಡಗೂಡಿದ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ

ಗಳಾಗಲಿ, ನೀನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನನ್ನರಿಯಲಾರವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯತಕ್ಕವುಗಳು. ಆ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಅವುಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ ತಗ್ಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯೋ ಅಪಾರವಾದುದು. ಧ್ಯಾನನಿಷ್ಠರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿ, ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾಗುವರು. ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು, ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದು, ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು, ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು, ನಿನ್ನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದು, ಈ ಆರು ಬಗೆಯ ಅಂಗಗಳೊಡಗೂಡಿದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಕೈಗೂಡಲಾರದು. ಪರಮಹಂಸರೂಕೂಡ, ಈ ವಿಧವಾದ ಸೇವೆಯಿಂದಲೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವರು" ಎಂದನು. ಧರ್ಮರಾಜಾ ಕೇಳು! ಆಗ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಗೆ, ಪರಮಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಕೋಪವೆಲ್ಲವೂ ಶಾಂತವಾಯಿತು. ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿದೆನು; ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳು! ನೀನು ಕೋರಿದುದನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಎಲೈ ಆಯುಷ್ಮಂತನೆ! ನಾನು ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಾದರೂ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪರಿತಾಪಕ್ಕೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟಾದರೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಸಾಧುಗಳು, ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಿ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವರು. ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲಾರದವರಿಗೆ ನನ್ನ ದರ್ಶನವೂ ಕೂಡ ಲಭಿಸಲಾರದು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು, ಎಂತವರಿಗಾದರೂ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮಗಳಾದ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಆಸೆ ತೋರಿಸುತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಬೇರೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಆ ವರಗಳೊಂದನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದನು.

ಇದು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದುದು. ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರದ ಕಥೆ }

ಧರ್ಮರಾಜಾ ಕೇಳು ! ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಕೇವಲ ಬಾಲನಾಗಿದ್ದರೂ, ಭಗವಂತನು ತನಗೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ ವರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನನ್ನು ಮರುಳುಗೊಳಿಸತಕ್ಕ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ನಗುತ್ತ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. “ ನಾಥಾ ! ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯೆಂಬುದು ನಮ್ಮಂತವರಿಗೆ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀನೂ ನಮಗೆ, ಅಂತಹ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ವಂಚಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆ ? ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದೇ ನಾನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಸಂಸಾರವಿಮೋಚನವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕೆನು. ಆದರೆ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಭಕ್ತಿಲಕ್ಷಣವು ನನ್ನಲ್ಲಿರುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಹೀಗೆ ಆಸೆ ತೋರಿಸುವಂತಿದೆ ! ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೀಜಗಳಂತೆಯೂ, ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದ ಮನಸ್ಸಿನ ಗಂಟುಗಳಂತೆಯೂ ಇರುವ ಕಾಮೋಪಭೋಗಗಳಿಗಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ! ಹಾಗಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಕಾರುಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಹಿತೋಪದೇಶಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೀನು, ಅನರ್ಥಹೇತುಗಳಾದ ಈ ಕಾಮೋಪಭೋಗಗಳಿಗಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವುದೆಂದರೇನು ? ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಮಹಾಂಧಕಾರದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಹಾಳುಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ, ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ ನರಳುತ್ತಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು, ಆ ನರಕದಿಂದ ಕರೆಯೇರಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನೀನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಿಂದ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವವನು, ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಾಪಾರಿಯೇ ಹೊರತು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಿನಿಂದ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿಯೇ ಸೇವೆ ಮಾಡತಕ್ಕವನು ಉತ್ತಮ ಭೃತ್ಯನಾಗಲಾರನು. ಅದರಂತೆಯೇ ತಾನು ಉಪಚಾರಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭೃತ್ಯನ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನೀಡೇರಿಸತಕ್ಕವನು ಪ್ರಭುವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ, ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾನುರಾಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅನುವರ್ತಿಸ

ತಕ್ಕವರೇ ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಭೃತ್ಯರೆನಿಸುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಂತವರು ಕೇವಲ ವಿರಳರಾಗಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯಭಾವಸಂಬಂಧವೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ಸಂಬಂಧವು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವುದೇ ಹೊರತು ಈಗ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದುದಲ್ಲ. ಈ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಂಬಂಧವು ರಾಜನಿಗೂ ಭೃತ್ಯನಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧದ ಹಾಗಲ್ಲ. ಇದರ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ! ಏಕೆಂದರೆ ರಾಜನು ತನ್ನ ಉಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಭೃತ್ಯನನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಭೃತ್ಯನು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅವನ ಸೇವೆಮಾಡುವನು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷೆಯೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾದ ನಿನಗೆ ನನ್ನಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇನಿದೆ? ನಾನೂ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ! ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ನೀನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದರಿಂದ, ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದುದೊಂದುಂಟು. ನೀನು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೋರಿಕೆಯೂ ಹುಟ್ಟದಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಇದೇ ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತಕ್ಕ ವರವು. ಕಾಮಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಜೀವನು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯ–ಪಾಪ–ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತುವನು. ಹೀಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತುವುದರಿಂದ ಅವನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣಗಳು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯ, ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ಬುದ್ಧಿ, ಅಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆ, ಜ್ಞಾನಸಂಪತ್ತು, ತೇಜಸ್ಸು, ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿ, ಸತ್ಯ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ನಶಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಸ್ಥಾವರ ಜನ್ಮವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು. ಮನುಷ್ಯನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಾಮಾಪೇಕ್ಷೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಾವಾಗ ತೊರೆದು ಬಿಡುವನೋ, ಆಗ ಮಾತ್ರವೇ ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನಿನ್ನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ಜ್ಞಾನಾದಿಷಡ್ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನು! ಪರಮಪುರುಷನು! ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನು! ಆಶ್ರಿತರ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದೇ ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವವು! ಅದ್ಭುತವಾದ ಈ ಸಿಂಹಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನೀನು ನನಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯವು ಹೊರಪಡುವುದು. ನೀನು ಅಪ್ರಮೇಯಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವೆ. ನೀನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಅಂತ

ರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಧರಿಸಿರತಕ್ಕವನು. ಪ್ರಣವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ! ನೀನೇ! ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ವರಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ'' ಎಂದನು.

ಆಗ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಕುರಿತು ''ವತ್ಸಾ! ನಿನ್ನಂತೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪುರುಷರು, ಇಹಲೋಕಸುಖಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಪರಲೋಕ ಸುಖಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಬಯಸದಿರುವದೇನೋ ಸಹಜವೇ! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಈ ಮನ್ವಂತರವು ತೀರುವವರೆಗೆ, ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ದೈತ್ಯಕುಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಾಗಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರು. ಈ ಕಾಲವೆಲ್ಲಾ ನೀನು ನನ್ನ ಕಥೆಗಳನ್ನೇ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುತ್ತಾ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರು! ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರಬಂಧವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು. ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಯಜ್ಞಪತಿಯಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ, ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತೀರಿಸಬೇಕು. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳವನಿಗೂ ಕೂಡ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಕ್ಕೃತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲವಾಗಿ, ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕಳೆದಲ್ಲದೆ ಅವನ ಉದ್ದೇಶವು ಕೈಗೂಡದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕಾಮೋಪಭೋಗಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಸುಖಾನುಭವದಿಂದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವಂತೆ, ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಫಲವಾದ ದುಃಖಾನುಭವಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಲೇ ಅನುಭವಿಸಿ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ನೀನು, ನಿನ್ನ ಆಯುಃಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದು, ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ನೀಗಿ, ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡುವ ಮಹಾಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗು! ಹೀಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿ, ನನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರು! ವತ್ಸಾ! ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಈ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಲಿ'' ಎಂದನು. ಆಗ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು, ''ಓ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ವರಪ್ರದನಾಗಿ ಬಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ಈಗ ನಾನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಇದೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಗ್ರಹಿಸು! ಈ ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭ್ರಾತೃದ್ರೋಹಿಯೆಂದು ದುರಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟು, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾದ ವೈರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ

ಬಿಟ್ಟನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಹಿತೋಪದೇಶಕನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿರುವನು ; ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ನನಗೂ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಣಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ನಿನಗೂ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ನನಗೂ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಣಿಸುತಿದ್ದ ಈ ನನ್ನ ತಂದೆಯು, ಆ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತಕ್ಕ ವರವು. ದೇವಾ ! ಆದರೆ ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗಲೇ, ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಆ ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪಿತೃಸ್ನೇಹದಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಾನಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಭಗವಂತನು "ವತ್ಸಾ ಕೇಳು ! ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಪರಮ ಸಾಧುವಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ, ನಿನಗೆ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ತಲೆಮರೆಗಳವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಕುಲದ ಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪಾವನರಾಗಿರುವರು. ಹೆಚ್ಚೇಕೆ ? ನಿನ್ನಿಂದ ದೈತ್ಯಕುಲವೇ ಪವಿತ್ರವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿ ! ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿಯೂ, ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಗುಣಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಪರೋಪಕಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನ ಭಕ್ತರು, ಯಾವಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವರೋ ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮ್ಲೇಚ್ಛದೇಶಗಳಾದರೂ ಪಾವನವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಓ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ ಆಶೆಪಟ್ಟು ನಿನ್ನ ನಡತೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ನೀನೇ ಮೊದಲನೆಯ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿರುವೆ ! ನನ್ನ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ನಡತೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮವರ್ಗದ ಮತ್ತು ನೀಚವರ್ಗದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ಭಾವಿಸುತ್ತ, ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೂ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಹಿತವನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನನ್ನ ಶರೀರವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೊಂದನ್ನೂ ಬಯಸಬಾರದು. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೀನೇ ಮೇಲುಪಙ್ಕ್ತಿಯು ! ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ ! ವತ್ಸಾ ! ಇನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾರಂಭಿಸು ! ನಿನ್ನನ್ನು ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದುದರಿಂದಲೂ, ನನ್ನ ಶರೀರಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಕೆಲವುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿನ್ನ

ತಂದೆಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ವೇದವಿದರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ನಿಯಮಾನು ಸಾರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಫಲವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ನನ್ನ ಆರಾಧನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರು'' ಎಂದನು.

ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದೊಡನೆ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ಅದರಂತೆಯೇ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ದೇಹಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೊಡಗೂಡಿ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ನೃಸಿಂಹನನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಹೀಗೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು.

"ಓ ದೇವದೇವಾ! ನೀನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು! ಸಮಸ್ತಲೋಕವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸ ತಕ್ಕವನು! ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ನೀನೇ ಆದಿಪುರುಷನು. ಲೋಕಕಂಟಕನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಪಾಪಿಷ್ಠನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ರಾಕ್ಷಸನು, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಭಾಗ್ಯೋದಯ ದಿಂದ ಈಗ ಸಂಹೃತನಾದನು. ಇವನಿಂದುಂಟಾದ ಅನರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಾನೇ ಮೂಲವೆನಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ನನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವ ಭೂತಗಳಿಂದಲೂ ಮರಣವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಾನೇ ಇವನಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆನು. ಆ ವರಬಲದಿಂ ದಲೂ, ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಕೊಬ್ಬಿದ ಈ ನೀಚನು, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಗಳಾದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ದೈವಾಧೀನದಿಂದ ಇವನು ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹತನಾದನು. ಪರಮಸಾಧುವಾಗಿಯೂ ಮಹಾಭಾಗವ ತೋತ್ತಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಅವನ ಮಗನಾದ ಬಾಲಕನೂಕೂಡ, ದೈವಾಧೀನ ವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡನು. ಈತನು ಉಗ್ರಕೋಪದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಕೋಪಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದೂ ದೈವಕೃಪೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಓ ಭಗವಂತಾ! ಈ ನಿನ್ನ ನೃಸಿಂಹಸ್ವರೂಪವು ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಭಯಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು ವುದು! ಹೆಚ್ಚೇಕೆ? ನಿನ್ನ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡತಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲವು. ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಿದರ್ಶನವು'' ಎಂದನು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ ಚತುರ್ಮುಖಾ! ನೀನು, ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ದೈತ್ಯರ ತಪಸ್ಸಿಗೂ, ಮುಖಸ್ತುತಿಗೂ ಮರುಳಾಗಿ ಈ ವಿಧವಾದ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು! ಹಾವಿಗೆ

ಹಾಲೆರೆದಷ್ಟೂ ಅದರ ವಿಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತೆ ದುಷ್ಟರಾದ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಇಷ್ಟವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದರಿಂದ, ಲೋಕೋಪದ್ರವಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಬೇಕು " ಎಂದನು.

ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಭಗವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನಿಂದ ಸತ್ಕೃತನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರನ್ನೂ, ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನೂ, ಭಗವದಂಶಭೂತರೆಂಬ ಗೌರವಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಲೆಬಗ್ಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳೊಡಗೂಡಿ ಬಂದು, ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ದೈತ್ಯದಾನವಕುಲಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅನೇಕವಿಧದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನಿಂದ ಸತ್ಕೃತರಾಗಿ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದರು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ವೈಕುಂಠದ್ವಾರಪಾಲಕರಾದ ಜಯವಿಜಯರಿಬ್ಬರೂ, ಸನಕಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳ ಶಾಪದಿಂದ ದೈತ್ಯರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ವಿಷ್ಣುದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲವೆ?" ಹೀಗೆ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಗವಂತನೇ, ಕೊನೆಗೆ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ನೃಸಿಂಹರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಂದು, ಅವರಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸಜನ್ಮವಿಮೋಚನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಶಾಪದಂತೆ ಜಯವಿಜಯರು, ಇನ್ನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಮತ್ತೆರಡು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳೇ ತಿರುಗಿ ರಾವಣಕುಂಭಕರ್ಣರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಅವನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಎಡೆಸೀಳಿ ಬಿದ್ದು, ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಯುವಾಗಲೂ ಆ ರಾಮನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರೇ ತಿರುಗಿ ಶಿಶುಪಾಲದಂತವಕ್ತ್ರರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ನಿನ್ನ ರಾಜಸೂಯಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಸಂಹೃತರಾಗಿ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದರಲ್ಲವೇ? ಇವರಿಬ್ಬರುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಹೀಗೆಯೇ ಕೃಷ್ಣದ್ವೇಷಿಗಳಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ರಾಜರು, ಆ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದ

ಆವನನ್ನೇ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸುತಿದ್ದು, ಅದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದು ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವರು. ಕಣಜದ ಹುಳುವಿನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಕೀಟಗಳು, ತಮಗೆ ವೈರಿಯಾದ ಆ ಹುಳುವಿನ ಭಯದಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತಿದ್ದು, ಆ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಆ ಕಣಜದ ರೂಪವನ್ನೇ ಹೊಂದುವಂತೆ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಭಗವಂತ ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಶಿಶು ಪಾಲಾದಿರಾಜರು ದೃಢದ್ವೇಷದಿಂದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಅದರಿಂದ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷದಿಂದಾಗಲಿ, ಕಾಮ ದಿಂದಾಗಲಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದುವಿಧದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸತಕ್ಕ ವರಿಗೆ, ತನ್ನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿ ಯುಳ್ಳ ಶಿಶುಪಾಲಾದಿಗಳಿಗೆ ಭಗವತ್ಸಾರೂಪ್ಯವು ಹೇಗೆ ಕೈಗೂಡಿತೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ, ದೇವದೇವನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಧಾರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಈ ಅವತಾರಚರಿತ್ರೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆದಿದೈತ್ಯರಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಗಳ ವಧವೂ, ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ನಡತೆಗಳೂ, ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳೂ ಹೊರಪಡುವುವು. ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳೂ, ಚರಿತ್ರೆಗಳೂ, ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುವು. ಮತ್ತು ಇದರಿಂದ ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳ ಸ್ವರೂಪವೂ, ಕರ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೂ, ಉತ್ತಮ ಮಧ್ಯಮ ಅಧಮಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವಾಸುರಸ್ಥಾನ ಗಳಿಗೆ ಕಾಲಗತಿಯಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಈ ಉಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಗಳೂ, ಆತ್ಮವಿಚಾರವೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ವೀರ್ಯಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸತಕ್ಕ ಈ ಪುಣ್ಯಚರಿತ್ರವನ್ನು, ಯಾವನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಕೊಂಡಾಡು ತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನು ಕಾಲಪಾಶದಿಂದ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಯಾವನು ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನ ಈ ನೃಸಿಂಹಾವತಾರದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನೂ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳ ವಧವನ್ನೂ, ಸಜ್ಜನಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾ ದನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪಠಿಸುವನೋ, ಅವನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಭಯವಿಲ್ಲದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಈ ಮನುಷ್ಯಲೋಕ

ದಲ್ಲಿ ನೀವೇ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು! ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಕೃಷ್ಣರೂಪದಿಂದ ಮನುಷ್ಯಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವು ದರಿಂದ, ನಿಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹುಡುಕಿ ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವರು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿನ್ನ ಮಾವನ ಮಗ ನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಅವನನ್ನು ಸಾಧಾರಣಬಂಧುವೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ಆತನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು! ಆತನೇ ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯನು! ಆತನೇ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನು! ಆತನೇ ಪರಮಪೂಜ್ಯನು! ನಿಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯೋದಯದಿಂದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನೇ ಈಗ ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಭೃತ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಆಗಾಗ ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡತಕ್ಕ ಗುರುವಾಗಿಯೂ ಇರುವನು. ಹೀಗೆ ಪರಮ ಪುರುಷನೊಡನೆ ಹಲವು ವಿಧದ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ನಿಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ? ಆತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿಯಜಯ ದಿಂದಲೂ, ಯಾವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿ. ಓ ರಾಜಾ! ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಾಯಾವಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಯನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ನಷ್ಟ ವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರುದ್ರನ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಆಗಾಗ ಕ್ಷೇಮಚಿಂತಕನಾದ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಭಾವ ವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ?" ಎಂದನು. ಆಗ ಧರ್ಮರಾಜನು ನಾರದನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಜಗದೀಶ್ವರನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರುದ್ರನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಮಯ ನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಯಾವಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು! ಅದನ್ನು ಭಗವಂತನು ಕಾಪಾಡಿದುದು ಹೇಗೆ? ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಆಗ ನಾರದನು "ರಾಜೇಂದ್ರಾ ಕೇಳು! ಹಿಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ರುದ್ರನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಸುರರೆಲ್ಲರೂ ಸಮಸ್ತಮಾಯಾವಿಗಳಿಗೂ ಪರಮಾಚಾರ್ಯ ನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಯನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಮಾಯೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ಮಯನು, ಆ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಬಂಗಾರ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಕಬ್ಬಿಣ ಈ ಮೂರು ಲೋಹ ಗಳಿಂದ ಮೂರು ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಯಾರಿಗೂ ಗೋಚರಿಸದಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಭೋಗ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ವಿಮಾನಗಳಂತೆ ಆಗಾಗ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಂದು

ಬಿಡುತಿದ್ದುವು. ದೈತ್ಯಸೇನಾಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ದೇವತೆಗಳಮೇಲೆ ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಊರೂರುಗಳಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಲೋಕಪಾಲರೊಡಗೂಡಿದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರುದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು "ಓ ಪ್ರಭೂ! ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಮಯನಿರ್ಮಿತಗಳಾದ ಮೂರು ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತ, ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಿತರಾದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು" ಎಂದರು. ಆಗ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ರುದ್ರನು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣ ಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮಂತ್ರಿಸಿ, ಆ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಈ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದೊಡನೆ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಿಂದ ಕಿರಣಗಳು ಹರಡುವಂತೆ, ಆ ಬಾಣದಿಂದ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಾಣ ಪರಂಪರೆಗಳು ಹರಡುತಿದ್ದುವು. ಈ ಬಾಣ ಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಮೂರು ಪಟ್ಟಣಗಳೂ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಂತಾದುವು. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಯನು, ಅವರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಜೀವವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸಶವಗಳನ್ನು ತಂದು, ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ಸಿದ್ಧರಸದ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದನು. ಆ ಹೆಣಗಳು ಸಿದ್ಧರಸದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿರುಗಿ ಜೀವವುಂಟಾಯಿತು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಮೇಘಗಳ ಬಿರುಕಿನಿಂದ ಮಿಂಚಿನ ಕಿಡಿಗಳು ಹೊರಟು ಬರುವಂತೆ, ಅಸುರ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ವಜ್ರದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿಯೂ ಆ ಬಾವಿಯಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದರು. ಆಗ ರುದ್ರನು ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಒಂದು ಹಸುವಿನ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕರುವಾಗಿ ನಿಂತನು. ಗೋರೂಪದಿಂದಿದ್ದ ಭಗವಂತನು, ತನ್ನ ಕರುವಿನೊಡನೆ ಮಯನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಆ ಸಿದ್ಧರಸದ ಬಾವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಬಾವಿಗೆ ಕಾವಲಿದ್ದ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ, ಹೀಗೆ ಅಮೃತರಸವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಆ ಹಸುವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಕೂಡ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮರುಳಾಗಿ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ಆ ಹಸುವನ್ನು ತಡೆಯದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಮಹಾಯೋಗಿಯಾದ

ಮಯನಿಗೂ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅವನು ಆ ಬಾವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅದರಲ್ಲಿ ರಸವಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ದೈವಕೃತವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಗುತ್ತ ದುಃಖಿತರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ ಅಸುರಶ್ರೇಷ್ಠರೆ! ದೈವಕೃತವಾಗಿ ಬಂದೊದಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ದೈತ್ಯರಿಂದಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಿಂದಾಗಲಿ, ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಫಲವೇನು? ನಾವಾಗಲಿ, ಇತರರಾಗಲಿ, ಈಶ್ವರನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಆಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು" ಎಂದನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಆಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಭಗವಂತನು, ಧರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ, ವಿರಕ್ತಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ಅಘಟಿತ ಘಟನಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಂಬ ತನ್ನ ಏಳು ವಿಧವಾದ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ, ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ರಥ, ಸಾರಥಿ, ಧ್ವಜ, ಕುದುರೆ, ಧನಸ್ಸು, ಕವಚ, ಬಾಣ ಮುಂತಾದ ಯುದ್ಧೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಒಡನೆಯೇ ರುದ್ರನು ಆ ಭಗವಂತನ ಧರ್ಮಶಕ್ತಿ ರೂಪವಾದ ರಥವನ್ನೇರಿ, ಕವಚವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅಭಿಜಿತ್ತೆಂಬ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮೂರು ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ ದಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಒಡನೆಯೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು. ದೇವವಿಮಾನಗಳು ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಬಂದು ನೆರೆದುವು. ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಋಷಿಗಳೂ ಪಿತೃಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ "ವಿಜಯೀಭವ" ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ, ರುದ್ರನಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕರೆದರು. ಗಂಧರ್ವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಗಾನಮಾಡಿದರು. ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳು ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ರುದ್ರನು ತ್ರಿಪುರಗಳನ್ನು ದಹಿಸಿದಮೇಲೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ಸ್ವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಟಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ರಿತರ ದುಃಖವನ್ನು ನಿವಾರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಹಿತೋಪದೇಶಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವೀರಚರಿತ್ರೆಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿ, ಅತ್ಯದ್ಭುತಗಳಾಗಿರುವುವು. ಲೋಕಪಾವನಗಳಾದ ಆ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಕೇಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಿದ್ದರೆ, ಕೇಳು! ಹೇಳುವೆನು" ಎಂದನು.

ಇದು ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ನಾರದನು ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಂಗಭೂತಗಳಾದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು.

ಶುಕನು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು “ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಧರ್ಮರಾಜನು ಹೀಗೆ ನಾರದನ ಮುಖದಿಂದ, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿ, ತಿರುಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವನು. “ಮಹಾತ್ಮಾ! ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮಗಳಾವುವು? ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳಾವುವು? ಈ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧನಗಳೆಂಬುದು ಹೇಗೆ? ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುತ್ರನಾದುದರಿಂದ ಅವನು ನಿನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ನಿನ್ನಂತೆ ಬಹಳ ಮಂದಿ ಪುತ್ರರಿದ್ದರೂ, ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೇಮವಿರುವುದರಿಂದ, ಅವನು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಸದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರಬಹುದು. ಅದಲ್ಲದೆ ತಪಸ್ಸು ಯೋಗಸಮಾಧಿ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾಗಿಯೂ, ಕರುಣಾಳುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಾಧುಗಳಾಗಿಯೂ, ಶಾಂತರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಈ ಧರ್ಮರಹಸ್ಯಗಳು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ, ಎಷ್ಟೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಶ್ರಮಪಟ್ಟರೂ ತಿಳಿಯಲಾರವು. ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಆ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ನಾರದನು “ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಮೊದಲು ಸಕಲಧರ್ಮನಿಯಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಭಗವಂತನು ತಾನಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದುಪದೇಶಿಸಿರುವ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸುವೆನು. ನಾರಾಯಣನು ದಕ್ಷಕುಮಾರಿಯಾದ ಮೂರ್ತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ, ತನ್ನ ಅಂಶಭೂತನಾದ ನರನೊಡಗೂಡಿ ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಲೂ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಆ ಭಗವಂತನೇ ಆಧಾರವು. ಆ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತವೇದಗಳೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಆ ವೇದವಿದರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ, ಹಿರಿಯರ ಆಚಾರಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ, ಆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವೆನಿಸಿರುವುವು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಗವಂತನ

ಮುಖೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದೇ ಧರ್ಮವು. ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಆ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನೀನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು—ಸತ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆ, ಉಪವಾಸವೇ ಮೊದಲಾದ ತಪಸ್ಸು, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಶುಚಿಯಾಗಿರುವುದು, ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವಿವೇಚನೆ, ಮನೋಜಯ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಯಾವವಿಧದಿಂದಲೂ ಇತರಪ್ರಾಣಿಗಗನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದಿರುವುದು, ಅನುಚಿತಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಿರತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ, ಲೋಭವಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಯಥೋಚಿತವಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವುದು, ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಋಜುಬುದ್ಧಿ, ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮಹಾತ್ಮರ ಸೇವೆ, ಲೌಕಿಕಸುಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ತಗ್ಗಿಸುವುದು, ದುಷ್ಫಲಗಳಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಿರುವುದು, ಕೆಲಸಕ್ಕೆಬಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡದೆ ಮಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು, ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು, ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ಇತರ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೋಷಿಸುವುದು, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಸೇರಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ತನ್ನಂತೆಯೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಂತೆಯೂ, ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೂ, ಗೌರವದಿಂದಲೂ ಭಾವಿಸುವುದು, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನಿಡುವುದು, ಆ ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು, ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುವುದು, ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದು, ಆತನ ಪಾದಸೇವೆ, ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು, ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು, ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅನುಕೂಲನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು, ಅವನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಈ ಮೂವತ್ತೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳು! ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದುವನು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಗರ್ಭಾಧಾನ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾರು ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೂ ಯಾವನಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆಯುವುವೋ ಅವನು ದ್ವಿಜನೆನಿಸುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರೆಂಬ ಮೂರು ವರ್ಣದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಸಂಸ್ಕಾರ

ಗಳು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರು ದ್ವಿಜರೆನಿಸುವರು. ಶೂದ್ರನಿಗೆ ವಿವಾಹವೊಂದು ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ, ಅವನಿಗೆ ಉಪನಯನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಅವನು ದ್ವಿಜನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಈ ಹದಿನಾರು ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಯಾರಿಗಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವನೋ ಅವರೇ ದ್ವಿಜರು. ಇತರರು ಡಂಭಕ್ಕಾಗಿ ತಾವೇ ಉಪನಯನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡರೂ, ಅವರಿಗೆ ದ್ವಿಜತ್ವವಿಲ್ಲ. ಈ ದ್ವಿಜತ್ವವು ಕುಲದಿಂದಲೂ, ಕರ್ಮದಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣತ್ರಯದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾಗಮಾಡುವುದು, ವೇದಗಳನ್ನೋದುವುದು, ದಾನಮಾಡುವುದು, ಎಂಬೀ ಮೂರು ಕರ್ಮಗಳೂ, ಆಯಾ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಈ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸದವರು ಪತಿತರೆನಿಸುವರು. ಧಾರಾಗ್ನಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಕರ್ಮಗಳೂ ಉಂಟು. ಅಗ್ನಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ (ಅಪತ್ನೀಕರಿಗೆ) ಯಾಗಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಎರಡೇ ಕರ್ಮಗಳು. ಇತರರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು, ಇತರರಿಂದ ಯಾಗಮಾಡಿಸುವುದು, ದಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಈ ಮೂರು ಕರ್ಮಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಜೀವನಾರ್ಥವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿ ನಡೆಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಬೇರೆ ಮೂರು ಕರ್ಮಗಳೂ ಕೇವಲ ಜೀವನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಅವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆರು ಕರ್ಮಗಳು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ದಾನತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಯಾಗ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಮುಖ್ಯಧರ್ಮವು. ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು, ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಇತರ ಜಾತಿಯವರಿಂದ ಕಪ್ಪ, ತೆರಿಗೆ, ಸುಂಕ, ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು. ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ಜೀವಿಸಬಹುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲವನ್ನನುವರ್ತಿಸುತ್ತ ಕೃಷಿ, ವಾಣಿಜ್ಯ (ವ್ಯಾಪಾರ)ಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸಬೇಕಾದುದು ವೈಶ್ಯರ ಧರ್ಮವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರೆಂಬ ಮೂರು ವರ್ಣದವರಿಗೂ ಸೇವೆಮಾಡುತ್ತ, ಅವರಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸಬೇಕಾದುದು ಶೂದ್ರವರ್ಣದವರ ಧರ್ಮವು. ಬ್ರಾಹ್ಮ

ಣನ್ನು, ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಾಲದಿದ್ದಾಗ ಕೃಷಿ, ಗೋರಕ್ಷಣ ಮೊದಲಾದ ವೃತ್ತಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಯಾಚನೆಮಾಡದೆ ಲಭಿಸಿದುದರಿಂದಾಗಲಿ, ದೇಶಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸಿ ತಂದುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಕಳದಲ್ಲಿ ಉದಿರಿದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಧಾನ್ಯದ ತೆನೆಗಳನ್ನೂ ಆಯ್ದು ತರುವುದರಿಂದಲಾಗಲಿ, ಈ ನಾಲ್ಕುವಿಧದಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಮೇಲುಮೇಲಿನದು ಉತ್ತಮವೆನಿಸುವುದು. ಎಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೃಷಿ, ಗೋರಕ್ಷಣಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಯಾಚನೆಯೂ, ಆ ಯಾಚನೆಗಿಂತಲೂ ಯಾಚಿಸದೆ ಲಭಿಸತಕ್ಕ ಧಾನ್ಯದ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಜೀವನಮಾಡುವುದೂ ಉತ್ತಮವೃತ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಚತುರ್ವರ್ಣದವರಲ್ಲಿ, ತಮಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಆಪತ್ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತು, ಇತರಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೀಳುಜಾತಿಯವರು ತಮಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವರ್ಣದವರಿಗೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿಸಬಾರದು. ಕ್ಷತ್ರಿಯಜಾತಿಯವರು ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣದವರೂ, ಆಪತ್ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಬಹುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಎಂತಹ ವಿಪತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ, ಋತ, ಅಮೃತ, ಮೃತ, ಪ್ರಮೃತ, ಸತ್ಯಾನೃತವೆಂಬ ಐದುಬಗೆಯ ಜೀವನಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಬಾರದು. ಋತವೆಂದರೆ ಕಳದಲ್ಲಿ ಉದಿರಿದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಿನ್ನುವುದು ; ಅಮೃತವೆಂದರೆ ದೈವಾಧೀನವಾಗಿ ಲಭಿಸಿದುದನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುವುದು; ಮೃತವೆಂದರೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಭಿಕ್ಷಾಟನಮಾಡಿ ತಂದು ಜೀವಿಸುವುದು; ಪ್ರಮೃತ ಸತ್ಯಾನೃತಗಳೆಂದರೆ ಕೃಷಿವಾಣಿಜ್ಯಗಳು; ಈ ಐದು ಬಗೆಯ ಜೀವನವನ್ನು ಹೊರತು ಶ್ವವೃತ್ತಿಯನ್ನು (ಎಂದರೆ ನೀಚಸೇವೆಯನ್ನು) ಮಾತ್ರ ಎಂತಹ ವಿಪತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಸಬಾರದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಸಕಲದೇವತಾಸ್ವರೂಪರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪೂಜ್ಯರು. ಇವರು ತಮಗಿಂತ ನೀಚವರ್ಣದವರನ್ನು ಸೇವೆಮಾಡಿ ಜೀವಿಸುವುದು ಬಹಳ ನಿಂದ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಶಮ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ದಮ, ಉಪವಾಸಾದಿ ತಪಸ್ಸು, ಸ್ನಾನಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಶುದ್ಧಿ, ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ, ತಾಳ್ಮೆ, ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿದ್ವಂದಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಋಜುಬುದ್ಧಿ, ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು, ದಯೆ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ

ಮನಸ್ಸಿಡುವುದು, ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು, ಇತರರ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಸಹಿಸದಿರುವುದು, ಮಹಾವಿಪತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಕೊಡದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದಿರುವುದು, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿ, ಲೋಭಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ದಾನಮಾಡುವುದು, ದೇಹಧರ್ಮಗಳಾದ, ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ತಾಳ್ಮೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲನಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು, ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಜಾತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ, ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವುದು, ಪರಲೋಕವುಂಟೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕ್ಕರೆ, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಗಾಗಿ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ವೈಶ್ಯಜಾತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ತಮಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣದವರಿಗೆ ಬಗ್ಗಿ ನಡೆಯುವುದು, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿರುವುದು, ತನ್ನ ಯಜಮಾನನನ್ನು ನಿಷ್ಕಪಟವಾಗಿ ಸೇವೆಮಾಡುವುದು, ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ನಮಸ್ಕಾರರೂಪವಾದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವುದು, ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕಳದಿರುವುದು, ಸುಳ್ಳಾಡದಿರುವುದು, ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶೂದ್ರಜಾತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೇ ದೈವವೆಂದು ನಂಬಿ ಅವನನ್ನುಪಚರಿಸುವುದು, ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು, ಪತಿಯ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಉತ್ತಮಲಕ್ಷಣಗಳು. ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಸಾರಿಸಿ, ಗುಡಿಸಿ, ರಂಗೋಲೆಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಸಂಚಾರಮಾಡದಿರುವುದು, ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪಾತ್ರಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿಡುವುದು, ತಾವೂ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ತಮ್ಮ ಪತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಇಷ್ಟವಸ್ತುವನ್ನು ಆಗಾಗ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು, ವಿನಯದಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೂ ಪತಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದು, ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುವುದು, ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ, ಅತ್ಯಾಶೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಯಾವಾಗಲೂ ಬೇಸರಿಸಿದೆ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ನಡೆಸುವುದು, ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಯೇ ದೊಡ್ಡ

ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ಯಾವಾಗಲೂ ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ನಡೆಯುವುದು, ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪದೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಯಾವಾಗಲೂ ಶುಚಿಯಾಗಿರುವುದು, ಈ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ನೇಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪುರುಷನು ಮಹಾಪಾತಕಿಯಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂತವನನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಷ್ಟು ನಿಯಮದಿಂದ ಭಜಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲವು. ಅಂತಹ ಪುರುಷನು ಶುದ್ಧನಾಗುವವರೆಗೂ ಕಾಲನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಧಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಪತಿಯನ್ನೇ ಪರದೈವವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಂತಹಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳೊಡಗೂಡಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಂತೆಯೇ ನಿತ್ಯಸಂತೋಷಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಸಂಕರಜಾತಿಗಳುಂಟು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಲೋಮಜವೆಂದೂ ಪ್ರತಿಲೋಮಜವೆಂದೂ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಭೇದಗಳು. ಹೀನವರ್ಣದವನಿಗೆ ಉತ್ತಮವರ್ಣದ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಪ್ರತಿಲೋಮ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಉತ್ತಮವರ್ಣದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹೀನವರ್ಣದ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಅನುಲೋಮಜಾತಿಯವರು. ಈ ಸಂಕರಜಾತಿಯವರೆಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ಕುಲಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಜೀವನವನ್ನೇ ಹಿಡಿಯಬೇಕೇಹೊರತು, ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಾರದು, ಕಳವು, ಕೊಲೆ, ಮುಂತಾದ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಹೀನಜಾತಿಯವರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಾರದು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಎಲ್ಲಾ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಕೂಡ, ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಅವರವರ ವರ್ಣಗಳಿಗೂ, ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೂ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವುದೇ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು. ಈ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅವರವರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಆ ಧರ್ಮವೇ ಅವರಿಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೆಂದು ವೇದವಿತ್ತುಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ, ಅವರವರಿಗೆ ನಿಯತವಾದ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳಿಂದಲೇ ದೇಹಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರು, ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ

ಪಡೆಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಸ್ವವೃತ್ತಿಯಿಂದಾದರೂ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕ ವರಿಗೆ, ಕರ್ಮಬಂಧವು ನೀಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತಿ, ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ, ಆ ಭೂಮಿಯು ನಿಸ್ಸಾರವಾಗುತ್ತ ಬಂದು, ಕೊನೆಗೆ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದಂತಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜವು ಹಾಗೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಮಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾದ ಈ ಮನಸ್ಸೆಂಬುದು, ಕಾಮಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಬರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೇಸರಹೊಂದುವುದು. ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಗೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ತುಪ್ಪದ ಹಂಡೆಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ನಂದಿಹೋಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಅದೇ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಆ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತ ಬಂದರೆ, ಉರಿಯೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬರುವುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕಾಮಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಮಾಭಿಲಾಷೆಯು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬರುವುದು. ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಿಲ್ಲದೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಮಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದರಿಂದ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ವಿರಕ್ತಿಹುಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗಬಹುದು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಹಿಂದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಯಾವಯಾವಗುಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವೋ,ಆ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ಆಯಾವರ್ಣದವರೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗಿರಬೇಕಾದ ಶಮದಮಾದಿಗುಣಗಳು ಬೇರೆ ವರ್ಣದವನಿಗಿದ್ದರೂ, ಅವನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಈ ಜಾತಿನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಅವರವರ ನಡತೆಗಳೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಮಾಣವೇ ಹೊರತು, ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿಯೇ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ.

ಇದು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ನಾರದನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದುದು. }

ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಇದುವರೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣಗಳ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಹ್ಮಚರ್ಯವೇ ಮೊದಲನೆಯದು! ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಗುರುವಿಗೆ ಹಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಿರಬೇಕು. ದಾಸನಂತೆ ಅವನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃಸ್ಸಾಯಂಕಾಲಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರುಗಳನ್ನೂ, ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿಗಳನ್ನೂ, ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾತಸ್ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಉಚಿತಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗುರುವು ಕರೆದಾಗ, ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಧ್ಯಯನಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುವಿನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು, ಮುಂಜಿ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ, ಜಡೆ, ದಂಡ, ಕಮಂಡಲು, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ದರ್ಭೆಯ ಪವಿತ್ರ, ಇವುಗಳನ್ನು ಯಾಗಲೂ ಧರಿಸಿರಬೇಕು. ಹಗಲುರಾತ್ರಿಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಭಿಕ್ಷೆಮಾಡಿ ತಂದ ಅನ್ನವನ್ನು, ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸಿ, ಅವನು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ಶೇಷವನ್ನು ತಾನು ಭುಜಿಸಬೇಕು. ಆ ಗುರುವು ಅನುಮತಿಸದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸದಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು. ಆಹಾರವನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಭುಜಿಸುತ್ತ, ಸದಾಚಾರಪರನಾಗಿ ಆಯಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಸಬೇಕು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಿಸಿಡಬೇಕು. ಅತ್ಯವಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಹೊರತು, ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹವುಳ್ಳವರೊಡನೆಯೂ ಮಾತಾಡಬಾರದು. ಸ್ತ್ರೀವಿಷಯವಾದ ಮಾತುಕಥೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡದೆ, ದೃಢಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಸುಳಿಯಬಾರದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಬಹಳ ಬಲಿಷ್ಠಗಳಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ, ಕೇವಲ ವಿರಕ್ತನಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನಾದರೂ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಬಿಡುವುವು. ತಲೆಬಾಚುವುದು, ಮೈಯೊತ್ತುವುದು, ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸುವುದು, ಅಭ್ಯಂಗನ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಯೌವನವತಿಯರಾದ ಗುರುಪತ್ನಿಯರು ಇಂತಹ

ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಬೇಡವೆಂದೇ ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕು. ಓ ಧರ್ಮ ರಾಜಾ! ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೂ, ಪುರುಷನನ್ನು ತುಪ್ಪದ ಗಡಿಗೆಗೂ ಸಮಾನ ವೆಂದು ತಿಳಿ! ಇವೆರಡನ್ನೂ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ತುಪ್ಪವು ಕರಗಿಬೀಳುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯವಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಪುರುಷನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನು? ಆದುದರಿಂದ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳೊಡನೆಯಾದರೂ ರಹಸ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದಾರದು. ಉಚಿತಕಾಲಗ ಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಡೆಸಬೇಕು. ಈ ನಿಯಮವು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಯತಿಯೂ ಕೂಡ, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಹವಾಸವನ್ನೂ, ಅವರ ವಿಷಯವಾದ ಮಾತು ಗಳನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಪರಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಡುವನು. ಆ ಶರೀರವೇ ಜೀವನಿಗೆ ಆತ್ಮವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಕಾರ್ಯ ಸಮರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವವರೆಗೂ, "ನಾನೇ ದೇವತೆ! ನಾನೇ ಮನುಷ್ಯನು!" ಎಂಬ ಭೇದಬುದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುವುವು. ಈ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿರುವವರೆಗೆ ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಮೋಕ್ಷವು ಕೈಗೂಡಲಾರದು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು ತಪ್ಪುವವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನಗೆ ಶರೀರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದ ಆಯಾವರ್ಣಾಶ್ರಮಭೇದಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಆಯಾ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದರಿಂದ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಭೇದಬುದ್ಧಿ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಅಜ್ಞಾನವು ತಾನಾಗಿಯೇ ನೀಗುವುದು. ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮ ವಿವೇಕವೂ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಕೊನೆಗೆ ಮೋಕ್ಷವೂ ಲಭಿಸುವುದು. ಪ್ರಾಯಕವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನದಲ್ಲಿರುವ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ, ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತ ಬರಬೇಕು. ಆದರೆ ಗೃಹ ಸ್ಥರ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಗಳುಂಟು. ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಋತುಕಾಲಗ ಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವೆಂಬುದು ನಿತ್ಯವಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗವಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥನೂ ಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮ ಚರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕವರು, ಮೈಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೊತ್ತಿಸುವುದು, ಅಭ್ಯಂಗನ ಮಾಡುವುದು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಪ್ಪನ್ನಿಡುವುದು, ಮೈಗೆ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸುವುದು, ಇತರ ದೇಹಾಲಂ ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಈ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ

ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ದೃಢವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಈ ನಿಯಮಗಳಿಂದಲೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯರೆಂಬ ಮೂರು ವರ್ಣದವರೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಗುರುಕುಲವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಆರಣ್ಯಕಗಳೊಡನೆಯೂ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೊಡನೆಯೂ, ವೇದವನ್ನೋದಿ, ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಬಲವಿದ್ದಷ್ಟು ಆ ವೇದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಹೀಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದಮೇಲೆ, ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಆ ಗುರುವಿನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಮೇಲೆ, ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲವೇ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನಾಗಲಿ ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನು, ಅದರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಕ್ಕಾಗಲಿ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಕ್ಕಾಗಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರೂ ಕೂಡ, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ, ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಆಶ್ರಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆಂದೂ ತತ್ವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಹಿಡಿದರೂ, ಆಯಾ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದರೆ, ಅದರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತತ್ವತ್ರಯಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಆದರಿಸತಕ್ಕ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದವರು, ಪರಮಯೋಗಿಗಳು ಹೊಂದತಕ್ಕ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪಡೆಯುವರು. ಈ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು, ಕೃಷಿಮಾಡಿ ಬೆಳೆದ ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನಾದರೂ ಪಕ್ವವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ತೆಗೆದು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ವವಾದುದನ್ನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಹಸಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟೂ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಕೇವಲ ಸೂರ್ಯಕಿರಣದಿಂದ ಪಕ್ವವಾದ ಮರದಿಂದುದಿರಿದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಭಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಉದಿರಿದ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ತಂದು, ವಿಹಿತಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಚರು, ಪುರೋಡಾಶ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಹೋಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಈ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಕಾಲಾಂತರಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡಬಾರದು. ಹೊಸಕಾಳುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಹಿಂದಿದ್ದುದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪರ್ಣಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಪರ್ವತಗುಹೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ವಾಸ

ಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳು ಹೋಮಾಗ್ನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರತು, ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಚಳಿ, ಗಾಳಿ, ಹನಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ದೇಹವನ್ನು ಶೋಷಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಜಟೆಯನ್ನು ಬೆಳಸಿ, ಮೈಕೂದಲನ್ನೂ ದೇಹದ ಕೊಳೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆಯದೆ, ದಂಡಕಮಂಡಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನೂ, ಸ್ರುಕ್ಕು ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಪರಿಕರಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನಾದರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಶರೀರ ದಾರ್ಢ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರುಷಗಳಾಗಲಿ, ಎಂಟುವರುಷಗಳಾಗಲಿ, ಎರಡು ವರುಷಗಳಾಗಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಒಂದೇ ವರುಷವಾಗಲಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಇದೇ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವಾಗ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ಮುಪ್ಪಿನಿಂದಲೋ ಮುಂದೆ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಜ್ಞಾನಸಂಪಾದನೆಗಾಗಲಿ, ಸನ್ಯಾಸಪರಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಲಿ, ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ಆತ್ಮಸಮಾರೋಪಣೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಅದಕ್ಕದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಲಯಹೊಂದಿಸಿದಂತೆ (ಎಂದರೆ, ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ನವರಂಧ್ರಗಳೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಉಷ್ಣಾಂಶವು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ರಕ್ತ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ, ಮೊದಲಾದ ಜಲಾಂಶಗಳು ಜಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾಂಸವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಳಿದ ಘನಪದಾರ್ಥಗಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅದರದರ ಕಾರಣವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋದಂತೆ) ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವು ತನ್ನ ವಾಗ್ವ್ಯಾಪಾರದೊಡನೆ, ತನಗೆ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹಸ್ತೇಂದ್ರಿಯವು ಅದರ ವ್ಯಾಪಾರದೊಡನೆ ತದಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯಾದ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾದೇಂದ್ರಿಯವು ಉದರ ವ್ಯಾಪಾರದೊಡನೆ ಕಾಲಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಾದ ಸಂಭೋಗದೊಡನೆ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾಯುವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವು ಮಲವಿಸರ್ಜನವೆಂಬ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದೊಡನೆ ಮೃತ್ಯುದೇವನಲ್ಲಿಯೂ ಲಯಹೊಂದಿದಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಹಾಗಿಯೇ ಕಿವಿ, ಕಣ್ಣು, ನಾಲಗೆ, ಮೂಗು, ತ್ವಕ್ಕು ಎಂಬ ಈ ಐದು ಬಗೆಯ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ತಮತಮಗೆ ಭೋಗ್ಯಗಳಾದ ಶಬ್ದ, ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ, ಸ್ಪರ್ಶಗಳೊಡನೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ತತ್ತದಭಿಮಾನಿ

ಗಳಾದ, ದಿಕ್ಕು, ವಾಯು, ಸೂರ್ಯ, ವರುಣ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಯ ಹೊಂದಿದಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಮನಸ್ಸೆಂಬುದು ಮನೋರಥದೊಡನೆ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಯು ಭಾವನೆಯೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ, ಅಹಂಕಾರವು ಅಭಿಮಾನದೊಡನೆ ರುದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ, ಚಿತ್ತವು ಸತ್ವವೆಂಬ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರದೊಡನೆ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೊಡನೆ ತನಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾದ ಮಹತ್ತತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ, ಲಯಹೊಂದಿದಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ, ಭೂಮಿಯು ಜಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಜಲವು ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ತೇಜಸ್ಸು ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ವಾಯುವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಕಾಶವು ತಾಮಸಾಹಂಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ತಾಮಸಾಹಂಕಾರವು ಮಹತ್ತತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಮಹತ್ತತ್ವವು ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಪ್ರಧಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಈ ಪ್ರಧಾನವು ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಜೀವನಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿಹೋದಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಾಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅದರದರ ಕಾರಣವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಲಯ ಹೊಂದಿಸುತ್ತ ಬಂದಮೇಲೆ ಉಳಿಯುವ ಜೀವನು, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ಅವನ ನಿಯಮಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನು, ತನಗೆ ಆಧಾರವಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯು ಉರಿದುಹೋದಮೇಲೆ, ಬೆಂಕಿಯು ತಾನಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗುವಂತೆ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಜಾತಿಗುಣಾದ್ಯಭಿಮಾನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಶಾಂತನಾಗಿ, ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇದು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಹ್ಲಾದಾಜಗರ ಸಂವಾದವು.

ಧರ್ಮರಾಜಾ ಕೇಳು! ರೋಗದಿಂದಾಗಲಿ, ಮುಪ್ಪಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಸ್ವಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೂ, ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಅಶಕ್ತನಾದ ವಾನಪ್ರಸ್ಥನು, ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶದಿಂದ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ವಾನಪ್ರಸ್ಥನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದಮೇಲೆಯೂ ಪುರುಷನು ದೇಹಬಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬೇರೆ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ದೇಹವೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಈ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೌಪೀನವೊಂದು, ನಡುದಟ್ಟಿಯೊಂದು, ಇವೆರಡೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದ ವಸ್ತುಗಳು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ದಂಡಕಮಂಡಲುಗಳು(ಜನಿವಾರ ಉಡಿದಾರ), ಮತ್ತು ಮಳೆಗಳ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೈಮುಚ್ಚುವಂತೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆ ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಧರಿಸಬಹುದು. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ತಮ್ಮ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇಷ್ಟೇ! ಈ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವನು, ಒಂದುರಾತ್ರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಭೂಸಂಚಾರಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಜೀವಿಸಬೇಕು. ಆತ್ಮಾನುಭವದಿಂದಲೇ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಹಿತವನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತ, ಕೋಪವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕು. ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿಯೂ, ವಿಕಾರರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಅಡಗಿರುವುದೆಂದೂ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಈ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ, ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು. (ಪ್ರಾತಃಸ್ಸಾಯಂಕಾಲಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ,ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಜೀವಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತ, ಆ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಅವನ ಸೃಷ್ಟಿವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು). ನಿದ್ರೆ, ಎಚ್ಚರ. ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರುವ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಆಗ ಜೀವಾತ್ಮನ ಅನು

ಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಚಿತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧವಾಗಲಿ, ಮೋಕ್ಷವಾಗಲಿ, ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಏರ್ಪಡುವುದೇ ಹೊರತು, ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದುದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಂಸಾರಿಗಳು ಮರಣಕ್ಕಾಸೆಪಡದಂತೆ, ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಅಸ್ಥಿರವಾದ ಈ ದೇಹಕ್ಕಾಸೆಪಡದೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಕಾಲಗತಿಯನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಅಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಬಾರದು. ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಬಾರದು. ವಿತಂಡವಾದಗಳಿಗೆ ಬಾಯಿಕ್ಕಬಾರದು. ವಾದಪ್ರತಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಕ್ಷವನ್ನೂ ಹಟದಿಂದ ಹಿಡಿಯಬಾರದು. ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಧನಾಶೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರು ಬಂದು ಸೇರಿದರೂ, ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮನಸ್ಸು, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲಾರದು. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಮಠಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಠಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ನಿಂತಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳಿಂದ ವೈಷಮ್ಯಬುದ್ಧಿಗೆ ಅವಕಾಶಕೊಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಯತ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕೇವಲಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡಾಗಲೇ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದೇ ಹೊರತು, ಆ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆ ಶಿಷ್ಯಾದಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ದೂರವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದೇ ಮೇಲು! ವಿಷಯಸುಖಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಆಶೆಪಡದೆ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ, ಶಿಷ್ಯರನ್ನೋದಿಸುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಫಲವೇನು? ಆದರೆ! "ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಯತಿಯು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಾತಿಶಯವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ" ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ತಾನು ಜ್ಞಾನಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸದಿರಬೇಕಾದುದೇ ಯುಕ್ತವು. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಬಾರದು. ತಾನು ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದರೂ ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಮೂಢನಂತೆಯೂ, ವಾದಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂರ್ಖನಂತೆಯೂ, ಬಹಳ ಅನುಭವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೇವಲ ಬಾಲನಂತೆಯೂ ನಟಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ಹೊರಕ್ಕೆ

ಕಾಣಿಸದೆ, ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠನಾದವನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಉಪವಾಸಾದಿವ್ರತಗಳೂ ಕೂಡ ದೇಹಬಲವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಜ್ಞಾನಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗುವುದರಿಂದ, ಜ್ಞಾನಯೋಗವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಿಡಿಯತಕ್ಕ ಸನ್ಯಾಸಿಯು, ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಲೇಬಾರದು. ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳೆರಡೂ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದುದು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವು. ಹೀಗೆ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಬಾರದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವುಂಟು. ಇದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೂ ಅಜಗರವ್ರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಹರ್ಷಿಗೂ, ಹಿಂದೆ ಕೆಲವು ಸಂವಾದಗಳು ನಡೆದಿರುವುವು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ಪ್ರಪಂಚದ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ತನ್ನ ಕೆಲವು ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಭೂಸಂಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಕಾವೇರಿತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಹ್ಯಪರ್ವತದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ಪರ್ವತದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಮಹರ್ಷಿಯು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನಾಗಿ ಬರೀ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನೆಲದ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಕೊಳೆಮುಚ್ಚಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಸಹಜವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೆಬ್ಬಾವಿನಂತೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅಜಗರವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಆಗ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಆಕೃತಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಮಾತಿನಿಂದಾಗಲಿ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿಚಿಹ್ನಗಳಿಂದಾಗಲಿ, "ಆ ಪುರುಷನು ಯಾವ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಹಿಡಿದವನು" ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ವಿನಯದಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು. "ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ನೀನು ಯಾರು? ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಅನೇಕ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಸಿಟ್ಟ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ನೀನು ದೇಹಪುಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ? ಈಗ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನೀನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುವಹಾಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ದೇಹವಾದರೋ ಕೊಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಪರನಾದವನಿಗೇ ಧನವು

ಲಭಿಸುವುದು. ಧನಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೇ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬಹುದು. ಭೋಗಿಯಾದವನೇ ಶರೀರಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ನೀನಾದರೋ ಉದ್ಯೋಗಪರನೆಂದೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನನ್ನು ಧನವಂತನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಭೋಗಾಪೇಕ್ಷೆಯಿರುವಂತೆಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿದಂತೆಯೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ! ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ದೇಹವು ಹೀಗೆ ಕೊಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ನಿನಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ದೇಹಪುಷ್ಟಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಇದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ವಿದ್ವಾಂಸನಂತೆಯೂ, ಕಾರ್ಯಸಮರ್ಥನಂತೆಯೂ, ವಾಕ್ಚಾತುರ್ಯವುಳ್ಳವನಂತೆಯೂ ತೋರುವಿ? ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ನೀನು ಕೈಲಾಗದವನಂತೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದೇಕೆ? ಮತ್ತು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನಗಳು ನಾನಾವಿಧ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ, ನೀನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಉದಾಸೀನನಾಗಿ ಮಲಗಿರುವುದೇಕೆ" ಎಂದನು.

ಅಮೃತಸಮಾನವಾದ ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ವಿನಯವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ, ಮಹರ್ಷಿಯು, ಮಂದಹಾಸದೊಡನೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು – "ಓ ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠಾ! ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಯದವನಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ನೀನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲವನು. ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಧ್ಯಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲವನು. ಮತ್ತು ನೀನು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನಾಗಿಯೂ, ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಅವನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವೆ! ಆ ಭಗವಂತನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದು, ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ನೀಗಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವು ಯಾವುದುಂಟು? ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ನಾನು ಹಿರಿಯರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿನಗೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ನಾನೂ ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆಯ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವನು. ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ಕಾಮಭೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ,

ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಸಾರಿ ಅನುಭವಿಸಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಜನ್ಮ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಶೆಪಟ್ಟು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ನಾನಾಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿರುವೆನು. ಆ ಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದಲೇ ನಾನು ಈಗ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವೆನು. ದೈವಾಧೀನವಾಗಿ ನನ್ನ ಪುಣ್ಯಬಲದಿಂದ ನನಗೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವು ಲಭಿಸಿತು. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದ ಕ್ಕಾಗಲಿ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಧರ್ಮ ದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಪಶುಪಕ್ಷಿಮೃಗಾದಿಗಳ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಈ ಭೂಲೋಕವೇ ದ್ವಾರವೆನಿಸಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿ ಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವು ಲಭಿಸಿರುವಾಗಲೂ, ಕೆಲವರು ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ, ಕೇವಲ ಕುಟುಂಬಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವರು. ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಮಾಡ ತಕ್ಕ ಆ ಕರ್ಮಗಳೇ ಅವರಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತಗುಲುಕಟ್ಟಿ, ವಿಶೇಷದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಫಲವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ನನಗೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ವಿರಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು.

ಆತ್ಮವೆಂಬುದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕೇವಲ ಸುಖಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೇನೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಆಗಾಗ ಅನುಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ 'ಜೀವನು ಕೇವಲ ಸುಖಸ್ವರೂಪನೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ!' ಎಂದು ಕೇಳ ಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ದೇಹವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿ, ಆಸೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಬಿಡುವುದರಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಸುಖವೇ ಆತ್ಮಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿ! ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡುವಾಗಲೇ ಜೀವನು ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುವನು. ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಭೋಗ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಆ ಸುಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಶ್ವರಗಳು! ಇದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿಯೇ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಅನು ಭವದಿಂದಲೇ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವೆನು. ಆದರೆ "ಲೋಕ ದಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನಂತೆ ಆತ್ಮಸುಖವನ್ನೇ ಬಯಸಿ, ಈ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸ

ಬಾರದೆ” ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ! ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಈ ಆತ್ಮಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವರು. ಆತ್ಮವು ಸ್ವತಃ ಕೇವಲ ಸುಖಸ್ವರೂಪವೆಂದೂ, ಆ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ತಮಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಲಾರದ ಮೂಢರು, ಶರೀರಗತವಾದ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ಭೇದಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆತ್ಮನಿಗೇ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಈ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವರು, ಹುಲ್ಲು, ಪಾಚಿ, ಪೊದವಾದುವುಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಿರುವ ನೀರನ್ನು ಕಾಣಲಾರದೆ, ಬಿಸಿಲ್ಗೊರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅದನ್ನೇ ನೀರೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅದಕ್ಕಿದಿರಾಗಿ ಓಡುವ ಮೃಗದಂತೆ ಜನಗಳು ಆನಂದಮಯವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮೂಢರು, ಕರ್ಮಾಧೀನವಾಗಿ ತಮಗೆ ತಗಲುಕಟ್ಟಿದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಂದಲೇ ತಮಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲಭಿಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅವರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ದುಃಖವನ್ನೇ ತಂದಿಡುವುವು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ, ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಧನದಿಂದಾಗಲಿ, ಆ ದ್ರವ್ಯಬಲದಿಂದ ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಯಾವ ಸುಖವುಂಟು? ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಇಷ್ಟಿಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಿತೀರದು. ಆ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದಷ್ಟೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಆಸೆಯು ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಈ ದ್ರವ್ಯಾಸೆಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಲೇ ಇರುವನು. ಸಂಪಾದಿಸಿಟ್ಟ ಹಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದೂ ಕಷ್ಟವು. ಗಳಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚಮಾಡುವಾಗಲೂ ಸಂಕಟಪಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಧನವಂತನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಯನ್ನನುಭವಿಸಲಾರನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಧನವಂತರಿಗೆ ರಾಜರಿಂದಲೂ, ಕಳ್ಳರಿಂದಲೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಂದಲೂ, ಬಂಧುಜನದಿಂದಲೂ, ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ಯಾಚಕರಿಂದಲೂ, ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಭಯವಿದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಧನವಂತರು ಹಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ದೇಹಸುಖಕ್ಕೂ ತಾವು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾರದೆ ತಮ್ಮಿಂದಲೇ ತಾವು ಭಯಪಡುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಹಣವಿದ್ದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಯವು ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಣದಲ್ಲಿಯೂ,

ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳವನ್, ಶೋಕ ಮೋಹ, ಭಯ, ಕ್ರೋಧ, ರಾಗ, ಅಧೈರ್ಯ, ಶ್ರಮ ಮುಂತಾದ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ವಿವೇಕಿಯಾದವನು, ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ. ಹಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಆಸೆಯನ್ನಿಡಬಾರದು. ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೇನುನೊಣಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಬ್ಬಾವುಗಳು ಇವೆರಡೂ ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗುರುಗಳೆಂದು ತಿಳಿ! ಆ ಎರಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನಾನು, ವಿರಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡೆನು. ಭ್ರಮರಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಜೇನನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದು, ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಏಷ್ಟೋಶ್ರಮದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಜೇನನ್ನು ತುಂಬಿಡುವುವು. ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವನಾದರೂ ಬಂದು ಆ ಹುಳುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು, ಆ ಜೇನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಒಬ್ಬರು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಇದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧನಾದಿಗಳಿಗೆ ಆಸೆಪಡದೆ, ವೈರಾಗ್ಯ ವನ್ನಂಗೀಕರಿಸುವುದೇ ಮೇಲೆಂದು ಈ ಭ್ರಮರಗಳ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತ ವಾಗುವುದು. ಬೆಟ್ಟದ ಹಾವುಗಳು ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರವಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದು ದೈವಿಕವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದುದನ್ನು ತಿಂದು ತೃಪ್ತವಾಗಿರುವುವು. ಅದರಂತೆಯೇ ನಾನು ದೈವಲಬ್ಧವಾದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಮಲಗಿರು ವೆನು. ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕತಕ್ಕ ಆಹಾರವು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆಬಾರದ ಕದನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತಂದಿಕ್ಕಿದುದಾದರೂ, ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಬಿಸಾಡಿದು ದಾದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವನ್ನಾಗಲೀ ಜಿಹಾಸೆಯನ್ನಾಗಲಿ ತೋರಿಸದೆ ಯಾವಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಸಿಕ್ಕುವುದೋ ಅದನ್ನೇ ತಿಂದು ಹಗಲುರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವೆನು. ಮೈ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟೆಮಡಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಮೃದುವಾದ ದುಕೂಲವಾಗಿದ್ದರೂ, ಒರಟಾದ ಚರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೂ, ನಾರು ಸೀರೆಯಾ ಗಿದ್ದರೂ, ಆಯಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದುದನ್ನೇ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಧರಿಸುವೆನು. ಹೀಗೆ ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಸಂತೋಷಪಡತಕ್ಕವನು. ಕೆಲವು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಬರೀ ನೆಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗುವೆನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹುಲ್ಲಮೇ ಲೆಯೂ, ಸೊಪ್ಪುಸದೆಗಳಮೇಲೆಯೂ ಮಲಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವೆನು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪದ ಮೇಲೆಯೂ

ಮಲಗುವೆನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಾಗ, ಚನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಂಗನಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪುಷ್ಪಚಂದನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ಮಡಿಬಟ್ಟೆಯಿಂದಲೂ ದೇಹವನ್ನಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಇವೊಂದಕ್ಕೆ ಸೌಕರ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವೆನು. ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ಹೀಗೆ ಪುಷ್ಪಚಂದನಾದ್ಯಲಂಕಾರಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದರೂ, ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ವಸ್ತ್ರವು ಲಭಿಸಿದರೂ, ರಥಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸಿದರೂ, ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದ ತಿರುಗಿದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಸಮಾನವೇ ಹೊರತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಭಾವ ದುರ್ಜನರಾದ ಬೇರೆಯವರು ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೂ, ಸ್ತುತಿಸಿದರೂ ನಾನು ಅವರಲ್ಲಿ ಕೋಪವನ್ನಾಗಲಿ, ಸಂತೋಷವನ್ನಾಗಲಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸತಕ್ಕವರನ್ನು ನಾನು ನಿಂದಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಸ್ತುತಿಸತಕ್ಕವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ, ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮವಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು, ಬೇರೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನೂ ಗಮನಿಸದಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ! ಹೀಗೆ ನಾನು ನಿತ್ಯಸಂತೋಷಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ, ಕ್ರಮವಾದ ದೇಹಸಂಸ್ಕಾರಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ದೇಹವು ಪುಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಮತ್ತು ಓ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ನೀನೂ ನನ್ನಂತೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ನಮಗೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧದಿಂದ ತೋರುವ ಜಾತಿರೂಪಾದಿವಿಕಲ್ಪಬುದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರವನ್ನು ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯೆಂಬ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಲಯಹೊಂದಿಸಿದಂತೆ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಮಾಯೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಆತ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಲಯ ಹೊಂದಿದಂತೆ ಭಾವಿಸಿ, ಆ ಆತ್ಮವನ್ನೇ ಶರೀರವಾಗಿವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುತ್ತ, ದೇಹವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಪ್ರಾರಬ್ಧಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಓ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ಈ ನನ್ನ ನಡತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಈ ನನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಬಹಳ ರಹಸ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರು

ವೆನು ” ಎಂದನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ ! ಹೀಗೆ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳಿದ ಪರಮಹಂಸಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಅವನನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಆತನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ತನ್ನ ನಿವಾಸಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಇದು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ನಾರದನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದುದು.

ತಿರುಗಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ನಾರದನನ್ನು ಕುರಿತು ಓ ಮಹರ್ಷೀ ! ಯಾವಾಗಲೂ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಸೇವದಿಂದ ಮನೆಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಗತಿಯೇನು? ಇತರಾಶ್ರಮಗಳಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಗಾಗಲಿ, ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಗೃಹಾಸಕ್ತರಾದ ನಮ್ಮಂತವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಾದ ಸುಲಭೋಪಾಯವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು ” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ನಾರದನು “ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ ! ನೀನು ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರೂ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನವನ್ನು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು. ನಿನ್ನಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಜ್ಞಾನಲಾಭವಾಗುವುದು. ಆ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು ! ಇದರಿಂದಲೇ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೀಗಬಹುದು. ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವವನು ಆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ, ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ತನ್ನ ಆವಶ್ಯಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತ, ಆ ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊರತು, ಇತರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು, ಅವರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭಗವತ್ಕಥಾಮೃತಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಮೋಹಪಾಶವನ್ನೂ, “ ತಾನು

ತನ್ನದು” ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಬಹುದು. ಕನಸನ್ನು ಕಂಡವನು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಮೇಲೆ, ತಾನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ವಸ್ತುಗಳು, ಆಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಹೊರತು, ಇತರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಈ ಮನೆಮಂದಿಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲವೂ ಅಸ್ಥಿರಗಳೆಂದೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದು ವಿರಕ್ತನಾಗಬೇಕು. ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ಭೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶರೀರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದುದೇ ಹೊರತು, ಆ ಭೇದವು ಆತ್ಮಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಗೃಹಸ್ಥನು ಸತ್ಸಹವಾಸದ ಬಲದಿಂದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿರಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಮನೆಮಂದಿಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದವನಂತೆ ತೋರಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಧಾರಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವರಿಂದ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳೂ, ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳೂ, ತನ್ನ ಬಂಧುಮಿತ್ರರೂ, ಮತ್ತು ತನ್ನ ಕಡೆಯವರಾದ ಇತರರೂ, ಯಾವಯಾವುದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರೋ, ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತ, ತಾನು ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಮಕಾರವಿಲ್ಲದಂತಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ತನಗೆ ಮಳೆಬೆಳೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಗಣಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಲಭಿಸಿದ ಧನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬಂದುದೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ದೇಹಪೋಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ತಾನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದರೇನು? ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ತಮ್ಮದೆಂದು ಅಭಿಮಾನಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಆಸೆಪಟ್ಟು ಫಲವಿಲ್ಲ! ಹಾಗೆ ಆಸೆಪಡತಕ್ಕವರನ್ನು ಕಳ್ಳರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಅವರು ಕಳ್ಳರಂತೆ ಸಂಸಾರಪಾಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬೀಳುವರು. ಆದುದರಿಂದ ವಿವೇಕಿಯಾದವನು, ತನ್ನದೆಂದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುವ, ಬೆಕ್ಕು, ಇಲಿ, ನಾಯಿ, ಜಿಂಕೆ, ಒಂಟೆ, ಕತ್ತೆ, ಕಪಿ, ಕೀಟಗಳು, ನೊಣಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದಂತೆಯೇ ತಿಳಿದು, ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಭೇದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಡಬಾರದು. ತಾನು ಗಳಿಸಿಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಬದುಕುವ ತನ್ನ ಬಂಧುವರ್ಗಗಳಿಗೂ, ಇವಕ್ಕೂ ತಾರತಮ್ಯವೇನು? ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥನು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿಶೇಷಪ್ರಯಾಸವನ್ನು

ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ದೈವಿಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಲಭಿಸಿದುದರಿಂದಲೇ ಆಯಾ ದೇಶಕಾಲಾನು ಗುಣವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ನಾಯಿನರಿಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಚಂಡಾಲ ಜಾತಿಯವರೆಗಿನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ, ತನ್ನ ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೋಷಿಸಬೇಕು. ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತನ್ನವರೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಎಂಥವರಿಗಾದರೂ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡುವುದೇನೋ ಕಷ್ಟವು. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರ ನಿಮಿತ್ತ ವಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಒಪ್ಪಿಸುವನು! ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೊಲ್ಲು ವನು! ಗುರುಜನಗಳನ್ನಾದರೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವನು! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಯಾವನು ಸ್ತ್ರೀಮೋಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬಲ್ಲನೋ ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಜಯಿಸಬಲ್ಲನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡುವಲ್ಲಿ, ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದಲೂ ಮಲಮೂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ, ಕೊನೆಗೆ ಭಸ್ಮಾವಶೇಷವಾಗಿ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕ ಈ ಶರೀರವೆಲ್ಲಿ? ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ರತಿಸುಖವೆಲ್ಲಿ? ಆಕಾಶ ದಂತೆ ನಿರ್ಲೇಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಸುಖವೆಂದರೇನು? ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಸಂಗತ ಗಳು! ಆದುದರಿಂದ ಪಂಡಿತನಾದವನು, ಈ ತತ್ವವನ್ನಾಲೋಚಿಸಿ, ಭಾರ್ಯೆಯ ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು ಹೀಗೆ ಗೃಹಸ್ಥನು ಪತ್ನೀಪುತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತನಗೆ ದೈವಾಧೀನವಾಗಿ ಲಭಿಸಿದುದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಂಚ ಮಹಾಯಜ್ಞಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ, ಆದರಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಜೀವಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಸೆಪಡಬಾರದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜ್ಞಾನೋದಯವನ್ನೂ, ಅದರಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯ ಬಹುದು. ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥನು, ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಭೂತ ಗಳು, ಪಿತೃಗಳು ಎಂಬೀ ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ತನಗೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು, ತನ್ನ ಕುಲೋ ಚಿತವಾದ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣದಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ದೊಡ್ಡಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಭಿಸಿದಾಗ, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಯಾಗಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿ, ಅವುಗಳಿಂದಲೂ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬಹುದು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಖ ದಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನು ಸಂತೋಷಪಡುವಂತೆ, ಅಗ್ನಿ ಮುಖವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಿಸಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ

ಗೃಹಸ್ಥನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರೆಂಬ ಮೂರು ವರ್ಣದವರೂ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ದ್ರವ್ಯಾನುಕೂಲ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯದಿನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ಅವರ ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಾಯಣಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದಿನಗಳು, ಮೇಷತುಲಾಸಂಕ್ರಮಣಗಳೆಂಬ ವಿಷುವತ್ಪುಣ್ಯದಿನಗಳು, ವ್ಯತೀಪಾತಗಳು, ತಿಥಿಕ್ಷಯ, ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಗಳು, ದ್ವಾದಶಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯೆ (ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯೆ), ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲನವಮಿ, ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀದಿನಗಳು, ಮಾಘ ಶುಕ್ಲಸಪ್ತಮಿ, ಮಘಾನಕ್ಷತ್ರದೊಡಗೂಡಿದ ಪೌರ್ಣಮಿ, ಆಯಾ ಮಾಸದ ಪ್ರಧಾನನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಪೌರ್ಣಮೀತಿಥಿಗಳು, ಅನೂರಾಧೆ, ಶ್ರವಣ, ಉತ್ತರೆ, ಉತ್ತರಾಷಾಢ, ಉತ್ತರಾಭಾದ್ರಪದಗಳೆಂಬ ಐದು ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡಗೂಡಿದ ದ್ವಾದಶೀತಿಥಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಉತ್ತರಾನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಏಕಾದಶಿ, ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರ, ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರ ಇಂತಹ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥನು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರೇಯಃಕಾರಣಗಳಾದ ಇತರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೂ ಇವು ಉತ್ತಮದಿನಗಳಾದುದರಿಂದ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಬೇಕು. ಇವು ಆಯುರ್ವೃದ್ಧಿಗೂ ಕಾರಣಗಳು. ಈ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ತಪಸ್ಸು, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣತೃಪ್ತಿ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೂ ವೈಶ್ಯರಿಗೂ ಮಾಡತಕ್ಕ ಸತ್ಕಾರಗಳು, ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧಗಳು, ಭೂತತೃಪ್ತಿ, ದಾನಧರ್ಮಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಉತ್ತಮ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುವು. ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗಾಗಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಪುಂಸವನ, ಸೀಮಂತ, ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಜಾತಕರ್ಮ, ನಾಮಕರಣ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮರಣಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ದಹನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದಹನವಾದಮೇಲೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ನಿತ್ಯವಿಧಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಿಂದ ಬಹಳ ಉತ್ತಮ ಫಲವುಂಟು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಕಾಲನಿಯಮವನ್ನು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ! ಇನ್ನು ದೇಶನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸತ್ಪಾತ್ರವು ದೊರಕುವುದೋ ಆ ದೇಶವೇ ದಾನಾದಿಕರ್ಮ

ಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವೆನಿಸುವುದು. ಮತ್ತು ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಗಳಿರತಕ್ಕ ಸ್ಥಳಗಳೂ, ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ದಯೆ, ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ಸ್ಥಳಗಳೂ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪೂಜೆ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಸ್ಥಳಗಳೂ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಳಗಳು, ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಿಂದ, ಉತ್ತಮಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಮತ್ತು ಪುರಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾದ ಗಂಗೆ, ಪುಷ್ಕರ, ಮಹಾತ್ಮರು ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ಸ್ಥಳಗಳೂ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸುವುವು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಗಯೆ, ಪ್ರಯಾಗೆ, ಪುಲಹಾಶ್ರಮ, ನೈಮಿಶಾರಣ್ಯ, ಫಲ್ಗುನೀನದಿಯು ಹರಿಯತಕ್ಕ ಸ್ಥಳ, ರಾಮಸೇತು, ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥ, ದ್ವಾರಕೆ, ಕಾಶಿ, ಮಧುರೆ, ಪಂಪಾಸರಸ್ಸು, ಬಿಂದುಸರಸ್ಸೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮ, ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ, ಅಲಕನಂದೆ, ಚಿತ್ರಕೂಟ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳೂ, ಮಹೇಂದ್ರ, ಮಲಯ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕುಲಪರ್ವತಗಳ ತಪ್ಪಲುಗಳೂ, ಭಗವಂತನು ಅರ್ಚಾರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ದಿವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಪವಿತ್ರವೆನಿಸುವುವು. ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ಪುರುಷನು, ಇಂತಹ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಒಂದೊಂದು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವೂ ಸಹಸ್ರಗುಣಾಧಿಕವಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಮತ್ತೊಂದು ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ನಾವು ದಾನಧರ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಸತ್ಪಾತ್ರವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಸಾರವಾದ ಸತ್ಪಾತ್ರವು ಸಿಕ್ಕುವುದೇ ಕಷ್ಟವು. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪಂಡಿತರು, ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವ ಆ ಪರಮಪುರುಷನೊಬ್ಬನೇ ಸತ್ಪಾತ್ರವೆಂದೂ, ನಾವು ಮಾಡತಕ್ಕ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಅರ್ಪಿತಗಳಾಗಬೇಕೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವರು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಅಷ್ಟೇಕೆ? ನಿನ್ನ ರಾಜಸೂಯಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ತಪಃಸಿದ್ಧರಾದ ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ, ಅವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಸನಕಾದಿಗಳೂ, ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದರೂ, ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ಅಗ್ರಪೂಜೆಯನ್ನನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಟ್ಟನಲ್ಲವೆ! ಆದುದರಿಂದ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸತ್ಪಾತ್ರವೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದ ವಿಷಯವು! ಅನೇಕ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನೇ ಮೂಲವೆನಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ನೀರೆರೆಯುವಂತೆ ಅವನಿಗೆ

ಮಾಡತಕ್ಕ ಆರಾಧನದಿಂದ ಸಮಸ್ತಜೀವಗಳು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದುವುವು. ಆ ಭಗವಂತನೇ ಜೀವರಾಶಿಗೆ, ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ, ಮನುಷ್ಯರೆಂದೂ, ತಿರ್ಯಕ್ಕುಗಳೆಂದೂ ಆಕಾರಭೇದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಜೀವಶರೀರಕನಾಗಿ ಶಯನಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಪುರುಷನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿರುವನು. ಆದರೆ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿರೂಪದಿಂದಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ಸೇರಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವನಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಂದಾದರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಿ ಅದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಯಾರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣುವುವೋ, ಅವರನ್ನೇ ಉತ್ತಮಪಾತ್ರವೆಂದೆಣಿಸಬೇಕು. ಈ ಗುಣಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಪಾತ್ರಾಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಮೊದಲು ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತಿದ್ದರು. ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಈ ಜ್ಞಾನವು ತಗ್ಗುತ್ತ ಬಂದು, ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರಭಾವವು ಹೆಚ್ಚಿಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಪಂಡಿತರು ತ್ರೇತಾದಿಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಾವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸತೊಡಗಿದರು ತತ್ವಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಇತರರಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮೂಢರಿಗೂ ಕೂಡ ಅಂತಹ ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರವಜ್ಞಾನವೂ, ಭಕ್ತಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿ, ಅವರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತಾವು ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾರಾಧಿಸತಕ್ಕವರು ತಾವು ಕೋರಿದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಬಂದರು. ಆದರೇನು? ಹೀಗೆ ಅರ್ಚಾವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವರೂಕೂಡ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವಾದ ಇತರ ಜನರನ್ನು ಗೌರವಿಸದೆ, ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಬಂದರೆ, ಆ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನವೂ ಅವರಿಗೆ ಸಫಲವಾಗಲಾರದು. ರಾಜಾ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ತಪಸ್ಸು, ತತ್ವಜ್ಞಾನ, ದೈವಾಧೀನವಾಗಿ ಲಭಿಸಿದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಭಗವದಂಶವನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಸತ್ಪಾತ್ರನೆಂದು ಪಂಡಿತರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ಪಾದರಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪಾವನಮಾಡುತ್ತ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ

ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಕೂಡ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೇ ತನ್ನ ದೈವವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸು ತ್ತಿರುವನು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮಂತವರು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲವನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂಬುದ ರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ ?''

ಇದು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ನಾರದನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದುದು. }

"ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ ಕೇಳು ! ದ್ವಿಜರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯ ರೆಂಬ ಮೂರು ವರ್ಣದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತ ರಾಗಿರುವರು. ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ತಪೋನಿಷ್ಠರಾಗಿರುವರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ವೇದಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿಯೂ, ಇತರರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದ ರಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಕರ್ಮಯೋಗ ಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವರಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಸಹಾಯಮಾತ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನ ಯೋಗವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದವರೇ ಉತ್ತಮಪಾತ್ರವೆನಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಬಯಸತಕ್ಕವರು, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಹವ್ಯಕವ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠರಿಗೇ ವಿನಿ ಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮನಿಷ್ಠರಾದವರಲ್ಲಿಯೇ, ಅವರವರ ಜ್ಞಾನತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಇದ್ದು ದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೆಂದು ತೋರಿದವರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬೇಕು. ಶ್ರಾದ್ಧಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ, ಪಿತೃಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮೂವರನ್ನೂ ನಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅಷ್ಟುಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಲಭಿಸದಿದ್ದಾಗ, ಕೊನೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾದರೂ ನಿಯಮಿಸಿ ಭೋಜನವನ್ನಿಕ್ಕ ಬೇಕು. ಬಹಳ ಧನವಂತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಿಮಂತ್ರಿಸಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಶ್ರಾದ್ಧ ದಲ್ಲಿ ದೇಶ ಕಾಲ ಪಾತ್ರಗಳೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ, ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಯಂತೆ ನಿಯತವಾಗಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಬಂಧುತ್ವದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ

ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿದರೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಾರದು ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯ ಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ, ವಿಷ್ಣುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮ ಣನೊಬ್ಬನನ್ನು ನಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ಭೋಜನವಮಾಡಿಸಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಸತ್ಪಾ ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಅನ್ನದಾನವು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಕ್ಷಯವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಋಷಿಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ಭೂತಗಳಿಗೂ, ಬಂಧುಗಳಿಗೂ, ತನಗೂ, ಅನ್ನವನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಆ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿ ಗಳನ್ನೂ, ಭಗವದ್ರೂಪದಿಂದ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ಪ್ರಯೋ ಗಿಸಬಾರದು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಭುಜಿಸತಕ್ಕ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೇ ಪಕ್ವಮಾಡಿ, ಆ ಅನ್ನದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ತೃಪ್ತಿಹೊಂದುವಂತೆ, ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ ತಂದ ಮಾಂಸದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಲಾರರು. ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಿಲ್ಲ. ಭೂತದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವು ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಇತರ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಯಾವನೂ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಣಿಸಬಾರದು. ಕೆಲವರು ಯಾಗ ಮಾಡುವ ನೆಪದಿಂದ ಪಶುವಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಯಜ್ಞತತ್ವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರಾಗಿಯೂ ನಿಷ್ಕಾಮರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದರೋ ಹೀಗೆ ಪಶು ಪುರೋಡಾಶಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮಯಜ್ಞಗಳಿ ಗಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞವನ್ನೇ ಮೇಲೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರು, ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಯೋಗಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವರು. ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನ ಕ್ಕಾಗಿ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪಶುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕ ಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳೂ ಭಯಪಟ್ಟು ನಿಂದಿಸುವುವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಕೆಲವು ಜ್ಞಾನಿ ಗಳು ಆ ಕರ್ಮಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞವನ್ನೇ ಅನುಷ್ಠಿಸುವರು. ಧರ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ಪುರುಷನು, ದೈವಲಬ್ಧವಾದುದರಿಂದಲೇ ತನ್ನ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಸಬೇಕು. ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸು ವುದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು, ಕೇಳು! ಕೆಲವರು ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದುಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧರ್ಮವೆಂದೂ, ಪರಧರ್ಮವೆಂದೂ, ಉಪಧರ್ಮವೆಂದೂ, ದಾಂಭಿಕಧರ್ಮ ವೆಂದೂ, ಆಭಾಸ ಧರ್ಮವೆಂದೂ ಐದು ಭೇದಗಳುಂಟು ಸ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹಾನಿಕ

ರವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವು ವಿಧರ್ಮಗಳೆನಿಸುವುವು. ಒಬ್ಬರ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅನುಷ್ಠಿಸುವುದು ಪರಧರ್ಮವೆನಿಸುವುದು. ವೇದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಪಾಷಂಡಾದಿಧರ್ಮಗಳು ಉಪಧರ್ಮ ಗಳು. ಪರರನ್ನು ವಂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳು ದಾಂಭಿಕ ಧರ್ಮಗಳೆನಿಸುವುವು. ವಿಧಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಪಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅದರಂತೆ ನಡೆಸುವುದು (ಎಂದರೆ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವವನು, ಈಗಲೋ ನಾಳೆಯೋ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿರುವ ಹಸುವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು) ಛಲಧರ್ಮವೆನಿಸುವುವು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಅಧರ್ಮದ ಶಾಖೆಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುವೇ ಹೊರತು, ಧರ್ಮವೆನಿ ಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರವು. ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದವನು ಇವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸ ಬೇಕು. ಅವರವರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೂ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೂ ಅನುಗುಣ ವಾಗಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳೇ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವೇಹೊರತು, ಇತರ ಧರ್ಮಗಳು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಫಲಕಾರಿಗಳಲ್ಲ. ಪುರುಷನು ದರಿದ್ರನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ವಧರ್ಮಾಚರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ಧನವನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದು. ದೈವಲಬ್ಧವಾದುದನ್ನುಮಾತ್ರವೇ ತಿಂದು ತೃಪ್ತಿಪಡುವ ಹೆಬ್ಬಾವಿನಂತೆ, ತನಗೆ ದೈವಿಕವಾಗಿ ಲಭಿಸಿದುದರಿಂದಲೇ ದೇಹಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ನಿಷ್ಕಾಮನಾಗಿರುವುದೇ ಉತ್ತಮವೃತ್ತಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ನಿಷ್ಕಾಮನಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಆನಂದಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸುಖವು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿ ಆಸೆಪಟ್ಟು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಲಭಿಸ ಲಾರದು. ಪಾದರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಡೆಯತಕ್ಕವನಿಗೆ, ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಚರ್ಮ ಮಯವಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿತ್ಯಸಂತೋಷಿಯಾಗಿರತಕ್ಕವ ನಿಗೆ ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಸುಖಮಯವಾಗಿಯೇ ತೋರುವುವು. ನಿತ್ಯಸಂತೋ ಷಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನು, ಕೇವಲ ಜಲಾಹಾರದಿಂದಲೇ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸುಖದಿಂದ ಬರಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಧನವನ್ನು ಯಾಚಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನು, ವಿಷಯಸುಖ ಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ, ಎಷ್ಟಾದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಾಯಿ ಯಂತೆ ತಿರುಗಿ ಎಲ್ಲರ ನಿಂದೆಗೂ ಪಾತ್ರನಾಗುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಸಂತು ಷ್ಟನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆತನ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೂ, ತಪಸ್ಸೂ,

ಖ್ಯಾತಿಯೂ ಎಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ನಶಿಸುವುವು. ಇಂದ್ರಿಯಚಾಪಲ್ಯವು ಳ್ಳವನ ಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದು. ಲೋಭಬುದ್ಧಿಯು ಎಂತವರಿಗೂ ಇರಬಾರದು. ಲೋಭಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೀನವಾದ ದುರ್ಗುಣವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ತೀರಿಸುವುದರಿಂದ ಕಾಮವನ್ನು ನೀಗಿಸಬಹುದು. ಹಗೆತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಕೋಪವೂ ಅಡಗಿಹೋಗುವುದು. ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದರೂ ಲೋಭವೆಂಬುದುಮಾತ್ರ ತಗ್ಗಲಾರದು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಎಷ್ಟೋಜನರು ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿದ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಲೌಕಿಕ ವೈದಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಸಂಶಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅಸಂತುಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಒಂದೇ ದುರ್ಗುಣದಿಂದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವುದೇ ವಿವೇಕಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವು. "ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಲೋಭಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ" ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಭೋಗಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಕಾಮವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಆ ಕಾಮವನ್ನಡಗಿಸುವುದರಿಂದ ಕೋಪವನ್ನು ಜಯಿಸಬಹುದು ಹಣದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸಬಹುದು. ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಸಾವು ನಿಶ್ಚಯವೆಂಬ ತತ್ವಜ್ಞಾನವು ಶೋಕಮೋಹಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾತ್ಮರ ಸೇವೆಯಿಂದ ದಂಭವನ್ನೂ, ಮೌನದಿಂದ ತನ್ನ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾದ ಲೋಕವಾರ್ತಾದಿಗಳನ್ನೂ, ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಹಿಂಸಾಭಯವನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು. ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೂ, ಯೋಗಬಲದಿಂದಲೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ, ದೈವಿಕವಾಗಿಯೂ, ದೇಹಜನ್ಯವಾಗಿಯೂ ತನಗೆ ಬಂದೊದಗುವ ತಾಪತ್ರಯವೆಂಬ ಮೂರುಬಗೆಯ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರದಿಂದ ನಿದ್ರೆಯನ್ನೂ, ಸತ್ವಗುಣದಿಂದ ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಕಾಮಾದಿದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯಉಪಾಯಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಗುರುಭಕ್ತಿಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಗುರುಸೇವೆಯಿಂದ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನೇ ಆಚಾರ್ಯರೂಪದಿಂದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನನುಗ್ರಹಿಸುವನು.

ಆದುದರಿಂದ, ಜ್ಞಾನಪ್ರದನಾದ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕವನು, ಎಷ್ಟೇ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟೇ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದರೂ ಅವರ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಬಂದು ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣನ್ನು ಸುರಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಆನೆಗಳ ಸ್ನಾನದಂತೆ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುವೇ ಹೊರತು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಾರವು, ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ, ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಂದ ಅವನರತವೂ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳುಳ್ಳ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿರುವನು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಕೆಲವರು ಆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ತಮ್ಮಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುವರಲ್ಲವೆ? ಇದರಂತೆಯೇ ಆಚಾರ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಮೂಢರು, ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯನೆಂದೇ ಎಣಿಸುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಡೆಸತಕ್ಕ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಇಂದ್ರಿಯಜಯವೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಯೋಜನವು, ಆ ಇಂದ್ರಿಯಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾರದ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನಗಳು. ಇಂದ್ರಿಯಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೂ, ಅದು ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನರೂಪವಾದ ಸಮಾಧಿಯೋಗವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸದಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಸಾಧಿಸಿದ ಇಂದ್ರಿಯಜಯವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಜೀವನಾರ್ಥವಾದ ಯಾಜನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸದಿದ್ದರೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳೂ ವ್ಯರ್ಥವೆನಿಸುವುವು. ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾದವರು ನಡೆಸಕ್ಕ ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತಕರ್ಮಗಳಾವುವೂ ಫಲಕಾರಿಗಳಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲ ಪ್ರತಿಮನುಷ್ಯನೂ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳೆಂಬ ಸಂಸಾರಪಾಶವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊರೆದು, ಶರೀರಮಾತ್ರಸಹಾಯಕನಾಗಿ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಶ್ರಮವಾದ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ನಿರ್ಜನವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿದ್ದು, ಭಿಕ್ಷೆಮಾಡಿ ತಂದ ಅನ್ನವನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಭುಜಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅವನು ಶುಚಿಯಾದ ಸಮಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಸನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅದರಮೇಲೆ ದರ್ಭಾಸ್ತರಣವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನೂ, ಅದರಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಹಾಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಕುಳಿತು "ಓಂ" ಎಂಬ ಪೂರಕ, ಕುಂಭಕ, ರೇಚಕಗಳೆಂಬ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನೂ ಅಪಾನವಾಯುವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದೆ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವವರೆಗೆ, ತನ್ನ ಮೂಗಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ದೃಷ್ಟಿ

ಯನ್ನಿಟ್ಟು ಈ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ಆಗಾಗ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಸುಖದ ಕಡೆಗೆ ಆಸೆಯಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದು. ಆದರೆ ಬಲಾತ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದನ್ನೆಳೆದು ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಪುರುಷನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಎಡೆ ಬಿಡದೆ ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತ ಬಂದರೆ, ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷಯಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ದೃಢವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಕಟ್ಟಿಗೆ ಯಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ಬೆಂಕಿಯು ತನಗೆತಾನೇ ನಂದಿಹೋಗುವಂತೆ, ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಾಣದ ಮನಸ್ಸು ತನಗೆತಾನೇ ಶಾಂತವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಡದೆ, ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಮನಸ್ಸು, ಬ್ರಹ್ಮಾನು ಭವವೆಂಬೀ ಮಹಾನಂದವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ, ಎಂದಿಗೂ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂತಿರುಗಲಾರದು. ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾದ ಗೃಹಸ್ಥಾ ಶ್ರಮವನ್ನು ತೊರೆದು, ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದವನು, ತಿರುಗಿ ಆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಿಗೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ವಾಂತಿಮಾಡಿದ ಅನ್ನ ವನ್ನು ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಡುವ ಮೂಢನಂತೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ದೇಹವು ಆತ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದುದೆಂದೂ, ಎಂದಿದ್ದರೂ ಅದು ಮರಣ ಹೊಂದತಕ್ಕದೆಂದೂ, ಆ ದೇಹವು ಕೊನೆಗೆ ಅಮೇಧ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಕ್ರಿಮಿರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಭಸ್ಮವಾಗಿಯೂ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವುದೆಂದೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆಯೂ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಆ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮರೆತು, ತಿರುಗಿ ಆ ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಅಭಿ ಮಾನಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವುದಾದರೆ, ಇಂತವರು ವಾಂತಿಮಾಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಭಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದಾಸೆಪಡುವ ಮೂಢರಿಗೆ ಸಮಾನರಲ್ಲವೆ? ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆಸದಿರತಕ್ಕ ಗೃಹಸ್ಥನೂ, ಗುರುಕುಲವಾಸಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ, ಆಗಾಗ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ವಾಸಮಾಡುವ ವಾನಪ್ರಸ್ಥನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲನಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಯೂ, ಈ ನಾಲ್ವರೂ, ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಪಪ್ರಥೆಯನ್ನು ತರುವ ವೇಷಧಾರಿಗಳೇ ಹೊರತು, ನಿಜವಾದ ಆಶ್ರಮಿಗಳಲ್ಲ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟು, ಅಧೋ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕ ಅಂತವರ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ದೂರವಾಗಿರಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅವರೊಡನೆ ಸೇರಬಾರದು. ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆತ್ಮವು ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬುದನ್ನೂ, ಆ ಆತ್ಮಕ್ಕೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿ

ಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಅಭಿಮಾನವು ಹುಟ್ಟಲಾರದು. ಈ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ನಿರ್ಮಲವಾಗುವುದು. ಅಂತವನು ಯಾರಿಗಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಪೋಷಿಸಬೇಕು? ಈ ದೇಹಪೋಷಣೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಕ್ಕಾಗಲಿ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾಗಲಿ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರಿಗಿಂತಲೂ ದೇಹವು ಬೇರೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಆ ದೇಹವನ್ನು ಪೋಷಿಸಲಾರನು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ತತ್ವಜ್ಞರಾದ ಪಂಡಿತರು ಶರೀರವನ್ನು ರಥವೆಂದೂ, ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನು ಕುದುರೆಗಳೆಂದೂ, ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಡಿವಾಳದ ಹಗ್ಗವೆಂದೂ, ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾರಥಿಯೆಂದೂ, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ದೃಢವಾದ ಕಟ್ಟುಗಳೆಂದೂ, ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ಉದಾನ, ವ್ಯಾನ, ಸಮಾನಗಳೆಂಬ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣಗಳೂ; ಮತ್ತು ನಾಗ, ಕೂರ್ಮ, ಕೃಕರ, ದೇವ ದತ್ತ, ಧನಂಜಯಗಳೆಂಬ ಐದು ಉಪಪ್ರಾಣಗಳೂ ಸೇರಿ ಈ ಹತ್ತು ಬಗೆಯ ವಾಯುಗಳನ್ನು ಆ ರಥದ ಇರಿಚಿಯೆಂದೂ, ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳೆರಡನ್ನೂ ಎರಡು ಚಕ್ರಗಳೆಂದೂ, ದೇಹಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಜೀವನನ್ನು ರಥಿಕನೆಂದೂ, ಪ್ರಣವಮಂತ್ರ ವನ್ನೇ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಈ ಜೀವನೆಂಬ ರಥಿಕನಿಗೆ, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಲೋಭ, ಶೋಕ, ಮೋಹ, ಭಯ, ಮದ, ಮಾನ, ಅವಮಾನ, ಅಸೂಯೆ, ವಂಚನೆ, ಹಿಂಸೆ, ಮತ್ಸರ, ಕ್ರೋಧ, ಪ್ರಮಾದ, ಹಸಿವು, ನಿದ್ರೆ, ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಶತ್ರುವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಈ ಶತ್ರು ಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ರಜೋಗುಣಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವು ಕೆಲವು. ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರೊಡನೆ ಮಿಶ್ರವಾದ ಸತ್ವಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು. ಜೀವನು ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಸಮುದಾಯರೂಪವಾದ ಈ ರಥವು ತನಗೆ ವಶವಾ ಗಿದ್ದಾಗಲೇ, ಮಹದನುಗ್ರಹದಿಂದ ತನಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಭಗವಂತನನ್ನೇ ತನಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರಾಗ ದ್ವೇಷಾದಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಈ ಮೋಕ್ಷೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳವನು, ಆ ದೇಹಾದಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ದೇಹಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಆಶಿಸ ಬಾರದು. ಜೀವನು ಈ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸದೆ, ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಕೆಟ್ಟದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಕುದುರೆಗಳೂ, ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಸಾರಥಿಯೂ ಆತನನ್ನು ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ದುರ್ಮಾ

ರ್ಗಕ್ಕೆ ತಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಹೊಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳೆಂಬ ಕಳ್ಳರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸುವುದು. ಆ ಕಳ್ಳರೇ ಆಗ ಅವನನ್ನು ಅವನ ರಥ, ರಥಾಶ್ವ, ಸಾರಥಿಗಳೊಡನೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಹಾಳುಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ತಳ್ಳುವರು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮವೆಂದೂ, ನಿವೃತ್ತಿಕರ್ಮವೆಂದೂ ಎರಡು ಬಗೆಯುಂಟು. ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮವೆಂಬುದು ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಸುಖವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತಿರುಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ತಂದು ಸೇರಿಸುವುದು. ನಿವೃತ್ತಿಕರ್ಮವು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ದರ್ಶ, ಪೂರ್ಣಮಾಸ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ, ಪಶುಯಾಗ, ಸೋಮಯಾಗ, ವೈಶ್ವದೇವ, ಬಲಿಹರಣ, ಮುಂತಾದ ವೈದಿಕಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟಕರ್ಮಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನೊಳಕೊಂಡು ಪುರೋಡಾಶಾದಿ ದ್ರವ್ಯಪ್ರಚುರವಾಗಿರುವುವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಾದಿಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿದಾಗ, ಇವೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುವೇ ಹೊರತು, ಅವುಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸಿ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರವು. ಈ ಕರ್ಮಗಳೇ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭಗವದರ್ಪಣರೂಪವಾಗಿ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮನಶ್ಶಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಕರ್ಮಗಳೆನಿಸುವುವು. ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ತೋಪುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು, ಕೊಳಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು, ಇತರರಿಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ತಕರ್ಮಗಳೆನಿಸುವುವು. ಇವುಕೂಡ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಿದಾಗ, ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕಗಳಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಕರ್ಮಗಳೆನಿಸುವುವು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಡೆಸುತ್ತಬರುವ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕನು, ಆ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಪಂಚಭೂತಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದೊಡನೆ ಧೂಮಾದಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಧೂಮ, ರಾತ್ರಿ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನ, ಪಿತೃಲೋಕ, ಆಕಾಶವೆಂಬೀ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಮೃತಮಯವಾದ ದೇಹದಿಂದ ಆ ಚಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಕರ್ಮಫಲವು ತೀರಿದೊಡನೆ, ಅವನಿಗುಂಟಾಗಿದ್ದ ಅಮೃತಮಯವಾದ ಶರೀರವು ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತಬರುವುದು. ಒಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕದಲಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಧೂಮ, ಮೇಘ,

ವರ್ಷ, ಓಷಧಿ, ಅನ್ನ, ರೇತಸ್ಸು, ಎಂಬಿವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ತಂಗುತ್ತ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು, ತಿರುಗಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಗರ್ಭಾಧಾನವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂಕೂಡ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮಗಳಿಂದ ತಿರುಗಿ ಧೂಮಾದಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಪಿತೃಯಾನವೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪುನರ್ಭವಯಾನವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದ ದೇವಯಾನವೆಂಬ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವುಂಟು. ಇದನ್ನೇ ಅರ್ಚಿರಾದಿಮಾರ್ಗವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳವರು, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಬಿಡುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪವೆಂಬ ಅಲೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸುವರು! ಸತ್ವಪ್ರಧಾನವಾದ ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಾಧೀನವಾಗಿ ಮಾಡುವರು. ಆ ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಅಕ್ಷರಸಮವಾಯರೂಪವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವರು. ಆ ಅಕ್ಷರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಓಂಕಾರವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿದುದಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವರು. ಓಂಕಾರವನ್ನು ಅದರ ಚತುರ್ಥಮಾತ್ರೆಯಾದ ಬಿಂದುನಾದದಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಬಿಂದುನಾದವನ್ನು ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಚರನಾದ ಜೀವನಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಜೀವನನ್ನು ಮಹದಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ಪಿಸಿದಂತೆ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವರು ಇಂತವರು ಅರ್ಚಿರಾದಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮೊದಲಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ದಿವಸ, ಪ್ರಾಹ್ಣ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಪೂರ್ಣಿಮೆ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ಅಮಾನವ, ಚಂದ್ರ, ವಿದ್ಯುತ್ತು, ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ವಿರಾಟ್ಟುಗಳೆಂಬ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ, ಆತಿವಾಹಿಕರಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ಪರವ್ಯೂಹಾದ್ಯವತಾರಗಳುಳ್ಳ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮೋಪಾಸನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರ್ಚಿರಾದಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ದಾಟಿದಮೇಲೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ತೊರೆದು, ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟಗುಣಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇಂಥವನು ತಿರುಗಿ ಸಂಸಾರಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಲಾರನು. ಈ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ದೇವಯಾನವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗತಕ್ಕವನು ಕೊನೆಗೆ ಸೇರತಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ಯವಸ್ತುವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಾಸುದೇವ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧ

ವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯೂಹಗಳುಂಟು. ಈ ವ್ಯೂಹಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಂಕರ್ಷಣವೆಂಬ ಮೂರು ವ್ಯೂಹಗಳೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ, ಎಚ್ಚರ, ಕನಸು, ಸುಷುಪ್ತಿಯೆಂಬ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕ ರೆನಿಸುವರು. ಈ ಮೂರು ವ್ಯೂಹಗಳನ್ನೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಶ್ವನೆಂದೂ, ತೈಜಸ ವೆಂದೂ, ಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿರುವ ಅಕಾರ, ಉಕಾರ, ಮಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಈ ಮೂರು ವ್ಯೂಹಗಳೇ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ವ್ಯೂಹವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ವಾಸುದೇವನು, ಈಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಪರವ್ಯೂಹಾದಿಸರ್ವಾವ ಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಗವಂತನೇ ಮುಕ್ತಿಸ್ಥಾನವು. ಹೀಗೆ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂ ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಪಿತೃಯಾನ ದೇವಯಾನಗಳೆಂಬ ಈ ಎರಡುಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿದವರೂಕೂಡ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಸ ಹೋಗದೆ ಭಕ್ತಿಬಲದಿಂದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರುವರು. ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲೂ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಒಳಗೂಹೊರಗೂ ಇರತಕ್ಕವನು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ! ಉತ್ತಮಾಧಮಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಚೇತನಾ ಚೇತನಗಳೂ, ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯೂ, ಸಮಷ್ಟಿಜೀವನೂ ಇವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಜೀವನೂ, ಆ ಜೀವನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಷಯಗಳಾದ ಅಚೇತನವಸ್ತುಗಳೂ, ನಾಮರೂಪಾತ್ಮಕಗಳಾದ ಸಮ ಸ್ತವಸ್ತುಗಳೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೇ! ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಅನು ಸರಿಸಿ ಬರತಕ್ಕ ದೇಹವಾಗಲಿ, ಸುಖಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಗ ಗಳಿಂದನುಭವಿಸಲ್ಪಡುವ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪುರುಷಾ ರ್ಥವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪುರುಷರು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಸೆಪಡತಕ್ಕ ವಸ್ತುವೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆನಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ವಸ್ತುವು ನಿತ್ಯಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರ ಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ. ನಾನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆಡೆಯಾದ ಶರೀರ ದಂತೆಯೇ, ನನ್ನದೆಂಬ ಮಮಕಾರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯ ಗಳೂ ಅನಿತ್ಯಗಳು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋಸುಖಾನುಭವಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ದೇಹವು, ಎಚ್ಚರವಾದ ಮೇಲೆ ಕಾಣದೆ ಹೋಗವುದಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ಆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ "ನಾನು" ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವುಮಾತ್ರ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುವುದರಿಂದ, ದೇಹವು ಆತ್ಮವಲ್ಲವೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅದ ರಂತೆಯೇ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿರುವ ಶರೀರವುಕೂಡ ಆತ್ಮವಲ್ಲವು. ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಹಜ

ವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯತ್ವಾದಿಧರ್ಮಗಳೊಂದೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮಕ್ಕೂ ದೇಹಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು ಮರಕ್ಕೂ ಅದರ ನೆಳಲಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧದಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಮರದ ನೆಳಲೆಂಬುದು ಆ ಮರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಅಲ್ಲ. ವೃಕ್ಷಸಮುದಾಯವನ್ನೇ ನೆಳಲೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆ ವೃಕ್ಷದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದುಂಟಾದ ರೂಪಾಂತರವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೇ ವೃಕ್ಷವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದು ವೃಕ್ಷವನ್ನಗಲಿರತಕ್ಕುದೂ ಅಲ್ಲ. ವೃಕ್ಷಗಳಿರುವವರೆಗೆ, ಆ ನೆಳಲು ಅದನ್ನು ಬಿಡದೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರತಕ್ಕದೂ ಅಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾಣುತ್ತಲೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುತ್ತಲೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಅನಿತ್ಯವೆನಿಸಿರುವುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಶರೀರವೂ ಕೂಡ, ಆತ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಲ್ಲತಕ್ಕುದೂ ಅಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಆತ್ಮನ ಸಮುದಾಯರೂಪವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮದ ಪರಿಣಾಮವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅನಿತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳೂ, ತನ್ಮಾತ್ರಗಳೆಂಬ ಅವಯವಗಳ ಸಮುದಾಯದಿಂದಲೇ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳು ನಷ್ಟವಾದಾಗ ಸಮುದಾಯರೂಪಗಳಾದ ಭೂತಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುವು. ಆ ಭೂತಗಳು ನಷ್ಟವಾದಾಗ, ಕೊನೆಗೆ ಅವಯವಗಳೂ ಇಲ್ಲದಂತೆಯೇ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವುವು. ಹೀಗೆ ಪಂಚಭೂತಗಳೇ ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ, ಆ ಭೂತಗಳ ಸಮುದಾಯರೂಪವಾದ ಶರೀರವು ಅನಿತ್ಯವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ? ಹೀಗೆ ನಶ್ವರವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ನಿತ್ಯವಾದ ಆತ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದೆ? ದೇಹವನ್ನು ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಕಾರಣಗಳೇನೂ ಏರ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳು ಗುಣದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದರೆ, ಆ ಗುಣಸಾಮ್ಯದಿಂದಲಾದರೂ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಭ್ರಮಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವುಂಟು. ದೇಹಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಕ್ಕೂ ಹಾಗೆ ಯಾವ ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮವು ಗುಣಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟುದಲ್ಲ. ಅಗ್ನಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ನೀರು ಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣಗುಣವುಂಟೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಬಹುದೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮಸಂಬಂಧವಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅದನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಕೇವಲಭ್ರಮವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವರು ನಿದ್ರೆಮಾಡುವಾಗ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೇ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುವನಂತೆಯೂ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಲಗಿದ್ದಂ

ತೆಯೂ ಕನಸನ್ನು ಕಾಣುವುದುಂಟು. ಅವರಿಗೆ ಆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಚ್ಚರವಾದಮೇಲೆ, ತಾವು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿದ್ದಹಾಗೆ ತೋರಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆಯೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಸಂಸಾರಿಗಳು, ತಾವು ಬಲ್ಲೆವೆಂದೂ, ಕಾಣೆವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವಿಷಯವಾದ ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯಗಳೇ! ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಇತರ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೋರುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಜ್ಞಾನಗಳು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ಹುಟ್ಟದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸಕನು ಭಾವಾದ್ವೈತ, ಕ್ರಿಯಾದ್ವೈತ, ದ್ರವ್ಯಾದ್ವೈತಗಳೆಂಬ ಮೂರುಬಗೆಯ ಅದ್ವೈತ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ತಿಳಿದು, ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯೂ, ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಈ ಮೇಲಿನ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭ್ರಮರೂಪವಾದ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವನು. ನೂಲಿನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವಂತೆ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯು ಭಾವಾದ್ವೈತವು. ಇದರಿಂದ, ಚೇತನ, ಅಚೇತನ, ಈಶ್ವರರೆಂಬ ಮೂರು ತತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರ್ಪಟ್ಟುದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಭಾವಾದ್ವೈತವು. ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲದ ಬೇರೆ ವಸ್ತುವುಂಟೆಂಬ ಭ್ರಮವು ನೀಗುವುದು. ಕ್ರಿಯಾದ್ವೈತವೆಂದರೆ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಿಂದ ತಾವು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆ ಪರಮಪುರುಷನೊಬ್ಬನೇ ವಿಷಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮಗಳು ತಾವೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವವೆಂಬ ಭ್ರಮವು ನೀಗುವುದು. ದ್ರವ್ಯಾದ್ವೈತವೆಂದರೆ, ತಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ತನ್ನದೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ ಹಣ, ಕಾಸು, ಮನೆ, ಮಠ, ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿ, ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲವೂ, ತನಗೂ ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಇತರಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಇದರಿಂದ ತಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ವಸ್ತುವೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನದೆಂಬ ಭ್ರಮವು ನೀಗುವುದು (ಅಥವಾ ಜೀವಾತ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಾದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲಾ ಜೀವವೂ ಒಂದೇ, ಎಂಬ ಭಾವವೂ, ಮನೆ, ಮಠ, ಹಣ, ಕಾಸು ಮುಂತಾದ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳಾದುದರಿಂದ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ರವ್ಯಾದ್ವೈತವೆನಿಸುವುದು. ಇದರಿಂದ ತಾನಲ್ಲದ ಬೇರೆ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನದಲ್ಲದ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು ನೀಗುವುದು). ಓ ಧರ್ಮ

ರಾಜಾ! ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಈ ಮೂರುಬಗೆಯ ಅದ್ವೈತವನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವೈತ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಬೇಕು. ಎಂದರೆ ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೂ, ಯಾವ ವಸ್ತುವಿಗೂ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅದ್ವೈತವು ಅನುಮತಿಸಲ್ಪಡುವುದೋ, ಆ ಅದ್ವೈತಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ತಾನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಬೇಕು. ಇಷ್ಟೇಹೊರತು, ಜ್ಞಾನದಶೆಯಲ್ಲಿರುವವನು ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಮತವಲ್ಲದ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಾರದು. ಓ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ವೇದೋಕ್ತಗಳಾದ ಭಾವಾದ್ವೈತಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ದೇಹಕ್ಕೂ ಜೀವನಿಗೂ, ಈಶ್ವರನಿಗೂ, ಇರುವ ಪರಸ್ಪರವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಯುಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥನಾದರೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನೀನು ನಮ್ಮಂತಹ ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟುವುದು ಹೇಗೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದಮಾತ್ರ ಆ ಮಾತು ಹೊರಡಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ನಿಮಗೆ ಸರ್ವವಿಧಬಂಧುವಾಗಿರುವನು. ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನೀವು ಇದುವರೆಗೆ ದಾಟಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಎಷ್ಟೋ ಮಹಾವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿದಿರಿ! ಮತ್ತು ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಸೇವಾಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ನೀನು ದಿಕ್ಪಾಲಕರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ಯಾಗವನ್ನೂ ನಡೆಸಿದೆ. ಮುಂದೆಯೂ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀವು ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ನಿಮಗೆ ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇ ನಿದರ್ಶನವು. ನಾನು ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಉಪಬರ್ಹನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಗಂಧರ್ವನಾಗಿದ್ದೆನು. ಗಂಧರ್ವಕುಲದವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಗುಣಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಗೌರವಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತಿದ್ದರು. ಆಗ ನಾನು ಸೌಂದರ್ಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯಾದಿ ರೂಪಸಂಪತ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಚಂದನಾದ್ಯಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶೆಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಿದ್ದೆನು. ಕಂಡಕಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ಮೋಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ನಾನು ಬಹಳ ಮದಾಂಧನಾಗಿ, ವಿಷಯಸುಖದಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುತ್ತಿದನು. ಹೀಗಿ

ರುವಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಬ್ರಹ್ಮಸತ್ರವೆಂಬ ಯಾಗವನ್ನು ತೊಡಗಿ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗಾನಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅನೇಕಗಂಧರ್ವರನ್ನೂ ಅಪ್ಸರಸಿಯನ್ನೂ ಕರೆಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನೂ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆನು. ಆದರೆ! ಅಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಮದಾಂಧನಾಗಿ, ಹರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸದೆ, ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳು ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ತಿಳಿದು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪದಿಂದ "ಎಲ ಮದಾಂಧಾ! ನಿನ್ನ ಹೆಮ್ಮೆಯೆಲ್ಲವೂ ಅಡಗಲಿ! ನೀನು ಭಾಗ್ಯಹೀನವಾಗಿ ಶೂದ್ರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸು" ಎಂದರು. ಅದರಂತೆ ನಾನು ಒಬ್ಬ ದಾಸಿಯ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದೆನು. ಆದರೇನು? ಶೂದ್ರಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರ ಸಹವಾಸದಿಂದಲೂ, ಅವರ ಪಾದಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದಲೂ ನಾನು ಪಾಪವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆನು. ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ನಾನು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಸಹವಾಸದಿಂದಲೇ ಈ ಉತ್ತಮಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಾಗ, ಆ ಭಗವಂತನೊಡನೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಸಹವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ? ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಗೃಹಸ್ಥನು ಯಾವಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀವು ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀವು ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು! ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಲೋಕಪಾವನರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂಕೂಡ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವರು! ಧರ್ಮರಾಜಾ! "ಆದರೆ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ?" ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬೇಡ! ಮಹಾಯೋಗಿಗಳೂ ಯಾವನನ್ನು ಧ್ಯಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾವನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನೇ ನಿನ್ನ ಮಾವನೆಂದು ತಿಳಿ. ಅವನು ನಿನಗೆ ಸೋದರಮಾವನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಾಗಿ ಆಗಾಗ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳುವನು. ರಾಜನಂತೆ ನಿಯಮಿಸುವನು. ಗುರುವಿನಂತೆ ನಿಮಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತಕ್ಕ ಅಂತರಾತ್ಮನೂ ಅವನೇ! ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದು

ದೇನು? ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರೇ ಮೊದಲಾದ ಎಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂಕೂಡ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಆ ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವುದುಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು, ಎಷ್ಟೇ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಅವನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ" ಎಂದನು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ನಾರದನು ಹೇಳಿದ ಈ ಸಚ್ಚರಿತ್ರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಧರ್ಮರಾಜನು, ಪರಮಸಂತೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ, ನಾರದನನ್ನೂ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದನು. ನಾರದನೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸಿ, ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಧರ್ಮರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದಮೇಲೆ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತಿದ್ದನು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ದಕ್ಷಕುಮಾರಿಯರಾದ ದಿತಿ ಮೊದಲಾದವರ ವಂಶಚರಿತ್ರವನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಈ ದಕ್ಷಕುಮಾರಿಯರಿಂದಲೇ ದೇವಾಸುರಮನುಷ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದ, ಚರಾಚರಗಳನ್ನೊಳಕೊಂಡ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿರುವುದು, ಎಂದನು.

ಇದು ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂಧವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ.

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು

ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧವು

{ ಸ್ವಾಯಂಭುವನೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕುಮನ್ವಂತರಗಳ ಚರಿತ್ರವು. }

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು. ಓ ಗುರುವರ್ಯಾ! ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವಿನ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ಕೇಳಿದುದಾಯಿತು. ಆದರಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಿಳಿದುಬಂದುವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳ ಸಂತತಿಯೂ ನನಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಮನುಗಳ ಚರಿತ್ರವನ್ನೂ, ಅವರ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ಯಾವಯಾವ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿರುವನು? ಯಾವಯಾವ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿರುವನು? ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಇದುವರೆಗೆ ಕಳೆದುಹೋದ ಮನ್ವಂತರಗಳೆಷ್ಟು? ಈಗ ನಡೆಯುವ ಮನ್ವಂತರವಾವುದು? ಮುಂದಿನಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನು? ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕಮುನಿಯು “ರಾಜೇಂದ್ರಾ ಕೇಳು! ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಸ್ವಾಯಂಭುವನೇ ಮೊದಲಾದ ಆರುಮಂದಿ ಮನುಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಇವ

ಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನೇ ಸ್ವಾಯಂಭುವನು. ಅವನ ಚರಿತ್ರವನ್ನೂ, ದೇವತೆ ಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅವನ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಮೊದಲೇ ವಿವರಿ ಸಿರುವೆನು. ಆ ಸ್ವಾಯಂಭುವನಿಗೆ ಆಕೂತಿಯೆಂದೂ, ದೇವಹೂತಿಯೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಕುಮಾರಿಯರಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದೆನಲ್ಲವೆ? ಆ ಕನ್ಯೆಯರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು, ಆಕೂತಿಗೆ ಯಜ್ಞನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ದೇವಹೂತಿಗೆ ಕಪಿಲ ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಕಪಿಲನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಮೊದಲೇ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಯಜ್ಞನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆ ಭಗ ವಂತನು ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವು, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶತರೂಪೆಯೊಡನೆ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು. ಸುನಂದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಒಂದೇ ಕಾಲಿನಿಂದ ನಿಂತು, ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುವನು! "ಯಾವ ನಿಂದಲೇ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗುವುದೋ, ಯಾವನು ಬೇರೊಬ್ಬರ ಪ್ರೇರಣೆ ಇಲ್ಲದೆ, ತಾನಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನೋ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ನನಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಲಿ! ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ, ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ನಿದ್ರೆಮಾಡುವಂತಿರುವಾಗಲೂ, ಯಾವ ನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವನೋ, ಯಾವನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಈ ಜಗತ್ತು ಕಾಣಲಾರದೋ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ನನಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಲಿ! ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕ ಆ ಪರಮಪುರು ಷನಿಗೆ ಅಧೀನವಲ್ಲದ ಸ್ವತಂತ್ರವಸ್ತುವು ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇಹವೂ, ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದ ಆ ದೇಹಾನುಬಂಧಿಗಳೂ, ಮನೆಮಠಗಳೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಆತನಿಗೇ ಅಧೀನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ತನ್ನದೆಂದು ಅಭಿಮಾನಿಸಬಾರದು. ಜೀವನ ಜ್ಞಾನದಂತೆ ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮದಿಂದ ಸಂಕುಚಿತವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಎಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲನು. ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕರ್ಮದಿಂದ ಜ್ಞಾನಸಂ ಕೋಚಹೊಂದುವ ಜೀವವರ್ಗಗಳು ಅವನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಲಾರವು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಆಧಾರನಾಗಿ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನಾಗಿ, ಗೂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಜೀವನೊಡನೆ ತಾನೂ ಆಯಾಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರತಕ್ಕ ಆ ಪರಮ

ಪುರುಷನನ್ನು ಉಪಾಸನಮಾಡಿರಿ! ಅವನು ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಗಳಿಲ್ಲದವನು. ಇತರರಲ್ಲಿ ತನ್ನವನೆಂದೂ, ಇತರನೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವನು. ಹೊರಗೆಂದೂ, ಒಳಗೆಂದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುವನು. ಲೋಕದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣನು. ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದವನು. ತಾನೇ ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾಗಿ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ ಜನನ ಮರಣಗಳಿಲ್ಲದವನು. ತನ್ನ ಶರೀರವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳ ದೋಷಕ್ಕೆ ತಾನು ಈಡಾಗದೆ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅತನೇ ರಕ್ಷಕನು. ಅವನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಲೋಕದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುವನು. ಆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದುಟಾಗುವ ದೋಷವನ್ನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿರಪೇಕ್ಷನಾಗಿ, ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರನಾಗಿರುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವರಾಶಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ದುಃಖರೂಪವಾದ ವಿಪರೀತಫಲವನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡುವುವು, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಕರ್ಮಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವಿರಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುವರು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಭಗವಂತನು, ಜೀವಾತ್ಮರನ್ನು ಅವರವರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡುತ್ತ, ತಾನು ಜೀವಶರೀರಕನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ತಾನು ಗುರಿಯಾಗದೆ, ನಿತ್ಯಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿರುವನು. ತಾನುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ, ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನುದ್ಧರಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಜೀವಗಳನ್ನು ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತ, ಅಹಂಕಾರರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದುದರಿಂದ ನಿರಪೇಕ್ಷನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ನಮಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಲಿ! ಅವನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಧೀನನಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನೂ ತನಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನು. ನಿಜಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳಗತಕ್ಕವನು. ಸರ್ವಶಕ್ತನು. ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಪಾಲಿಸತಕ್ಕವನು. ಅಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದುವೆವು" ಎಂದು, ಮಂತ್ರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಜಪಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸ್ವಾಯಂಭುವನು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು, ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದು ಸಮೀಪಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಘೋರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿರುವ

ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೋಡಿ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಆಗಲೇ ಯಜ್ಞನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದವತರಿಸಿ, ಯಾಮರೆಂಬ ದೇವಗಣಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಬಂದು, ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ತಾನೇ ಇಂದ್ರನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದನು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಪ್ರತಿಮನ್ವಂತರಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೀಗೆಯೇ ಮನುಗಳೂ ಮನುಪುತ್ರರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವೇಂದ್ರನೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರಗಳೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುವುವು. ಮೊದಲನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವನೇ ಮನುವು. ಪ್ರಿಯವ್ರತಾದಿಗಳು ಮನುಪುತ್ರರು, ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತಋಷಿಗಳು. ಯಜ್ಞಪುತ್ರರಾದ ಯಾಮಾದಿಗಳೇ ದೇವಗಣಗಳು, ಭಗವಂತನೇ ಯಜ್ಞರೂಪದಿಂದ ಇಂದ್ರನಾಗಿದ್ದನು.

ಎರಡನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಕುಮಾರನಾದ ಸ್ವಾರೋಚಿಷನೆಂಬವನು ಮನುವು. ದ್ಯುಮಂತ, ಸುಷೇಣ ಮೊದಲಾದವರು ಮನುಪುತ್ರರು. ರೋಚನನೆಂಬವನೇ ಇಂದ್ರನು. ತುಷಿತಾದಿಗಳು ದೇವಗಣಗಳು. ಊರ್ಜಸ್ತಂಭನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತಋಷಿಗಳು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದಶಿರನೆಂಬೊಬ್ಬ ಋಷಿಯಿದ್ದನು. ಅವನ ಪತ್ನಿಗೆ ತುಷಿತೆಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಭಗವಂತನು ವಿಭುವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವರ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ಎಂಬತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ವಿಭುವಿನ ಆಚಾರವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತಿದ್ದು, ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಮಗನಾದ ಉತ್ತಮನು ಮೂರನೆಯ ಮನುವು. ಪವನ, ಸೃಂಜಯ, ಮೊದಲಾದವರು ಮನುಪುತ್ರರು. ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಮದಾದಿಗಳೇ ಸಪ್ತಋಷಿಗಳು. ಸತ್ಯಜಿತ್ತೆಂಬವನು ಇಂದ್ರಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಸತ್ಯರೆಂದೂ, ದೇವಶ್ರುತರೆಂದೂ ಭದ್ರರೆಂದೂ ಹೆಸರುಗೊಂಡವರು ಆಗಿನ ದೇವತೆಗಳು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಧರ್ಮನೆಂಬವನಿಗೆ, ಸೂನೃತೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಸೇನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ಲೋಕವನ್ನು ಹಿಂಸಿಸತಕ್ಕ ಇತರ ಭೂತಗಳನ್ನೂ, ಸಂಹರಿಸಿದನು.

ಉತ್ತಮನ ತಮ್ಮನಾದ ತಾಮಸನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮನುವಾದನು. ವೃಷ್ಯ, ಖ್ಯಾತಿ, ನರ, ಕೇತು ಮೊದಲಾದವರು ಹತ್ತುಮಂದಿ ಮನುಪುತ್ರರು. ಸತ್ಯಕರೆಂದೂ, ಹರಿಗಳೆಂದೂ, ವೀತರೆಂದೂ ಹೆಸರುಗೊಂಡವರು ದೇವಗಣಗಳು. ತ್ರಿಶಿಖನೆಂಬವನು ಇಂದ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಜ್ಯೋತಿರ್ಧಾಮವು ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧೃತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ವೈಧೃತಿಗಳೆಂಬವರು ಕಾಲವಶದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗುತಿದ್ದ ವೇದಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಭಗವಂತನು, ಹರಿಮೇಧನೆಂಬವನಿಗೆ ಹರಿಣಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದನು" ಎಂದನು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ಮಹರ್ಷೀ! ಆ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷದ ಕಥೆಯನ್ನು ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಭಗವತ್ಕಥೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅದು ಬಹಳ ಪವಿತ್ರವೆಂದೂ, ಪುಣ್ಯಕಾರಣವೆಂದೂ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆ ವೃತ್ತಾಂತವು ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಯೋಪವಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ, ಶುಕಮಹರ್ಷಿಯು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ, ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

ಇದು ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷದ ಕಥೆ.

ತ್ರಿಕೂಟ ವರ್ಣನವು.

ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ತ್ರಿಕೂಟವೆಂಬ ಪರ್ವತಶ್ರೇಷ್ಠವೊಂದುಂಟು. ಅದು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದಾವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ತನ್ನ ಕಾಂತಿವಿಶೇಷದಿಂದ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ, ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗುತ್ತ, ಹತ್ತುಸಾವಿರಯೋಜನಗಳ ಎತ್ತರವುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಸುತ್ತಲೂ ಅಷ್ಟೇದೂರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು. ಅದರ ಮೂರು ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಜತಮಯವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಅಯೋಮಯವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ಇತರ ಗೈರಿಕಾದಿಧಾತುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಆ ಪರ್ವತವು ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಸುತ್ತಿನ ಸಮಸ್ತಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಅದು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಗಿಡುಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ಗಿರಿನದಿಗಳ ಪ್ರವಾಹಘೋಷದಿಂದಲೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೂ, ಕಿವಿಗಳಿಗೂ ಆನಂದಕರವಾಗಿರುವುದು. ಆ ಪರ್ವತದ ಬುಡವು, ಸುತ್ತಲೂ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳಿಂದ ತೊಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಆ ಪರ್ವತವು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮರಕತರತ್ನಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ತನ್ನ ಸುತ್ತಿನ ನೆಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಸುರು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರೂ, ಚಾರಣರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ, ಪನ್ನಗರೂ, ಕಿನ್ನರರೂ, ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆಗಾಗ ಗಂಧರ್ವರ ಗಾನಧ್ವನಿಯು, ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ಸಿಂಹಗಳು, ಅದನ್ನೇ ಇತರ ಸಿಂಹಗಳ ಗರ್ಜನೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೋಪದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುವುವು. ಮತ್ತು ಆ ಪರ್ವತವು ಬಗೆಬಗೆಯ ಮರಗಳ ತೋಪುಗಳಿಂದಲೂ, ಅನೇಕಜಾತಿಯ ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ. ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾನಂದಕರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಗಿಳಿ, ಕೋಗಿಲೆ, ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವುದು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಸ್ವಚ್ಛಜಲವುಳ್ಳ ನದಿಗಳೂ, ಸರೋವರಗಳೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಒಂದೊಂದು ನದೀತೀರವೂ, ರತ್ನಮಿಶ್ರವಾದ ಮರಳುದಿಣ್ಣೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿನ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಗಾಗ ಬಂದು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುವುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿನ ಜಲವೂ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಟು ಬರುವ ತಂಗಾಳಿಯೂ, ಸುತ್ತಲೂ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿರುವುದು.

ಆ ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ವರುಣದೇವನ ಉದ್ಯಾನವೊಂದುಂಟು. ಆ ಉದ್ಯಾನವನಕ್ಕೆ ಋತುಮಂತವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕ್ರೀಡಾಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದು. ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮಂದಾರ, ಪಾರಿಜಾತ, ಪಾದರಿ, ಅಸುಗೆ, ಸಂಪಗೆ, ಮಾವು, ಪ್ರಿಯಂಗು, ಹಲಸು, ಆಮ್ರ, ಆಮ್ರಾತಕ, ಅಡಕೆ, ತೆಂಗು, ಖರ್ಜೂರ, ದಾಳಿಂಬೆ, ಮಧೂಕ, ತಾಳೆ, ಸಾಲೆ, ಹೊಂಗೆ, ಬಂದುಗೆ, ಅರ್ಜುನ, ಅರಿಷ್ಟ, ಅತ್ತಿ, ಆಲ, ಬಸರಿ ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗ, ಚಂದನ, ಕೋವಿದಾರ, ಸರಳ, ದೇವದಾರು, ಪಿಚುಮಂದ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಬಾಳೆ, ನೇರಳೆ, ಬದರಿ, ಅಕ್ಷ, ಬಿಲ್ವ, ಬೇಲ, ಜಂಬೀರ, ಭಲ್ಲಾತಕ ಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ತುಂಬಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಯಾನವನದ ನಡುವೆ, ವಿಶಾಲವಾಗಿಯೂ, ಸುವರ್ಣಚ್ಛಾಯೆಯುಳ್ಳ ಕಮಲಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುದಾಗಿಯೂ, ಬಿಳೀನೈದಿಲೆ, ಕರೀನೈದಿಲೆ, ಸೌಗಂಧಿಕ, ಕೆಂದಾವರೆ, ಮುಂತಾದ ನೀರುಹೂಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸರೋವರವೊಂದುಂಟು. ಆ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ, ಕಮಲದ ಮಕರಂದವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಮದಿಸಿದ ಭ್ರಮರಗಳೂ, ಮಧುರಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಹಂಸಗಳು, ಚಕ್ರವಾಕಗಳು, ಸಾರಸಗಳು, ನೀರುಕೋಳಿಗಳು, ಟಿಟ್ಟಿಭಗಳು, ದಾತ್ಯೂಹವೆಂಬ ಜಲಪಕ್ಷಿಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಆ ಕೊಳದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೀನು, ಆಮೆ ಮೊದಲಾದ ಜಲಜಂತುಗಳು ವೇಗದಿಂದ ಅತ್ತಿತ್ತ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ, ಕಮಲದಿಂದುದಿರಿದ ಪುಷ್ಪಧೂಳಿಯು, ಆ ಸರೋವರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊಂಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ಸರೋವರದ ಸುತ್ತಲೂ, ಕಡವು, ನೀರಂಜಿ, ನಲ, ನೀಪ, ಪಗಡೆ, ಮೊಲ್ಲೆ, ಗೋರಂಟೆ, ಅಸುಗೆ, ಬಾಗೆ, ಬೆಟ್ಟದಮಲ್ಲಿಗೆ, ಇಂಗಳ, ಸ್ವರ್ಣಯೂಥಿ, ನಾಗ, ಪುನ್ನಾಗ, ಜಾಜಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ನೆಲದಾವರೆ, ವಾಸಂತಿಕೆ, ಜಾಲ, ಮುಂತಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ತೀರವೃಕ್ಷಗಳು ಸಾರ್ವರ್ತುಕವಾದ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಇಂತಹ ತ್ರಿಕೂಟಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುತಿದ್ದ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಡಾನೆಯು, ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತ, ಮುಳ್ಳಿನ ಪೊದೆಗಳನ್ನೂ ಬಿದಿರುಮೆಳೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಸೊಂಡಿಲಿನಿಂದ ಮುರಿದು ಹಾಕುತಿತ್ತು. ಆ ಪರ್ವತದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಯಾವ ಮೃಗವೂ ಇದಿರಿಲ್ಲದಂತೆ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ತಿರುಗುತಿತ್ತು. ಈ ಆನೆಯು ಬರುವದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಇದರ ವಾಸನೆಯನ್ನು ತಿಳಿದ

ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ! ತಿರುಗುತಿದ್ದ ಸಿಂಹಗಳೂ, ಹುಲಿಗಳೂ, ವ್ಯಾಳಗಳೂ, ಖಡ್ಗ ಮೃಗಗಳೂ, ಹೆಬ್ಬಾವುಗಳೂ, ಬಿಳುಪು ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಶರಭಗಳೂ, ಚಮರಮೃಗಗಳೂ, ಭಯದಿಂದ ಚದರಿ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡುತಿದ್ದುವು. ಇದಲ್ಲದೆ ತೋಳ, ಹಂದಿ, ಕಾಡೆಮ್ಮೆ, ಕರಡಿ, ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿ, ಗೋಲಾಂಗೂಲ, ನರಿ, ಕಪಿ, ಕಡವೆ, ಮುಂತಾದುವುಗಳೂ ಜಿಂಕೆ, ಮೊಲ, ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷುದ್ರ ಮೃಗಗಳೂ, ಆನೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೂ ಅದು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಲಾರದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದುವು. ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಮೃಗಳು, ಆ ಆನೆಯನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತ, ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಇತರ ಮೃಗಗಳ ಬಾಧೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗದಂತೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಸುತ್ತುತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಮರಿಗಳನ್ನೂ ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತಿದ್ದ ಆ ಮಹಾಗಜವು, ಒಮ್ಮೆ ಬೇಸಗೆಯ ತಾಪದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಲಿ, ನೀರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತಿತ್ತು. ಅದರ ಮದಗಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಬಂದು ಮುತ್ತುವ ಭ್ರಮರಗಳ ಝುಂಕಾರದೊಡನೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿಸುತ್ತಿಬೆಂಡಾದ ಆ ಕಾಡಾನೆಯು, ತನ್ನ ಭಾರದಿಂದ ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ನಡುಗಿಸುವಂತೆ ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪದ್ಮಸರೋವರದಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದ ತಂಗಾಳಿಯು ಇದರ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಆ ಆನೆಯು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕಮಲಸರೋವರವಿರಬಹುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಆ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕಮಲರಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸುವಾಸಿತವಾಗಿರುವ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ನೀರನ್ನು ಕಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿಳಿದು, ಅಮೃತದಂತೆ ಮಧುರವಾಗಿದ್ದ ಆ ನೀರನ್ನು ಸೊಂಡಲಿನಿಂದ ತೆಗೆದುತೆಗೆದು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿತು. ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದಮೇಲೆ, ಬಿಸಿಲಿದ ತಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಕಳೆಯುವಂತೆ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಸುರಿದು ಕೊಂಡಿತು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ವಿಹರಿಸಿತು. ತನ್ನ ಸೊಂಡಲಿನಿಂದ ತನ್ನ ಮರಿಗಳಿಗೂ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸಿತು. ಆ ಮರಿಗಳ ಮೇಲೆಯೂ, ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳಮೇಲೆಯೂ ತನ್ನ ಸೊಂಡಲಿನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಚಿಮಿಕಿಸಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಿಯು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಬೇಕು ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ತಂದು, ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವಂತೆ, ಈ ಗಜರಾಜನು, ಆ ಕೊಳದ ನೀರನ್ನು ಸೊಂಡಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿತಂದು ತನ್ನ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಿನ ಪರಿವಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂತೋಷಪಡಿ

ಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ತನಗೂ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪರಿವಾರಗಳಿಗೂ, ದೇಹಶ್ರಮವು ತಗ್ಗಿದ ಮೇಲೆಯೂ, ಆ ಕೊಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರಲಾರದೆ, ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಿಹರಿಸುತಿತ್ತು. ಆಹಾ! ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಬೀಳುವ ಮಹಾವಿಪತ್ತನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು? ಆ ಗಜಯೂಥಪವು, ಹೀಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಳಿದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ದೈವಚೋದಿತವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಮೊಸಳೆಯು, ಇದರ ಉತ್ಸಾಹಗರ್ಜನವನ್ನು ಕೇಳಿ ವೇಗದಿಂದ ಬಂದು, ಇದರ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿತು. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಂಭಸಿದ ಈ ವಿಪತ್ತನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು, ಆ ಕಾಡಾನೆಯೂ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಆದರೇನು? ಇದರ ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದೂ ಸಫಲವಾಗದೆ ಹೋಯಿತು. ತನಗಿಂತಲೂ ಆ ಮೊಸಳೆಯು ಬಹಳ ಬಲಾಢ್ಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅದರ ಬಾಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಕೈಸಾಗದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೂಗಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿತು. ಹೀಗೆ ದುಃಖದಿಂದ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಸಲಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳೂ, ಇತರ ಗಜಗಳೂ, ಮುಂದೆಬಂದು, ಸುಂಡಿಲನ್ನು ನೀಡಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಡಿಗೆ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುವು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಸಾಗದೆಹೋಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಆನೆಯ ಹಿಂಡುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಗೋಳಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದುವು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆನೆಮೊಸಳೆಗಳೆರಡೂ ಹೋರಾಡುತಿದ್ದುವು, ಆನೆಯು ತೀರದ ಕಡೆಗೂ, ಮೊಸಳೆಯು ನೀರಿನ ಕಡೆಗೂ ಎಳೆದಾಡುತಿದ್ದುವು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಮಹಾ ಬಲವುಳ್ಳ ಆ ಆನೆಮೊಸಳೆಗಳೆರಡೂ ಹೋರಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದುಸಾವಿರವರುಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಈ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳು ಕಳೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಆ ಆನೆಯ ಉತ್ಸಾಹಶಕ್ತಿಯೂ, ದೇಹಬಲವೂ ಇಂದ್ರಿಯಬಲವೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ತಗ್ಗುತ್ತಬಂದಿತು. ಮೃತ್ಯುವಿಂದಲೂ, ಮೊಸಳೆಯಿಂದಲೂ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತಿದ್ದ ಆ ಆನೆಗೆ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯು ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಜಲಜಂತುವಾದ ಮೊಸಳೆಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುದದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉತ್ಸಾಹವೂ, ಬಲವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಬಂದಿತು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಆ ಗಜೇಂದ್ರವು, ತನ್ನನ್ನೇ ಬಿಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಜೀವದಾಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದು,

ಕೊನೆಗೆ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸುವುದು. "ಆಹಾ ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ ಬಂಧುಗಳಿದ್ದರೇನು? ನನ್ನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಯಾರೂ ಬಿಡಿಸಲಾರದೆ ಹೋದರು. ಈ ನನ್ನ ಪರಿವಾರಗಳ ಕಣ್ಣೆದಿರಾಗಿಯೇ ನಾನು ಇಷ್ಟು ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದೆನು. ಇಷ್ಟು ಮಂದಿಯಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ ನನ್ನೊಬ್ಬನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಈಗ ನನಗೆ ದೈವವೇ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಮೊಸಳೆಯೆಂಬ ಪಾಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿರುವುದು. ಆ ದೈವವೇ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿ, ಬೇರೆಯವರಿಂದಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಆ ದೈವವನ್ನೇ ಮರೆಹೋಗುವೆನು. ಪ್ರಚಂಡವೇಗವುಳ್ಳ ಮೃತ್ಯುವೆಂಬ ಮಹಾಸರ್ಪದ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನನ್ನು ಯಾವನು ರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲನೋ, ಯಾವನಿಗಾಗಿ ಮೃತ್ಯುವೂ ಭಯಪಟ್ಟು ಓಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಂದುವೆನು ಆತನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುವೆನು" ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ಗಜೇಂದ್ರನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದುದು. ಭಗವಂತನು ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದುದು. }

ಹೀಗೆ ಆ ಗಜೇಂದ್ರವು, ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಂತೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. "ಓಂ! ಚೇತನಾಚೇತನರೂಪವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆದಿಕಾರಣನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿಯೂ ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಯಾವನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದೋ ಯಾವನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ತಾನೇ ಇದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ತಾನೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಯಾವನು ಸರ್ವಗತನಾಗಿದ್ದರೂ ತಾನು ಸೇರುವ ಆ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರು

ವನೋ ಅಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದುವೆನು. ಆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಮಾಯಾ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತನಲ್ಲಿತಾನೆ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ಭೇದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾಗಿ ತೋರುತ್ತ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಾಮರೂಪಭೇದಗಳೊಂದೂ ಕಾಣದಂತೆ ಅದನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು. ಹೀಗೆ ಕಾರಣದಶೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯೂ, ಕಾರ್ಯದಶೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಆ ಎರಡು ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಾತಿಶಯದಿಂದ ಕಾಣಬಲ್ಲನು. ತನಗೆ ತಾನೇ ಕಾರಣವೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಎರಡು ಪರಾರ್ಧಕಾಲವನ್ನೊಳಕೊಂಡ ಒಂದೊಂದು ಕಲ್ಪದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಈ ಸ್ಥೂಲಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪಂಚಭೂತಗಳೂ, ಆ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದೇರ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ, ಆ ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ನಾಶಹೊಂದಿದಮೇಲೆ, ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೂ, ಇಷ್ಟೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆ ಅತ್ಯಂತಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ತಮಸ್ಸು ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾಗ ಯಾವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಆ ತಮಸ್ಸಿಗೂ ತಾನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸುತ್ತ, ಆಗಲೂ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನೋ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ನನಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರಲಿ! ಸತ್ವಪ್ರಧಾನರಾದ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳೂಕೂಡ ಯಾವನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರೋ ಅಂತವನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ನಮ್ಮಂತಹ ಮೂಢಜನಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದವರ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದುವೇಳೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಚರ್ಮಮಯವಾದ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರನಲ್ಲದ ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನಹೀನರಾದ ಸಂಸಾರಿಗಳು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಮರ್ಥರಾಗುವರು? ಇಂತಹ ಅಪ್ರಮೇಯಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ! ನಿತ್ಯಾನಂದಮಯನಾದ ಯಾವ ಪರಮಪುರುಷನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಎಷ್ಟೋ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಸಾಧುಗುಣವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ತಮಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತ, ಸರ್ವಭೂತಹಿತರಾಗಿದ್ದು, ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದ ಭಗವದುಪಾಸನವೆಂಬ ದೃಢವ್ರತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವರೋ,

ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈಗ ನನಗೆ ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲವು. ಯಾವನು ತನಗೆ ಬೇರೆ ಜೀವಗಳಂತೆ ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾದ ಜನನಮರಣಗಳಾಗಲಿ, ನಾಮರೂಪಗಳಾಗಲಿ, ಗುಣದೋಷಗಳಾಗಲಿ, ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ, ಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ನನಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಲಿ! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿಯೂ, ಅನಂತಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಕರ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಶರೀರಭೇದಗಳಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಅನೇಕರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅದ್ಭುತಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ತನಗೆತಾನೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿಯೂ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಧಾರನಾಗಿಯೂ, ವಾಕ್ಕಿಗೂ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ, ಸತ್ವಪ್ರಧಾನವಾದ ಚಿತ್ತಕ್ಕೂ ಅಗೋಚರವಾದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಿಷ್ಕಾಮರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆಮಾತ್ರ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ಲಭಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮುಂತಾದ ಷಡೂರ್ಮಿಗಳಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲನಾಗಿಯೂ, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರನಾಗಿಯೂ, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಧಾರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಯಾವನು ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಆಧಾರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ದೋಷಕ್ಕೀಡಾಗದೆ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿರುವನೋ ಯಾವನು ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೂ ಸಮನಾಗಿರುವನೋ, ಯಾವನು ಜ್ಞಾನದ ಗಟ್ಟಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಓ ಜಗದೀಶಾ! ನೀನು ಜೀವಶರೀರಕನು! ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಪ್ರಭುವು! ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲವನು! ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನು! ನಿನಗೆ ನೀನೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ನಿನಗೆ ಬೇರೊಂದು ಕಾರಣವಸ್ತುವಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾಗಿರುವೆ! ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಅವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲವನು. ಸಂಶಯಜ್ಞಾನ, ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನ, ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಗಳೆಂಬ ಮನೋಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಕಾರಣನು! ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಕಾರಹೊಂದುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ ಛಾಯೆಯಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಗಲದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪ್ರಕೃತಿಯು,

ಅಚೇತನವಾದುದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ಅದು ನೀನು ಪ್ರೇರಕನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು. ನೀನೇ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸತಕ್ಕವನು. ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದಿಂದ ಕೂಡಿದವನು. ನಿನ್ನ ರೂಪವು ಸಾಧುಗಳಾದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗೋಚರಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನೀನೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣವೇ ಹೊರತು ನಿನಗೆ ಬೇರೊಂದು ಕಾರಣವಸ್ತುವಿಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರಗಳು. ನೀನು ಪ್ರಪಂಚರೂಪದಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸುವಾಗ, ನಿನ್ನ ಶರೀರವಾಗಿದ್ದ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳುಮಾತ್ರ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುವೇ ಹೊರತು, ನೀನು ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನು. ಗಡಿಗೆಗೆ ಮಣ್ಣು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ನೀನೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮಣ್ಣಿನ ಮುದ್ದೆಯೇ ಗಡಿಗೆಯ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ನೀನೇ ಈ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರವಾಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬೀಳುವಂತೆ, ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷೀಕರಿಸುವುವು. ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯತಕ್ಕ ವಸ್ತುವೂ ನೀನೇ! ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಮಯವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂಬ ಅರಣಿಕಾಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಜೀವಸಮಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಲೋಕಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾನಮಾಡತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಕ್ಕುವವನೂ ನೀನೇ! ಭಕ್ತರನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಅನುಕೂಲಕವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯವಾದ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಮನಸ್ಸಿಗಾಗಲಿ, ವಾಕ್ಕಿಗಾಗಲಿ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮುಕ್ತರಿಗೆಮಾತ್ರವೇ ನೀನು ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕವನು. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನನ್ನಂತೆ ಸಂಸಾರಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಪಶುಪ್ರಾಯರಾದವರು, ತನ್ನ ಪಾದವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ಆ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಎಂದೆಂದಿಗೂ ತಾನು ಆ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕದವನಾಗಿಯೂ, ದಯಾಸಮುದ್ರನಾಗಿಯೂ, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಳಲುವ ಚೇತನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು

ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಅಂಶಭೂತರಾದ ಜೀವಾತ್ಮಗಳಲ್ಲಿ (ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ) ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ ಆಯಾ ರೂಪದಿಂದಲೇ ತೋರತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಅಪ್ರಮೇಯಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ದೇವಾ! ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಂಡಿರು, ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದ ದೇಹಾನುಬಂಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿಯೂ, ಹಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಿಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳವರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರರು. ನೀನು ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳ ಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನು. ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಅವರವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕವನು. ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು. ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನು. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ದೇವಾ! ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾವುದನ್ನು ಕೋರಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸಿದರೂ, ಅವರವರಿಗೆ ಆಯಾ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ತಾನಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ನೀನಾಗಿಯೇ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋಷಿಸುವೆ! ಅವರಿಗೆ ಅಕ್ಷಯವಾದ ದೇಹವನ್ನು (ಮೋಕ್ಷವನ್ನು) ಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಇಂತಹ ಅಪಾರಕರುಣೆಯುಳ್ಳ ನೀನು ನನಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗು! ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಿತರು, ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ನಿರತಿಶಯವಾದ ಮೋಕ್ಷೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೂ ಆಸೆಪಡದೆ, ಅನವರತವೂ ನಿನ್ನ ಗುಣಾನುಭವವೆಂಬ ಆನಂದಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುತ್ತಿರುವರು. ಇಂತಹ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಾಶವಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿಯೂ, ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದಮಾತ್ರವೇ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಅತಿದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುವಿನಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದವನಾಗಿಯೂ, (ಅಣುವಿಗಿಂತಲೂ ಅಣುವಾಗಿ, ಮಹತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಮಹತ್ತಾಗಿ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ) ಆದಿಪುರುಷನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವತ್ರ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಯಾವನ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ವೇದಗಳೂ, ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ, ಬೇರೆಬೇರೆ ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ತೋರುತ್ತಿರುವುವೋ, ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಜ್ವಾಲೆಗಳೂ, ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಕಿರಣಗಳೂ ಅದರದರ ಅಂಶರೂಪವಾಗಿಹೊರಟು, ಕೊನೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಲಯಹೊಂದುವಂತೆ, ಬುದ್ಧಿ,

ಮನಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ದೇವಾದಿಶರೀರಗಳು, ಮುಂತಾಗಿ ಗುಣಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಯಾವನ ಅಂಶರೂಪವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಯಾವನಲ್ಲಿಯೇ ಲಯಹೊಂದುತ್ತಿರುವುವೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಇದಲ್ಲವೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಆ ಪುರುಷನು ದೇವನಲ್ಲ! ಅಸುರನೂ ಅಲ್ಲ! ಮನುಷ್ಯನೂ ಅಲ್ಲ! ತಿರ್ಯಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ! ಹೆಣ್ಣೂ ಅಲ್ಲ! ಗಂಡೂ ಅಲ್ಲ! ನಪುಂಸಕನೂ ಅಲ್ಲ! ಪ್ರಾಣವುಳ್ಳ ಇತರಜಂತುವೂ ಅಲ್ಲ! ಗುಣಕರ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಅಚೇತನವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಚೇತನವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಸೇರಿದವನಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ, ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ತಾನೇ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಆ ಭಗವಂತನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾಗಿರಲಿ! (ಅತನು ಮೋಕ್ಷವಿರೋಧಿಗಳಾದ ನನ್ನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಗಿಸಲಿ.) ಆ ಭಗವಂತನು ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾನು ಮುಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅಪಾಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆಯೇ ಆನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರಬೇಕೆಂದೂ ನಾನು ಆಸೆಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಒಳಗೂ, ಹೊರಗೂ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಆನೆಯ ಜನ್ಮದಿಂದ ನಾನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನಿರುವುದು? ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸಿಬಿಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಈಗ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ! ಕರ್ಮಪಾಶದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವುದೇ ಮೋಕ್ಷವೇಹೊರತು, ಈ ಮೊಸಳೆಯಬಾಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಬರುವುದು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಾಗಲೇ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲದ ಮಹಾನಂದವನ್ನನುಭವಿಸಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಯಸಿಯೇ ನಾನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿಯೂ, ಆ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವವನಾಗಿಯೂ, ಆ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಧರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ ಜನನವಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ಚೇತನರಿಗೆ ಉತ್ತಮಗತಿಯಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಈ ನಮಸ್ಕಾರವೊಂದನ್ನು ಹೊರತು ನಾನು ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಕಾಣೆನು. ಯೋಗಬಲ

ದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಪಾಶವನ್ನು ಹರಿದ ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಮಾತ್ರ ಯೋಗ ಶುದ್ಧವಾದ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲರು. ಆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ನಾನು ಯೋಗೀಶ್ವರನಾದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಈ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆರಾಧಿಸುವೆನು. ಓ ಜಗದೀಶ್ವರಾ! ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಗಳೆಂಬ ಮೂರುವಿಧವಾದ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ವೇಗವನ್ನು ಯಾರಿಂದಲೂ ತಡೆಯಲಸಾಧ್ಯವು. ನೀನು ಅಘಟಿತಘಟನಾಸಮರ್ಥನು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಶಯ, ವಿಪರ್ಯಯ, ಮೊದಲಾದ ಬುದ್ಧಿಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಏರ್ಪಡುವುವು. ನೀನು ಆಶ್ರಿತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನು. ಅಪಾರಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರದವರು ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಇಂತಹ ವಿಚಿತ್ರಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನನ್ನಂತೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಜನವೆಲ್ಲವೂ ಯಾವನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಸ್ವರೂಪಹಾನಿಯನ್ನು ತಾವು ತಿಳಿಯಲಾರದಿರುವುವೋ, ಯಾವನು ಅಪ್ರಮೇಯಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳವನೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮರೆಹುಗುವೆನು" ಎಂದನು.

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಗಜೇಂದ್ರನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಯಾವದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ವಿಶೇಷಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ಚಿಹ್ನಗಳಾಗಲಿ, ತಮ್ಮ ನಾಮರೂಪವರ್ಣನೆಗಳಾಗಲಿ, ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಆ ಗಜೇಂದ್ರನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆಬಾರದೆ ತಟಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಗಜೇಂದ್ರನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಅಸಾಧಾರಣಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಗಜೇಂದ್ರನು ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಅವನ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ವೇದಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಗರುಡನನ್ನೇರಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅನೇಕದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಆ ಗಜೇಂದ್ರನಿದ್ದ ಸರೋವರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಗಜೇಂದ್ರನು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಆ ಕೊಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಮಲವನ್ನು ತನ್ನ ಸೊಂಡಿಲಿನಿಂದ

153, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಗಜೇಂದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಛೇದಿಸಿದನು. B—5.

ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, "ಓ ನಾರಾಯಣಾ! ಓ ಲೋಕಗುರೂ! ಓ ಭಗವಂತಾ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು" ಎಂದು ಗದ್ಗದಸ್ವರದಿಂದ ಪ್ರಯಾಸಪಟ್ಟು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಅತ್ಯಂತದುಃಖಿತನಾಗಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಮೊರೆಯಿಡುವ ಆ ಆನೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ದಯಾಸಮುದ್ರನಾದ ಭಗವಂತನು, ಥಟ್ಟನೆ ಗರುಡನ ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಹಾರಿ, ವೇಗದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು, ಆ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಆ ಮೊಸಳೆಯ ಕಂಠವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಆ ಮಡುವಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು.

ಇದು ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಆನೆಮೊಸಳೆಗಳ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಕೇಳು! ಆಗ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಗವಂತನ ಈ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ, ಪುಷ್ಪವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆದರು. ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು. ಗಂಧರ್ವರು ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳೊಡನೆ ಗಾನನರ್ತನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಭಗವಂತನಿಂದ ಖಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಮೊಸಳೆಗೆ, ಒಡನೆಯೇ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಗಂಧರ್ವರೂಪವುಂಟಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೂಹೂ ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಆ ಗಂಧರ್ವನು ದೇವಲ ಮಹಾಮುನಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ಹೀಗೆ ಮೊಸಳೆಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಈಗ ವಿಮೋಚನಕಾಲವು ಬಂದುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಹೀಗೆ ಶಾಪವಿಮುಕ್ತನಾದ ಆ ಗಂಧರ್ವನು, ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಭಗವಂತನಮುಂದೆ ನಿಂತು ಅವನ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಗುಣವನ್ನೂ ಗಾನಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಭಗವಂತನು ಆ ಗಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅವನನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಆ ಗಂಧರ್ವನು ಪಾಪನಿವೃತ್ತನಾಗಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಮಸ್ತಜನವೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ

ಹೋದನು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಗಜೇಂದ್ರನಿಗೆಕೂಡ ಭಗವಂತನ ಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅವನ ಅಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗಿ, ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳೂ ಮೈಮೇಲೆ ಪೀತಾಂಬರವೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಕಾಡಾನೆಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ಭಗವತ್ಸಾರೂಪ್ಯವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಇವನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಜನಾಗಿ, ಪಾಂಡ್ಯದೇಶವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನು ಕೇವಲ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಪರಾಯಣನಾಗಿ, ವಿಷ್ಣುಭಜನೆಯನ್ನೇ ವ್ರತವಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ಜಟಾಧರನಾಗಿ ಮಲಯಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ರಾಜನು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವದಾರಾಧನವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮೌನದೊಡನೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯಋಷಿಯು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು, ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಆ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಹೀಗೆಂದು ಶಪಿಸುವನು. "ಆಹಾ! ದುರಾತ್ಮನಾದ ಈ ರಾಜನು, ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಅವಮಾನಪಡಿಸುತ್ತಿರುವನು! ಆದುದರಿಂದ ಇವನ ಮನಸ್ಸು ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿರಲಿ! ಇವನು ಆನೆಯಂತೆ ಮತ್ತನಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದುದರಿಂದ, ಆನೆಯ ಜನ್ಮವನ್ನೇ ಹೊಂದಲಿ" ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. ಹೀಗೆಂದು ಶಪಿಸಿ, ಅಗಸ್ತ್ಯನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು, ತನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತ, ಆ ಋಷಿಶಾಪಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವೇ ಕಾರಣವೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತೀರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಒಡನೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಆನೆಯ ಜನ್ಮವುಂಟಾಯಿತು, ಪೂರ್ವಸ್ಮರಣವೆಲ್ಲವೂ ಮರೆತುಹೋಯಿತು. ಆದರೇನು? ಅವನು ಗಜರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಹರಿಭಜನೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ಕೊನೆಗಾಲಕ್ಕೂ ಅವನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ಮರಣವುಂಟಾಗಿ, ಭಗವಂತನು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಆ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಪಾರ್ಷದಗಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಗಂಧರ್ವರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಭಕ್ತವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಆ ಗಜೇಂದ್ರ

ನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷದ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಜನರು ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಉತ್ತಮವಾದ ಯಶಸ್ಸಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಕಲಿಕಲ್ಮಷವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗುವುದು. ಇದು ದುಸ್ಸ್ವಪ್ನದೋಷಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೆದ್ದಕೂಡಲೇ, ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ ಈ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಭಗವಂತನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಆ ಗಜೇಂದ್ರನೊಡನೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

ಓ ಗಜೇಂದ್ರಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುರುಷನು ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನನ್ನೂ, ಈ ಸರೋವರವನ್ನೂ ಈ ಅರಣ್ಯವನ್ನೂ, ಇಲ್ಲಿನ ಪರ್ವತಗುಹೆಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿನ ಬಿದಿರುಮೆಳೆಗಳನ್ನೂ, ಪೊದೆಗಳನ್ನೂ, ಮಂದಾರಾದಿವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾದ ಇಲ್ಲಿನ ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನೂ, ಅದರೊಳಗಿನ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪವನ್ನೂ, ನನಗೆ ಅಸಾಧಾರಣ ಚಿಹ್ನಗಳಾದ ಶ್ರೀವತ್ಸ, ಕೌಸ್ತುಭ, ವನಮಾಲಿಕೆಗತನ್ನೂ, ಕೌಮೋದಕಿಯೆಂಬ ನನ್ನ ಗದೆಯನ್ನೂ, ಪಾಂಚಜನ್ಯ ಸುದರ್ಶನಗಳೆಂಬ ನನ್ನ ಶಂಖಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ, ನನಗೆ ವಾಹನವಾದ ಗರುತ್ಮಂತನನ್ನೂ, ಹಾಸಿಗೆಯಾದ ಆದಿಶೇಷನನ್ನೂ, ನನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಳೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ನನಗೆ ನಿತ್ಯಾನಪಾಯಿನಿಯಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನೂ, ನಾರದಮುನಿಯನ್ನೂ, ರುದ್ರನನ್ನೂ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನೂ ನಾನು ಧರಿಸಿದ ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹಾದ್ಯವತಾರಗಳನ್ನೂ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾಗ್ನಿಗಳನ್ನೂ, ಓಂಕಾರವನ್ನೂ, ಭೂತಹಿತರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ, ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಚಂದ್ರಕಶ್ಯಪರ ಭಾರ್ಯೆಯರಾದ ದಕ್ಷಕುಮಾರಿಯರನ್ನೂ, ಗಂಗೆ, ಯಮುನೆ, ಸರಸ್ವತಿ, ನಂದೆ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯನದಿಗಳನ್ನೂ, ಐರಾವತನನ್ನೂ, ಧ್ರುವನನ್ನೂ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಶೀಲರಾದ ಪುರುಷರನ್ನೂ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುವರೋ, ನನಗೆ ಶರೀರಭೂತರಾದ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಪವಿಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸುಖಿಸುವರು. ಈ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷಣಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ಮರಣವುಂಟಾಗು

ವುದು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಪಾಂಚಜನ್ಯಶಂಖವನ್ನು ಧ್ವನಿ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆದುದರಿಂದ ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ಚರಿತ್ರವು ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದು" ಎಂದನು.

ಇದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಐದನೆಯ ಮನ್ವಂತರವು

ಸಮುದ್ರಮಥನ ವೃತ್ತಾಂತವು.

ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ತಾಮಸಮನ್ವಂತರವನ್ನೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸರ್ವಪಾಪನಿವಾರಕವಾದ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷಣಕಥೆಯನ್ನೂ ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನು ಐದನೆಯ ಮನ್ವಂತರವನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭಗವದವತಾರಚರಿತ್ರವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ರೈವತನೆಂಬವನು ಐದನೆಯ ಮನುವು. ಇವನು ತಾಮಸಮನುವಿಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನು. ಬಲಿ, ವಿಂದ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಆ ಮನುವಿನ ಮಕ್ಕಳು. ಈ ಮನುಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನೆಂಬವನು ಪ್ರಧಾನನು. ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಭುವೆಂಬವನು ಇಂದ್ರನಾಗಿದ್ದನು ಭೂತದಯ ಮೊದಲಾದವರು ದೇವತೆಗಳಾಗಿಯೂ, ಹಿರಣ್ಯರೋಮಾದಿಗಳು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಶುಭ್ರನೆಂಬವನಿಗೆ ವಿಕುಂಠೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ವೈಕುಂಠನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು! ಆ ವೈಕುಂಠನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ, ಚಕ್ರವಾಳಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ವೈಕುಂಠವೆಂಬ ನಗರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಆ ಸ್ಥಾನವು ಸಕಲಲೋಕಪೂಜ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಆ ವೈಕುಂಠನ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ರೇಣುಗಳನ್ನಾದರೂ ಎಣಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಆ ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲಾರೆವು.

ಆರನೆಯ ಮನುವು ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನ ಮಗನಾದ ಚಾಕ್ಷುಷನೆಂಬವನು. ಪುರು ಪುರುಷ, ಸುದ್ಯುಮ್ನ, ಮೊದಲಾದವರು ಮನುಪುತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಮಂದ್ರದ್ರು

ಮನೆಂಬವನು ಇಂದ್ರಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆಪ್ಯಾದಿಗಳು ಆಗಿನ ದೇವಗಣಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ವೈರಾಜನೆಂಬವನಿಗೆ ಸಂಭೂತಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಆ ಭಗವಂತನು ನಿಜಾಂಶದಿಂದವತರಿಸಿ, ಅಜಿತನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಅಜಿತನೇ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರವನ್ನು ಮಥಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಅಮೃತವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಕೂರ್ಮರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುತಿದ್ದ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದನು" ಎಂದನು. ಆಗ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಭಗವಂತನು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮಥಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ? ಯಾರಿಗಾಗಿ ಕೂರ್ಮರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು? ಆಗ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಅಮೃತವು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿತು? ಆ ಸಮುದ್ರಮಥನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಯಾವಯಾವ ವಸ್ತುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುವು? ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ತಾಪತ್ರಯಪೀಡಿತವಾದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅದ್ಭುತಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದದಿರುವುದು" ಎಂದನು. ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಶುಕಮುನಿಯು, ಭಗವಂತನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿ "ರಾಜಾ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಘೋರಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಅಸುರರು ಜಯಶೀಲರಾಗಿ, ಕಂಡಕಂಡ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಬಂದರು. ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ಸತ್ತುಬಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು, ಇದಕ್ಕೊಂದು ಕಾರಣವುಂಟು. ಹಿಂದೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಐರಾವತದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಮೆರೆವಣಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯು ಮಾರ್ಗವಶದಿಂದ ಇದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ದೂರ್ವಾಸನು, ತಾನು ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನುಮಾಡಿ ತಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಸಾದರೂಪವಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಇಂದ್ರನು, ಅದನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಐರಾವತದ ಕುಂಭಸ್ಥಳದಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಐರಾವತವು ಆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಸುಂಡಲಿನಿಂದ ತೆಗೆದು ಕಾಲಿನಿಂದ ತಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದೂರ್ವಾಸನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಆ ಕೋಪದಿಂದ ದುರ್ವಾಸನು, ಇಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲಾ ಮದಾಂಧಾ! ನೀನು ಐಶ್ವರ್ಯಮದದಿಂದಲ್ಲವೇ ಈ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದವನ್ನೂ

ಅಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಿದೆ? ಸಮಸ್ತಲೋಕಪಾಲಕರೊಡನೆ ನೀನು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗು. ನಿನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಲಿ'' ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ, ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯಪಾತಾಳಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಕಾಂತಿಗುಂದಿದುವು. ಯಾಗಾದಿಕಾರ್ಯಗಳು ಹಿಂದಿನಂತೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶೋಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಹೋದುವು. ಆಗ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ, ನಷ್ಟವಾದ ತಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಾಯವೇನೆಂದು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವೇ ಆಲೋಚಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ನಿಶ್ಚಯವೂ ತೋರದೆ, ಕೊನೆಗೆ ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮೇರುಶಿಖರದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವೂ ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ, ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಬಲದಿಂದಲೂ ದೈತ್ಯರು ಪ್ರಬಲಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದರಳಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಹೇಳುವನು. ''ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನಾನಾಗಲಿ, ರುದ್ರನಾಗಲಿ, ನೀವಾಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ, ಸ್ವೇದಜಗಳಾಗಲಿ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಯಾವನ ಕೋಟ್ಯಂಶಕಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿರುವೆವೋ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನೇ ಈಗ ನಾವು ಶರಣುಹೋಗಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಾವಾದರೇನು? ದೈತ್ಯರಾದರೇನು? ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನವೇ! ಅವನಿಗೆ ಇಂತವರನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಇಂತವರನ್ನೇ ಆದರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಲೋಕದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೈಕೊಂಡು, ಇತರಭೂತಗಳಿಗೂ, ಅವರವರ ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು. ಸತ್ವಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸತ್ವಪ್ರಧಾನರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಜಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಲೋಕಗುರುವಾದ ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮರೆಹೊಗುವೆವು ಅದರಿಂದ ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು. ಅವನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ನೆರವೇರಿಸುವನು'' ಎಂದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗ

ಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ತಮೋಮಂಡಲ ವನ್ನೂ ಮೀರಿದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಮೇಯಸ್ವರೂಪ ನಾಗಿಯೂ, ದೇವತೆಗಳ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮೊದಲೇ ಅಜಿತರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿದವ ನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಉಪನಿಷ ದ್ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುವರು. “ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕಾರಲ್ಲದವನು. ಆದಿಕಾರಣನು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸತಕ್ಕವನು. ಅವಯವಗಳಿಲ್ಲದವನು. ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಮನೋವಾಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರನು. ಸರ್ವದೇವೋತ್ತಮನು. ಎಣೆಯಿದಿರಿಲ್ಲದವನು. ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ರಾಶಿಗಳಿಗೂ ಶರಣ್ಯನು. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು. ಮತ್ತು ಹೇ ಪರಮಪುರುಷಾ! ನೀನು ಪ್ರಾಣಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಆತ್ಮಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲವನು. ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಅನು ಭವಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಎಚ್ಚರ, ಕನಸು ಸುಷುಪ್ತಿಯೆಂಬ ಮೂರವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದವನು. ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾದ ಶರೀರವಿಲ್ಲದವನು. ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಅಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ, ಅಜ್ಞಾನಮಿಶ್ರವಾದ ಜ್ಞಾನ ವಾಗಲಿ ನಿನಗೆ ಸಂಭವಿಸಲಾರವು. ಆಕಾಶದಂತೆ ನೀನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದವನು. ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಕೃತ ತ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರಗಳೆಂಬ ಮೂರುಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವುದರಿಂದ ತ್ರಿಯುಗನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ಮರೆ ಹೊಗುವೆವು. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಚಕ್ರವು ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳು ಇವು ಹದಿನೈದೂ ಅಡ್ಡಗಡ್ಡಿ ಗಳಾಗಿರುವುವು. ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬೀ ಮೂರು ಗುಣಗಳೂ ಆ ಚಕ್ರದ ನಾಭಿಗಳು. ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರವೆಂಬೀ ಎಂಟು ಬಗೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಗಳೂ ಆ ಚಕ್ರದ ನೇಮಿ ಗಳು. ಸಂಸಾರಚಕ್ರವು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ, ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂಬ ಅಚ್ಚಿನಮೇಲೆ ಅತಿವೇಗದಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ಹಿರಿಯರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರು ವರು. ಮತ್ತು ನೀನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿರತಕ್ಕವನು. ಎಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ

ಗೊಂಡವನು. ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದುವೆವು. ಓ ದೇವಾ ! ನಿನ್ನ ನಿವಾಸ ಸ್ಥಾನವಾದ ಪರಮಪದವೆಂಬುದು, ಕೇವಲ ಸತ್ವಮಯವಾದುದರಿಂದ, ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಕಾಂತಿಗುಂದದೆ, ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದು. ಅದು ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೊರಗಾಗಿ, ಸಂಸಾರಿಗಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ, ರಾಗಾದಿ ದೋಷಗಳ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮರಾದ ಸಿದ್ಧರಿಗೆಮಾತ್ರ ನಿತ್ಯವಾಸವಾಗಿರುವುದು. ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಆ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವರು. ಅಂತಹ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಹುಗುವೆವು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಜಂತುವೂ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಗೆ ಮರುಳಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಸರ್ವಗತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೆಮಾತ್ರವೇ ಚೇತನರು, ಆ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು. ಓ ದೇವಾ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತಚೇತನಾಚೇತನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಗುಣದೋಷಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರವು. ದೇವತೆಗಳಾದ ನಮಗೂ ಪರದೇವತೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಗುವೆವು. ಇದೋ ! ದೇವತೆಗಳಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯಶರೀರವಾದ ಸತ್ವಗುಣದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಸರ್ವತೋಮುಖವಾದ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಕಳವಳಿಸುವೆವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೇವಲ ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ, ಮೂಢರಾದ ಈ ದೈತ್ಯಾದಿಗಳು ನಿನ್ನ ತತ್ವವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು ? (ಗರ್ಭದ ಚೀಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ) ಜರಾಯುಜಗಳು, (ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ) ಅಂಡಜಗಳು, (ಸ್ವೇದದಿಂದ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ) ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿಗಳು, (ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ) ಅಂಡಜಗಳು, (ಸ್ವೇದದಿಂದ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ) ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿಗಳು, (ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೊರಡತಕ್ಕ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳು), ಉದ್ಭಿಜ್ಜಗಳು ಎಂಬೀ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಾದ ಈ ಭೂಮಿಯು, ಯಾವನಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಯಾವನಿಗೆ ಪಾದವೆನಿಸಿರುವುದೋ, ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ ! ಲೋಕಪಾಲರೊಡಗೂಡಿದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೂ, ಸ್ಥಿತಿಗೂ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಕಾರಣವಾದ ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ಜಲವು ಯಾವನಿಗೆ ರೇತಸ್ಸೆನಿಸಿರುವುದೋ, ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ ! ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಲವನ್ನೂ, ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಆಯು

ಶವೂ) ನಗೆಯಿಂದ ಅಪ್ಸರಸಿಯರೂ ಉದಿಸಿದರೋ, ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲವೂ ಅತೀಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ವೇದಗಳೂ, ಯಾವನ ಮುಖದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವೋ, ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲವೂ, ಬಲವೂ ಯಾವನ ಭುಜಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವೋ, ವೈಶ್ಯಕುಲವೂ, ಧನಾರ್ಜನನೈಪುಣ್ಯವೂ ತೊಡೆಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವೋ, ಶೂದ್ರಕುಲವೂ, ವೇದವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಶುಶ್ರೂಷಾವೃತ್ತಿಯೂ ಯಾವನ ಪಾದಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವೋ, ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಯಾವನ ಕೆಳತುಟಿಯಿಂದ ಲೋಭವೂ, ಮೇಲಿನ ತುಟಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯೂ, ಮೂಗಿನಿಂದ ಕಾಂತಿಯೂ, ಸ್ಪರ್ಶೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಪಶುಗಳಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಕಾಮವೂ, ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದ ಯಮನೂ, ರೆಪ್ಪೆಗಳಿಂದ ಕಾಲನೂ ಹುಟ್ಟಿದರೋ, ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳೂ, ಕಾಲವೂ, ಜೀವಾತ್ಮರ ಅದೃಷ್ಟರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳೂ, ತತ್ವಾದಿಗುಣಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೂ, ಅದರೊಳಗಿನ ಕಾರ್ಯವರ್ಗವೂ, ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದುವೋ, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ಅಪ್ರಮೇಯಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಅಂತಹ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಯಾವನು, ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಶಾಂತವಾದ ಚಿದಚಿತ್ಕಾಲಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ತಾನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕ ಮಹಾನಂದದಿಂದ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಯಾವನು ಮಾಯಾಗುಣಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗದೆ, ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದವನೋ, ಅಂತಹ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ಓ ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮಂದಹಾಸಸುಂದರವಾದ ನಿನ್ನ ಮುಖಪದ್ಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಆನಂದಗೊಳಿಸು! ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಗ್ಲಾನಿಯುಂಟಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹಲವು ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ನಮಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ಈಗ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಲ್ಪಕಾರ್ಯವು ಅಷ್ಟೇನೂ ದುರ್ಲಭವಲ್ಲ! ಆದರೆ "ಒಂದಾವರ್ತಿ ಸ್ತುತಿಸಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಅಗೋಚರವಾದ ನನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನಾನು ತೋರಿಸುವೆನೇ" ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ವಿಷಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು

ಶವೂ) ನಗೆಯಿಂದ ಅಪ್ಸರಸಿಯರೂ ಉದಿಸಿದರೋ, ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲವೂ ಅತೀಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ವೇದಗಳೂ, ಯಾವನ ಮುಖದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವೋ, ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲವೂ, ಬಲವೂ ಯಾವನ ಭುಜಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವೋ, ವೈಶ್ಯಕುಲವೂ, ಧನಾರ್ಜನನೈಪುಣ್ಯವೂ ತೊಡೆಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವೋ, ಶೂದ್ರಕುಲವೂ, ವೇದವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಶುಶ್ರೂಷಾವೃತ್ತಿಯೂ ಯಾವನ ಪಾದಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವೋ, ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಯಾವನ ಕೆಳತುಟಿಯಿಂಧ ಲೋಭವೂ, ಮೇಲಿನ ತುಟಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯೂ, ಮೂಗಿನಿಂದ ಕಾಂತಿಯೂ, ಸ್ಪರ್ಶೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಪಶುಗಳಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಕಾಮವೂ, ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದ ಯಮನೂ, ರೆಪ್ಪೆಗಳಿಂದ ಕಾಲನೂ ಹುಟ್ಟಿದರೋ, ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳೂ, ಕಾಲವೂ, ಜೀವಾತ್ಮರ ಅದೃಷ್ಟರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳೂ, ತತ್ವಾದಿಗುಣಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೂ, ಅದರೊಳಗಿನ ಕಾರ್ಯವರ್ಗವೂ, ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದುವೋ, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ಅಪ್ರಮೇಯಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಅಂತಹ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಯಾವನು, ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಶಾಂತವಾದ ಚಿದಚಿತ್ಕಾಲಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ತಾನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕ ಮಹಾನಂದದಿಂದ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಯಾವನು ಮಾಯಾಗುಣಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗದೆ, ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದವನೋ, ಅಂತಹ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ಓ ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮಂದಹಾಸಸುಂದರವಾದ ನಿನ್ನ ಮುಖಪದ್ಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಆನಂದಗೊಳಿಸು! ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಗ್ಲಾನಿಯುಂಟಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹಲವು ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ನಮಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ಈಗ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಲ್ಪಕಾರ್ಯವು ಅಷ್ಟೇನೂ ದುರ್ಲಭವಲ್ಲ! ಆದರೆ “ಒಂದಾವರ್ತಿ ಸ್ತುತಿಸಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಅಗೋಚರವಾದ ನನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನಾನು ತೋರಿಸುವೆನೇ” ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ವಿಷಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು

ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವರು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಕೊನೆಗೆ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾಗಿ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನೇ ತಂದಿಡುವುವು. ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವು ಸಫಲವಾಗುವುವು. ಧರ್ಮಾಭಾಸವಾಗಿ, ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕವಿಷಯವಾಗಿದ್ದ ಕರ್ಮಗಳೂ ಕೂಡ, ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರವು. ನೀನು ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರೀತಿಗೂ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವೆ. ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಕರ್ಮವು ಅನಂತಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು, ಹೇಗೆ ತಾನೇ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದು? ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ನೀರೆರೆಯುವುದರಿಂದ, ಅದರ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವಂತೆ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮೂಲಭೂತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನಾರಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವುವು. ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ದ್ರವ್ಯ ದೇಶ ಕಾಲ ಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದವನು. ಹೀಗೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳುಳ್ಳವನು. ಹೇಯಗುಣವಿಲ್ಲದವನು. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನು. ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಸತ್ವಗುಣದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡವನು. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ, ಇದೋ ಈ ನಮಸ್ಕಾರವೊಂದು ಹೊರತು, ಬೇರೆಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ನಮಗೆ ತೋರದುದರಿಂದ, ಈ ವಂದನವನ್ನರ್ಪಿಸುವೆವು" ಎಂದರು.

ಇದು ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ತಂದುದು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಕೇಳು! ಭಗವಂತನು ಈ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತುತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಸಹಸ್ರಸೂರ್ಯೋದಯವಾದಂತೆ ಅವರ ಮುಂದೆ ಗೋಚರಿಸಿದನು. ಆದರೇನು? ಆ ಭಗವಂತನ ಅದ್ಭುತತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮಿಂಚುಹೊಡೆದಂತಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಭೂವ್ಯಾಕಾಶಗಳಾಗಲಿ, ದಿಕ್ಕುಗಳಾಗಲಿ, ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ಕಾಣದೆ ಹೋದುವು. ತಮ್ಮನ್ನೇ ತಾವು ಕಾಣಲಾರದಂತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆ ಅದ್ಭುತವಾದ

ತೇಜೋರಾಶಿಯಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದರೆ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೊಬ್ಬನು, ಪೂಜ್ಯನಾದ ರುದ್ರನೊಬ್ಬನು, ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಭಗವದಾಕೃತಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದಿವ್ಯಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಶುದ್ಧವಾದ ಇಂದ್ರನೀಲದಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣದ ದೇಹಕಾಂತಿ! ಕಮಲದಳಗಳಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು! ಪುಟಹಾಕಿದ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪೀತಾಂಬರವೆಂಬ ಪಟ್ಟೆಮಡಿ! ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿಯೂ, ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅವಯವಸನ್ನಿವೇಶಗಳು! ಅಂದವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಳು! ತಲೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಕಿರೀಟದ ಕಾಂತಿ! ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಥಳಥಳಿಸುವ ತೋಳ್ಬಳೆಗಳು! ಮುಖಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಕುಂಡಲಕಾಂತಿ! ಆ ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಥಳಥಳಿಸುವ ಕಪೋಲಗಳು! ಸರ್ವಾಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾರ, ನೂಪುರ, ಕಾಂಚೀಕಲಾಪ, ಮೊದಲಾದ ಆಭರಣಗಳು! ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ವನಮಾಲಿಕೆ! ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶೋಭಾತಿಶಯದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ! ಸುತ್ತಲೂ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯಿಂದ ಸೇವೆಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸುದರ್ಶನಾದಿದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳು! ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಸುಂದರಾಕೃತಿಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರಿಬ್ಬರೂ ಸಮಸ್ತದೇವಗಣದೊಡನೆ, ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುವರು. "ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ ಜನ್ಮಾದಿಗಳಿಲ್ಲದವನು. ಏಕೆಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೀನೇ ನಡೆಸುತಿದ್ದರೂ, ಆ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಶತ್ರುವಿನಂತೆ ನಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಮತ್ತು ದುಃಖರಹಿತವಾದ ಆನಂದರಸಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರದಂತಿರುವೆ. ಅಣುಸ್ವರೂಪವಾದ ಜೀವನಿಗಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವೆ. ಹೀಗೆ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಅಪ್ರಮೇಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನಗೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಓ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾ! ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ಯೋಗಿಗಳೂ ಕೂಡ, ಈ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಲಾರದೆ, ವೇದೋಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಬೋಧಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಯೋಗಬಲದಿಂದಲೇ ಆರಾಧಿಸುವರು. ಈ ನಿನ್ನರೂಪದಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾವು ನಮ್ಮೊಡನೆ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಇದರಿಂದಲೇ

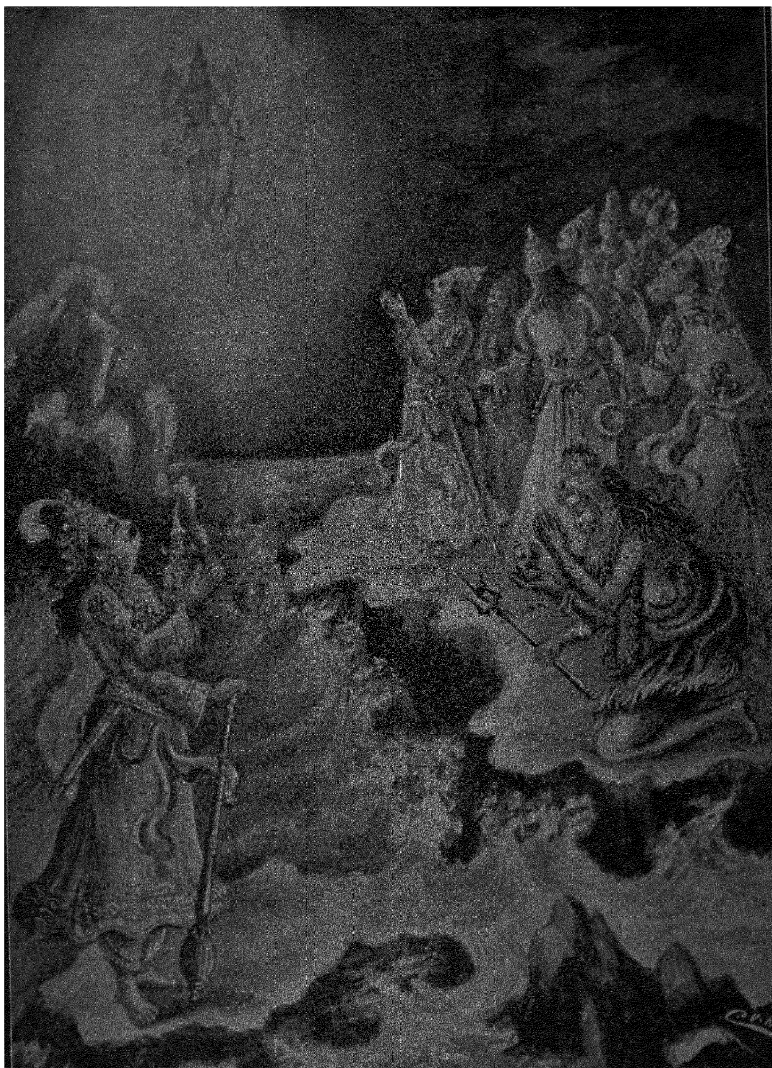
ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ನಿನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದುದಲ್ಲವೆಂದೂ, ನೀನೇ ವಿಶ್ವರೂಪ ನೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲೂ ನಿನ್ನ ಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿದ್ದಿತು. ಕೊನೆಗೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುವುದು. ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿಯೇ ಇರು ವುದು. ಮೊದಲು ಕಾರಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಣ್ಣು, ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಗಡಿಗೆ ಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ, ಜಗತ್ಕಾರಣವಾದ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಈ ಜಗತ್ತು ಭಿನ್ನ ವಾದುದಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿತಕ್ಕ ರೂಪಾಂತರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ? ನೀನು ಪ್ರಕೃತಿ ಜೀವಗಳೆರಡ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನು. ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ (ಸಂಕಲ್ಪ ದಿಂದಲೇ) ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆ. ಹೀಗೆ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ತಾರ ತಮ್ಯದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಗುಣದೋಷಗಳಿಗೆ ನೀನು ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಹೇಯ ಗುಣರಹಿತನಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಹಿಮೆಯನ್ನು, ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪಂಡಿ ತರು ಮಾತ್ರವೇ ಯೋಗಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು. ಅರಣಿಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಮಜ್ಜಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯುವಂತೆಯೂ, ಹಸುವನ್ನು ಕರೆದು ಹಾಲನ್ನು ತೆಗೆಯುವಂತೆಯೂ ಭೂಮಿಯನ್ನುತ್ತು ಬೆಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯು ವಂತೆಯೂ, ನೆಲವನ್ನು (ಭಾವಿಯನ್ನು) ತೋಡಿ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆಯು ವಂತೆಯೂ, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಯೋಗಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ತಿಳಿಯು ವರು. ಓ ಲೋಕನಾಥಾ ! ನಾವು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಈ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದೇ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ಈಗ ನಮ್ಮ ಕೋರಿ ಕೆಯು ಸಫಲವಾಯಿತು. ಕಾಡುಗಿಚ್ಚಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೆಂದ ಕಾಡಾನೆಯು, ಗಂಗಾ ಜಲವಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಂತೆ, ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನಾವು ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದೆವು. ನಾವು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈಗ ನಿನ್ನ ಪಾದಮೂಲ ವನ್ನು ಸೇರಿರುವೆವೋ, ಅದನ್ನು ನೀನೇ ತಿಳಿದು ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನೀಡೇ ರಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಪಂಚದ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಾವುದುಂಟು ? ನಾವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕಾದುದೇನಿದೆ ? ದೇವಾ ! ನಾನು, ಈ ರುದ್ರನು, ಈ ಇಂದ್ರಾದಿ ಗಳು, ದಕ್ಷಾದಿಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳು, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಉರಿಯುವ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆ

ಯಿಂದ ಹಾರಿಬರುವ ಸಣ್ಣ ಕಿಡಿಗಳಂತೆ, ನಿನ್ನ ಕೋಟ್ಯಂಶಕಲಾಮಾತ್ರ ದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ದಾರಿಯೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ನಾವು ಕಾಣೆವು. ಆದುದರಿಂದ ನಮಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ವೇದಗಳಿಗೂ, ಸುಖವನ್ನುಂ ಟುಮಾಡುವ ದಾರಿಯನ್ನು ನೀನೇ ಆಲೋಚಿಸಿ, ನಮಗೂ ಅದನ್ನುಪದೇ ಶಿಸಬೇಕು" ಎಂದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಅವರ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದು. ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗ ಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೇಘಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆ ದೇವತೆಗಳ ಉದ್ದೇ ಶವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಮುದ್ರಮಥನಾದಿಗಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ಬ್ರಹ್ಮಾ! ಓ ಶಂಕರಾ! ಎಲೈ! ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸಾವ ಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ! ಅದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟು! ಈಗಲೇ ನೀವೆ ಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿ, ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರೊಡನೆ ಸಮಾಧಾನವಾಕ್ಯಗ ಳನ್ನಾಡಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರೊಡನೆ ನೀವು ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಅದರಿಂದ ಮುಂದೆ ನಿಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು. ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಾದರೂ ತಾವೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಸಂಧಿಮಾ ಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೇ ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಸಾಧ ನೆಯಾಗುವವರೆಗೂ, ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಅವರನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕಾರ್ಯವು ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿ ದಮೇಲೆ ಸರ್ಪಮೂಷಕಗಳಂತೆ ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಆ ದೈತ್ಯರೊಡನೆ ಏಕೀಭವಿಸಿ, ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಮೃತವನ್ನು ಸಂಪಾದಿ ಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನೂ ಕೂಡ ಆ ಅಮೃ ತಪಾನದಿಂದ ಮರಣವಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಈ ಅಮೃತಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ನೀವು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ! ನೀವು ಮೊದಲು ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನೂ, ಔಷಧಿಗಳನ್ನೂ, ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತಂದು ಸೇರಿಸಿ, ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನೇ ಕಡೆಗೋಲನ್ನಾಗಿಯೂ, ವಾಸುಕಿಯನ್ನೇ ಕಡೆಯುವ ಹಗ್ಗವನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಹಳ ಜಾಗ ರೂಕತೆಯಿಂದ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮಥನಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ದೈತ್ಯರ ಸಹಾಯ

ನಿಲ್ಲದೆ ಈ ಕೆಲಸವು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮಾತ್ರಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ನಾನೂ ಆಗಾಗ ನನ್ನಿಂದಾಗ ಬೇಕಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಪಡುವುದೊಂದೇ ಹೊರತು, ಕೊನೆಗೆ ಅದರಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಫಲ ವನ್ನು ನೀವು ಮಾತ್ರವೇ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಪೂರೈಸುವ ವರೆಗೆ ನೀವು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಆ ದೈತ್ಯರನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಒಂದೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಇಷ್ಟವನ್ನೇ ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಕೋಪವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಬಾರದು. ಒಳ್ಳೆಯಮಾತು ಗಳಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿರುವ ವೈರಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನೀವು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುವಾಗ, ಮೊದಲು ಕಾಲಕೂಟ ವೆಂಬ ಭಯಂಕರವಾದ ವಿಷವು ಹುಟ್ಟುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಭಯಪಡ ಬಾರದು. ಅದನ್ನು ರುದ್ರನು ಭಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವನು. ಮತ್ತು ನೀವು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಯಾವ ಉತ್ತಮವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಆಸೆಪಡಬಾರದು. ಯಾವ ಅಪಾ ಯಕ್ಕೂ ಭಯಪಡಬಾರದು” ಎಂದನು. ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರ ರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರು ಗಿದರು. ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳು ದೈತ್ಯರಾಜನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು, ವಿಧೇಯ ರಾಗಿ ಬಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗೌರವದಿಂದಲೇ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಪೂರ್ವ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಬಲಿಯು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಸ್ವರ್ಗಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಅನೇಕ ದಾನವರಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾಗಿ, ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ದೇವೇಂದ್ರನು, ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಮೃಧುಮಧುರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನು ತಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ ವಿಷಯ ವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರನ ವಾಕ್ಯವು ಬಲಿಗೂ, ಅವನ ಅನುಚರರಾದ ಶಂಬರ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರೇ ಮೊದಲಾದ ದಾನವಪ್ರಮುಖರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋ ರಿತು. ಆದರ ಮೇಲೆ ದೇವದಾನವರಿಬ್ಬರೂ ತಮತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಒಪ್ಪಂದ ದಿಂದ, ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ದೇವಾಸುರರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿಸೇರಿ ಮಂದರಪರ್ವತದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ

ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಅದನ್ನು ಮೀಟಿ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ, ಅವರು ಹೆಮ್ಮೆಗೊಂಡು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಅದನ್ನು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೇನು ? ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ದವರೆಗೆ ಸಾಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ, ಬಲಿ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಆಯಾಸದಿಂದ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಪರ್ವತದ ಭಾರದಿಂದ ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅನೇಕದೇವದಾನ ವರು ನುಗ್ಗಾದರು. ಹೀಗೆ ಮೈಮುರಿದು ಆಶಾಭಂಗದಿಂದ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವಾಸುರರನ್ನು ನೋಡಿ, ಭಗವಂತನು, ಅವರಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು ಆ ಪರ್ವತದ ಕೆಳಗೆ ಸತ್ತುಬಿದ್ದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಒಂದಾವರ್ತಿ ನೋಡಿ ದನು. ಭಗವಂತನ ಕಟಾಕ್ಷಾಮೃತಸೇಚನದಿಂದ ಸತ್ತವರೆಲ್ಲರೂ ಪುನರ್ಜೀವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೇಲೆದ್ದುನಿಂತರು. ಅಂಗಹೀನರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ತಿರುಗಿ ಆಯಾ ಅವಯವ ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದೆ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ಭಗವಂತನು, ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ, ತನ್ನ ಒಂದೇ ಕೈಯಿಂದ ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ತನ್ನ ವಾಹನವಾದ ಗರುಡನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತದೇವಾಸುರರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ, ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಳಿಸುವಂತೆ ಗರು ಡನಿಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಕೊಟ್ಟನು. ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಗರುಡನು ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಜಲದಲ್ಲಿ ಬಿಸುಟು, ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಇದು ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

166. ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು. B—5

ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕೂಟ ವಿಷ, ಮುಂತಾದುವು ಹುಟ್ಟಿದುದು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಕೇಳು. ಆಮೇಲೆ ದೇವಾಸುರರೆಲ್ಲರೂ ಸರ್ಪರಾಜನಾದ ವಾಸುಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನಿಗೂ ಅಮೃತದಲ್ಲಿ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅವನನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಕರೆತಂದು, ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದರು. ದೇವದಾನವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ, ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಭಗವಂತನು ತಾನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದು, ವಾಸುಕಿಯ ಮುಖಭಾಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಆ ಕಡೆಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದರು. ಭಗವಂತನು ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆ ವಿಷಸರ್ಪದ ಬಾಯಿಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೇನೋ ಅವಮಾನವುಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ, ಮೊದಲೇ ಕಲಹವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ "ದೇವತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚೇನು! ನಾವು ಕಡಿಮೆಯೇನು? ನಾವೇನು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೆ? ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೆ? ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೆ? ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಲದ ಕಡೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುವು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಮುಖದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದೇಕೆ? ಅವರು ಹೆಚ್ಚೇನು? ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ನಾವು ಎಂದಿಗೂ ಅಮಂಗಳಕರವಾದ ಈ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾರೆವು? ಎಂದು ಹಟದಿಂದ ಕೈಯಿಕ್ಕದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಅವರ ಮೌಢ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೇ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಗುತ್ತ, ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೇ ಮುಖಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಾನು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಪುಚ್ಛಭಾಗವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಹಸದಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಕಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಹಾಭಾರವುಳ್ಳ ಆ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ತಳದಲ್ಲಿ ಆಧಾರವೇನೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ, ದೇವಾಸುರರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೇ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಹಗ್ಗವನ್ನೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ಪರ್ವತವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಆಗ ದೇವಾಸುರರು, ತಮ್ಮ ಬಲಕ್ಕೆ ದೈವಬಲವು ವಿಪರೀತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಮುಂದೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ತೋರದೆ, ಚಿಂತಾಕುಲರಾಗಿ ಮುಖವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ವಿಘ್ನದೇವತೆಯು ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಭಗವಂತನು, ಒಡನೆಯೇ ಕೂರ್ಮಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತಿದ್ದ ಆ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದನು. ದೇವಾಸುರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ತಿರುಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಆ

ಕೂರ್ಮಮೂರ್ತಿಯು ಲಕ್ಷಯೋಜನವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ತನ್ನ ಶರೀರದಿಂದ, ಎರಡನೆಯ ಜಂಬೂದ್ವೀಪವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತ, ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದುದರಿಂದ, ಆ ಪರ್ವತವು ನಿರಪಾಯವಾಗಿ ತಿರುಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ದೇವಾಸುರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಅತಿವೇಗವಾಗಿ ಕಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಮಹಾಪರ್ವತವು ಗಿರಗಿರನೆ ಸುತ್ತುತಿದ್ದರೂ ಕೂರ್ಮಮೂರ್ತಿಯ ಮೈನವೆಯನ್ನಾರಿಸುವಂತಿದ್ದಿತೇ ಹೊರತು, ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಬಾಧೆಯು ತೋರಲಿಲ್ಲ, ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಪರ್ವತವನ್ನು ಧರಿಸಿದುದುಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಕಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದೇವಾಸುರರಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಬಲವೀರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತಿದ್ದನು. ವಾಸುಕಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಅವನ ಮೈಗೆ ಬಾಧೆಯೇನೂ ತೋರದೆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮೈಮರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಆ ಮಂದರ ಪರ್ವತದಮೇಲೆ ಶಿಖರದಂತೆ ನಿಂತು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಒಂದೇ ಕೈಯಿಂದ ಒತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಅದನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲದಂತೆಯೂ, ನಿಲ್ಲಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಸಹಾಯಮಾಡುತಿದ್ದ ಭಗವಂತನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ, ಅವನಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆದರು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಆ ಮಂದರ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಕೆಳಗೂ, ಮೇಲೆಯೂ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸುಕಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಬಲವೀರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕಾರ್ಯವು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಡೆದುಹೋಗುತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ದೇವದಾನವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆಯುಂಟಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೇ ಈ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಡೆಯುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಗರ್ವಿಷ್ಠರಾಗಿ, ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಬಲವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಜಲಜಂತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೋಭೆಹೊಂದುವಂತೆ ವೇಗದಿಂದ ಕಡೆಯುತ್ತ ಬಂದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ವಾಸುಕಿಗೆ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಬಳಲಿಕೆಯು ತೋರಿತು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿಡಿಗಳು ಹೊರಡಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಅವನ ಸಹಸ್ರಮುಖಗಳಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿಕಣಗಳನ್ನೆರಚುತ್ತಿರುವ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಹೊರಟುಬಂದಿತು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಉಸಿರಿನ ಗಾಳಿಯಿಂದಲೂ ಭುಗಭುಗನೆ ಹೊಗೆ ಹೊರಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವನ ಮುಖಭಾಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರು ಆ ತಾಪವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ತತ್ತಳಿಸುತಿದ್ದರು. ಪೌಲೋಮ, ಕಾಲೇಯ, ಬಲಿ, ಇಲ್ವಲ ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಧಾನರೆಲ್ಲರೂ,

ಕಾಡುಗಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಬೆಂದ ವೃಕ್ಷದಂತೆ, ತಾಪದಿಂದ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಬೆಂಕಿಯ ತಾಪವು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪುಚ್ಛಭಾಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ದೇವಸಮೂಹದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಅವರ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಕವಚಗಳನ್ನೂ, ಕಂಠಮಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಬಣ್ಣಗೆಡಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಅವರ ದೇಹಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ಕುಂದಿಸುತ್ತಬಂದಿತು. ಆದರೇನು? ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ವಾಹನವಾಗಿದ್ದ ಮೇಘಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ತಂಪಾದ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಸಮುದ್ರದಿಂದ ತಂಪಾದ ಗಾಳಿಯು ಅವರ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಸಿತು. ಇದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬಾಧೆಯೇನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ದೇವದಾನವರಿಬ್ಬರೂ ಇಷ್ಟು ಶ್ರಮವನ್ನಾದರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಮೀರಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಮೃತವು ಹುಟ್ಟದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಜಿತರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ತಾನೇ ಕೈಕೊಟ್ಟು ಆ ಪರ್ವತವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವೇಗದಿಂದ ಕಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಮೇಘದಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವಾದ ಮೈಬಣ್ಣದಿಂದಲೂ, ನಡುವಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ಪೀತಾಂಬರವೆಂಬ ಪಟ್ಟೆ ಮಡಿಯಿಂದಲೂ, ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಕಂಠಾಭರಣದಿಂದಲೂ, ಆಕಾಶಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೆಳಗುವಂತಿರುವ ಕಿರೀಟದಿಂದಲೂ, ಝಗಝಗಿಸುವ ವನಮಾಲಿಕೆಯಿಂದಲೂ, ರಕ್ತಾಂತನೇತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಜಗನ್ಮೋಹನಾಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ವಾಸುಕಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮಂದರಪರ್ವತದಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುತ್ತ ನಿಂತಿರುವಾಗ, ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ಬೇರೊಂದು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಕಾಣುತಿದ್ದನು. ಆಗಿನ ಮಥನವೇಗದಿಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ, ಮೀನು, ಮೊಸಳೆ, ಹಾವು, ಆಮೆ, ತಿಮಿ, ತಿಮಿಂಗಿಲ, ವ್ಯಾಳಗಳು (ಆನೆಯ ಸುಂಡಿಲುಳ್ಳ ಮೊಸಳೆಗಳು) ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಜಲಜಂತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೋಭಹೊಂದಿ ತತ್ತಳಿಸುತಿದ್ದುವು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಿಂದ ಹಾಲಾಹಲವೆಂಬ ಭಯಂಕರವಾದ ವಿಷವೊಂದು ಹುಟ್ಟಿತು. ಉಗ್ರವೇಗವುಳ್ಳ ಆ ವಿಷಾಗ್ನಿಯ ಬೇಗೆಯು, ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ದಹಿಸುವಂತೆ ನಾನಾಕಡೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಬಂದಿತು. ಇದನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಾಸುರರೂ, ಮೂರುಲೋಕದ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪರಮಶಿವನನ್ನು ಕಂಡು, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುವರು. "ಓ ದೇವದೇವಾ! ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಗೂ

ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸತಕ್ಕ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಈಶ್ವರನು! ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಡುವುದಕ್ಕೂ, ಅದರಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನೀನೇ ಸಮರ್ಥನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪಂಡಿತರು, ಆಶ್ರಿತದುಃಖನಿವಾರಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾರಾಧಿಸುವರು. ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನಾದ ನೀನೇ ಸತ್ವಾದಿಗುಣತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ, ವಿಷ್ಣುವೆಂದೂ, ಶಿವನೆಂದೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ನಾಮರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವೆ. ಚೇತನಾಚೇತನರೂಪವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ನೀನೇ! ಆ ಪ್ರಪಂಚಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಧರಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ನೀನೇ, ನೀನೇ ಸಕಲ ಜಗತ್ಕಾರಣನು! ನೀನೇ ಕಾಲಶರೀರಕನು! ಯಾಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು! ಪ್ರಾಣಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಕಾಲವೂ, ಯಜ್ಞಗಳೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು. ನೀನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದವನು. ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವನು. ನೀನೇ ಬ್ರಹ್ಮವು! ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರಗಳು! ಆ ಧರ್ಮದಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಅಕಾರ, ಉಕಾರ, ಮಕಾರಗಳೆಂಬ ಮೂರಕ್ಷರಗಳನ್ನೊಳಕೊಂಡ ಪ್ರಣವಮಂತ್ರವೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸುವುದು! ನೀನು ಸರ್ವದೇವಶರೀರಕನು! ಅಗ್ನಿಯೇ ನಿನ್ನ ಮುಖವು. ಭೂಮಿಯೇ ನಿನ್ನ ಪಾದವು. ಕಾಲವೇ ನಿನ್ನ ಶರೀರವು. ದಿಕ್ಕುಗಳೇ ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗಳು! ವರುಣನೇ ನಿನ್ನ ನಾಲಗೆ. ಆಕಾಶವೇ ನಿನ್ನ ನಾಭಿ! ವಾಯುವೇ ನಿನ್ನ ನಿಶ್ವಾಸವು! ಸೂರ್ಯನೇ ನಿನ್ನ ನೇತ್ರಗಳು. ಜಲವೇ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸು! ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಾಧಮಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೂ ಆಧಾರವೆನಿಸಿರುವುದು. ಚಂದ್ರನೇ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು! ದ್ಯುಲೋಕವೇ ನಿನ್ನ ಶಿರಸ್ಸು! ಸಮುದ್ರಗಳೇ ನಿನ್ನ ಉದರವು! ಪರ್ವತಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಅಸ್ಥಿಪಂಜರವು. ಓಷಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ರೋಮಗಳು! ಗಾಯತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳೇ ನಿನ್ನ ಶರೀರದೊಳಗಣ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳು. ನೀನು ವೇದಸ್ವರೂಪನು. ವೇದೋಕ್ತಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳೇ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವು. ತತ್ಪುರುಷ, ಅಘೋರ, ಸದ್ಯೋಜಾತ, ವಾಮದೇವ,

ಈಶಾನಗಳೆಂಬ ಐದು ಅನುವಾಕಗಳೂ ನಿನ್ನ ಐದು ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ವಚನ ಗಳು. ನೂರಮೂವತ್ತೆಂಟು ಮಂತ್ರಗಳೂ ಆ ನಿನ್ನ ಮುಖವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿರುವುವು. ಓ ದೇವಾ! ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಶಿವನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ವವೇ ನಿನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಾನವು. (ಎಂದರೆ ನೀನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರ ರೂಪದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಗಲದೆ ಇರತಕ್ಕವನು.) ಅಧರ್ಮ ಶಾಖೆಗಳಾದ ದಂಭ, ಲೋಭ ಮುಂತಾದುವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಛಾಯೆಯು! ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳು ನಿನ್ನ ಮೂರುಕಣ್ಣು ಗಳು. ಛಂದಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುರಾತನವೇದವೇ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವು. ನೀನು ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲವನು. ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸತಕ್ಕವನು. ಓ ಲೋಕಪಾಲಕಾ 'ಓ ಕೈಲಾಸವಾಸೀ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಾಗಲಿ, ವಿಷ್ಣುವಾಗಲಿ, ಈ ಇಂದ್ರನಾಗಲಿ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು, ಮಿಶ್ರ ಸತ್ವವೆಂಬ ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳ ಸಂಪರ್ಕವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಶುದ್ಧಸತ್ವಮಯವಾದ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿ ಭೇದಗಳೊಂದೂ ಉಂಟಾಗ ಲಾರವು. ಭೂತದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ಅಧರ್ಮ, ದಕ್ಷ, ತ್ರಿಪುರರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾವೀರರನ್ನು ನೀನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದೊಂದೂ ನಿನಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹವಾದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಗ ಳೆಲ್ಲವೂ ಬಿಂದುಮಾತ್ರಗಳಾಗಿರುವುವು. ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ, ಮೊದಲು ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆ ಯಿಂದಲೇ ಭಸ್ಮವಾದರೂ, ನೀನು ಆ ವಿಕಾರಗಳೊಂದನ್ನೂ ತಿಳಿಯದಿರುವೆ. ನೀನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡಗೂಡಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕೆಲವು ಮೂಢರು, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಮುಕನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ನೀನು ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ರೂರನೆಂದೂ, ಹಿಂಸಕನೆಂದೂ ಭ್ರಮಿಸುವರು. ಅಂತವರು ನಿನ್ನ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವರಲ್ಲ. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ಆತ್ಮಾನುಭವ ದಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹಿತವನ್ನುಪದೇಶಿಸತಕ್ಕವ ರಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದರೋ, ಈ ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸುವರು. ಲೋಕಕ್ಷೇಮ ಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಈ ಕ್ರೂರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಈ ನಿನ್ನ

ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಮೂಢರು. ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ದೋಷಾರೋಪಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಂದಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಇನ್ನು ಅವರು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬಲ್ಲರೆ? ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾರದಿರುವಾಗ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಕ್ಕಳ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಾವು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆವು. ಓ ಪರಮೇಶ್ವರಾ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ವಸ್ತುವಾಗಲಿ, ನಿನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ವಸ್ತುವಾಗಲಿ ನಮಗೆಯಾವುದೊಂದೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ವಿಚಿತ್ರವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಾವು ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾರೆವು. ನೀನು ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರೂಪದಿಂದ ತೋರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು" ಎಂದರು. *

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ ಕೇಳು! ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಅಸಾಧಾರಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿ, ಬಹಳವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಕಾಲಕೂಟವಿಷದಿಂದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವೂ ಭಯಗ್ರಸ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ ರುದ್ರನು, ಸರ್ವಭೂತಸುಹೃತ್ತಾದುದರಿಂದ ಆ ದೇವತೆಗಳ ವ್ಯಸನಕ್ಕಾಗಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು "ಎಲೆ ದೇವಿ! ಭಯಂಕರವಾದ ಕಾಲಕೂಟವಿಷದಿಂದ ಲೋಕದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಎಷ್ಟು ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವರು ನೋಡು! ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಈಗ ನಾವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಾಗ ಮರೆ ಹೊಕ್ಕು ಬಂದವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಆಗಲೇ ಶಕ್ತಿಯು ಸಫಲವು. ಪ್ರಾಣಗಳು ಅಸ್ಥಿರವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಸಾಧುಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ಇತರರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವರು. ಎಲೆ ಭದ್ರೆ! ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಗಳು ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತವಾಗಿ, ಒಂದ

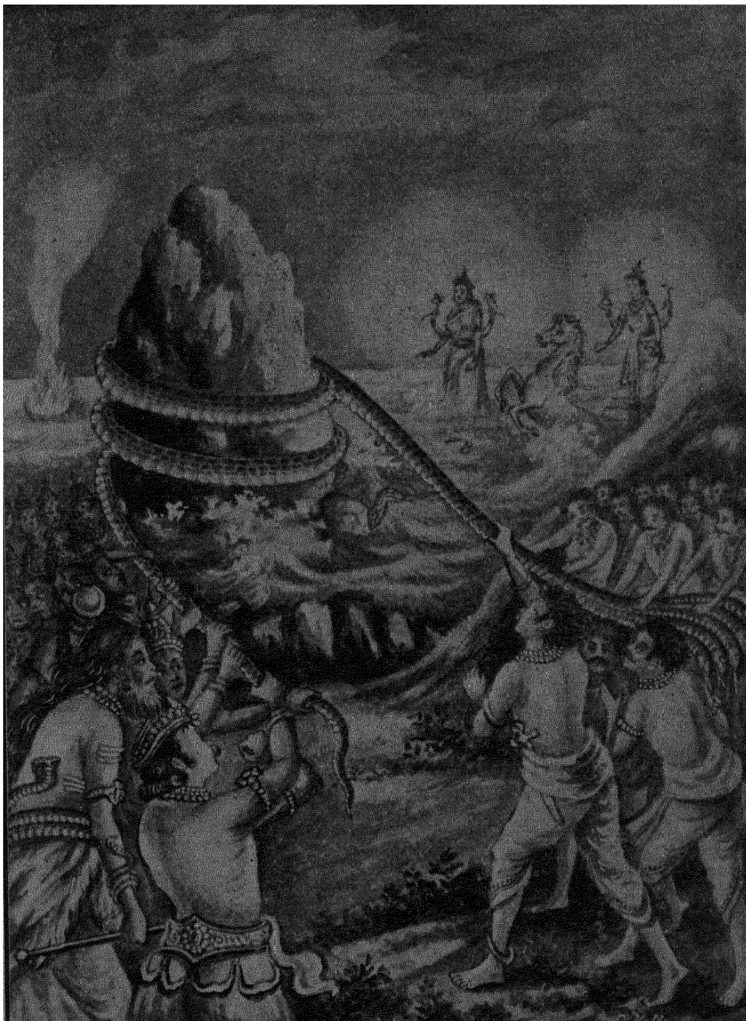
* ಇಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಭಯಾತುರದಿಂದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮರೆತು, ರುದ್ರನನ್ನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವರೇ ಹೊರತು, ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರುದ್ರನು ಮುಂದೆ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಭಗವದಾರಾಧನರೂಪವಾಗಿಯೇ ಆ ವಿಷವನ್ನು ತಾನು ಕುಡಿಯುವುದಾಗಿ ಹೇಳುವನು.

ನ್ನೊಂದು ದ್ವೇಷಿಸುವುದೇನೋ ಸಹಜವು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲರಾದವರಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಸಂತೋಷಪಡುವನು. ಆ ಭಗವಂತನ ಸಂತೋಷವೇ ನನ್ನ ಸಂತೋಷವೆಂದು ತಿಳಿ! ಆ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ, ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗಲೇ ನಾನು ಆ ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದು ಬಿಡುವೆನು. ನನ್ನಿಂದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗಲಿ!" ಎಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ಆ ಕಾಲಕೂಟವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದ ಪಾರ್ವತಿಯೂ ಕೂಡ ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಮಾತಾಡದೆ ಅನುಮೋದಿಸಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ರುದ್ರನು, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕನಿಕರದಿಂದ ಶಂಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆ ಹಾಲಾಹಲವೆಂಬ ಘೋರವಿಷವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಸಮುದ್ರಜಲದ ಕಲ್ಮಷರೂಪವಾದ ಆ ವಿಷವು, ರುದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿತು. ಆದರೇನು ? ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಬಾಧೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ, ಕೊನೆಗೆ ಅವನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುರೇಖೆಯಾಗಿ ನಿಂತು ಅವನ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವಾಭರಣದಂತಾಯಿತು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆಯೇ ಪರೋಪಕಾರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಸಾಧುಗಳು, ಇತರರಿಗೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಾವೇ ತಲೆಯೊಡ್ಡಿ ನಿಲ್ಲುವರು. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನು ವಿಶೇಷ ತೃಪ್ತನಾಗುವುದರಿಂದ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವದಾರಾಧನರೂಪವೆಂದೇ ತಿಳಿ! ಆಶ್ರಿತರಕ್ಷಾಧುರೀಣನಾದ ರುದ್ರನ ಈ ಅದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಲೋಕದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಜೆಗಳೂ, ಪಾರ್ವತಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಭಗವಂತನಾದ ವಿಷ್ಣುವೂ ಅವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ರುದ್ರನು ಆ ವಿಷವನ್ನು ಕೈಯಿಂದೆತ್ತಿ ಕುಡಿಯುವಾಗ, ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಚೆಲ್ಲಿದ ವಿಷಬಿಂದುಗಳನ್ನು, ಚೇಳು, ಹಾವು ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಜಂತುಗಳೂ, ಕರವೀರ (ಕಣಿಗಿಲೆ), ಮುಂತಾದ ವಿಷಲತೆಗಳೂ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದುವು.

ಇದು ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಕಾಮಧೇನು ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುದು; ಸಮುದ್ರಸಂಭವೆಯಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಭಗವಂತನನ್ನು ವರಿಸಿದುದು

ರುದ್ರನು ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟೊಡನೆ, ದೇವದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಅದರಿಂದ ಕಾಮಧೇನುವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕಗಳಾದ, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು ಮೊಸರು ಮುಂತಾದ, ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಬಿಳುಪಾದ ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್ಸೆಂಬ ಕುದುರೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಬಲಿಯು ಅದಕ್ಕಾಸೆಪಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಯಾವ ವಸ್ತುವಿಗೂ ಆಸೆಪಡದೆ, ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಲೋಭಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಡಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಭಗವಂತನು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದುದರಿಂದ, ಇಂದ್ರನು ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಉದಾಸೀನನಾಗಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಐರಾವತವೆಂಬ ಆನೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬುಗಳಿಂದಲೂ, ಶುಭ್ರವಾದ ಮೈಬಣ್ಣದಿಂದಲೂ ಶೋಭಿತವಾದ ಆ ಆನೆಯು, ತನ್ನ ಸೊಬಗಿನಿಂದ ಉನ್ನತ ಶಿಖರಗಳುಳ್ಳ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದ ಸೊಬಗನ್ನೂ ಹೀಗಳೆಯುವಂತೆ ತೋರುತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳು, ಅಭ್ರಮು ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಆಮೇಲೆ ಕೌಸ್ತುಭವೆಂಬ ಪದ್ಮರಾಗಮಣಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನವನ್ನು ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ವಕ್ಷಃಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಭೂಷಣವಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಭೂತವಾದ ಪಾರಿಜಾತವೃಕ್ಷವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೈಗೂಡಿಸುವಂತೆ, ಆ ಪಾರಿಜಾತವೃಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನೂ ಆಗಾಗ ಈಡೇರಿಸಿಕೊಡುವುದು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರಃಸ್ತ್ರೀಯರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರು ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಸ್ವರ್ಣಮಯವಾದ ಕಂಠಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಅಂದವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿತರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ನಡೆನುಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕುಡಿನೋಟಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸುತಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ವಿಂಚ್ರ

176. ಕ್ಷೀರಸಾಗರಮಥನವು: ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವಸ್ಸು ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುದು. B-5

ಹೊಡೆದಂತೆ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗುತ್ತ, ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಿತ್ಯಾನಪಾಯಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು, ಜಲಮಧ್ಯದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದಳು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಾಸುರರೆಲ್ಲರೂ ಅವಳ ರೂಪಕ್ಕೂ, ಅವಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕೂ, ವಯಸ್ಸಿಗೂ, ಕಾಂತಿಗೂ, ಮಹಿಮೆಗೂ, ಮರುಳಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವಳನ್ನೇ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತಿದ್ದರು. ದೇವೇಂದ್ರನು ಅವಳಿಗಾಗಿ ರತ್ನಪೀಠವನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಮಹಾನದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸುವರ್ಣಕುಂಭಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಜಲವನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದುವು. ಭೂದೇವಿಯು ಅವಳ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಗೋವುಗಳು ಪಂಚಗವ್ಯಗಳನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದುವು. ವಸಂತನು ಚೈತ್ರವೈಶಾಖಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅವಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಗಂಧರ್ವರು ಅವಳ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಮಂಗಳಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಪ್ಸರಸಿಯರು ನರ್ತಿಸುತಿದ್ದರು. ಮೇಘಗಳು ಮೃದಂಗ, ಪಣವ, ಮುರಜ, ಪಟಹ, ಗೋಮುಖ, ಶಂಖ, ವೇಣು, ವೀಣೆ, ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತಿದ್ದುವು. ಆ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳೂ ಕೂಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಗಳೊಡನೆ ಪೂರ್ಣಕಲಶಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವಳಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದುವು. ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಎರಡು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ವರುಣನು ಭ್ರಮರಧ್ವನಿಯೊಡಗೂಡಿದ ವೈಜಯಂತಿ ಮಾಲೆಯನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಕರ್ಮಪ್ರಜಾಪತಿಯು ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯು ಹಾರವನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಆಕೆಯ ಕೈಗೆ ಲೀಲಾರ್ಥವಾದ ಒಂದು ಕಮಲವನ್ನೂ, ನಾಗರು ಎರಡು ಕುಂಡಲಗಳನ್ನೂ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮಂಗಳಭೂಷಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು, ಭ್ರಮರಝಂಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೈದಿಲೆಯ ಹಾರವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಕುಂಡಲಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಪೋಲದೊಡನೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜಾಸೂಚಕವಾದ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ಮುಂದಿದ್ದ ದೇವಸಮೂಹವನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಕುಂಕುಮಮಿಶ್ರವಾದ ಚಂದನಾನುಲೇಪನದಿಂದ ಘಮಘಮಿಸುವ ಎದೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಕಾಲಂದುಗೆಗಳ ಘಲಘಲಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಶತಪಥವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಸಂಚಾರಮಾಡುವ ಸುವರ್ಣಲತೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತಿದ್ದಳು. ಆ ಮೇಲೆ

ಆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಮುಂದಿದ್ದ ದೇವಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಯಾವವಿಧವಾದ ದುರ್ಗುಣವೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ ನಾಶರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ತನಗೆ ಅನುರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪತಿಯಾವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿದ್ಧ, ಚಾರಣ, ಯಕ್ಷ, ಗಂಧರ್ವರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವವರ್ಗಗಳನ್ನೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ, ಒಂದೊಂದು ದೋಷವು ತೋರಿ ಬಂದುದರಿಂದ, ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾರೂ ತನಗೆ ತಕ್ಕ ಪತಿಯೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಳು. “ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು (ರುದ್ರ ದುರ್ವಾಸ ಮೊದಲಾದವರು) ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವರು, ಕೋಪವನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರರು. ಗುರು, ಶುಕ್ರ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರಲ್ಲ. ಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವೇ ಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದೇ ಹೊರತು, ಅದಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನವು ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವರು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವರು. ಅವರೂ ಕಾಮವನ್ನು ಜಯಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳನ್ನೇ ಕಾಮಿಸಿದನು. ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿರುವರು. ಅದರಿಂದೇನು? ಅವರ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ ಕೂಡ ಬೇರೊಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷನ ಸಂಕಲ್ಪಾಧೀನವಾದುದೇ ಹೊರತು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬಂದುದಲ್ಲ. ಆ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಸ್ಥಿರವಾದುದೂ ಅಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆಯೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ತ್ಯಾಗಶೀಲರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ತ್ಯಾಗವು ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುವುದಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನಾದರೂ ಬೇರೆ ಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭಗವದರ್ಪಣರೂಪವಾಗಿ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಅವು ಮುಕ್ತಿಕಾರಣವಾಗುವುವು. ಕೆಲವರು ವೀರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ವೀರ್ಯವೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಆಗಾಗ ಅಡಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಹೊರತು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಮಾಯಾಗುಣಗಳಾದ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಬಿದ್ದವರೇ ಹೊರತು, ಈ ದೇವಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವು. ಕೆಲವು ಮಹರ್ಷಿಗಳು (ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಾದಿಗಳು) ಚಿರಂಜೀವಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವರ ನಡತೆಯು ಅಷ್ಟಾ

ನಿರ್ದೋಷವಾದುದಲ್ಲ. ಆವರೂ ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದವರು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಸುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದವರು ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಲ್ಲ. ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಆಯುಸ್ಸು, ನಡತೆ ಇವೆರಡೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಆಕಾರವೂ, ವೇಷವೂ ಬಹಳ ಅಮಂಗಳವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೋಷಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಸಮಸ್ತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಯಾಗಿ, ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಬ್ಬನೇ! ಅವನಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಸೆಪಡಬೇಕಾದುದೊಂದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವನು, ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ನನ್ನನ್ನು ಮೋಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ತಾನುಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸದಿರುವನು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ" ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ ಹೋಗಿ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಭೋಗಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ವರಿಸುವೆನು" ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಒಡನೆಯೇ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು, ಮಕರಂದಪಾನದಿಂದ ಮದಿಸಿದ ಭ್ರಮರಗಳ ಗಾನಶಬ್ದದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಅತಿಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಮಲಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೋಗಿ, ಅದನ್ನು ಭಗವಂತನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಆತನ ವಕ್ಷಃಸ್ಥಲವನ್ನೇ ತನಗೆ ನಿತ್ಯವಾಸವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಸರ್ವಲೋಕಜನಕನಾದ ಭಗವಂತನು, ಆಕೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಲೋಕಮಾತೆಯಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತಭಾಗ್ಯಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯಾಧಾರಭೂತೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಕೂಡ ಆ ಭಗವಂತನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು, ಲೋಕಪಾಲರೊಡಗೂಡಿದ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಕೃಪಾಸೂಚಕವಾದ ತನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಒಂದಾವರ್ತಿ ನೋಡಿದಳು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವ!ಗಂಧರ್ವ ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತ್ರೀಸಮೇತರಾಗಿ ಬಂದು, ಶಂಖ, ತೂರ್ಯ, ಮೃದಂಗ, ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳೊಡನೆ ಗಾನನರ್ತನಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೂ, ಅಂಗಿರಸ್ಸು

ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾದ ಭಗವಂತನಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತ, ಆತನ ಅಸಾಧಾರಣಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸತಕ್ಕ ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡುತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳೂ, ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಸೌಶೀಲ್ಯಾಗುಣಗಳಿಂದ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ಸಾಹಭರಿತರಾದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೈತ್ಯದಾನವರಿಗೆ ಈ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಲಹೀನರಾಗಿ, ಉತ್ಸಾಹಭಂಗದಿಂದ ಕಾಂತಿಗುಂದುತ್ತ ಬಂದರು. ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಮಂಕಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹುಟ್ಟಿ, ಭಗವಂತನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲವನ್ನು ಸೇರಿದಮೇಲೆ ಸುರೆಗೆ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯಾದ ವಾರುಣಿಯೆಂಬ ಕನ್ನಿಕೆಯೊಬ್ಬಳು ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಅಸುರರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದೇವಾಸುರರಿಬ್ಬರೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅದರಿಂದ ಅದ್ಭುತಾಕಾರವುಳ್ಳ ದಿವ್ಯಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಪುರುಷನಿಗಾದರೋ ನೀಡಿದ ದುಂಡಾದ ತೋಳುಗಳು. ಶಂಖದಂತೆ ಅಂದವಾದ ಕೊರಳು! ಕೆಂಪಾದ ನೇತ್ರಗಳು! ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆ! ಶ್ಯಾಮಲವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿ! ಎಳೆಯೌವನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಯಸ್ಸು! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆ! ಮೈಮೇಲೆ ಸರ್ವಾಭರಣಗಳು! ನಡುವಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಪಟ್ಟೆಮಡಿ! ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಕುಂಡಲಗಳು! ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುರುಳಿಗಟ್ಟಿದ ನುಣುಪಾದ ಕೂದಲು! ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳ್ನಗೆ! ಸಿಂಹದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ನಡೆ! ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಾಕೃತಿಯಿಂದೊಪ್ಪುತಿದ್ದ ಆ ಪುರುಷನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತಪೂರ್ಣವಾದ ಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದನು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಅವನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಪುರುಷನೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ. ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನ ಅಂಶದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಅವನಿಗೆ ಧನ್ವಂತರಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಅವನು ಆಯುರ್ವೇದವೆಂಬ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು. ಅವನಿಗೂ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗವುಂಟು. ಆ ದಿವ್ಯಪುರುಷನು, ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ, ಆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳೂ ತಮಗೇ ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ಆತ್ಯಾಸೆಯುಳ್ಳ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ, ಆ ಧನ್ವಂತರಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಿತ್ತು

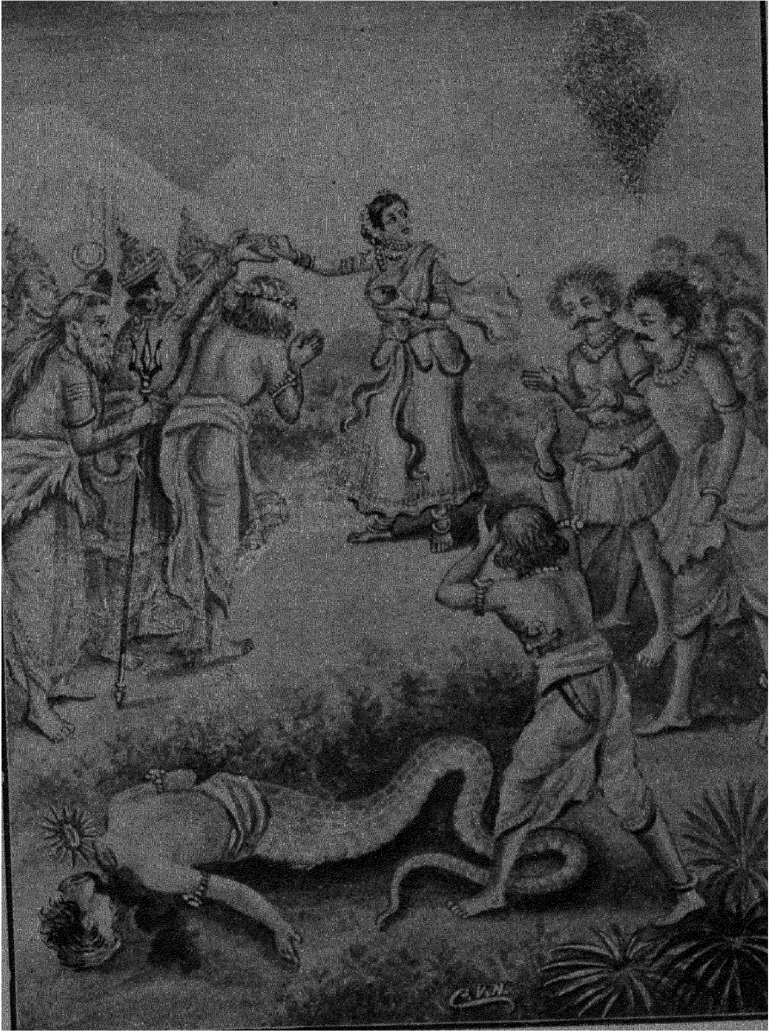
ಕೊಂಡು ಪಲಾಯನಮಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಹಾವ್ಯಸನವುಂಟಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನು ಆ ದೇವತೆಗಳ ದೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು "ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನೀವು ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ನಾನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಗೂಡಿಸುವೆನು" ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ದೈತ್ಯದಾನವರಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತಃಕಲಹವುಂಟಾಯಿತು. ನಾನು ತಾನೆಂದು ಮೇಲೆಬಿದ್ದು, ಒಬ್ಬರ ಕೈಯಿಂದೊಬ್ಬರು, ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದರು. ನಿನಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತನಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತಡೆದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತಿದ್ದರು. ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಕೆಲವರು ಅದನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಓಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕೈಲಾಗದೆ ಕೆಲವರು, ಅವರಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. "ಆಹಾ! ಇದೇನನ್ಯಾಯವು! ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಂತೆ ದೇವತೆಗಳೂ ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಅವರಿಗೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಮಭಾಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇತೀರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಸತ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಅದರ ಫಲಕ್ಕೆ ಸಮಭಾಗಿಗಳಾಗುವಂತೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ನಮಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಭಾಗವು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಸೇರಬೇಕು. ಇದು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಧರ್ಮವು!" ಎಂದು ಕೂಗಾಡುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ದೈತ್ಯರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಜಗಳವಾಡುತ್ತಿರುವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ, ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಆಶ್ರಿತರ ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು, ಅದ್ಭುತವಾದ ಮೋಹಿನೀರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆ ದೈತ್ಯದಾನವರ ನಡುವೆ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಆ ಮೋಹಿನಿಯ ದಿವ್ಯಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ಯಾಮಲವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿ! ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಸರ್ವಾವಯವಗಳು! ಕುಂಡಲಕಾಂತಿಯಿಂದ ಥಳಥಳಿಸುವ ಕಪೋಲಗಳು! ಎಸಳಾದ ಮೂಗು! ಸುಂದರವಾದ ಮುಖ! ನವಯೌವನವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಉಬ್ಬಿದಸ್ತನಗಳು! ಕೃಶವಾದ ನಡು! ಮುಖದ ವಾಸನೆಗಾಗಿ ಬಂದು ಮುತ್ತುವ ಭ್ರಮರಗಳ ಝೇಂಕಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಭಯಪಟ್ಟಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಕುಡಿನೋಟಗಳು! ತುರುಬಿ

ನಲ್ಲಿ ಮುಡಿಸಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಹೂವಿನ ದಂಡೆ! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ನವರತ್ನಹಾರಗಳು! ಭುಜದಲ್ಲಿ ತೋಳ್ಬಳೆಗಳು! ಉಬ್ಬಿದ ನಿತಂಬದಮೇಲೆ ಬಿಳಿದುಕೂಲದ ಬಟ್ಟೆ! ಆ ದುಕೂಲದಮೇಲೆ ರತ್ನದ ಡಾಬು! ಘಲ್ಘಲನೆ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾಲಂದುಗೆಗಳು! ಲಜ್ಜಾವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮಂದಹಾಸವನ್ನೂ, ಹುಬ್ಬಿನಾಟಗಳನ್ನೂ, ಕುಡಿನೋಟಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವ ಮುಖದ ಸೊಬಗು! ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಸೌಂದರ್ಯಶೋಭಿತೆಯಾದ ಆ ತರುಣೀಮಣಿಯು, ತನ್ನ ನಡೆನೋಟಗಳಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತದೈತ್ಯದಾನವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮವಿಕಾರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಳು.

ಇದು ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಮೋಹಿನೀರೂಪದಿಂದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮೃತವನ್ನು ತೆಗೆದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿದುದು,

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ ಕೇಳು! ಹೀಗೆ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ದುರಾಶೆಯಿಂದ, ಸ್ವಜನಾಭಿಮಾನವನ್ನೂ ತೊರೆದು, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತ ಆ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮೋಸದಿಂದಪಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯಾದ ಮೋಹಿನಿಯು ಅವರ ಮುಂದೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಅವರಿಗೆ ಅಮೃತದಮೇಲಿನ ಆಸೆಯೂ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಮವಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಅವಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿ, “ಆಹಾ! ಇವಳ ಸೊಬಗೇನು? ಇವಳ ಠೀವಿಯೇನು? ಇವಳ ನವಯೌವನವೇನು? ಭಲೆಭಲೆ! ಈಕೆಯ ರೂಪವು ಲೋಕಾದ್ಭುತವಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಅವಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವರು “ಎಲೆ ಕಮಲಾಕ್ಷಿ! ನೀನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದವಳು? ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವೇನು? ನೀನು ಯಾರ ಕಡೆಯವಳು? ಆಹಾ! ಈ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವೊಂದೇ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ಓ ರಮಣೀಮಣಿ! ನಿನ್ನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸು! ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ಇದುವರೆಗೆ ದೇವಾಸುರಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಚಾರಣರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ

182. ಭಗವಂತನು ಮೋಹಿನೀರೂಪದಿಂದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ವಂಚಿಸಿ,
ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಹಂಚಿದುದು. B—5.

ಲಾರರೆಂದೇ ನಮಗೆ ತೋರುವುದು ಯೋಗಸಿದ್ಧರಾದ ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೂ ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರಲಾರೆ! ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಕಾರಣವೇನು? ಎಲೆ ಸುಭ್ರು! ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ನೋಡುವಂತಾಯಿತು! ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಈ ಲೋಕದ ಜನಗಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಕಳುಹಿಸಿರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ! ಎಲೆ ಮಹಾಭಾಗೆ! ಇದೋ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದರೂ ಜ್ಞಾತಿಗಳಾದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಅಮೃತಕಲಶಕ್ಕಾಗಿ ಜಗಳವು ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ದ್ವೇಷವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ನಮಗೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥಳಾಗಿ ನಿಂತು, ಆ ಅಮೃತವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ನಮನಮಗೆ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಶ್ಯಪ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಕ್ಕಳು! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಹೋದರಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಜಗಳಕ್ಕೆ ನಿಂತು, ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರು ಪೌರುಷವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದೊದಗಿತು. ಹೇಗಾದರೂ ನೀನು ನಮನಮಗೆ ಜಗಳವಿಲ್ಲದಂತೆ ನ್ಯಾಯರೀತಿಯಿಂದ ಈ ಅಮೃತವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡಬೇಕು" ಎಂದರು. ಮೋಹಿನಿರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಹೀಗೆ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ದಾನವರನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರ ಮಾತಿಗಾಗಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೇ ನಗುತ್ತ, ಅವರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಸುಂದರವಾದ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ ಕಶ್ಯಪಕುಮಾರರೆ? ಇದೇನು? ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೇ (ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೇ) ನಿರತರಾದ ನಮ್ಮಂತಹ ಗಂಡುಬೀರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀವು ಹೀಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡಬಹುದೆ? ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪಂಡಿತರು, ಇಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಸಹವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬಾರದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೆನ್ನಾಯಿಗಳೂ, ನಮ್ಮಂತಹ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಸಮಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ! ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಹೊಸಬರನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹವು ಸ್ಥಿರವಾದುದಲ್ಲ. ನಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ನಂಬಬಾರದು" ಎಂದನು. ಈ ಮೋಹಿನಿಯ ಪರಿಹಾಸವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ದಾನವರು ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಗುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮೃತವನ್ನು, ಆ ಮೋಹಿನಿಯ ಕೈಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಮೋಹಿನಿಯು ಆ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಂದ

ಹಾಸದಿಂದ, "ಎಲೈ ದೈತ್ಯರೆ! ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ನಾನು ಈ ಅಮೃತವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ! ಆದರೆ ನಾನುಮಾಡತಕ್ಕ ಹಂಚಿಕೆಯು, ನಿಮಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುನೆಪ್ಪುಗಳನ್ನೆಣಿಸದೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದರೆಮಾತ್ರವೇ ನಾನು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕುವೆನು" ಎಂದಳು. ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಮಾತಿನ ನಿಜವಾದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಸುರರೂ ಆ ಮೋಹಿನಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ, ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ, ಇತರ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಗೋದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು, ಹೊಸವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೂ ಮೈಯನ್ನಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಮೃತವಿಭಾಗಮಾಡತಕ್ಕ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅದನ್ನು ಅಗರುಧೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ತುಪ್ಪದ ದೀಪಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲಂಕರಿಸಿ, ಪೂರ್ವಾಗ್ರವಾಗಿ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೌನದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಮೋಹಿನಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಆ ಶಾಲೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಆಕೆಗಾದರೋ ಉಬ್ಬಿದ ನಿತಂಬಗಳು, ಅದರಮೇಲೆ ಬಿಳಿದುಕೂಲದ ಪಟ್ಟೆಮಡಿ! ಮದದಿಂದ ಚಂಚಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳು! ಘಲ್ಲಲನೆ ಧ್ವನಿಮಾಡುವ ಕಾಲಂದುಗೆಗಳು! ಮದದಾನೆಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ನಡೆ! ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಸೌಂದರ್ಯಸಮೃದ್ಧಿ! ಸುವರ್ಣಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಕಪೋಲಗಳು! ಎಸಳಾದ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳು! ನುಣುಪಾದ ಕೆನ್ನೆ. ಅಂದವಾದ ಮುಖ! ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳ ಆ ಮೋಹಿನಿಯು, ಸಭಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ, ತನ್ನ ಸ್ತನದಮೇಲಿನ ಬಟ್ಟೆಯು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಜಾರಿಬೀಳುವಂತೆ ಕುಲುಕುನಡೆಯಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುತ್ತ, ಮಂದಹಾಸಸೂಚಕವಾದ ತನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಾಸುರರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಳು. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಾಸುರರೆಲ್ಲರೂ ಮೈಮರೆದಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಜಗನ್ಮೋಹನಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿಬಂದ ಭಗವಂತನು, ಆ ಸಭೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕ್ರೂರರಾದ ದಾನವ

ರಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡುವುದರಿಂದ ಹಾವಿಗೆ ಹಾಲೆರೆದಂತಾಗುವು ದೆಂದೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆಮಾತ್ರ ಉಪಾಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಲಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಮೊದಲು ಆ ದೇವಾಸುರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪಜ್ಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಮೊದಲು ಆ ದಾನವರಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು, ಆ ದಾನವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ರನ್ನೂ ಆದರದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಉಬ್ಬಿಸುತಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಮೈಗೆ ತನ್ನ ಸೆರಗನ್ನು ಸೋಕಿಸುವಂತೆ ಅವರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲು ವಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರೇಮಸೂಚಕವಾದ ತನ್ನ ಕುಡಿನೋಟದಿಂದ ಅವರನ್ನು ನೋಡುವಳು. ಹೀಗೆ ಅವರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಮೋಹಪಾಶದಲ್ಲಿ ಮರಳುಮಾಡಿ, ತಾನು ಅಲ್ಲಿದಂತೆಯೇ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮೃತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಲಿಗೆ ಹಂಚಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಜರಾಮರಣಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸತಕ್ಕ ಆ ಅಮೃತವನ್ನು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪಾನಮಾಡಿದರು ! ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ ! ಇತ್ತಲಾಗಿ ಮೋಹಿನಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಆ ಅಮೃತದ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ತಪ್ಪಿ ಹೋಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರು ಆ ಮೋಹಿನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಮಾತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂ ದಲೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ವಿವಾದಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದಲೂ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬಾಯೆತ್ತದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಆ ಮೋಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸ್ನೇಹವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವುಂಟಾಗಬಾರದೆಂಬ ಭಯ ದಿಂದಲೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ಗೌರವಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನಕರ ವಾದ ಯಾವಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ ! ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಭಾನುವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು, ದೇವತೆಗಳಂತೆ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಆ ದೇವತೆಗಳ ಪಜ್ಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿದು ಬಿಟ್ಟನು. ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆಯಿಂದ ಮೋಹಿನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಒಡನೆಯೇ ಮೋಹಿನಿಯು, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಲಗುಳ್ಳ ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧ ವನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಆ ರಾಕ್ಷ ಸನು ಅಮೃತವನ್ನು ನುಂಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಕಂಠವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಕಂಠದಿಂದ ಅಮೃತವು ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ತಲೆಯು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಕೆಳಭಾಗವು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಣಹೀನವಾಗಿ ಬಿದ್ದುಹೋ ಯಿತು. ಅವನ ತಲೆಯು ಅಮೃತಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜೀವಸಹಿತವಾಗಿ ಅಮರತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಅದನ್ನು ನವಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿದನು. ಗ್ರಹತ್ವ ವನ್ನು ಹೊಂದಿಯೂಕೂಡ, ರಾಹುವು ಪೂರ್ವವೈರವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಆಗಾಗ ಪರ್ವದಿನ

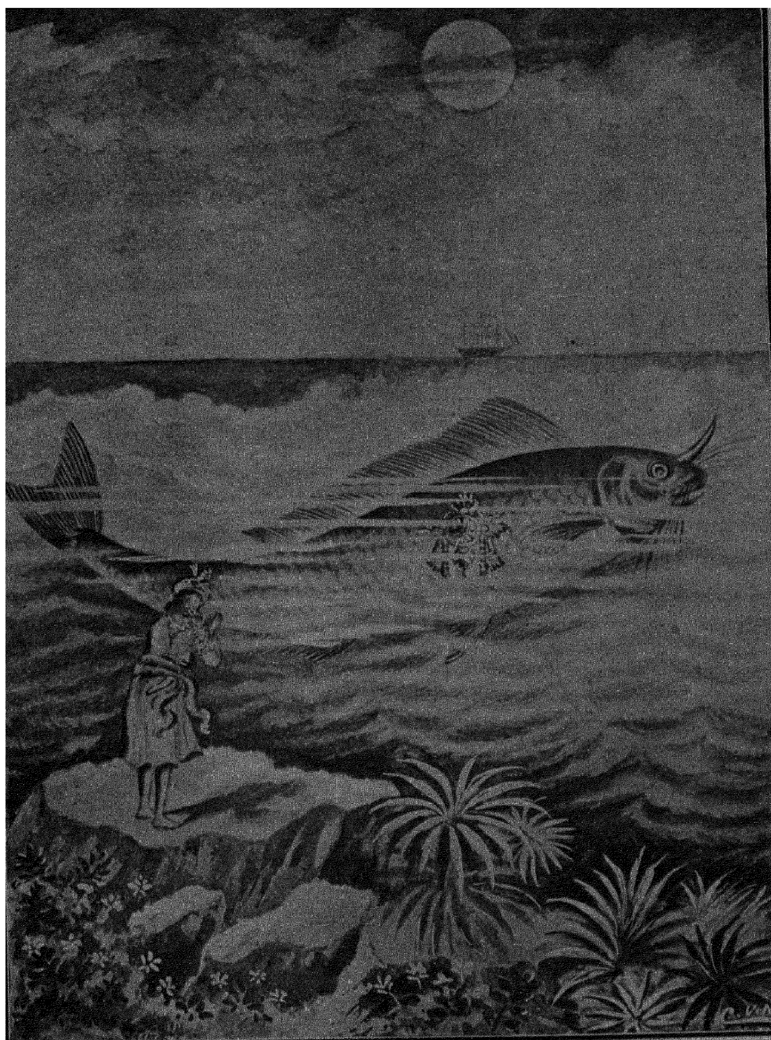
ಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರನ್ನು ನುಂಗುತ್ತಿರುವನು. ಇದನ್ನೇ ಗ್ರಹಣವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದಮೇಲೆ, ಆ ಮೋಹಿನಿಯು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೈತ್ಯ ದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಪುರುಷರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಹೀಗೆ ದೇವದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ತಂದು, ಬಹಳಶ್ರಮದಿಂದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆದು ಅಮೃತವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೂ ಕೂಡ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಅನುಕೂಲನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವರುಮಾತ್ರ ಆ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಯುವಂತಾಯಿತು. ದೈತ್ಯರು ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲರಾದುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಅಮೃತವು ಲಭಿಸದೆ ಹೋಯಿತು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಒಂದು ತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು! ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ದೇಹನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೂ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದ ದೇಹಾನುಬಂಧಿಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಧನದಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳಿಂದಲೂ, ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಅರ್ಪಿತವೆಂಬ ಒಂದೇಭಾವನೆಯಿಂದ ನಡೆಸಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುವು. ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಬೇರಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಸುರಿದರೆ ಸಫಲವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು, ಕೊಂಬೆಗಳಮೇಲೆ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಯುವುದರಿಂದ ಆ ಜಲಸೇಕವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಅದರಂತೆಯೇ ನಾವು ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರೂ, ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೂಲಕಾರಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಆ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಫಲವಾಗುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ಅವನ ಆರಾಧನರೂಪವಾಗಿಯೇ ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಬೇಕು. ದಾನವರಲ್ಲಿ ಈ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದುದದರಿಂದಲೂ, ಅವರು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿವಿಮುಖರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅವರು ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗದೆ ಹೋದರು. ಇದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಅಮೃತವೂ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಯಿತು.

ಇದು ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ದೇವದಾನವಯುದ್ಧವು

ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅಮೃತಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ನಿಜಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದರು. ಈಗ ಅಮೃತಪಾನದಿಂದಲೂ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬರುವ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದಿದಿರಿಸಿ ನಿಂತರು. ಆ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಘೋರಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಆಗಿನ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ, ಈಗಲೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚವೇಳುತ್ತಿರುವುದು! ಅನ್ಯೋನ್ಯಜಿಘಾಂಸಿಗಳಾದ ಆ ದೇವದಾನವರಿಬ್ಬರೂ. ಸಹಿಸಲಾರದ ಕೋಪದಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕತ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ಇತರ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಡೆದಾಡುತಿದ್ದರು. ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ, ಶಂಖ, ತೂರ್ಯ, ಮೃದಂಗ, ಭೇರಿ, ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೂ, ಆನೆಗಳ ಗರ್ಜನವೂ, ಕುದುರೆಗಳ ಹೇಷಾಧ್ವನಿಯೂ ರಥದ ಚೀತ್ಕಾರಗಳೂ, ಪದಾತಿಗಳ ಸಿಂಹನಾದವೂ ಒಂದಾಗಿ ಕಲೆತು, ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ರಥಿಕರು ರಥಿಕರೊಡನೆಯೂ, ಪದಾತಿಗಳು ಪದಾತಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಕುದುರೆಗಳು ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆಯೂ, ಆನೆಗಳು ಆನೆಗಳೊಡನೆಯೂ ಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಆ ದೇವಾಸುರಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ, ಕೆಲವರು ಒಂಟೆಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಆನೆಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಹುಲಿಗಳನ್ನೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಸಿಂಹಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಹದ್ದುಗಳನ್ನೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ರಣಹದ್ದುಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ತೋಳಗಳನ್ನೂ ತಮತಮಗೆ ವಾಹನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರು. ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಲಕೆಲವರು ತಮತಮಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸಿದಂತೆ, ಗಿಡುಗ, ಭಾಸಪಕ್ಷಿ, ತಿಮಿಂಗಲ, ಶಲಭ, ಕಾಡೆಮ್ಮೆ, ಖಡ್ಗಮೃಗ, ಎತ್ತು, ಕಡವೆಹಸು, ನರಿ, ಕುರಿ, ಇಲಿ, ಕೋಳಿ, ನಾಯಿ. ಮನುಷ್ಯರು, ಮೇಕೆ, ಜಿಂಕೆ, ಹಸು, ಹಂದಿ, ಮುಂತಾದ ನಾನಾಜಂತುಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ವಾಹನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದರು. ಕೆಲಕೆಲವರು ಜಲದಲ್ಲಿಯೂ, ನೆಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ ಮತ್ತು ವಿಚಿತ್ರ ಶರೀರಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ವಾಹನವಾಗಿ

ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವೇಗದಿಂದ ಬಂದರು. ಹೀಗೆ ದೇವಾಸುರಸೈನ್ಯಗಳೆರಡೂ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ನಾಹಗಳೊಡನೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಹಟದಿಂದ ಮುಂದೆಬಂದು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಸೈನ್ಯದ ಮುಂಭಾಗವನ್ನು ಸಾಹಸದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಆ ಎರಡು ಸೈನ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಚಿತ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳ ಧ್ವಜಪಟಗಳು! ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಶುಭ್ರವಾದ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರಗಳು! ವಜ್ರದ ಹಿಡಿಗುಳುಳ್ಳ ಬೀಸಣಿಗೆಗಳು! ನವಿಲುಗರಿಯ ಚಾಮರಗಳು! ಗಾಳಿಯಿಂದಾಡುತ್ತಿರುವ ತಲೆಪಾಗುಗಳು! ಘಲ್ಘಲನೆ ಧ್ವನಿಮಾಡುವ ವೀರಭೂಷಣಗಳು! ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಾಂತಿವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಥಳಥಳಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು! ಇವೆಲ್ಲವೂ ತುಂಬಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ದೇವದಾನವಸೈನ್ಯಗಳೆರಡೂ ಅನೇಕಜಲಜಂತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಎರಡು ಮಹಾಸಮುದ್ರಗಳಂತೆ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಇದಿರಿಸಿದುವು. ವಿರೋಚನಪುತ್ರನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ದಾನವಸೈನಕ್ಕೆ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿ, ಕಾಮಗಮನವುಳ್ಳ ಮಯನಿರ್ಮಿತವಾದ ವೈಹಾಯಸವೆಂಬ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಬಂದನು. ಆ ವಿಮಾನವು ಸಮಸ್ತಯುದ್ಧೋಪಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ ಆತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಿತ್ತು. ಅದರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೀಗೆಂದೂಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ! ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದೆ, ಮಾಯೆಯಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಲೂ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುತ್ತಲೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತಿತ್ತು. ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು, ಛತ್ರಚಾಮರಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತರಾಜಚಿಹ್ನಗಳೊಡನೆ, ಆ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ, ಅನೇಕದೈತ್ಯಸೇನಾಪತಿಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆಗಲೇ ಉದಿಸಿಬರುವ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಣುತಿದ್ದನು. ಆ ವಿಮಾನದ ಸುತ್ತಲೂ, ನಮುಚಿ, ಶಂಬರ, ಬಾಣ, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ, ಅಯೋಮುಖ, ದ್ವಿಮೂರ್ಧ, ಕಾಲನಾಭ, ಪ್ರಹೇತಿ, ಹೇತಿ, ಇಲ್ವಲ, ಶಕುನಿ, ಭೂತಸಂತ್ರಾಸ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರ, ವಿರೋಚನ, ಹಯಗ್ರೀವ, ಶಂಕುಶಿರಸ್ಸು, ಕಪಿಲ, ಮೇಘದುಂದುಭಿ, ತಾರಕ, ಉಗ್ರದೃಕ್ಕು, ಶುಂಭ, ನಿಶುಂಭ, ಜಂಭ, ಉತ್ಕಲ, ಅರಿಷ್ಟ, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ, ಮಯ, ತ್ರಿಪುರ, ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳೂ, ಪೌಲೋಮ, ಕಾಲಕೇಯ, ನಿವಾತಕವಚರೆಂಬ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ದಾನವಕುಲದವರೂ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವಾಹನಗಳನ್ನೇರಿ ಬರುತಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳಂತೆ ತಾವೂ ಅಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷಶ್ರಮಪಟ್ಟಿದ್ದರೂಕೂಡ, ಅದರಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಭಾಗವು ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋದುದರಿಂದ,

188. ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರವು. B—5

ಈ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪಾವೇಶವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬರುತಿದ್ದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿದವರಾದುದರಿಂದ, ಈಗ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿಯೇ ನಾಶಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹಟದಿಂದಲೂ, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ, ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಮಹಾಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ ಶಂಖಗಳನ್ನೂದುತ್ತ ಬಂದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾಗರ್ವದಿಂದ ಮುಂದೆಬಿದ್ದು ಬರುತ್ತಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವುಂಟಾಯಿತು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ಮದಜಲವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಐರಾವತದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಅನೇಕಗಿರಿನದಿಗಳನ್ನೊಳಕೊಂಡ ಉದಯಪರ್ವತವನ್ನೇರಿದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ವಾಯು, ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರೂ, ಇತರ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವಾಹನಗಳನ್ನೇರಿ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಧ್ವಜಗಳನ್ನು ಮೇಲೇರಿಸಿ, ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಉಭಯಪಕ್ಷದ ವೀರರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತ, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೆಸರುಹಿಡಿದು ಕರೆಯುತ್ತ, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮುಂದೆಬಿದ್ದು ಹಿಡಿಯುತ್ತ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಬಲಿಯು ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ತಾರಕನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಗುಹನನ್ನಿದಿರಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಹೇತಿಯು ವರುಣನನ್ನೂ, ಪ್ರತಿಹೇತಿಯು ಮಿತ್ರನನ್ನೂ, ಕಾಲನಾಭನು ಯಮನನ್ನೂ, ಮಯನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನನ್ನೂ, ಶಂಬರನು ತ್ವಷ್ಟನನ್ನೂ, ವಿರೋಚನನು ಸವಿತೃವನ್ನೂ, ನಮುಚಿಯು ಪರಾಜಿತನನ್ನೂ, ವೃಷಪರ್ವನು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಬಾಣಾಸುರನೇ ಮೊದಲಾದ ನೂರುಮಂದಿ ಬಲಪುತ್ರರು ಸೂರ್ಯರನ್ನೂ, ರಾಹುವು ಚಂದ್ರನನ್ನೂ, ಪುಲೋಮನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ವಾಯುವನ್ನೂ ಇದಿರಿಸಿ ನಿಂತರು. ಶುಂಭನಿಶುಂಭರಿಬ್ಬರೂ ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳ ಭದ್ರಕಾಳಿಯೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರು. ಜಂಭನು ವೃಷಾಕಪಿಯನ್ನೂ, ಮಹಿಷನು ವಿಭಾವಸುವನ್ನೂ, ಇಲ್ವಲವಾತಾಪಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರನ್ನೂ, ದುರ್ಮರ್ಷನು ಕಾಮದೇವನನ್ನೂ, ಉತ್ಕಲನು ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತಮಾತೃಗಳನ್ನೂ ಇದಿರಿಸಿ ನಿಂತರು. ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಕೈಕಲೆತರು. ನರಕಾಸುರನು ಶನೈಶ್ಚರನನ್ನಿದಿರಿಸಿದನು. ನಿವಾತಕವಚರು ಸಪ್ತಮರುತ್ತುಗಳೊಡನೆಯೂ, ಕಾಲಕೇಯರು ಅಷ್ಟವಸುಗಳೊಡನೆಯೂ, ಪೌಲೋಮರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರು ವಿಶ್ವದೇವತೆಗಳೊಡನೆಯೂ ಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕ್ರೋಧವಶರೆಂಬ

ರಾಕ್ಷಸರು ಏಕಾದಶರುದ್ರರೊಡನೆ ಕೈಕಲೆತು ನಿಂತರು. ಹೀಗೆ ದೇವಾಸುರರಿಬ್ಬರೂ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಕತ್ತಿಗಳಿಂ ತೋಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಭಿಂದಿಪಾಲಗಳಿಂದಲೂ, ಚಕ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಗದೆಗಳಿಂದಲೂ, ಪಟ್ಟಸಗಳಿಂದಲೂ, ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಸುರಗಿ, ಭುಸುಂಡಿ, ಗಂಡುಗೊಡಲಿ, ಈಟಿ, ಪರಿಘ, ಮುದ್ಗರ, ಮುಂತಾದ ನಾನಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಉಭಯಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ರಥಗಜ ತುರಗ ಪದಾತಿಗಳೆಂಬ ಚತುರಂಗಗಳೂ ಸಾರಥಿಗಳೊಡನೆ ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಬಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾದ ತೋಳು, ತೊಡೆ, ಕೈ, ಕಾಲು, ತಲೆ ಮುಂತಾದ ಶರೀರಾವಯವಗಳಿಂದಲೂ, ತುಂಡುಬಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಮುರಿದ ಧ್ವಜದಂಡಗಳಿಂದಲೂ, ಹರಿದ ಕವಚಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದ ವೀರಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ರಣಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತಿತ್ತು. ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರ ಪದಘಾತದಿಂದಲೂ, ರಥಸಂಚಾರದಿಂದಲೂ, ಮೇಲೆದ್ದ ಧೂಳಿಯು, ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವನ್ನೇ ಮರೆಸುವಂತೆ ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ಆಕಾಶವನ್ನೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ರಕ್ತಧಾರೆಗಳಿಂದ ತನಗೆ ತಾನೇ ಶಾಂತವಾಗುತಿತ್ತು. ಆ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ, ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ಮುಂಡಗಳೂ ಕೂಡ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ವೀರಭಟರಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ನೋಡುವವರಿಗೆ ಭಯಂಕರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಿದ್ದುವು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ದಾನವೇಂದ್ರನಾದ ಬಲಿಯು, ದೇವೇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಬಂದು, ಹತ್ತು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೂ, ಮೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಐರಾವತದ ಪಾರ್ಶ್ವರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಬರುತಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಭಟರಿಗೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಆ ಆನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತಿದ್ದ ಮಾವಟಿಗನಿಗೂ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಈ ಬಾಣಗಳು ತನಗಿದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು, ತನ್ನ ಹಸ್ತಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು. ಇಂದ್ರನ ಈ ಹಸ್ತಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಕೋಪದಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ಬೇರೊಂದು ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಮಹೋಲ್ಕೆಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಶಕ್ತಿಯು, ಬಲಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು. ಇದರಿಂದ ಬಲಿಯು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತನಾಗಿ, ಶೂಲವನ್ನೂ, ಪ್ರಾಸವನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಅವುಗಳನ್ನೂ ದೇವೇಂ

ದ್ರನು ತನ್ನ ಹಸ್ತಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಆ ಕ್ಷಣವೇ ತುಂಡುಮಾಡಿ ಕೆಡಹಿದನು. ಆಗ ಬಲಿಯು ದೇವೇಂದ್ರನಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕೈಸಾಗದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಮಾಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ದೇವಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಿಂದ ಪರ್ವತಗಳು ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಉದಿರಿದುವು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚಿನ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದುರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮರಗಳು ಉದುರುತಿದ್ದುವು. ಆಮೇಲೆ ದೈತ್ಯಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪುಡಿಪುಡಿಮಾಡುವಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮೊನೆಯುಳ್ಳ ಕಲ್ಲುಗಳು ಬಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಆಕಾಶದಿಂದ ಹೆಬ್ಬಾವುಗಳೂ, ವಿಷಸರ್ಪಗಳೂ, ಚೇಳುಗಳೂ, ಸಿಂಹ, ಹುಲಿ, ಹಂದಿ, ಆನೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳೂ ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಬಿದ್ದು ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೆಗ್ಗುತಿದ್ದುವು. ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸಭಟರು ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ದೇವಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬೀಳುತಿದ್ದರು. ಭಯಂಕರ ರೂಪವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ವಾಣದಿಂದ ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, 'ಕಡಿ! ಕೊಲ್ಲು! ತಿವಿ!'' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಘೋರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮೇಘಪರಂಪರೆಗಳು ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಅಗ್ನಿವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಬಲಿಯ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಅಗ್ನಿಯು, ವಾಯುಸಹಾಯದಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಂತೆ ದೇವಸೈನ್ಯವನ್ನು ದಹಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅದರಿಂದಾಚೆಗೆ ದೇವಸೈನ್ಯದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಚಂಡವಾಯುವಿನಿಂದ ಉಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾದ ಸಮುದ್ರವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ಸಮುದ್ರವು ಅಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಲೋಕವನ್ನೂ ಜಲಾರ್ಣವವಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ತೋರುತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಮಾಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರಲು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಭಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳು ಆ ಮಾಯೆಯನ್ನಡಗಿಸಲಾರದೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತಿದ್ದರು. ಒಡನೆಯೇ ಜಗತ್ಕರ್ತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು, ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ಬಂದು ಆ ದೇವಸೈನ್ಯದ ನಡುವೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಾಕೃತಿಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ! ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಪೀತಾಂಬರವೆಂಬ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಪಟ್ಟೆ ಮಡಿ! ಕಮಲದಳದಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು! ಅಷ್ಟಭುಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಟು ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳು! ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಚ್ಚೆ! ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಝುಗಝುಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಿರೀಟಕುಂಡಲಾದ್ಯಾಭರಣಗಳು!

ಇಂತಹ ದಿವ್ಯರೂಪದೊಡನೆ ಭಗವಂತನು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದುನಿಂತಕೂಡಲೆ, ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಮೇಲೆ ಸ್ವಪ್ನಪದಾರ್ಥಗಳಂತೆಯೂ, ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾದಮೇಲೆ ಸಮಸ್ತವಿಪತ್ತುಗಳಂತೆಯೂ, ಭಗವಂತನ ತೇಜೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಮಾಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಡಗಿಹೋದುವು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಲನೇಮಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು, ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪಗೊಂಡು, ತನ್ನ ವಾಹನವಾದ ಸಿಂಹವನ್ನೇರಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭಯಂಕರವಾದ ಶೂಲವನ್ನು ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗಿಸಿ ವಿಷ್ಣುವಿನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆ ಶೂಲವು ವೇಗದಿಂದ ಬಂದು ಗರುತ್ಮಂತನ ಭುಜಕ್ಕೆ ತಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತನು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮುರಿದು ಕೆಡಹಿದನು. ಈ ಕಾಲನೇಮಿಯ ಮರಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಲ್ಯವಂತನೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಭಯಂಕರವಾದ ಗದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಂದು, ಅದನ್ನು ಗರುಡನಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಆ ಮಾಲ್ಯವಂತನ ಕಂಠವನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿದನು.

ಇದು ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ತಿರುಗಿ ದೇವತೆಗಳು ದಾನವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದುದು.

ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ ಕೇಳು. ಹೀಗೆ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರ ಮಾಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಡಗಿದಮೇಲೆ, ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೊದಲಿನಂತೆ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಡನೆ ದ್ವಂದಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದ ದೈತ್ಯರೊಡನೆಯೇ ತಿರುಗಿ ಕೈಕಲೆತು, ಅವರನ್ನು ನಾನಾವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ತನಗಿದಿರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಬಲಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಆ ಇಂದ್ರನ ಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ 'ಹಾಹಾ' ಎಂದು ಕೂಗಿಡುತಿದ್ದರು. ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾಗರ್ವದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬರುತಿದ್ದ ಬಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ತಿರಸ್ಕಾರವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೆ ಮೂಢಾ! ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೇಷಧಾರಿಗಳು, ಬೇರೆಬೇರೆ ವೇಷಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಅಜ್ಞರಾದ ಜನರನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡಿ, ಅವರ ಧನವನ್ನಪಹರಿಸುವಂತೆ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಕಪಟವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ನಾವು ಹೆದರುವವರಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ನೀನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಎಂದಿಗೂ ಅನುಭವಿಸಿಕಾಣದ ಉನ್ನತಪದವಿಯನ್ನೂ, ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಉತ್ತಮಲೋಕವನ್ನೂ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಇದರಿಂದ ನೀನು ಪರರೊಡವೆಗಾಗಿ ಆಸೆಪಡತಕ್ಕ ಕಳ್ಳನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದೇ ಹೊರತು, ಅದನ್ನು ನೀನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ! ನಮ್ಮಂತೆ ಉನ್ನತಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ! ಮೋಸಗಾರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತಲೂ ಅಧೋಗತಿಗೆ ತಳ್ಳುವೆನು ನೋಡು. ಇದೋ! ನೂರೇಣುಗಳುಳ್ಳ ಈ ನನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ, ಮಾಯಾವಿಯಾದ ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಈಗಲೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹುವೆನು ನೋಡು! ಆದರೆ ನೀನು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾತಿಗಳೊಡನೆ ಈ ಯುದ್ಧರಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡದೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಬಲಿಯು, "ಎಲೆ ಮದಾಂಧಾ! ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಿನಗೆ ಈ ಗರ್ವವೆ? ನೀನಾದರೇನು? ನಾನಾದರೇನು? ಕಾಲಚೋದಿತರಾಗಿ ಈ ಯುದ್ಧರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವೆವು. ನಾವು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಮಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಜಯಾಪಜಯಗಳೂ, ಸುಖದುಃಖಗಳೂ ಬಂದು ಸೇರುವುವು. ಈ ಜಯಾಪಜಯಗಳು ಯಾರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ, ಅಪಜಯವಾಗಲಿ ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಮಾರಿಮಾರಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದು. ತಾತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ಕೀರ್ತಿಗೂ, ಜಯಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಇದು ನಿನಗೆ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸುಕೃತವು ಫಲಿಸುವಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಗ ನಿನಗುಂಟಾದ ಜಯವೇ ನನಗೂ ಉಂಟಾಗ ಬಹುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಜಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಸಂತೋಷಿಸಬಹುದೆ? ಇದನ್ನು ತಿಳಿದೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾದವರು, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾಗಿ ಬಂದೊದಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷವನ್ನಾಗಲಿ, ದುಃಖವನ್ನಾಗಲಿ ತೋರಿಸಲಾರರು. ಮೂಢನಾದ ನೀನು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಈ ಸ್ವಲ್ಪಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡುವೆಯಲ್ಲಾ! ನೀನು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದವನು. ಕೀರ್ತಿಗೂ, ಜಯಕ್ಕೂ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ನಿನ್ನಂತಹ ಮೂಢರನ್ನು ನೋಡಿ, ವಿವೇಕಿಗಳಾದವರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡದಿರಲಾರರು. ಹೀಗೆ

ಅವಿವೇಕಿಯಾದ ನೀನು ಮರ್ಮೋದ್ಘಾಟನವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದರಿಂದ ನಮಗೇನೂ ಕುಂದಕವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಂತೆ ನಾವು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೊಗುಳುವವರೂ ಅಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ತತ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ವೀರಾಗ್ರೇಸರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಲಿಯು, ಮರ್ಮಭೇದಕಗಳಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಇಂದ್ರನಮೇಲೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಬಲಿಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತನಾದ ಇಂದ್ರನು, ಅಂಕುಶದಿಂದ ತಿವಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆನೆಯಂತೆ, ಆ ಬಲಿಯ ತಿರಸ್ಕಾರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಆತನಮೇಲೆ ಅಮೋಘವಾದ ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆ ವಜ್ರಘಾತದಿಂದ ಬಲಿಯು ರೆಕ್ಕೆಮುರಿದ ಪರ್ವತದಂತೆ ವಾಹನಸಹಿತವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬಲಿಯು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತಿದ್ದ ಜಂಭಾಸುರನು, ಮಿತ್ರಸ್ನೇಹದಿಂದ, ಸಿಂಹವನ್ನೇರಿ ವೇಗದಿಂದ ಬಂದು, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾಗದೆಯನ್ನು ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗಿಸಿ, ಆ ಇಂದ್ರನ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಐರಾವತವನ್ನೂ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದನು. ಈ ಗದಾಪ್ರಹಾರವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಐರಾವತವು ಮೊಳಕಾಲೂರಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಮೂರ್ಛೆಹೊಂದಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದ್ರಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿಯು ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಮಹಾರಥವನ್ನು ತಂದು, ಇಂದ್ರನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು, ದೇವೇಂದ್ರನು ಐರಾವತದಿಂದಿಳಿದು, ಆ ರಥವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತನು. ಹೀಗೆ ಮಾತಲಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಗಾಗಿ, ಜಂಭಾಸುರನು, ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಶೂಲವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಗುತ್ತ, ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಅದನ್ನು ಮಾತಲಿಯಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಮಾತಲಿಯು ಆ ಪ್ರಹಾರವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೇ ತಡೆದುಕೊಂಡನು! ಜಂಭಾಸುರನು ತಿರುಗಿ ಆ ಮಾತಲಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಆಯುಧವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು. ಹೀಗೆ ಜಂಭಾಸುರನು ಸತ್ತುಬಿದ್ದೊಡನೆ, ಅವನ ಜ್ಞಾತಿಗಳಾದ ನಮುಚಿ, ಬಲಿ, ಪಾಕಾಸುರರೆಂಬ ಮೂವರು ರಾಕ್ಷಸರು, ನಾರದಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಹಾವೇಗದಿಂದ, ಬಂದು ಇಂದ್ರನನ್ನಿದಿರಿಸಿ ನಿಂತರು. ಈ ಮೂವರೂ

ಮರ್ಮಭೇದಕವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಪರ್ವತದಮೇಲೆ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ವರ್ಷಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಬಲಾಸುರನು ತನ್ನ ಹಸ್ತಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ದೇವೇಂದ್ರನ ರಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಪಾಕಾಸುರನು ನೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಮಾತಲಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಬೇರೆ ನೂರು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನ ರಥವನ್ನು ಚೂರ್ಣಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಪಾಕಾಸುರನು ಬಾಣಸಂಧಾನಮೋಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಹಸ್ತಚಮತ್ಕಾರವು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಿತ್ತು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮುಚಿಯು ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಗಳುಳ್ಳ ಹದಿನೈದು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಮಳೆಗಾಲದ ಮೇಘದಂತೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದನು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೈತ್ಯಭಟರು, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮರೆಸುವ ಕಾಲಮೇಘಗಳಂತೆ ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಕವಿದುಕೊಂಡು, ಇಂದ್ರನನ್ನೂ, ಅವನ ರಥವನ್ನೂ, ಅವನ ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ ಬಾಣಗಳಿಂದಲೇ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಬಾಣದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲವವರೆಗೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕಾಣದೆ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ದುಃಖದಿಂದ ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದರು. ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಾವೆಯು ಒಡೆದುಹೋಗುವುದರಿಂದ ದುಃಖಿಸುವ ವರ್ತಕರಂತೆ ದೈತ್ಯಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಭಯಪಟ್ಟು ವ್ಯಸನದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತಿದ್ದುವು. ಇವರಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದ್ರನು, ತನ್ನ ರಥ, ರಥಾಶ್ವ, ಸಾರಥಿಗಳೊಡನೆ ಆ ಶರಪಂಜರವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿಬಂದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು. ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ತಾನು ಹೊರಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯವೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪಗೊಂಡು, ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಆ ಬಲಾಸುರನ ಮತ್ತು ಪಾಕಾಸುರನ ತಲೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಭಯವುಂಟಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ನಮುಚಿಯು ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಧೈರ್ಯಗುಂದದೆ, ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಕೋಪದಿಂದಲೂ ಮೈಮರೆತು, ಹೇಗಾದರೂ ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ನೂರಾರು ಘಂಟೆಗಳಿಂದಲೂ, ಚಿನ್ನದ ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲಂಕೃತವಾದ

ಶೂಲವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ "ಎಲೆ ದುರಾತ್ಮಾ! ಇದೋ! ಇದರಿಂದ ನೀನು ಸತ್ತೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತ, ಅದನ್ನು ಇಂದ್ರನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಶೂಲವು ಆಕಾಶದ ಕೊಳ್ಳಿಯಂತೆ ತನಗಿದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವೇಂದ್ರನು, ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಸಹಸ್ರಭಾಗವಾಗಿ ಭೇದಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ನಮುಚಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಮೇಲೆ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ತನ್ನ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ, ಅದು ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನೇ ಕೊಂದುದಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ನಮುಚಿಯ ಮೈಮೇಲಿನ ಚರ್ಮವನ್ನೂ ಹರಿಯಲಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು. ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವೂ ಆ ನಮುಚಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯಪಡುತ್ತ "ಆಹಾ! ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವಿದು! ಈ ನನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವೂ ಇವನಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಇದು ದೈವಯೋಗವಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು? ತಮ್ಮ ಭಾರದಿಂದಲೇ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕುಲಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ ನಾನು ಯಾವ ಆಯುಧದಿಂದಲೇ ಭೇದಿಸಿದನೋ, ತ್ವಷ್ಟಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನೂ ಕೂಡ ಯಾವುದರಿಂದ ನಾನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಜಯಿಸಿದೆನೋ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಯಾವ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಅಭೇದ್ಯರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಲಿ, ಜಂಭ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಯಾವ ಆಯುಧದಿಂದ ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿದೆನೋ, ಅಂತಹ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು, ಈಗ ನಾನು, ಈ ಅಲ್ಪ ರಾಕ್ಷಸನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಇದು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು? ಆಹಾ! ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ನಿಧಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ದಧೀಚಿಮಹಾಮುನಿಯ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿಯೇ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿದಂತಿರುವ ಈ ವಜ್ರಾಯುಧವೂ ಕೂಡ ಇವನಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತಾಯಿತಲ್ಲಾ! ಇನ್ನುಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ನಾನು ಇದನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿಯಬಾರದು" ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿ, ಶಪಥಮಾಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಆಕಾಶದಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ಕೇಳಿಸಿತು. "ಓ ಇಂದ್ರಾ! ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ಹಸಿಯಪದಾರ್ಥದಿಂದಾಗಲಿ, ಒಣಗಿದ ಪದಾರ್ಥದಿಂದಾಗಲೀ ತನಗೆ ಮರಣವಿಲ್ಲದಂತೆ ವರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು. ವಜ್ರಾಯುಧವು ಶುಷ್ಕಪದಾರ್ಥವಾದುದರಿಂದ ಅವ

ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಉಪಾಯವನ್ನಾಲೋಚಿಸು'' ಎಂಬೀ ವಾಕ್ಯವೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವೇಂದ್ರನು, ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತನಾಗಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶುಷ್ಕವೂ, ಆರ್ದ್ರವೂ ಅಲ್ಲದ ಪದಾರ್ಥವಾವುದೆಂದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅಂತಹ ವಸ್ತುವು ನೊರೆಯೊಂದು ಹೊರತು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ನೊರೆಯನ್ನು ತಂದು, ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ನಮುಚಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಆ ದುಷ್ಟರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆದು, ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಶ್ವಾವಸು ಪರಾವಸುಗಳೆಂಬ ಗಂಧರ್ವರಿಬ್ಬರೂ ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಗಾನಮಾಡುತಿದ್ದರು. ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು. ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನರ್ತಿಸಿದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ಬಲಿ, ನಮುಚಿ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಜಯಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಅಗ್ನಿ ವಾಯು ವರುಣಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರೂ ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ, ತಮಗಿದಿರಾದ ದಾನವರನ್ನು ಕಂಡಕಂಡ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೊಡೆಯುತಿದ್ದರು. ಸಿಂಹವನ್ನು ಕಂಡ ಮೃಗಗಳಂತೆ ದಾನವಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಾನಾ ಕಡೆಗೆ ಚದರಿಹೋದುವು. ಅನೇಕ ದಾನವರು ಹತರಾದರು, ಹೀಗೆ ದಾನವಕುಲವು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾರದನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ನಾರದನು ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ''ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನೀವು ಅಮೃತಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾಯಿತು! ಇದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಕೈಗೂಡಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಭಾಗ್ಯವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುವು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆಯೂ ನೀವು ದಾನವರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ನಿಮಗಾಗಬೇಕಾದುದೇನು? ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಿ!'' ಎಂದನು. ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಮಾತನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಕೋಪವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ನಾರದನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬದುಕಿದ ಕೆಲವು ದಾನವರು, ವಜ್ರಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ

ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಬಲಿಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಸ್ತಾಚಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದರು. ಆಮೇಲೆ ದೈತ್ಯಪುರೋಹಿತನಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು, ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಮೃತಸಂಜೀವಿನೀವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ಅನೇಕ ದೈತ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನೂ ಬದುಕಿಸಿ, ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿದ್ದ ಬಲಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನನ್ನೂ ತನ್ನ ಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಮೂರ್ಛೆತಿಳಿದು ಮೇಲೆದ್ದು ಕುಳ್ಳಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದುಸ್ಸಹವಾದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ತತ್ವಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ, ಈ ಜಯಾಪಜಯಗಳೂ, ಸುಖದುಃಖಗಳೂ ಕರ್ಮಾಧೀನಗಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿದ್ದನು.

ಇದು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

{ ರುದ್ರನು ಮೋಹಿನೀರೂಪದಿಂದಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುದು. }

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಕೇಳು! ಹೀಗೆ ವಿಷ್ಣುವು ಮೋಹಿನೀರೂಪದಿಂದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ವಂಚಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದನೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವು ರುದ್ರನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರುದ್ರನು ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತನಾಗಿ, ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೋಹಿನೀರೂಪವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ, ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ವೃಷಭವಾಹನವನ್ನೇರಿ. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಣಗಳೊಡನೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಪಾರ್ವತೀಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದ ರುದ್ರನನ್ನು ಭಗವಂತನು, ಗೌರವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವನಿಗೆ ಆಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ರುದ್ರನು ಸುಖಾಸೀನನಾಗಿ ಕುಳಿತಮೇಲೆ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಗುತ್ತ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಓ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪರದೈವವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ! ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವೆ! ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಆತ್ಮವಾಗಿಯೂ, ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೀನೇ ಮೂಲಕಾರಣನಾಗಿಯೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕ

ಪ್ರಭುವಾಗಿಯೂ ಇರುವೆ! ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳೆಂಬ ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತದ ಅವಸ್ಥೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವುವು. ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮವೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರಗಳು! ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷಗಳೆರಡೂ ನಿನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದರ ವಿಕಾರಗಳಿಗೆ ನೀನು ಈಡಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಕೋಚಹೊಂದದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಆಧಾರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ನೀನು ಇಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಯೋಗಿಗಳು. ಇಹಲೋಕಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ, ಪರಲೋಕಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ ಕೋರದೆ, ಬೇರೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ, ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವರು. ಓದೇವಾ! ನೀನು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ನೀನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯು, ಸ್ಥೌಲ್ಯಾದಿಗುಣಗಳಿಲ್ಲದವನು. ದುಃಖಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಆನಂದವೇ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು. ನಿನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಯಾವವಿಧವಾದ ವಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ನೀನು ಸರ್ವಶರೀರಕನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಕಾರಣನಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ನೀನು ಬೇರೆಯಾದವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಗುಣದೋಷಗಳೊಂದೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟದುದರಿಂದ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರಪಂಚವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳು ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವುವು. ನಿನಗೆ ನೀನೇ ಪ್ರಭುವಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವರು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದಿರುವ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿಹೊಂದಿ, ಆದಿಯಲ್ಲಿದ್ದವನು ನೀನೊಬ್ಬನೇ! ಆ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನು ಈಗ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನೀನು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣನಾದುದರಿಂದ, ನಿನಗೂ, ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ನಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದರೂ, ಕಾರಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಂಗಾರವೇ ಕಾರ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರದಿಂದ ಕಾಣುವಂತೆ, ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ಜಗತ್ತಿಗೂ, ಕಾರಣರೂಪವಾದ ನಿನಗೂ ಯಾವ ಭೇದವನ್ನೂ ಎಣಿಸುವುದಕ್ಕವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಣರೂಪಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ತೋರತಕ್ಕ ನಿನಗೆ, ಈ ಪ್ರಪಂಚದೊಡನೆ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅಜ್ಞಾನದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಹಾಗಿ

ದ್ಧರೂ ಗುಣಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವು, ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷವಿಲಕ್ಷಣ ವಾದ ನಿನಗೆ ಶರೀರಮಾತ್ರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಓ ದೇವಾ! ವೇದಾಂತಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಮೀಮಾಂಸಕರು ನಿನ್ನನ್ನು ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಸಾಂಖ್ಯರು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದವನೆಂದು ಭಾವಿಸು ವರು. ಪಾಂಚರಾತ್ರರು ನಿನ್ನನ್ನು, ವಿಮಲೆ, ಉತ್ಕರ್ಷಿಣಿ, ಜ್ಞಾನ, ಕ್ರಿಯೆ, ಯೋಗ, ಪ್ರಹ್ವ, ಸತ್ಯ, ಈಶ್ವರ, ಅನುಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ನವಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವ ನನ್ನಾಗಿಯೂ, ವಿಕಾರರಹಿತನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾ ಪುರುಷನನ್ನಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವರು. ಏನಾದರೇನು? ಯಾರೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ನಾನಾಗಲಿ, ನನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಆಯುಃಪರಿಮಿತಿಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಾಗಲಿ, ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವನ್ನು ಹೊಂದ ತಕ್ಕವರು. ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಪಂಚದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ನಾವು ಯಥಾ ವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರದಿರುವಾಗ, ನಿನ್ನ ಅನಂತಗುಣಗಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಅಪ್ರ ಮೇಯಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಹೇಗೆತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆವು? ನಾವೇ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವಾಗ, ನಮಗಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ದೈತ್ಯರೂ, ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೂ ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾಮಾತ್ರವನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರೆ? ಇಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ನೀನು, ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಹಿತವನ್ನೂ, ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತ ಲೀಲಾರಸವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಆಕಾಶ ದಂತೆಯೂ, ವಾಯುವಿನಂತೆಯೂ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಒಳಗೂ, ಹೊರಗೂ ವ್ಯಾಪಿ ಸಿರುವೆ! ನೀನು ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಇದುವರೆಗೆ ಕೈಕೊಂಡ ವರಾಹಾದ್ಯವತಾರ ಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ನೋಡಿದೆನು. ಆದರೆ ಈಗ ನೀನು ದೈತ್ಯರನ್ನು ಮೋಹ ಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡ ಮೋಹಿನೀರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆಹೋಯಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಕುತೂಹಲಗೊಂಡಿರುವುದು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ರುದ್ರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಂತನು, ಭಾವಗರ್ಭವಾಗಿ ನಗುತ್ತ "ಓ ಶಂಕರಾ!

ದಾನವರು ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವರನ್ನು ಮೋಹ ಗೊಳಿಸಿ ದೇವಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿ ಆ ರೂಪವನ್ನು ಕೈ ಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಅದೇ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಆಸೆಪಟ್ಟು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ, ಕಾಮುಕರಿಗೆ ಗೌರವಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ಎಂತಹ ಜಿತೇಂ ದ್ರಿಯರಿಗೂ ಮನ್ಮಥೋದ್ರೇಕವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ರೂಪ ವನ್ನೇ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಿನಗೆ ತೋರಿಸುವೆನು ನೋಡು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ರುದ್ರನು ಪಾರ್ವತೀಸಮೇತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿಕುತೂಹಲದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡು ತ್ತಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ವಿಚಿತ್ರ ಪುಷ್ಪಪಲ್ಲವಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ವೃಕ್ಷಗಳುಳ್ಳ ಆ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ, ಅತ್ತಿತ್ತ ವಿನೋದದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಅದ್ಭುತಾಕಾರವುಳ್ಳ ಒಂದಾನೊಂದು ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಕ್ತಿಯು ರುದ್ರನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚ ರಿಸಿತು. ಆ ಸುಂದರೀಮಣಿಯು, ಲೀಲೆಯಿಂದ ಚಂಡನ್ನು ಪುಟಹಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಅದ್ಭುತಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಉಬ್ಬಿದ ನಿತಂಬದಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಬೀಳೀಕೂದಲದ ಪಟ್ಟೆಮಡಿ! ಅದರಮೇಲೆ ಝುಗಝುಗಿಸುವ ಚಿನ್ನದಡಾಬು! ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಚಂಡನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಾಗ, ದೇಹಶ್ರಮದಿಂದ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವ ನಿಟ್ಟುಸಿರು! ಆ ಉಸಿರಾಟದಿಂದ ಕುಣಿಯು ತ್ತಿರುವ ಸ್ತನಗಳು! ಆ ಸ್ತನಗಳಮೇಲೆ ಅಲುಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ ಗಳು! ಆ ಸ್ತನಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಮುರಿದುಬೀಳುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗಿದ ಸಣ್ಣನಡು! ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ನೆಲದಮೇಲೆ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಹಾಸುತ್ತಬರು ವಂತೆ ತೋರುವ ಅಂಗಾಲುಗಳು! ಅತ್ತಿತ್ತ ಪುಟಹಾರುವ ಚಂಡನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿ ಸುತ್ತಿರುವ ಚಂಚಲದೃಷ್ಟಿ! ವಿಶಾಲನೇತ್ರಗಳು! ಕುಂಡಲಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿ ಸುತ್ತಿರುವ ಕಪೋಲಗಳು! ಆ ಕಪೋಲಕ್ಕೆ ಜೀವರೇಖೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತಿರುವ ಮುಂಗುರುಳು! ಆ ಕುರುಳುಗಳಿಂದ ಅಂದವೇರಿದ ಮುಖದ ಸೊಬಗು! ಸಂಚಾರವೇಗದಿಂದ ಸಡಿಲುತ್ತಿರುವ ದುಕೂಲವನ್ನೂ, ತಲೆಕೂದಲನ್ನೂ, ತನ್ನ ಕೋಮಲವಾದ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಆಗಾಗ ಸೆಳೆದುಕಟ್ಟುವ ಸೊಬಗು! ಬಲಗೈ ಯಿಂದ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಚಂಡನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಸೊಗಸು! ಹೀಗೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಲೋಕವನ್ನೇ ಮೋಹಿಸುವಂತಿರುವ ಆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಮೈಮರೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ಚಂಡಾಡುವ

ಠೀವಿಯನ್ನೂ, ಅವಳು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಮಂದಹಾಸವನ್ನೂ, ಅವಳ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ನೋಟವನ್ನೂ ನೋಡಿ ರುದ್ರನ ಮನಸ್ಸು ಮರುಳಾಯಿತು. ಶಿವನು ಅವಳ ಅದ್ಭುತಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೋಹಿತನಾಗಿ, ಅವಳನ್ನೇ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಟ್ಟಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳೂ ಆಗಾಗ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ, ಇವನನ್ನು ನೋಡಿ ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರಾವಲೋಕನದಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮೋಹಪರವಶನಾದ ರುದ್ರನು, ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಿರುವ ಭೂತಗಣಗಳನ್ನೂ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟನು. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ತಾನು ಮರೆತನು. ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಮೀರಬಲ್ಲರು? ಆ ಮೋಹಿನಿಯು ಚೆಂಡನ್ನು ಪುಟಹಾಕುವ ನೆವದಿಂದ, ಅದನ್ನು ತಾನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರಕ್ಕೆ ಹಾರುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತುರದಿಂದೋಡಿದಳು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಳ ನಡುವಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ದುಕೂಲವು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿತು. ಅವಳ ಒಡ್ಯಾಣವು ಸಡಲಿತು. ಅವಳನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರುದ್ರನಿಗೆ, ಆಗ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಲೋಕಮೋಹಕವಾದ ರೂಪಾತಿಶಯವುಳ್ಳ ಆ ಸುಂದರೀಮಣಿಯು ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತ, ಹಿಂದೆ ಸರಿದಷ್ಟೂ, ಅವಳಮೇಲೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಮೋಹವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಬಂದಿತು. ಅವನ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿ, ಮೋಹಿನಿಯ ಮೋಹಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಪಾರ್ವತಿಯು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವಳನ್ನೂ ಅನಾದರಿಸಿ, ಆ ಮೋಹಿನಿಯನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟನು. ಹೀಗೆ ರುದ್ರನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಿನಿಯೂ ಕೂಡ, ಕಳಚಲಿದ ದುಕೂಲವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬಹಳ ಲಜ್ಜಿತಳಾದಂತೆ ಆಗಾಗ ವೃಕ್ಷಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ರುದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಗುತ್ತ, ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ರುದ್ರನೂ ಕೂಡ ಮನ್ಮಥಬಾಣದಿಂದ ಕದಲಿದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಹೆಣ್ಣಾನೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವ ಮತ್ತಗಜದಂತೆ ಆಕೆಯನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋದನು. ಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡೂ ಕಾಣದಂತೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮೋಹಿನಿಯನ್ನೇ ವೇಗದಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವಳು ಇಷ್ಟಪಡದಿದ್ದರೂ, ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಆಕೆಯ ತುರುಬನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ತೋಳುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಾಗಿ, ಅಪ್ಪಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಗಂಡಾನೆಯ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯಂತೆ ಆ ಮೋಹಿನಿಯು, ರುದ್ರನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ

ಮೇಲೆಯೂ, ಉಪಾಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಿಚ್ಚಿದ ತಲೆಯೊಡನೆ, ನಾನಾಕಡೆಗೆ ಓಡಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಆಗಲೂ ಬಿಡದೆ ರುದ್ರನು ಭಗವನ್ಮಾಯಾ ರೂಪವಾದ ಆ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವನ್ನು ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಹೋದನು. ಹೀಗೆ ರುದ್ರನು ತನಗೆ ಶತ್ರುವಾದ ಮನ್ಮಥನಿಂದ ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಂತೆ ಅದ್ಭುತ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಗೆ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಅವಳ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಅವನಿಗೆ ಕಾಮಾತುರದಿಂದ ವೀರ್ಯಸ್ಖಲನ ವಾಯಿತು. ಋತುಮತಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವ ಮದದಾನೆಯಂತೆ, ಈಶನು ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುತಿದ್ದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಅಮೋಘವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ಅವನ ರೇತಸ್ಸು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ರವಿಸಿಬಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ರುದ್ರನ ವೀರ್ಯವು ಯಾವಯಾವ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ರವಿಸಿತೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಿಗಳಾಗಿಯೂ ಏರ್ಪಟ್ಟವು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ರುದ್ರನ ವೀರ್ಯಬಿಂದುಗಳು ಯಾವ ಯಾವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾವಯಾವ ಉಪವನಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುವೋ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ರುದ್ರಸಾನ್ನಿಧ್ಯವುಳ್ಳ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಈಗಲೂ ಅನೇಕಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ, ಅವನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸು ತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗೆ ತನಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಖಲನವಾದೊಡನೆ ರುದ್ರನು, ತಾನು ಭಗ ವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತನಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಾಚಿಕೆ ಪಡುತ್ತ, ಆ ಮೋಹವನ್ನಡಗಿಸಿ ಶಾಂತಮನಸ್ಕನಾದನು. ಜಗತ್ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯು ಎಂತಹದೆಂಬುದು ರುದ್ರನಿಗೆ ಆಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಎಂದಿಗೂ ಕಂಡುಕೇಳಿಲ್ಲದ ಆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವು, ಅಪ್ರಮೇಯಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿದು, ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆಗ ಭಗವಂತನು, ತಾನು ಧರಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪುರುಷರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ರುದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಓ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠಾ! ನೀನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನು. ಯಾವ ವಿಕಾರಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗದವನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮಾಯೆಯು ಎಂತವರಿಗೂ ದುಸ್ತರವಾದು ದರಿಂದ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಿತನಾದೆ! ಆದರೇನು? ದೈವವಶದಿಂದ ನೀನು ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ನಿನ್ನಂತೆ ಹೀಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಾರರು. ಇಂದ್ರಿಯಚಾಂಚಲ್ಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮಾಯೆಯು

ನಾನಾವಿಧವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವುದು. ನಿನ್ನ ದೃಢ ಬುದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿದೆನು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ನನ್ನ ಮಾಯೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಕಟ್ಟಿಹಾಕದಿರಲಿ! ಕಾಲಶರೀರಕನಾದ ನನಗೆ, ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ ವಾಗಿರುವ ಆ ಮಾಯೆಯು ನಿನ್ನನ್ನುಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸದಿರಲಿ" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಮೇಲೆ, ರುದ್ರನು ಅವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಪಾರ್ವತೀಸಮೇತನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಮಥಗಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ನಡುವೆ ಪಾರ್ವತೀಸಮೇತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ, ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವಹಾಗೆಯೇ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು "ಎಲೆ ದೇವಿ! ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಮಾಯಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಸಮಸ್ತವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ನಾನೇ ಆ ಮಾಯೆಗೆ ಮರುಳಾದೆನು. ಇನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರ ಮಾತೇನು? ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನರಾದ ದಾನವ ರಾಗಲಿ, ಇತರ ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ, ಆ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಹೇಗೆತಾನೇ ಅತಿಕ್ರಮಿಸ ಬಲ್ಲರು. ಎಲೆ ಸುಂದರಿ! ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳವರೆಗೆತಪಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿದ್ದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಾಗ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದ ಪರವಸ್ತುವಾವುದು" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಆಗ ನಾನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುತಿದ್ದ ಪರಮಪುರುಷನ ಮಾಯೆಯೇ ಇದೆಂದು ತಿಳಿ! ಯಾವನನ್ನು ಕಾಲವೂಕೂಡ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೋ, ಯಾವನು ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲವನೋ ಆ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನೇ, ನಾನು ಈಗಲೂ ನಾಳೆಯೂ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಿರುವೆನು" ಎಂದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಸಾಕ್ಷಾದ್ರುದ್ರನೇ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಸಮುದ್ರಮಥನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮರೂಪ ವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದ ಆ ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಈ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿದರೂ, ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದರೂ, ಅವರವರ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಪ್ಪದೆ ಕೈಗೂಡಿಬರುವುವು. ಈ ಪುಣ್ಯಕಥೆಯನ್ನು

ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿತಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೀಗುವುವು. ಹೀಗೆ ದೈತ್ಯರನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ನಂಬಿಬಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ರಿತರ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಭಗವಂತ ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಆರನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಿಂದಾಚೆಗೆ ನಡೆದ ಇತರ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಚರಿತ್ರವು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಏಳನೆಯ ಮನ್ವಂತರವು. ಇದಕ್ಕೆ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರವೆಂದು ಹೆಸರು. ವಿವಸ್ವಂತನ ಮಗನಾದ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವನೆಂಬುವನೇ ಈಗಿನ ಮನುವು. ಅವನಿಗೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು, ನಭಗ, ಧೃಷ್ಟ, ಶರ್ಯಾತಿ, ನರಿಷ್ಯಂತ, ನಾಭಾಗ, ದಿಷ್ಟ, ಕರೂಷಕ, ಗೃಷಧ್ರ, ವಸುಮತರೆಂದು ಹತ್ತುಮಂದಿ ಕುಮಾರರು! ಈ ಏಳನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ, ಕಶ್ಯಪ, ಅತ್ರಿ, ವಸಿಷ್ಠ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಗೌತಮ, ಜಮದಗ್ನಿ, ಭರದ್ವಾಜರೆಂಬುವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. ಆದಿತ್ಯ, ವಸು, ವಿಶ್ವೇದೇವರೆಂಬವರು ದೇವಗಣಗಳು. ಪುರಂದರನೇ ಈಗಿನ ಇಂದ್ರನು. ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ಭಗವಂತನು ವಾಮನನೆಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಅದಿತಿಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಇದುವರೆಗೆ ಏಳು ಮನ್ವಂತರಗಳ ಚರಿತ್ರವನ್ನೂ, ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಮನ್ವಂತರಗಳನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಭಗವದವತಾರಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ಛಾಯೆ, ಮತ್ತು ಸಂಜ್ಞೆಯೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರುಂಟೆಂದೂ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಕುಮಾರಿಯರೆಂದೂ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿರುವೆನಷ್ಟೆ? ಆ ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ಬಡಬೆಯೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಪತ್ನಿಯಿದ್ದುದಾಗಿ ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಆ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಗೆ, ಯಮನೆಂದೂ, ಯಮುನೆಯೆಂದೂ, ಶ್ರಾದ್ಧದೇವನೆಂದೂ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಛಾಯಾದೇವಿಗೆ ತಪತಿಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯು ಹುಟ್ಟಿ, ಸಂವರಣನೆಂಬವನನ್ನು ವರಿಸಿದಳು. ಈ ಛಾಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿಯೇ, ಸಾವರ್ಣಿ

ಯೆಂದೂ, ಶನೈಶ್ಚರನೆಂದೂ ಬೇರೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಾದರು. ಬಡ ಬಾಡೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಕುಮಾರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಮುಂದಿನ ಎಂಟನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಈ ಸಾವರ್ಣಿಯೆಂಬ ವನೇ ಮನುವಾಗುವನು. ನಿರ್ಮೋಹ, ವಿರಜಸ್ಕ ಮೊದಲಾದವರು ಇವನ ಪುತ್ರರು. ಸುತಪಸ್ಸಾದಿಗಳು ಆಗಿನ ದೇವಗಣಗಳು. ವಿರೋಚನಪುತ್ರನಾದ ಬಲಿಯು ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಈ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು, ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ದೇವರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾಚಕವಾಗಿ ಬಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮೂರಡಿಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು ವನು. ಮೊದಲು ವಿಷ್ಣುವು ಇವನನ್ನು ತನ್ನ ಪಾದದಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿ ನಿರ್ಬಂಧ ದಲ್ಲಿಟ್ಟರೂ, ಕೊನೆಗೆ ಇವನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿ ಪತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಸುರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಅವನು ಇಂದ್ರ ನಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವನು. ಆ ಎಂಟನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಗಾಲವ, ದೀಪ್ತಿಮಂತ, ಪರಶುರಾಮ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ, ಕೃಪಾಚಾರ್ಯ, ಋಷ್ಯಶೃಂಗ ರೆಂಬವರೂ, ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ, ತಮ್ಮ ಯೋಗಬಲ ದಿಂದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗ ಳಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿರುವರು. ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ದೇವಗುಹ್ಯನೆಂಬ ವನಿಗೆ ಸರಸ್ವತಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂಬ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುರಂದರನ ವಶವಾಗಿದ್ದ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಬಲಿಗೆ ಕೊಡಿಸುವನು.

ದಕ್ಷಸಾವರ್ಣಿಯೆಂಬವನು ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಮನುವು. ಅವನು ವರುಣಪುತ್ರನು. ಧೃತಕೇತು, ದೀಪ್ತಕೇತು, ಮೊದಲಾದವರು ಮನುಪುತ್ರರು. ಧಾತೃ, ಮರೀಚಿ, ಗರ್ಗ, ಮೊದಲಾದವರು ದೇವಗಣಗಳು. ಶ್ರುತನೆಂಬವನು ಇಂದ್ರ ನಾಗುವನು. ದೀಪ್ತಿಮಂತ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗುವರು. ಆ ಮನ್ವಂತರ ದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು, ಆಯುಷ್ಮಂತನೆಂಬವನಿಗೆ, ಅಂಬುಧಾರೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಋಷಭನೆಂಬ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ನಿರಪಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಇಂದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿರಿಸುವನು.

ಹತ್ತನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಉಪಶ್ಲೋಕನ ಮಗನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸಾವರ್ಣಿ ಯೆಂಬವನು ಮನುವಾಗುವನು. ಭೂರಿಷೇಣ ಮೊದಲಾದವರು ಮನುಪುತ್ರರು. ಹವಿಷ್ಮಂತ, ಸುಕೃತಿ, ಸತ್ಯ, ಜಟಾಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿ

ಗಳು. ಸುವಾಸನ, ವಿಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವರು ದೇವಗಣಗಳು. ಶಂಭುವೆಂಬವನು ಇಂದ್ರನಾಗುವನು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ವಿರಜಿತ್ತೆಂಬವನಿಗೆ ವಿಷೂಚಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜಾಂಶದಿಂದವತರಿಸಿ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗುವನು.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಾವರ್ಣಿಯೆಂಬವನು ಮನುವಾಗುವನು. ಸತ್ಯಧರ್ಮ, ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಮನುಪುತ್ರರಾಗುವರು. ವಿಹಂಗಮ, ಕಾಮಗಮ, ನಿರ್ವಾಣ, ರುಚಿ ಮೊದಲಾದವರು ದೇವಗಣಗಳು. ಧ್ರುವನೆಂಬುವನು ಇಂದ್ರನಾಗಿ ಆ ದೇವಗಣಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವನು. ಅರುಣ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಆರ್ಯಕನೆಂಬವನಿಗೆ ವೈಧೃತಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸೇನನೆಂಬ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಸುಖದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವನು.

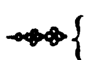
ರುದ್ರಸಾವರ್ಣಿಯೆಂಬವನು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮನುವು. ದೇವವಂತ, ಉಪವಂತ, ದೇವಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮೊದಲಾದವರು ಆಗಿನ ಮನುಪುತ್ರರು, ಋತುಧಾಮನೆಂಬವನು ಇಂದ್ರನಾಗುವನು. ಹರಿತಾದಿಗಳು ದೇವಗಣಗಳು. ತಪೋಮೂರ್ತಿ, ಆಗ್ನೀಧ್ರ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಸತ್ಯಸಹನೆಂಬವನಿಗೆ ಸೂನೃತೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಧಾಮನೆಂಬ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ, ಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು.

ದೇವಸಾವರ್ಣಿಯೆಂಬವನು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಮನುವು. ಚಿತ್ರಸೇನ ವಿಚಿತ್ರ, ಮೊದಲಾದವರು ಮನುಪುತ್ರರು. ಸುಕರ್ಮ, ಸುತ್ರಾಮ, ಮೊದಲಾದವರು ಆಗಿನ ದೇವತೆಗಳು. ದಿವಸ್ಪತಿಯೆಂಬವನು ಆಗಿನ ಇಂದ್ರನಾಗುವನು. ನಿರ್ಮೋಕ, ತತ್ವದರ್ಶ, ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ದೇವಹೋತ್ರನೆಂಬವನಿಗೆ ಬೃಹತಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಯೋಗೀಶ್ವರನೆಂಬ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗುವನು.

ಇಂದ್ರಸಾವರ್ಣಿಯೆಂಬವನು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಮನುವು, ಉರು, ಗಂಭೀರ, ವಸು, ಮೊದಲಾದವರು ಮನುಪುತ್ರರು. ಪವಿತ್ರರೂ, ಚಾಕ್ಷುಷರೂ ಆಗಿನ ದೇವಗಣಗಳು. ಶುಚಿಯೆಂಬವನು ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ವಹಿಸುವನು. ಅಗ್ನಿ, ಬಾಹು, ಶುಚಿ, ಶುಕ್ರ, ಮಾಗಧ ಮೊದಲಾದವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಸತ್ರಾಯಣನ ಪತ್ನಿಯಾದ ವಿತಾನೆಯಲ್ಲಿ, ಬೃಹದ್ಭಾನುವೆಂಬ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಬಲಪಡಿಸುವನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ!

ನಿನಗೆ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳನ್ನೂ, ಅದರ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದೆನು. ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿಗಳೆಂಬ ಯುಗಗಳೂ, ಸಹಸ್ರಾವರ್ತಿ ತಿರುಗಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳೂ ಕಳೆಯುವುವು. ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳೂ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಪೂರ್ಣವಾದಾಗ, ದೈನಂದಿನಪ್ರಳಯವಾಗುವುದು.

ಇದು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

 ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಮನು ಮೊದಲಾದವರು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳು.

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ತಿರುಗಿ ಶುಕನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಮುನೀಂದ್ರಾ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಮನುಗಳೂ, ಮನುಪುತ್ರರೂ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳೇನು? ಅವರನ್ನು ಆಯಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವರಾರು? ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕಮಹರ್ಷಿಯು “ರಾಜಾ! ಕೇಳು! ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರದ ಮನುಗಳೂ, ಮನುಪುತ್ರರೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಇಂದ್ರನೂ, ದೇವಗಣಗಳೂ, ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿದ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿ, ಲೋಕರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವರು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಒಂದೊಂದು ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೂ, ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಅಧ್ಯಯನವಮಾಡತಕ್ಕವರಿಲ್ಲದೆ, ವೇದಗಳೂ ವೇದೋಕ್ತಧರ್ಮಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತ ಬರುವುವು. ಆಗ ಕೆಲವು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ವೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸುವರು. ಇವರೇ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೆನಿಸುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಾ ಕಾಲದ ಮನುಗಳೂ ಕೂಡ, ಭಗವಂತನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ, ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೇದಗಳಿಗೂ, ವೇದೋಕ್ತಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಲೋಪವು ಬಾರದಂತೆ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಆಯಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸುತ್ತ, ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವರು. ಹೀಗೆ ಮನುಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು

ಆಯಾಕಾಲದ ಮನುಪುತ್ರರು, ಆ ಮನ್ವಂತರವು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವರು. ಆಯಾಕಾಲದ ದೇವಗಣಗಳು, ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳನ್ನು, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೊಡನೆಯೂ, ಯಜ್ಞಭೋಕ್ತೃಗಳಾದ ಋಷಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ ಭುಜಿಸುವರು. ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರದ ಇಂದ್ರಪದವಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರು, ಭಗವಂತನಿಂದ ತಮಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಲೋಕವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವರು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವೂಕೂಡ, ಆಯಾಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿಜಾಂಶದಿಂದವತರಿಸಿ, ಆಯಾ ಮನುಗಳಿಗೂ, ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಲೋಕಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವನು. ಮತ್ತು ಆ ಭಗವಂತನೇ ಋಷಿರೂಪದಿಂದ ಯುಗಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸುವನು. ಮರೀಚ್ಯಾದಿರೂಪದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವನು. ರಾಜರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ದುಷ್ಟರನ್ನಡಗಿಸುವನು. ಕೊನೆಗೆ ಕಾಲರೂಪದಿಂದ ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತನ್ನೂ ಲಯಹೊಂದಿಸುವನು. ಈ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಗುಣಭೇದವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗವುಳ್ಳ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ, ಆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ, ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಭೇದಗಳನ್ನಾರೋಪಿಸತಕ್ಕ ಪ್ರಾಕೃತಜನರಿಗೆ, ತಾನು ಕೇವಲಶಾಸ್ತ್ರಗಮ್ಯನಾಗಿರುವನೇ ಹೊರತು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದೇ ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರವರು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳು! ಕಲ್ಪಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದ ಪಂಡಿತರು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕುಮನ್ವಂತರಕಾಲವನ್ನೇ ದೈನಂದಿನಕಲ್ಪವೆಂದು ಹೇಳುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ವಾಮನಾವತಾರ ವೃತ್ತಾಂತವು.

{ ಬಲಿಯು ದೇವತೆಗಳನ್ನೋಡಿಸಿ, ಸ್ವರ್ಗರಾಜ್ಯವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದುದು. }

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು, ತಿರುಗಿ ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಾದರೋ ಅವಾಪ್ತಸಮಸ್ತಕಾಮನು. ಆದುದರಿಂದ, ಅವನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ವಸ್ತುವೊಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ತಾನೇ ಪ್ರಭುವಾಗಿರುವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ಅವನು ತಿರುಕನಂತೆ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರಡಿಯ ನೆಲವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದುದೇಕೆ? ಅದನ್ನು ಪಡೆದಮೇಲೆಯೂ ಧಾರ್ಮಿಕಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಮತ್ತು ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಆ ಬಲಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಈ ವಿಚಾರವು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿರುವುದು. ಇದರ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕುತೂಹಲಪಡುತ್ತಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕಮುನಿಯು "ರಾಜೇಂದ್ರಾ ಕೇಳು! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಲಿಯು, ಇಂದ್ರನಿಂದ ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ನೀಗಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಶುಕ್ರಾದಿಗಳ ದಯೆಯಿಂದ ಪುನಃ ಬದುಕಿ ಬಂದನು. ಉದಾರಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಆ ಬಲಿಯು, ತನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಕ್ಕೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿ, ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ, ಅವರಿಗೆ ಬೇಕುಬೇಕಾದಷ್ಟು ಧನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತಿದ್ದನು. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನೇ ಮೊದಲಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಇವನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅವನಿಗೆ ವೇದೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಮಹಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ವಿಶ್ವಜಿತ್ತೆಂಬ ಒಂದಾನೊಂದು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾದ ಅಗ್ನಿಯು, ಆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಒಂದು ದಿವ್ಯರಥವನ್ನೂ ಇಂದ್ರನ ಕುದುರೆಗೆ ಸಮಾನಗಳಾದ ಕೆಲವು ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಸಿಂಹಧ್ವಜವನ್ನೂ, ಚಿನ್ನದ ಕಟ್ಟುಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಮಹಾಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, ಅಕ್ಷಯಬಾಣವುಳ್ಳ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನೂ, ದಿವ್ಯಕವಚವನ್ನೂ, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಆ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಅವನ ಅಜ್ಜನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬಾಡದಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಮಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ತಂದು

ಕೊಟ್ಟನು. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಒಂದು ಶಂಖವನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಬಲಿಯು ಹೀಗೆ ಶುಕ್ರಾದಿಗಳ ದಯೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಯುದ್ಧಪರಿಕರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ಗುರುಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಕೊಟ್ಟ ಪದ್ಮಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿದೇವನು ಕೊಟ್ಟ ಯುದ್ಧಕವಚನ್ನೂ ಧರಿಸಿದನು. ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಖಡ್ಗಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಕೇಯೂರ ಕುಂಡಲಾದ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣಭೂಷಿತನಾದ ಬಲಿಯು ದಾವಾಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ, ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಒಡನೆಯೇ ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಬಲಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿಯೂ, ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಆಕಾಶವನ್ನೂ, ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಕುಡಿದುಬಿಡುವಂತೆ ರೌದ್ರವೇಷವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅನೇಕ ದೈತ್ಯಸೇನಾಪತಿಗಳು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೊರಟರು. ೫ ಹೀಗೆ ದಾನವಶ್ರೇಷ್ಠರೆಲ್ಲರೂ, ಭೂವ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನೇ ಕದಲಿಸುವಂತೆ, ಸೇನಾಸಮೇತರಾಗಿ ಹೊರಟು, ಸಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಪುರೋದ್ಯಾನವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅದರ ಸೊಬಗನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಪಕ್ಷಿಮಿಥುನಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಭ್ರಮರಝೇಂಕಾರಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಚಿಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ವಿಚಿತ್ರವೃಕ್ಷಗಳು! ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಮನೋಹರವಾದ ನಂದನವನವೆಂಬ ಆ ಪುರೋದ್ಯಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಆ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನಿರ್ಮಲಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಪದ್ಮಸರೋವರಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಆ ಒಂದೊಂದು ಕೊಳದಲ್ಲಿಯೂ ಹಂಸಸಾರಸ ಚಕ್ರವಾಕಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಜಲಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಧುರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುವು. ದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಅಲ್ಲಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಜಲಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವರು. ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದ ಹೊರಟ ಗಂಗಾನದಿಯೇ, ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಕಂದಕದಂತೆ ಆ ಉದ್ಯಾನದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ಕಂದಕದಿಂದಾಚೆಗೆ, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಕೋಟೆಯು ಸುತ್ತಲೂ ಬಳಸಿರುವುದು. ಆ ಕೋಟೆಯಮೇಲೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಶತಘ್ನಿ, (ಫರಂಗಿ) ಗಳಿಂದ

ಕೂಡಿದ ಅಟ್ಟಳೆಗಳು ನೋಡಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಶತ್ರುಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಶಿಲ್ಪಚಾತುರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಪುರದ್ವಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುವರ್ಣಕವಾಟಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಪುರಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಝಗಝಗಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಅಲ್ಲಿನ ಬೀದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅತಿವಿಶಾಲಗಳಾಗಿ, ಜನಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಸಭಾಭವನಗಳೂ, ಅಂಗಳಗಳೂ, ಉಪಮಾರ್ಗಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿರುವುವು. ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಚತುಷ್ಪಥಗಳೆಲ್ಲವೂ, ವಜ್ರ, ಹವಳ, ಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟು, ಅನೇಕವೇದಿಕೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ದೇವವಿಮಾನಗಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿತ್ಯಯೌವನವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ರೂಪಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಶೋಭಿಸುವರು. ಅವರು ಶುದ್ಧವಾದ ದುಕೂಲವನ್ನುಟ್ಟು, ಶ್ಯಾಮಲವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ, ಜ್ವಾಲೆಯೊಡಗೂಡಿದ ಅಗ್ನಿಗಳಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯಿಂದಲೂ, ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಡಿದ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯ ಪರಿಮಳವೂ, ಅವರು ತಲೆಗೆ ಹಾಕಿದ ಅಗರುಧೂಪದ ವಾಸನೆಯೂ ಗವಾಕ್ಷದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಟು ಅಲ್ಲಿನ ಬೀದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಗಂಧವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ದುಕೂಲದಿಂದ ನಡೆಮಡಿಯನ್ನು ಹಾಸಿದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಮುತ್ತಿನ ಮೇಲುಕಟ್ಟುಗಳೂ, ರತ್ನಖಚಿತಗಳಾದ ವಿಚಿತ್ರಧ್ವಜಗಳೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ನವಿಲುಗಳು ಕೇಕಾಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುವು. ಪಾರಿವಾಳಗಳು ಮಧುರಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗುವುವು. ಭ್ರಮರಗಳು ಝೇಂಕರಿಸುವುವು. ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಂಗಳಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು ! ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೃದಂಗ, ಶಂಖ, ದುಂದುಭಿ, ವೀಣೆ, ಕೊಳಲು, ಮುಂತಾದ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುವು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರು ನಾಟ್ಯವಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಗಂಧರ್ವರು ತಾಳಲಯಗಳೊಡನೆ ಮಧುರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ, ಆ ಪಟ್ಟಣವು ಗಾನದೇವತೆಗೆ ನಿತ್ಯನಿವಾಸವೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುವುದು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ ! ದುರಾತ್ಮರಾಗಲಿ, ಮೂರ್ಖರಾಗಲಿ, ಅಹಂಕಾರಿಗಳಾಗಲಿ, ವಂಚಕ

ರಾಗಲಿ, ಅಧರ್ಮಪರರಾಗಲಿ, ಭೂತದ್ರೋಹಿಗಳಾಗಲಿ, ಕಾಮುಕರಾಗಲಿ, ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡಲಾರರು. ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ತೊರೆದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬಲ್ಲರು. ಇಂತಹ ಪುರದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತೊಡನೆ ಬಲಿಯು, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತನಗೆ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು ಕೊಟ್ಟ ಶಂಖವನ್ನು ಧ್ವನಿಮಾಡಿದನು. ಈ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಇದು ಬಲಿಯ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ದೇವಗಣಗಳೊಡನೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು. ಓ ಗುರುವರ್ಯಾ! ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾದ ಬಲಿಯು, ತಿರುಗಿ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು. ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಎಂತವರಿಗೂ ದುಸ್ಸಹವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಈಗ ಆ ಬಲಿಯನ್ನು ಎಂತವರೂ, ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದಲೂ ಜಯಿಸಲಾರರೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬಹುದು. ಈಗ ಬಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಒಂದೇ ತುತ್ತಾಗಿ ನುಂಗಿಬಿಡುವವನಂತೆಯೂ, ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಸಮಾನವಾದ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು ದಹಿಸಿಬಿಡುವವನಂತೆಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿರುವನು. ಆಹಾ! ಈ ವಿಧವಾದ ಉತ್ಸಾಹವೂ, ದೇಹಬಲವೂ, ಇಂದ್ರಿಯಬಲವೂ, ಪರಾಕ್ರಮವೂ ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಲಭಿಸಿತೋ ಕಾಣೆನು! ಇದರ ಕಾರಣವನ್ನು ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಾ?" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು "ದೇವೇಂದ್ರಾ! ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು! ನಿನಗೂ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಶುಕ್ರಾದಿಗಳು, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಆ ಬಲಿಗೆ ಈ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವರು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಬ್ಬನು ಹೊರತು, ನೀನಾಗಲಿ, ನಿನ್ನಂತಿರುವ ಬೇರೆಯವರಾಗಲಿ, ಈಗ ಆ ಬಲಿಯನ್ನಿದಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತರಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷಣವೇ ನೀನು, ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತ ದೇವಗಣಗಳೊಡನೆ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುವಾದ ಬಲಿಯು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಈ ವಿಧವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪಡೆದುಬಂದಿರುವನು. ಈ ಪರಾಕ್ರಮದ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಅವನು, ಮುಂದೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಅವಮಾನಪಡಿಸದಿರಲಾರನು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ವೀರ್ಯವು ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಆ ಕಾಲವು ಬರುವವರೆಗೆ ನೀವು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು" ಎಂದನು. ಕಾರ್ಯಜ್ಞನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು, ತನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದ

ಈ ಹಿತವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾಗಿ, ಸ್ಥಳಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಇದರಿಂದ ಬಲಿಯು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ, ಲೋಕತ್ರಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಲಿಗೆ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಶಿಷ್ಯವತ್ಸಲರಾದ ಶುಕ್ರಾದಿಗಳು, ಅವನಿಂದ ನೂರಾವರ್ತಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಈ ಶತಾಶ್ವಮೇಧಗಳಿಂದುಟಾದ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಲಿಯು, ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಮೂರುಲೋಕಕ್ಕೂ ಹರಡಿ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತಿದ್ದನು. ದೃಢಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಆ ಬಲಿಯು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಧನ್ಯನೆಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದನು.

ಇದು ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಂದ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅದಿತಿಯು ದುಃಖಿತಳಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು. ಭಗವಂತನು ಅವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಮನರೂಪದಿಂದ ಬೆಳೆದುದು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ ಕೇಳು! ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಓಡಿ ಹೋದುದನ್ನೂ, ದೈತ್ಯರು ಸ್ವರ್ಗರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿಯು, ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳಂತೆ ದುಃಖಿಸುತಿದ್ದಳು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಕಶ್ಯಪನು, ತಾನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಡೆಸುತಿದ್ದ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅದಿತಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ಆಶ್ರಮ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಉತ್ಸಾಹವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲದೆ, ಕಾಂತಿಗುಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅದಿತಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದೆ ದೀನಮುಖಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಪತಿಯು ಬಂದೊಡನೆ ಅವಳು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಉಚಿತಾಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಸುಖಾಸೀನನಾದ ಕಶ್ಯಪನು ಅದಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಪ್ರಿಯೆ? ಇದೇನು? ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಕಂದಿರುವು

ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಾಗಲಿ, ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಲಿ, ಮೃತ್ಯುವಶರಾದ ಇತರ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಅಮಂಗಳವೇನೂ ಸಂಭವಿಸಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಎಲೆಗೃಹಸ್ಥೆ! ಗೃಹಧರ್ಮದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವಿಮುಖರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಸ್ವಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಆ ಯೋಗಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವರು. ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ಅಂತಹ ಗೃಹಸ್ಥರ ಗೃಹಧರ್ಮಗಳಿಗೇನೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ, ಕುಟುಂಬಾಸಕ್ತೆಯಾದ ನಿನ್ನಿಂದ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಡದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋದರೇನು? ಯಾವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಗಳು ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಡದೆ, ಸ್ವಲ್ಪನೀರನ್ನಾದರೂ ಕುಡಿಯದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವರೋ ಆ ಮನೆಯು ಕಾಡುನರಿಗಳಿಗೆ ನಿವಾಸಭೂತವಾದ ಗುಹೆಗೆ ಸಮಾನವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಎಲೆ ದೇವಿ! ನಾನು ನಮ್ಮ ಗೃಹಾಗ್ನಿಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿರಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ನನ್ನ ವಿಯೋಗದುಃಖದಿಂದ ನೀನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆ ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ಹವಿರ್ಭಾಗದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮರೆತೆಯೇನು? ಹಾಗೆ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದೇನೋ! ಬಹಳ ಶೋಚನೀಯ ಸಂಗತಿಯೇ! ಆ ಅಗ್ನಿಗಳೇ ನಮಗೆ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟವನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕವುಗಳು! ಆ ಅಗ್ನಿಪೂಜೆಯಿಂದಲೇ ಗೃಹಸ್ಥರು ಸದ್ಗತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲವೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ, ಸಕಲದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮುಖವೆನಿಸಿರುವುವು. ಅಂತಹ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸದೆ ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಬಹಳ ದೋಷವುಂಟು. ಆ ವಿಧವಾದ ಲೋಪವೇನೂ ನಡೆದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ನಿನ್ನ ಮುಖಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ವ್ಯಾಕುಲವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಇದರ ಕಾರಣವೇನು? ಹೇಳು! ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಅದಿತಿಯು ನಾಥಾ! ಇದುವರೆಗೆ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೇನೂ ಹಾನಿಯಿಲ್ಲ! ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಭಂಗವಿಲ್ಲ! ಇತರ ಜನರ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೂ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಗೃಹಾಶ್ರಮವೂ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿರುವುದು. ನಾನು ನಿನ್ನ ವಿಯೋಗದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುವುದೇನೋ ವಾಸ್ತವವು! ಆದರೇನು? ಅನವರತವೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಲೇ, ನಾನು ಅಗ್ನಿಪೂಜೆಯನ್ನೂ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಅತಿಥಿಗಳನ್ನೂ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಭೃತ್ಯರನ್ನಾಗಲಿ, ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅನಾದರಿಸಿದವಳಲ್ಲ.

ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಾನುಗ್ರಹದಿಂದುಂಟಾದುದೇ ಹೊರತು. ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಓ ನಾಥಾ! ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನಿನಗೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆತಾನೇ ಧರ್ಮಲೋಪಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವುಂಟು? ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುವು. ಓ ಮರೀಚಿನಂದನಾ! ಸತ್ವಪ್ರಧಾನರಾದ ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ, ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನರಾದ ದೈತ್ಯರಾಗಲಿ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟಿ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ಸಮವಾಗಿ ಪುತ್ರಪ್ರೇಮವಿರಬೇಕಾದುದೇನೋ ಸಹಜವು! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಬಂದವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕಾದುದು ಪ್ರಭುವಿನ ಕೃತ್ಯವು. ನೀನು ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಲ್ಲವೇ! ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತೆಯಾದ ನನಗೆ ನೀನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಸವತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ದೈತ್ಯರು, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡುದರಿಂದ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ನೆಳಲಿಲ್ಲದೆ, ದೇಶಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಓಡಿಹೋಗಿರುವರು. ಆ ದೈತ್ಯರು ನನ್ನನ್ನೂ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿರುವರು. ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದುದು ಮೊದಲು ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಯಾವ ದುಃಖವನ್ನೂ ಕಂಡವಳಲ್ಲ. ಈಗ ದುಃಖಿತೆಯಾದ ನನ್ನನ್ನೂ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಓ ನಾಥಾ! ನಮ್ಮ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ, ನಮ್ಮ ಯಶಸ್ಸೂ, ನಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತೂ! ನಮ್ಮ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವೂ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ದೈತ್ಯರ ವಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಹೋದುವು. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿರುಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಾಲೋಚಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು" ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಶ್ಯಪನು ಮಂದಹಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಸಾಧ್ವಿ! ನೀನು ಪುತ್ರಮೋಹದಿಂದ ಹೀಗೆ ಕೊರಗಬಹುದೇ? ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯು. ಆ ಮಾಯೆಯನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆಹಾ! ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವಿದು? ಪಂಚಭೂತಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಈ ದೇಹವೆಲ್ಲಿ? ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆತ್ಮವೆಲ್ಲಿ? ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇನು? ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳು ಮುಂತಾದ ಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದುವು? ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು ಮಕ್ಕಳು? ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಂಬಂಧವಾವುದು? ನಾವು ಬಂಧುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಸಂಬಂಧವೆಲ್ಲವೂ ದೇಹಮೂಲಕ

ವಾದುದೆ? ಆತ್ಮಮೂಲಕವಾದುದೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿನೋಡು! ಈ ತಾಯಿಮಕ್ಕಳೆಂಬ ಸಂಬಂಧವೆಲ್ಲವೂ ಶರೀರಮೂಲಕವಾದುದೇ ಹೊರತು ಆತ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಯಾವ ಅನ್ಯೋನ್ಯಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ದೇಹವೆಂಬುದು ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದೇರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿ ಕ್ಷಯಗಳೆಂಬ ವಿಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ವುಂಟು. ಅದು ನಿತ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ದೇಹವೇ ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಸಂಬಂಧವು ಅನಿತ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಹೀಗೆ ದೇಹದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಪುತ್ರಮಿತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹವನ್ನಿಟ್ಟು, ನೀನು ಅವರಿಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬಹುದೆ? ಇದು ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮದಿಂದುಂಟಾದ ಅಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೆ ದೇವಿ! ನೀನು ಮಕ್ಕಳೆಂಬ ಮೋಹದಿಂದ ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸಬಾರದು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಕಶ್ಯಪನು ತತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿಯೂ, ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ತಿರುಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ದೇವಿ! ನೀನು ಹೇಗಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹಟವಾದವುಳ್ಳವಳಾದರೆ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನಾರಾಧಿಸು. ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕವನು. ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನೇ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತೋಪದೇಶಕನು. ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಅತನೇ ಪ್ರಭುವು. ದೀನದಯಾಳುವಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೀನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾರಾಧಿಸಿದರೆ, ಅವನು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಕೈಗೂಡಿಸುವನು. ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನದಂತೆ ಅವನ ಸೇವೆಯು ಎಂದಿಗೂ ವಿಫಲವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಅದಿಪತಿಯು "ನಾಥಾ! ಯಾವ ಕ್ರಮದಿಂದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಾಸನಮಾಡಬೇಕು? ಯಾವ ನಿಯಮದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪವಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನೀಡೇರಿಸುವನು! ಈಗ ನಾನೂ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೂ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಭಗವಂತನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಸನಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೀನೇ ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕು" ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕಾ ಕಶ್ಯಪನು "ಎಲೆ ದೇವಿ! ಹಿಂದೆ ನಾನು ಸಂತಾನಾರ್ಥಿಯಾಗಿ, ನನ್ನ ಜನಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸತಕ್ಕ ವ್ರತವಾವುದೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ನನಗೆ ಆ ಕ್ರಮವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನು. ಅದ

ರಿಂದ ತಪ್ಪದೆ ಆ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. ಆ ವ್ರತವನ್ನೇ ಈಗ ನಿನಗೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪ್ರಥಮಾತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಆ ವ್ರತವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ಹನ್ನೆರಡುದಿನಗಳವರೆಗೆ ನಿಯಮದಿಂದ ನಡೆಸಬೇಕು. ನೀನು ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೊಲಿಸಬಹುದು. ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಚಂದ್ರಕಳೆಯೊಡಗೂಡಿದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಲಭಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾತ್ರಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡುಹಂದಿಗಳು ತೋಡಿ ತೆಗೆದಿರುವ ಮಣ್ಣನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿತಂದು ಪುಣ್ಯನದಿಗೆ ಹೋಗಿ "ಎಲೆ ಭೂದೇವಿ! ಮಹಾಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಆದಿವರಾಹಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಪಾತಾಳದಿಂದುದ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ನನ್ನ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸು" ಎಂಬೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಆ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಮೇಲೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ಶುದ್ಧವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದಲಂಕರಿಸಿಟ್ಟು, ಭೂಮಿ, ಸೂರ್ಯ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ಗುರು, ಇವೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆ ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ "ಓಂನಮೋಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ" ಎಂಬೀ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು "ಓ ವಾಸುದೇವಾ! ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ಮಹಾಪುರುಷನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ನಿವಾಸಭೂತನಾಗಿ, ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ದೇವಾ! ನೀನು ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಅಣುಸ್ವರೂಪನಾದ ಜೀವನಲ್ಲಿಯೂ ಒಳಹೊಕ್ಕಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಾವರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆ! ಆದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪ್ರಮೇಯಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ನೀನು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿ, ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸತಕ್ಕವನು. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಆ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೀನೇ ಕಾರಣನು. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ಯಜ್ಞಪುರುಷನಾದ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶಬ್ದ

ಪ್ರಪಂಚವು ನಿನ್ನ ಶರೀರವೆನಿಸಿರುವುದು. ಅದು ಎರಡು ತಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮೂರು ಪಾದಗಳಿಂದಲೂ, ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬುಗಳಿಂದಲೂ, ಏಳು ಹಸ್ತಗಳಿಂದಲೂ, ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಅದ್ಭುತವೃಷಭವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ನಿಮಿತ್ತವೂ, ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಶ್ರಯವಾದ ವಸ್ತುವೂ ಇವೆರಡೂ ಆ ವೃಷಭಕ್ಕೆ ಎರಡು ತಲೆಗಳು. ನಾಮ, ಕ್ರಿಯೆ, ನಿಪಾತ, ಉಪಸರ್ಗಗಳೆಂಬಿವು ನಾಲ್ಕೂ ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬಗಳು. ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತು, ವರ್ತಮಾನವೆಂಬ ತ್ರಿಕಾಲಗಳೂ ಮೂರು ಪಾದಗಳು! ಸಪ್ತವಿಭಕ್ತಿಗಳೇ ಏಳು ಹಸ್ತಗಳು. ಹೀಗೆ ಅಪೂರ್ವ ವೃಷಭರೂಪವಾದ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ದೇವಾ! ನೀನೇ ರುದ್ರಶರೀರಕನಾಗಿ ಭವನೆಂದೂ, ಅಂಬಿಕಾಪತಿಯೆಂದೂ, ವಿದ್ಯಾಧಿಪತಿಯೆಂದೂ, ಭೂತಪತಿಯೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವೆ! ಹೀಗೆ ರುದ್ರಾಂಶದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಲಯಹೊಂದಿಸತಕ್ಕ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನೀನೇ ಚತುರ್ಮುಖಶರೀರಕನಾಗಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆ! ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಬದುಕಿರುವುವು. ಆ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಭೂತನಾದ ವಾಯುವೂ ನೀನೇ! ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳವರೆಗಿರುವ ಸಕಲಜಗತ್ತಿಗೂ ನೀನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು. ಯೋಗಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ನೀನೇ ಆದಿದೇವನು. ನೀನೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪರದೈವವು. ಸಮಸ್ತಚೇತನರಿಗೂ ನೀನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯವಸ್ತುವು. ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞನು. ನರನಾರಾಯಣಋಷಿಗಳಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ. ಆಶ್ರಿತರ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಸತಕ್ಕ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಇಂದ್ರನೀಲದಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾಗಿಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ನೀನೇ ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನು. ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ವರಪ್ರದರಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಉತ್ತಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಪಾದರೇಣುವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವರು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಯಾವನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಆ ವಾಸುದೇವನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ" ಎಂಬೀ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆವಾಹನೆಮಾಡಿ, ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ, ಆಸನ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಗಂಧಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ

ಮಧುಪರ್ಕಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಲಿನಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನೂ, ಆಭರಣವನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರದೊಡನೆ ಹೀಗೆ ಸರ್ವೋಪಚಾರಗಳನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ತುಪ್ಪವನ್ನೂ, ಬೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದ ಪಾಯಸಾನ್ನವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಿವೇದನಮಾಡಬೇಕು. ಅದೇ ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ಹೋಮದಿಂದ ಅಗ್ನಿಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದ ಪಾಯಸವನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ಬಿಸುಡಬಾರದು! ತಾನಾದರೂ ಭುಜಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗಾದರೂ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದನಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ಉತ್ತರಾಚಮನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ನಿವೇದನ ಮಾಡಿ, ನೂರೆಂಟಾವರ್ತಿ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಧರಿಸಿದ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ತೆಗೆದು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಉದ್ವಾಸನಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವನ್ನಿವೇದಿತವಾದ ಪಾಯಸಾನ್ನವನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಶೇಷಾನ್ನವನ್ನು ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ತಾನು ಭುಜಿಸಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವಿಲ್ಲದೆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದು, ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿಯೇ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಬಂದು, ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮರುದಿನವೂ ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಸಬೇಕು. ಈ ವ್ರತವು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಆಹಾರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೃಢವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಫಾಲ್ಗುನಶುದ್ಧಪಾಡ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಹನ್ನೆರಡು ದಿನದವರೆಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆಯನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನವನ್ನೂ, ಹೋಮವನ್ನೂ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಬರುವುದೇ ಪಯೋವ್ರತವೆನಿಸುವುದು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದವರು, ಅನವರತವೂ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಬಾಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬಾರದು. ಯಾವ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸಬಾರದು. ಈ ವ್ರತವು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಹದಿಮೂರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ, ಮಂತ್ರಜ್ಞರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಅವರಿಂದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿಸುತ್ತ ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಲೋಭಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ಸರ್ವೋಪಚಾರಗ

ಳಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾದ ಚರುವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಪುರುಷಸೂಕ್ತಮಂತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಹೋಮಮಾಡಿ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಷಡ್ರಸೋಪೇತವಾದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಗುರುವನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಗೋದಾನಗಳಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರೀತನಾಗುವನು. ಎಲೆ ಪ್ರಿಯೇ! ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದವನು, ಗುರುವಿಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಸಂತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ಭೋಜನವನ್ನಿಕ್ಕಿ, ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದಮೇಲೆ, ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣದವರನ್ನೂ ಭೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಬೇಕು. ಬಡಬಗ್ಗರನ್ನೂ, ಅಂಗಹೀನರನ್ನೂ, ಯಾಚಕರನ್ನೂ, ಭೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದರೆ, ಅದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡುವನು. ಪೂಜಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಗಾನಮಾಡಿಸುವುದು, ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸುವುದು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ಈ ಪಯೋವ್ರತದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಪ್ರೀತನಾಗುವಂತೆ, ಬೇರೆ ಯಾವ ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಿಸಲಾರನು. ಇದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನೇ ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವನು. ಅದನ್ನೇ ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವೆನು. ಎಲೌ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳೆ! ನೀನು ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಗವಂತನನ್ನಾರಾಧಿಸು! ಸಮಸ್ತಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮಸ್ತ ದಾನಧರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ಫಲವು ಇದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನಾರಾಧಿಸತಕ್ಕ ವ್ರತವೇ ಉತ್ತಮವ್ರತವೆಂದು ತಿಳಿ! ಆದುದರಿಂದ ಎಲೆ ಭದ್ರೆ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆ, ಭಗವಂತನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು" ಎಂದನು.

ಇದು ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಅದಿತಿಯು ಪಯೋವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿದುದು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವ್ರತವಿ(ಧಿ)ಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅದಿತಿಯು ಅದರಂತೆಯೇ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ದೃಢಮನಸ್ಕಳಾಗಿ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸತೊಡಗಿದಳು. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೆಂ(ಬ) ಸಾರಥಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಹಗ್ಗದಿಂದ, ಇಂದ್ರಿಯವೆಂಬ ದುಷ್ಟಾಶ್ವಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಆ ಪಯೋವ್ರತವನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿದಳು. ಭಗವಂತನಾ(ದ) ವಾಸುದೇವನು, ಅವಳ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾಗಿ, ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅವಳಿ(ಗೆ) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಗೋಚರಿಸಿದೊಡನೆ ಅದಿತಿಯು, ತಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆದ್ದುನಿಂತು, ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂ(ದ) ಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ, ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೇನು? ಆನಂದಾತಿಶಯದಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಕಂ(ಠ)ಸ್ವರವು ಕುಗ್ಗಿ, ಬಾಯೆತ್ತಿ ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಅವ(ಳ) ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ನಡುಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಕ್ಷಣಕಾಲದವರೆಗೆ ಏನೂ ತೋರದೆ ಸುಮ್ಮ(ನೆ) ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಭಗವಂತನ ಸೌಂದರ್ಯಾಮೃತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ಕುಡಿದುಬಿಡುವಂತೆ ಎವೆಮುಚ್ಚದೆ ನೋಡುತ್ತ, ಗದ್ಗದಸ್ವರದಿಂ(ದ) ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುವಳು. "ಓ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ನೀನೇ ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯು. ನೀನೇ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನು! ಆಶ್ರಿತರನ್ನು ಕೈಬಿಡದೆ ಕಾಪಾಡ(ು)ತಕ್ಕವನು. ನಿನ್ನ ಪಾದಜಲವೇ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥವು. ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಲೋಕಪಾವನವಾದುದು. ನಿನ್ನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣವು ಸಕಲಮಂಗಳಕಾರಣವು. ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ಬಂದವರ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತತಕ್ಕವನು. ಹೀಗೆ ಅನಾಥಬಂಧುವಾದ ನೀನು ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು. ಓ ಮಹಾಪುರುಷಾ! ನೀನು ವಿಶ್ವಸ್ವರೂಪನು. ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರವು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನೀನೇ ಕಾರಣನು. ಈ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಗಳಾಗಿರುವುವು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು, ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಮಾಯೆಯ ಗುಣಗಳಾದ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮಸ್ಸುಗಳನ್ನು

ನೀನಾಗಿಯೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೈಗೊಳ್ಳುವೆ. ನೀನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಜೀವನಿಗಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮನಾಗಿ, ಆ ಜೀವನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರತಕ್ಕವನು. ಈ ಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸತಕ್ಕ ವಿಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ಶರೀರವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಗೇ ಹೊರತು ನಿನಗಲ್ಲ! ನೀನು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ, ಯಾವ ವಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಯಾವ ದೋಷಕ್ಕೂ ಈಡಾಗದೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರತಕ್ಕವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಕೆಂದು ಕುಂದಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನಾನಂದಗಳೇ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು. ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಾನುಭವದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ನೀಗಿಸತಕ್ಕವನು. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಹೇ ಅನಂತಾ! ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದವರಿಗೆ, ಪೂರ್ಣಾಯುಸ್ಸಾಗಲಿ, ಉತ್ತಮ ಶರೀರವಾಗಲಿ, ಇಷ್ಟಭೋಗಗಳಾಗಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯ ಪಾತಾಳಾದಿ ಲೋಕಾಂತರಗಳಾಗಲಿ, ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿಗಳಾಗಲಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಾಗಲಿ, ನಿಸ್ಸಂಶಯಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ದುರ್ಲಭವಲ್ಲ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಶತ್ರುಜಯರೂಪವಾದ ನನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನಿಡೇರಿಸುವುದು ನಿನಗೊಂದು ಕಷ್ಟವೆ?" ಎಂದಳು. ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾದ ಭಗವಂತನು ಅದಿತಿಯ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೆ ದೇವಮಾತೆ? ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು! ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಮದಾಂಧರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿ, ಮೊದಲಿನಂತೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು, ಸ್ವರ್ಗರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ? ಆದರೆ ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ನನಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೆಣಿಸುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನಾವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವನ್ನೇ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು. ನನ್ನ ಸಂತೋಷವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು. ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದವರಿಗೆ ಅವರವರ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಫಲವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾದುದು ನನ್ನ ಅವಶ್ಯಕೃತ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ನಾನು ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಉಪಾಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವೆನು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಫಲರೂಪವಾಗಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿ, ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಸ್ವರ್ಗರಾಜ್ಯವು ಕೈಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ಆ ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ

ನೀನು ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ಅನುವರ್ತನೆಯಿಂದ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವೆ. ಆದರೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನೀನು ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ, ಬಹಳ ರಹಸ್ಯವಾಗಿರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿರಿಸಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ನೀನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಂದಬಹುದು" ಎಂದು ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ದುರ್ಲಭನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸತಕ್ಕ ಭಾಗ್ಯವು ತನಗೆ ಲಭಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅದಿತಿಯು ಪರಮಾನಂದಭರಿತಳಾಗಿ, ಆ ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಡನೆಯೇ ಇತ್ತ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ನಾರಾಯಣನು ನಿಜಾಂಶದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವಂತೆ ಧ್ಯಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಬಹುಕಾಲದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜೋವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆವನ ವೀರ್ಯವು ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅದಿತಿಯು ಗರ್ಭವತಿಯಾದಳು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಆದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಆ ಆದಿತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುವನು. "ಓ ದೇವಾ! ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸತಕ್ಕ ಪಾದವಿನ್ಯಾಸವುಳ್ಳ ನೀನು ಜಯಶೀಲನಾಗು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ನಿನಗೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಓ ಪ್ರಭೂ! ಹಿಂದೆಯೂ ನೀನು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಯೆಂಬವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತಿದ್ದೆ! ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳಿಗೂ ನೀನು ಆಶ್ರಯಭೂತನು. ತ್ರೈಲೋಕ್ಯರೂಪವಾದ ಕಮಲವನ್ನು ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದವನು. ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಪರಮಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವನು. ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳಿಗೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿತರತಕ್ಕವನು. ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದವನು. ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಗಳೆಂಬ ಮೂರುಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಕಾರಣಭೂತನು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಅನಂತಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವರು. ಮಹಾನದೀಪ್ರವಾಹವು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಹುಲ್ಲು ಕಡಿಗಳನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ನೀನೇ ಕಾಲಶರೀರಕನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚ

ವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಜೀವವರ್ಗಗಳಿಗೂ, ಇತರ ಸ್ಥಾವರವರ್ಗಗಳಿಗೂ ನಮ್ಮಂತಹ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನು. ಓ ದೇವಾ! ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗತಕ್ಕವನಿಗೆ ನಾವೆಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಈಗ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನೀನೇ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ನಿಂತು, ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು.” ಎಂದನು.

ಇದು ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಭಗವಂತನು ವಾಮನರೂಪದಿಂದ ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದುದು.

ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ವೀರ್ಯವನ್ನೂ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಭಗವಂತನು ತನಗೆ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ ಜನನಮರಣಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೇವಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು. ಅವತರಿಸಿದಾಗ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳು! ಆ ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳು! ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಪೀತಾಂಬರವೆಂಬ ಪಟ್ಟೆಮಡಿ! ಕಮಲದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು! ಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ಶ್ಯಾಮಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದೇಹಕಾಂತಿ! ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಕರಕುಂಡಲಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅಂದವೇರಿದ ಮುಖದ ಸೊಬಗು! ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಚ್ಚೆ! ತಲೆಯಿಂದ ಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಿರೀಟ, ಕೇಯೂರ, ಕಾಂಚಿ, ಹಾರ, ನೂಪುರ ಮೊದಲಾದ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳು? ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರಪಂಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ ವನಮಾಲಿಕೆ! ಕಶ್ಯಪಾಶ್ರಮವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವಂತಿರುವ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸು! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ! ಇಂತಹ ಅಸಾಧಾರಣಲಕ್ಷಣಗಳೊಡನೆಯೇ ಆ ಕಶ್ಯಪಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಅದಿತಿಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದಾಗ ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಂಡುವು. ಸರೋವರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಚ್ಛವಾದುವು. ಲೋಕದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಉತ್ಸಾಹವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಸಮಸ್ತಋತುಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಋತುಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸುತಿದ್ದುವು. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷವೂ, ಭೂಮಿಯೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ,

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಂತೋಷಭರಿತವಾದುವು. ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶೀದಿನದಲ್ಲಿ, ಅಭಿಜಿತ್ತೆಂಬ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯನು ಗಗನಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು, ಸಕಲಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ, ಪರಮಪುರುಷನು ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಜನಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿದ ಈ ದಿನವನ್ನೇ ವಿಜಯದ್ವಾದಶಿಯೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಭಗವದವತಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ವಿಜಯಶಂಖವನ್ನು ಧ್ವನಿಮಾಡಿದರು. ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು. ಮೃದಂಗ, ಪಣವ, ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ನುಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟುವು. ಅಪ್ಸರಸಿಯರು ನರ್ತಿಸಿದರು. ಗಂಧರ್ವರು ಗಾನಮಾಡಿದರು. ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಂತೋಷಭರಿತರಾದರು. ದೇವತೆಗಳೂ, ಮನುಗಳೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೂ, ಆನಂದವಿಶಿಷ್ಟರಾದರು. ಸಿದ್ಧ, ವಿದ್ಯಾಧರ, ಚಾರಣ, ಕಿನ್ನರ, ಕಿಂಪುರುಷ, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸ, ಗರುಡ, ಪನ್ನಗರೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವಜಾತಿಯವರೂ, ಅವರ ಅನುಚರರೂ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ, ಅವನ ದಿವ್ಯಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿ, ಆಟಪಾಟಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಂತೋಷಸೂಚಕವಾದ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳು ಆ ಕಶ್ಯಪಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆದರು. ಅದಿತಿಯು ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತಳಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮೈಮರೆತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯು, ತನ್ನ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯಶಿಶುವಿನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳೂ, ಶಂಖಚಕ್ರಾದ್ಯಾಯುಧಗಳೂ ಅಗೋಚರವಾದುವು. ಭಗವಂತನ ಈ ಮಾಯಾಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಚತುರ್ಮುಖನು, ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಜಯಘೋಷವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮೊದಲು ಅವತಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಭುಜಗಳಿಂದಲೂ, ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಮಪುರುಷನು, ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಹಾಗೆಯೇ, ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಟ್ಟನೆ ವೇಷವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸತಕ್ಕ ನಟನಂತೆ, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗುಜ್ಜಾರಿಯ ಆಕಾರದಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಕಶ್ಯಪನಿಂದ ಜಾತಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಕಶ್ಯಪನು ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಉಪನಯನಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ನಡೆಸಿದನು. ಆಗ ಸೂರ್ಯದೇವನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ಆ ವಾಮನವಟುವಿಗೆ ಸಾವಿತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಆ ವಟುವಿಗೆ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನೂ, ಕಶ್ಯಪನು ಮೌಂಜಿಯನ್ನೂ, ಭೂದೇವಿಯು ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನೂ, ಓಷಧೀಶ್ವರನಾದ ಚಂದ್ರನು

ದಂಡವನ್ನೂ, ತಾಯಿಯಾದ ಅದಿತಿಯು ಕೌಪೀನವನ್ನೂ, ದ್ಯುದೇವತೆಯು ಛತ್ರವನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಮಂಡಲುವನ್ನೂ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಪವಿತ್ರವನ್ನೂ, ಸರಸ್ವತಿಯು ಅಕ್ಷಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೂ, ಕುಬೇರನು ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರವನ್ನೂ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದರು. ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನಿಕ್ಕಿದಳು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಆ ವಾಮನವಟುವು ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಆ ಸಭೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಬೆಳಗುತಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಕಶ್ಯಪನು ಉಪನಯನಕಾಲದ ಹೋಮಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಿಸ್ತರಣವನ್ನಿಟ್ಟು, ಯಥೋಕ್ತವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಹೋಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ವಾಮನನಿಗೆ ಈ ಉಪನಯನಸಂಸ್ಕಾರವು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತ್ತಲಾಗಿ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪುರೋಹಿತರಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕೀರ್ತಿಯು ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ವಾಮನನು, ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಡುಗಿಸುವಂತೆ, ಕಶ್ಯಪಾಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಟು, ಬಲಿಯ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿ ಭೃಗುವತ್ಸಕವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವು ನಡೆಯುತಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಈ ವಾಮನಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು, ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೂ, ಶುಕ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಪುರೋಹಿತರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಬಿದ್ದರು. ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯು ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಇವನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ, ಮತ್ತು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ತೇಜಸ್ಸು ಮಾಸಿ ಮಂಕಾಯಿತು. ಶುಕ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ “ಆಹಾ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಮಹಾತ್ಮನಾರು? ಸೂರ್ಯನೋ! ಅಗ್ನಿದೇವನೋ ಕಾಣೆವಲ್ಲಾ! ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಯಾಗವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಸನತ್ಕುಮಾರನೇ ಬರುತ್ತಿರಬಹುದೆ? ಎಂದು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವು ನಾನಾವಿಧವಾದ ಸಂದೇಹದಿಂದ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯೂ ಆ ಯಾಗಶಾಲೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆಗ ವಾಮನನಿಗಾದರೋ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದಂಡಕಮಂಡಲುಗಳು! ಕಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೊಡೆ! ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಜಿ! ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕರೀಜಿಂಕೆಯ ತೊಗಲು! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಜನಿವಾರದ ಹುರಿ! ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಡೆ! ಹೀಗೆ ಕಪಟಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿವೇಷವನ್ನು ತಾಳಿದ ಪರಮಪುರುಷನು, ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ

ಕೊಡನೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶುಕ್ರಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಶಿಷ್ಯಸಹಿತರಾಗಿ ಥಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತು, ಅವನನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆ ಕಪಟಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಬಹಳ ಕುಳ್ಳನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅವಯವಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಅವನ ರೂಪವು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಿದ್ದಿತು. ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಕೂಡ, ಇವನ ತೇಜಸ್ಸಿಗೂ, ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೂ ಮರುಳಾಗಿ, ಅವನನ್ನಿದಿರು ಗೊಂಡು ಬಂದು, ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಉಚಿತಾಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಗಮ್ಯನಾದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ, ತಾನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅತಿಥಿಪೂಜೆಯನ್ನೂ ನಡೆಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ, ಯಾವನ ಪಾದತೀರ್ಥವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಪವಿತ್ರರೆನಿಸಿಕೊಂಡರೋ ಅಂತಹ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ತೊಳೆದು, ಆ ಪಾದಜಲವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಲೆಗೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜೆಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಾ! ನಿನಗೆ ವಂದನವು! ನೀನು ಯಜ್ಞಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನು. ನಾವು ನಿನ್ನ ಪಾದಕಿಂಕರರು. ಈಗ ನಿನಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಆಗಬೇಕಾದುದೇನು? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿಯೇ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ತೋರುವುದು. ನೀನು ಮನೆಗೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಈಗ ನಮ್ಮ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತೃಪ್ತರಾದರು. ನಮ್ಮ ಕುಲವೇ ಪಾವನವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಯಜ್ಞವೂ ಸಫಲವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳೂ ಸಾರ್ಥಕವಾದುವು. ನಿನ್ನ ಪಾದತೀರ್ಥಪ್ರೋಕ್ಷಣದಿಂದ ನನ್ನ ಜನ್ಮಾಂತರಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಳೆದುಹೋದುವು. ನಿನ್ನ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಈ ಆಶ್ರಮಭೂಮಿಯೂ, ನನ್ನ ಶರೀರವೂ ಪಾವನವಾದುವು. ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಮಾರಾ! ನೀನು ಯಾವುದನ್ನೋ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಹಾಗಿದೆ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ತಿಳಿಸು! ಬೇಕಾದುದೇನು? ಭೂಮಿಯೇ? ಗೋವುಗಳೆ? ಬಂಗಾರವೆ? ಯಾವುದು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಕೇಳಬಹುದು. ನಿನಗೆ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಕಲವಸ್ತುಸಮೃದ್ಧವಾದ ಮನೆಯು ಬೇಕೆ? ಊಟಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಷಡ್ರಸೋಪೇತವಾದ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವು ಬೇಕೆ? ವಿವಾಹಯೋಗ್ಯರಾದ ಕನ್ನೆಯರು ಬೇಕೆ? ನಿನಗೆ

ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೇಳಬಹುದು! ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ! ಆನೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ರಥವನ್ನಾಗಲಿ, ಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಯಾವುದನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ ನಾನು ತಪ್ಪದೆ ಕೊಡುವೆನು. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು.” ಎಂದನು.

ಇದು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ವಾಮನನು ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರಡಿಯ ನೆಲವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದುದು. ಬಲಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸುತಿದ್ದಾಗ, ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆದುದು. }

ಹೀಗೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಮನನು, ಅವನಿಂದ ಇನ್ನೂ ದೃಢವಾದ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಅವನನ್ನು ಮುಖಸ್ತುತಿಯಿಂದುಬ್ಬಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. “ಓ ದಾನವೇಂದ್ರಾ! ನಿನ್ನ ಮಾತು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಕೀರ್ತಿಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ನೀನು ನಿನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಿದೆ! ಕುಲವೃದ್ಧನೂ, ಶಾಂತನೂ ಆದ ನಿನ್ನ ತಾತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಪರಲೋಕಸಾಧನಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವನು. ಆ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಿನಗೆ ಈ ಮಾತು ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಓ ರಾಜಾ! ನಿನ್ನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಬಲಹೀನನಾಗಲಿ, ಕೃಪಣಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆಯೂ ಹುಟ್ಟಲಾರನು. ಈಗ ನೀನೂ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ನಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸತಕ್ಕ ದುರ್ಬಲರು, ನಿಮ್ಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲೇಬಾರದು. ದಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದ ಯಾಚಕರಿಗೂ, ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದಿರಾಗಿ ನಿಂತ ವೀರರಿಗೂ ಎಡೆಗೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ, ಹೆದರಿ ಹಿಂದೆ ಬೀಳತಕ್ಕ ಹೇಡಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದುದಿಲ್ಲ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಯಾವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಜನಿಸಿ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ ಲೋಕವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನೋ, ಆ ನಿನ್ನ ಕುಲದ

ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ದಾನವೀರರನ್ನಾಗಲಿ, ಯುದ್ಧವೀರ ರನ್ನಾಗಲಿ ನಿಮ್ಮ ವಂಶದಿಂದಲೇ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಾತಂದಿ ರಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳ ವೀರ್ಯವು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದಲ್ಲವೆ? ಹಿಂದೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ ಹೊರಟು, ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದಮೇಲೆ, ತನಗೆ ಸಮಾನರಾದ ವೀರರನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿರುಗಿ ಬಂದರೂ, ಅವನಿಗಿದಿರಾಗಿ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕ ವೀರ ನೊಬ್ಬನೂ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಮಪುರುಷನೇ ಕಪಟವರಾಹ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅವನಿಂದಪಹೃತ ವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನುದ್ಧರಿಸಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಅದೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಜ್ಜನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಕೇಳಿಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ? ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಮರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ಕೋಪೋದ್ದೀ ಪಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆತನಿಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಹೀಗೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಯಮನಂತೆ ಶೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನಗಿದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವು ದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ಕಾಲಜ್ಞನಾಗಿಯೂ ಮಾಯಾವಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು, ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ. "ಆಹಾ! ಈತನಾದರೋ, ನಾನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಇವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಡುವೆನು." ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಹಿರಣ್ಯಕಪುವಿನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ, ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ, ಅವನ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನ ಗಾಳಿಯೊಡನೆ ಕಲೆತು, ಅವನ ಮೂಗಿನ ರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವ ಉಚ್ಛ್ವಾಸನಿಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲದವರೆಗೆ ತೂಗಾಡುತ್ತ, ತಾನೂ ಅಲ್ಲಿನ ವಾಯುವಿನೊಡನೆ ವಾಯುವಾಗಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು, ಜನಶೂನ್ಯವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ನೋಡಿದನು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕಾಣದೆ, ತಾನು ಜಯಿಸಿ ದಂತಾಯಿತೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗ ಮರ್ತ್ಯಪಾತಾಳಗಳನ್ನೂ, ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನೂ, ಸಪ್ತಸಮುದ್ರ

ಗಳನ್ನೂ, ಪಾತಾಳ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಹುಡುಕಿ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆ ವಿಷ್ಣು ವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು "ಆಹಾ! ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗಾಗಿ ನಾನು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ವನ್ನೂ ಸುತ್ತಿದೆನು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಅವನು ಮೃತನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಸತ್ತವನ ಮೇಲೆ ವೈರ ವನ್ನಿಟ್ಟು ಫಲವೇನು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವ ಕ್ರೋಧ, ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆ ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲವೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅನುಸರಿಸಿಬರುವುದೇ ಹೊರತು, ಆದರಿಂದಾ ಚೆಗೆ ಅವು ತನಗೆ ತಾನೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕ್ರೋಧ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೇಹಾಭಿಮಾನದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಅಜ್ಞಾನದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ದೇಹವು ನಷ್ಟವಾದಮೇಲೆ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗು ವುವು. ಇದರಿಂದಲೇ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಈ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯೇ ಹುಟ್ಟದು. ಈ ವೈರಬುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲವೂ ದೇಹಾವಸಾನದವರೆಗೇ ಹೊರತು, ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೊಡನೆ ದ್ವೇಷವು? ಹುಟ್ಟೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ನನಗೆ ದ್ವೇಷವೇಕೆ?" ಎಂದು ತನಗೆತಾನೇ ಕೋಪವನ್ನಡಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಹೀಗೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಉಸಿರಿನ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಾತನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೀನೂ ಕೇಳಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆಯೇ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಿರೋಚನನೂ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷದಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಯಾಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದಾಗ, ಅವರು ವೇಷ ಧಾರಿಗಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದೂ, ತನ್ನ ತಂದೆತಾತಂದಿರ ನಡತೆಯನ್ನೇ ಅನುವರ್ತಿ ಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಆಯುಸ್ಸನ್ನೇ ಅವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೂ, ವೀರ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿರುವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ನೀನು, ನಮ್ಮಂತಹ ಯಾಚಕರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜರಿಂದಲೂ, ಮಹಾಧೀಮಂತರಾದ ಶುಕ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆ. ದಾತೃಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಮೊದಲು ಹೇಳಬೇಕು. ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾಚಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ಕಾಲಳತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರಡಿಗಳ ನೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಕೊಡು! ಇದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ನಾನು ಆಸೆಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನೀನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ನಾನು ಅಂಗೀಕರಿಸ

ಗಳನ್ನೂ, ಪಾತಾಳ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಹುಡುಕಿ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು "ಆಹಾ! ನನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗಾಗಿ ನಾನು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಸುತ್ತಿದೆನು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಅವನು ಮೃತನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಸತ್ತವನ ಮೇಲೆ ವೈರವನ್ನಿಟ್ಟು ಫಲವೇನು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವ ಕ್ರೋಧ, ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆ ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲವೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅನುಸರಿಸಿಬರುವುದೇ ಹೊರತು, ಆದರಿಂದಾಚೆಗೆ ಅವು ತನಗೆ ತಾನೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕ್ರೋಧ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೇಹಾಭಿಮಾನದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಅಜ್ಞಾನದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ದೇಹವು ನಷ್ಟವಾದಮೇಲೆ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುವು. ಇದರಿಂದಲೇ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಈ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯೇ ಹುಟ್ಟದು. ಈ ವೈರಬುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲವೂ ದೇಹಾವಸಾನದವರೆಗೇ ಹೊರತು, ಸತ್ತಮೇಲೆ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೊಡನೆ ದ್ವೇಷವು? ಹುಟ್ಟೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ನನಗೆ ದ್ವೇಷವೇಕೆ?" ಎಂದು ತನಗೆತಾನೇ ಕೋಪವನ್ನಡಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಹೀಗೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಉಸಿರಿನ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಾತನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೀನೂ ಕೇಳಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆಯೇ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಿರೋಚನನೂ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷದಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಯಾಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದಾಗ, ಅವರು ವೇಷಧಾರಿಗಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದೂ, ತನ್ನ ತಂದೆತಾತಂದಿರ ನಡತೆಯನ್ನೇ ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಆಯುಸ್ಸನ್ನೇ ಅವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೂ, ವೀರ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿರುವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ನೀನು, ನಮ್ಮಂತಹ ಯಾಚಕರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜರಿಂದಲೂ, ಮಹಾಧೀಮಂತರಾದ ಶುಕ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆ. ದಾತೃಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಮೊದಲು ಹೇಳಬೇಕು. ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾಚಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ಕಾಲಳತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರಡಿಗಳ ನೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಕೊಡು! ಇದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ನಾನು ಆಸೆಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನೀನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ನಾನು ಅಂಗೀಕರಿಸ

231. ಭಗವಂತನು ವಾಮನರೂಪದಿಂದ ಬಲಿಯ ಯಜ್ಞವಾಟಿಕೆಗೆ ಬಂದು
ಮೂರಡಿಗಳ ನೆಲವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದುದು. B—5.

ಲ್ಲದೆ ಕೊರಗುವನು. ಅರ್ಥಕಾಮುಗಳಲ್ಲಿ ಅತೃಪ್ತಿಯೇ ಅವನ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವು. ತೃಪ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವುದು. ಅತೃಪ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ತೇಜಸ್ಸು ಜಲದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ನಶಿಸುವುದು! ಆದುದರಿಂದ ಓ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಾ! ನನಗೆ ಮೂರಡಿಗಳ ಭೂಮಿಯೇ ಸಾಕು! ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನು! ತನ್ನ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಧನವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸುಖವುಂಟೇ ಹೊರತು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದರೆ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ನಗುತ್ತ "ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ಕೇಳಿದಷ್ಟನ್ನೇ ಕೊಡುವೆನು. ಸ್ವೀಕರಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಾಮನನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜಲಪಾತ್ರವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಲಜ್ಞನಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು, ಬಲಿಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಿಳಿದು ಥಟ್ಟನೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು "ಓ ರಾಜಾ! ಮೋಸಹೋಗಬೇಡ! ಇವನು ನಿಜವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಲ್ಲ! ಇವನು ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಯು. ವಿಷ್ಣುವೇ ಕಶ್ಯಪಕುಮಾರನಾಗಿ ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ವೇಷದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು. ನೀನು ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇವನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದುದೇ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಅನರ್ಥವುಂಟಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ, ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಉಪಾಯದಿಂದ ಕಿತ್ತು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬಂದ ವಿಷ್ಣುವೇ ಹೊರತು ಇವನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಲ್ಲ. ಇವನು ಈಗ ಮೂರಡಿಗಳಿಂದಲೇ ಮೂರುಲೋಕವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸುವನೆಂದು ತಿಳಿ! ಹಾಗಿದ್ದರೂ 'ನನಗೆ ಇಷ್ಟವೇ' ಎಂದು ಹೇಳುವೆಯಾ? ಓ ಮೂಢಾ! ನಿನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ, ನೀನು ಬದುಕುವ ಬಗೆಯೇನು? 'ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಬಹುದೆ' ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯೇನು? ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡಲಾರೆ? ಹೇಗೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಇವನು ಒಂದಡಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ಮತ್ತೊಂದಡಿಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಅಳೆದು ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ನೆಲವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವನು. ಆಗ ನೀನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡಬಲ್ಲೆ? ಕೊಡದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ನೇರವೇರುವುದು ಹೇಗೆ? ಆಗಲೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭಂಗದಿಂದುಂಟಾದ ನರ

ಕವು ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀನು, ಈತನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದು ದುದನ್ನೂ ಕೊಡದೆ, ಕಷ್ಟಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಾಗುವೆಯಲ್ಲವೇ? ಯಾಚಕರ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದೆಂಬ ಮಾತೇನೋ ಸತ್ಯವು! ಆದರೆ ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ದಾನವು ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವರು. ಮೊದಲು ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡೇ ಆಮೇಲೆ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ನಡೆಸಿದಾಗಲೇ ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲವೂ ಧರ್ಮಸಮ್ಮತವಾಗುವುವು. ತನ್ನ ಜೀವನವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಸತಕ್ಕ ದಾನಾದಿಗಳು ಧರ್ಮಸಮ್ಮತಗಳಲ್ಲ. ವಿದ್ವಾಂಸನು ತನ್ನ ಹಣವನ್ನು ಐದುಭಾಗ ಮಾಡಿ, ಧರ್ಮಾರ್ಜನೆಗೂ, ಕೀರ್ತಿಗೂ, ಅರ್ಥಕ್ಕೂ, ಭೋಗಕ್ಕೂ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಮವಾಗಿ ಹಂಚಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಇಹಪರಲೋಕಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು. ನೀನೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇ ಯುಕ್ತವು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ನೀನು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಇವನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವೆ. "ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪುವುದು ಅಸತ್ಯವಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಹ್ವೃಚರೆಂಬವರು ಸತ್ಯವಾವುದು, ಅಸತ್ಯವಾವುದು, ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರದಿಂದ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, "ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರವಾಗಿ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತೇ ಸತ್ಯವು. ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಹೇಳುವುದೇ ಅಸತ್ಯವು" ಎಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಿಧಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವರು. ದೇಹವೆಂಬ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ಫಲಪುಷ್ಪಗಳಂತಿರುವುದು. ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳೂ ಇಲ್ಲದೇಹೋಗುವಂತೆ, ದೇಹವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದೇ ಅಸಂಭವವು. ದೇಹವೆಂಬ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಸತ್ಯವೇ ಬೇರಿನಂತಿರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವು. ಬೇರನ್ನು ಕಿತ್ತ ವೃಕ್ಷವು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ, ಸತ್ತು ಬಿದ್ದುಹೋಗುವಂತೆ, ಅಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವು ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅಸತ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಿ ದೇಹವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದೇ ಆವಶ್ಯವು. ಮತ್ತು ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನೀನು ಈ ವಾಮನನಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಮಾತಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ನೀನು ಹೇಳಿದ

ಮಾತಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಅರ್ಥವೆನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈಗಲೂ ನೀನು, ಹಿಂದೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿಗೆ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದುದರಿಂದ ನೀನು ಜೀವಿಸಬಹುದು. ಯಾಚಕರಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಮೇಲೆಯೂ, ಅದನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದವನು, ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬಹುದು. ಯಾಚಕರು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಅಸತ್ಯವು. ಅಂತವನು ಜೀವನ್ಮೃತನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಅಪಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹಪೋಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಕೇಳಿದವರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದುದೇ ಯುಕ್ತವು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿವಾಹಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಾಣಾಪಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಳ್ಳಾಡುವುದರಿಂದ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ನಿನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದರೂ, ಅದರಿಂದ ದೋಷವಿಲ್ಲ! ಹಾಗೆ ನಡೆಸು" ಎಂದನು.

ಇದು ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಬಲಿಯು ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ತಪ್ಪಲಾರೆನೆಂದು ಶುಕ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು.

ಈ ಶುಕ್ರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಲಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು "ಓ ಗುರುವರ್ಯಾ! ನೀನು ಹೇಳಿದುದೇನೋ ಸತ್ಯವು! ಅರ್ಥಕಾಮಗಳಿಗೂ, ಕೀರ್ತಿಗೂ, ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವು. ಆದರೇನು! ನಾನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನು, ಈಗ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೇಗೆ ನಿರಾಕರಿಸಲಿ? ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾನು, ನೀಚಜನರಂತೆ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪುವುದು

ಸರಿಯೋ! ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಭೂದೇವಿಯು, “ ಅಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೀನವಾದ ಅಧರ್ಮವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಪರ್ವತಸಮುದ್ರಾದಿಗಳ ಭಾರವನ್ನಾದರೂ ತಾನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೊರಬಲ್ಲೆನೇಹೊರತು, ಸುಳ್ಳಾಡುವವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಭರಿಸಲಾರೆ” ನೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವಳು. ಆದುರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ! ನಾನು ನರಕಕ್ಕೂ ಭಯಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ದಾರಿದ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಭಯಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಪತ್ತಿಗೂ ಹೆದರತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನನಗೆ ರಾಜ್ಯಭ್ರಂಶವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಸಾವಿಗೂ ನಾನು ಅಂಜತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿ, ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ವಂಚಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಭಯಪಡುವೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಪಾದಿಸತಕ್ಕ ಹಣ, ಕಾಸು, ಭೂಮಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳೊಂದೂ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸತಕ್ಕುವಲ್ಲ. ಬದುಕಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು. ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ತ್ಯಾಗವೇ ಫಲವು. ಆ ವಿಧವಾದ ತ್ಯಾಗಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸದಿದ್ದಮೇಲೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಫಲವೇನು? ಶಿಬಿ, ದಧೀಚಿ, ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಭೂತಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಸಿರುವಾಗ, ನಾನು ನನ್ನ ಧನವನ್ನಾಗಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡುವುದೊಂದು ದೊಡ್ಡದೆ? ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಯಾರೂ ಇದಿರಿಲ್ಲದ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ನನ್ನ ಪಿತಾಮಹಪ್ರಪಿತಾಮಹಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಏಕಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲವು ಅವರಿಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿತೇ ಹೊರತು, ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಲಾರದೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲವೆ? ಹಣದಾಸೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಮ ದೇಹವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದ ರಾಜರು ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿಯುಂಟು. ಆ ಹಣದಾಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಸತ್ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದವರನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಕೇಳಿಲ್ಲ. ಈಗ ನನಗೆ ಆ ಭಾಗ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದಾದರೆ, ಆ ಘನಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸದೆ ಬಿಡಬಹುದೆ? ಈ ಯಾಚಕನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನಿ(ಪೇ)ಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ಅನರ್ಥವುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಈ ವಿಧವಾದ ಅನರ್ಥವನ್ನು ವಿವೇಕಿಯಾಗಿಯೂ, ದಯಾಳುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸಾಮಾನ್ಯಮನುಷ್ಯನೂಕೂಡ ತನಗೆ ಕ್ಷೇಮವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮವಿದರಾದ ನಿಮ್ಮಂತವರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಭಯಪಡಬಹುದೆ? ನೀವು ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸದೆ ಬಿಡಲಾರೆನು. ಇವನು ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದ ವಿಷ್ಣುವೇ ಹೊರತು, ಸಾಧಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ

ಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆ ವಿಷ್ಣುವೇ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಯಾಚಕನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ? ಯಜ್ಞವಿದರಾದ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರೆಲ್ಲರೂ ಯಾವನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಎಷ್ಟೋ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ, ಕ್ರತುಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವಿರೋ, ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ವಟು ವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದಮೇಲೆ, ನನಗಿಂತಲೂ ಧನ್ಯರಾರು? ಈತನು ನನಗೆ ವರಪ್ರದನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಶತ್ರುವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಇವನು ಕೋರಿದುದನ್ನು ನಾನು ಕೊಡುವುದೇ ಸಿದ್ಧವು! ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಮೂರ ನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಇವನು ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸುವ ನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಅದಕ್ಕೂ ನಾನು ಚಿಂತಿಸುವವನಲ್ಲ! ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ, ನಿರಪರಾಧಿಯಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಈತನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟರೂ, ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷಮಾತ್ರಕ್ಕಾ ಗಿಯೇ ನಾನು ಆತನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವೆನೇ ಹೊರತು, ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಅವ ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವವನಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಭಯಪಡತಕ್ಕವನೂ ಅಲ್ಲ. ಈತನು ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಆಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮ ದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿ ದ್ದನೇ ಹೊರತು, ಉಪಾಯದಿಂದ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅನ್ಯಾ ಯವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ, ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ಲಾರನು. “ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಲಾರದುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ವೇಷಾಂತರ ದಿಂದ ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವೆಯೇನು? ಹಾಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನು, ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಸತ್ತರೂ ಉತ್ತಮವಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಇವನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ನಂಬಲಾರೆನು” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಗುರು ವಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಬಲಿಯು ದಾನಮಾಡುವು ದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಶುಕ್ರನಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಶುಕ್ರನು ದೈವಚೋದಿತನಾಗಿ, ಸತ್ಯಸಂಧ ನಾದ ಆ ಬಲಿಯನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಶಪಿಸುವನು. “ಓ ರಾಜಾ! ನೀನು ಬುದ್ಧಿ ಹೀನನಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನೇ ಪಂಡಿತನೆಂಬ ಗರ್ವದಿಂದ, ಮುಂದೆ ಬರುವ ಅನರ್ಥ ವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ ನನ್ನ ಹಿತವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವೆ! ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನಗೆ ಈ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವು ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಲಿ” ಎಂದನು. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು

ಹೀಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಬಲಿಯು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪನಾಗಿ, ಆ ವಾಮನಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ಯಥೋಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಒಡನೆಯೇ ಬಲಿಯ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ವಿಂಧ್ಯಾವಳಿಯು, ಮುಕ್ತಾಹಾರ ಮೊದಲಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ, ಜಲಪೂರ್ಣವಾದ ಬಂಗಾರದ ಕರಗವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಬಂದಳು. ಆ ಜಲದಿಂದ ಬಲಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಲೋಕಪಾವನವಾದ ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ಆಗ ಯಾರು ಯಾರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ವಿಧದಿಂದ ತಡೆದರೂ ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ಬಲಿಯು, ಒಂದೇ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಆ ವಾಮನನ ಕೈಗೆ ದಾನಜಲವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ ಚಾರಣರೂ ಆಕಾಶದಿಂದ ಅವನಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವರ್ಷವನು ಕರೆದರು! ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದುವು. ಗಂಧರ್ವರೂ ಕಿಂಪುರುಷರೂ, ಕಿನ್ನರರೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ "ಆಹಾ! ಈತನಲ್ಲವೇ ಸತ್ಯಸಂಧನು! ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಈತನಲ್ಲವೇ ಮಹಾನುಭಾವನು" ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಬಲಿಯು ಸಮಸ್ತದೇವಗಣಗಳಿಂದಲೂ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ವಾಮನಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕೈನೀಡಿದನು. ಬಲಿಯು ದಾನಜಲವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ "ಇದೋ ನೀನು ಕೇಳಿದುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು" ಎಂದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಟುವಿನ ಆಕಾರವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಉಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಹಾಗೆ ಬೆಳೆಯುತಿದ್ದ ವಾಮನಾಕಾರವು ಗುಣತ್ರಯಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಬಂದಿತು. ಭೂಮಿ, ಆಕಾಶ, ಸ್ವರ್ಗ, ದಿಕ್ಕುವಿದಿಕ್ಕುಗಳು, ಅತಲವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಧೋಲೋಕಗಳು, ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳು, ದೇವತಿರ್ಯಙ್ಮನುಷ್ಯವರ್ಗಗಳು, ಮುನಿಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬಲಿಯೂ, ಋತ್ವಿಕ್ಪುರೋಹಿತರೂ, ಇತರ ಸಭ್ಯರೂ, ಮಹಾವಿಭೂತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ವಾಮನನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ, ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ, ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಿಂದಲೂ, ಅಂತಃಕರಣದಿಂದಲೂ, ಜೀವವರ್ಗದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಗುಣತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಮತ್ತು ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಅಂಗಾಲಿ

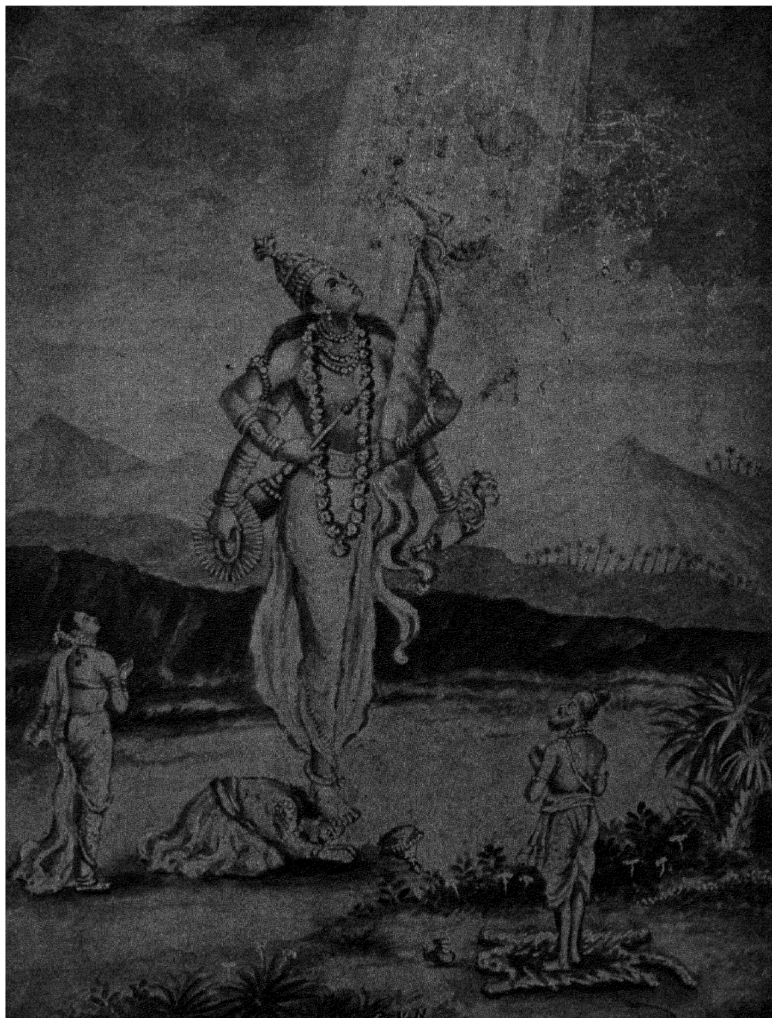
ನಲ್ಲಿ ಅಧೋಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕವನ್ನೂ, ಕಣಕಾಲಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ, ಮೊಳಕಾಲಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾತಾವರಣವನ್ನೂ, ಆವನ ನಡುಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳನ್ನೂ, ಅವನ ಜಘನಭಾಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಇತರ ದೈತ್ಯವರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ಅವನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನೂ, ಅವನ ಉದರಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ, ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಆ ಭಗವಂತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೂ, ಸ್ತನಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನೂ, ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಮಲಹಸ್ತೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ, ಕಂಠಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮವೇದದೊಡಗೂಡಿದ ಸಮಸ್ತಶಬ್ದಜಾಲಗಳೂ, ಭುಜದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೂ, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದ್ಯುಲೋಕವೂ, ತಲೆಕೂದಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳೂ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸವಾಯುವೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೂ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯೂ, ವಾಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವೇದಗಳೂ, ರಸನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ವರುಣದೇವನೂ, ಹುಬ್ಬುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ, ರೆಪ್ಪೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಗಲುರಾತ್ರಿಗಳೂ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಪವೂ, ಕೆಳತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಭವೂ, ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮವೂ, ರೇತಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಲವೂ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವೂ, ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವೂ, ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯೂ, ಅಟ್ಟಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯೂ, ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಓಷಧಿವರ್ಗಗಳೂ, ನರಗಳಲ್ಲಿ ನದಿಗಳೂ, ನಖಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲೆಗಳೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಋಷಿಗಳೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಸಾವಿರಮಾತುಗಳಿಂದೇನು? ಆಗ ಆ ಭಗವಂತನ ಶರೀರವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ, ನಾಮರೂಪವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರುವ ಚರಾಚರಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದುವು. ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕನಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಭಯಾಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ಏನೊಂದೂ ತಿಳಿಯದೆ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಆಗ, ಶತ್ರುದುಸ್ಸಹವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಸುದರ್ಶನನೆಂಬ ಚಕ್ರವೂ, ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆಂಬ ಶಂಖವೂ, ಕೌಮೋದಕಿಯೆಂಬ ಗದೆಯೂ, ನಂದಕವೆಂಬ ಕತ್ತಿಯೂ, ಶಾರ್ಙ್ಗವೆಂಬ ಮಹಾಧನುಸ್ಸೂ, ಶತಚಂದ್ರವೆಂಬ ಖೇಟಕವೂ, ಅಕ್ಷಯಸಾಯಕಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳೂ, ಈ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದುವು. ಮತ್ತು ಸುನಂದನಂದರೇ ಮೊದಲಾದ ಪಾರ್ಷದರೂ, ಲೋಕಪಾಲಕರೂ, ಆ ಭಗವಂತನ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು ಸೇವೆಮಾಡುತಿದ್ದರು. ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಮೂರಡಿ

ಗಳಿಂದಲೇ ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನೂ ಅಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಅದ್ಭುತರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದಾಗಲೂ, ಆತನ ಪಾದದಿಂದ ತಲೆಯವರೆಗೆ ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಿರೀಟ, ಕುಂಡಲ, ಹಾರ, ಕೇಯೂರಾದ್ಯಾಭರಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶೋಭಿಸುತಿದ್ದುವು. ಅವನ ಅಸಾಧಾರಣಚಿಹ್ನಗಳಾದ ಶ್ರೀವತ್ಸ, ಕೌಸ್ತುಭ, ಕಾಂಚೀ, ಪೀತಾಂಬರ, ವನಮಾಲಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಣಿಸುತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದ ಭಗವಂತನು, ಬಲಿಯು ತನಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟ ಹುೂರಡಿಯ ನೆಲವನ್ನಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲಿಡುವಾಗ, ಭೂಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಪಾದದಿಂದಲೂ, ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಭುಜಗಳಿಂದಲೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ದ್ಯುಲೋಕವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀಡಿದನು. ಅದು ದ್ಯುಲೋಕವನ್ನೂ ಮೀರಿ ಹೋದುದಲ್ಲದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆಯೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಹರ್ಲೋಕ, ಜನೋಲೋಕ, ತಪೋಲೋಕಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೊರಗಿರುವ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿತು. ಬಲಿಯು ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅಣುಮಾತ್ರವೂ ಸ್ಥಳವು ಉಳಿಯದಂತಾಯಿತು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನು ತನ್ನ ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಸ್ಥಳವು ಸಾಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಲಿಯನ್ನು ವರುಣಪಾಶದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದುದು; ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪದಿಂದ ಮೇಲೆಬಿದ್ದ ದೈತ್ಯಭಟರನ್ನು ವಿಷ್ಣುದೂತರು ಓಡಿಸಿದುದು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ ಕೇಳು! ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪಾದವು ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದೊಡನೆ, ಅಲ್ಲಿ ಅದರ ನಖಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಒಂದು ಪ್ರಕಾಶವುಂಟಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಇದೇನೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತನಾಗಿ ಇದಿರೆದ್ದು ಬಂದನು. ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರೂ, ಸನಕಾದಿಯೋಗಿಗಳೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಪಾದವನ್ನು ಕಂಡರು. ಮತ್ತು ವೇದಗಳು, ಉಪವೇದಗಳು, ವೇದಾಂಗಗಳು, ನ್ಯಾಯ, ಮೀಮಾಂಸೆ, ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಗಳು, ಪಾಂಚರಾತ್ರಗಳು ಈ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ, ಯೋಗವೆಂಬ ವಾಯುವಿನ ಸಹಾಯ

238. ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರವು, B—5

ದಿಂದ ಉದ್ದೀಪಿತವಾದ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಜಾಲವನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡಿದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮರೂ, ಈಶ್ವರಧ್ಯಾನದಿಂದ ಕರ್ಮಪಾಶವನ್ನು ಹರಿದು ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತಿದ್ದ ಇತರರೂ, ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದು, ಆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ತನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದವು ತನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅನ್ಯಾನಂದಭರಿತನಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಓ ರಾಜಾ! ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಕಮಂಡಲುಜಲದಿಂದ ಆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದಾಗ, ಆ ಪಾದತೀರ್ಥವೇ ಒಂದು ನದಿಯಾಗಿ ಹೊರಟಿತು. ಆ ನದಿಯು ಭಗವಂತನ ಕೀರ್ತಿಯಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತ, ಮೊದಲು ಧ್ರುವಮಂಡಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೆಳಗಿನ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಪಾವನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ನದಿಯೇ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಮೂರ್ತಿಯು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಡುಗಿಸಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ವಾಮನರೂಪವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ, ಲೋಕಪಾಲಕರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಅನುಚರರೊಡನೆ ಬಂದು ಅವನಿಗೆ ಪೂಜೆಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಪುಷ್ಪಫಲಗಂಧಧೂಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಅವನ ವೀರ್ಯವನ್ನೂ, ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಜಯಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಅವನ ಮುಂದೆ ಗಾನ ನರ್ತನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಶಂಖಗಳನ್ನೂ, ದುಂದುಭಿಗಳನ್ನೂ ನುಡಿಸಿದರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಲ್ಲೂಕರಾಜನಾದ ಜಾಂಬವಂತನು, ಭೇರಿಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತ ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಜಯಘೋಷವನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಹೋತ್ಸವವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಲಿಯ ಅನುಚರರಾದ ದೈತ್ಯಭಟರೆಲ್ಲರೂ, ಭಗವಂತನು ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಮೂರಡಿಗಳ ನೆಲವನ್ನು ಯಾಚಿಸುವನೆವದಿಂದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೋಪದಿಂದ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವರು— ಎಲೈ ಮಿತ್ರರೆ! ಈ ಕುಳ್ಳನು ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲ! ಮಾಯಾವಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ ದೇವಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ವಂಚಿಸಿರುವನು. ಈ ಕಪಟ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಅಪಹೃತವಾಯಿತು.

ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ಬಲಿಯು ಸತ್ಯಸಂಧನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದಲೂ, ದಯಾವಂತನಾದುದರಿಂದಲೂ ಇದರಮೇಲೆ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಲಾರದೆ ಇವನ ಮೋಸಕ್ಕೊಳಗಾದನು. ಹೀಗೆ ಸತ್ಯವಂತನಾದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಪಟಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಈ ವಾಮನನನ್ನು ನಾವು ಕೊಲ್ಲದೆ ಬಿಡಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ತಕ್ಕಸಮಯವು" ಎಂದು ಗುಂಪುಗೂಡಿ, ಬಲಿಯು ಬಹಳವಾಗಿ ತಡೆದರೂ ಕೇಳದೆ, ವಾಮನನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಹೀಗೆ ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ದೈತ್ಯಭಟರನ್ನು ನೋಡಿ ನಂದ, ಸನಂದ, ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನ, ಜಯಂತ, ಶ್ರುತದೇವ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಸಾತ್ವತರೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷ್ಣುಕಿಂಕರರೆಲ್ಲರೂ, ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತು, ಆ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಕಂಡ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಓಡಿಸಿದರು. ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಹೀಗೆ ವಿಷ್ಣುದೂತರಿಂದ, ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ ಬಲಿಯು ತನ್ನಗುರುವಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನ ಶಾಪವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದು ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕಾಲವಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ನೋಡಿ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು-"ಓ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತೀ! ಓ ಹೇತೀ! ನನ್ನಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರಿ! ಈಗ ನೀವು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಈಗ ನಮಗೆ ಕಾಲವು ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರುವುದು. ವಾಮನರೂಪದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಈ ಭಗವಂತನೇ ಕಾಲಸ್ವರೂಪನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ! ಈತನೇ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯು! ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಪ್ರತಿಕೂಲನಾಗಿರುವಾಗ, ಪುರುಷನು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುವೇ ಹೊರತು ಸಫಲವಾಗಲಾರದು. ಕಾಲವಶರಾದ ಮನುಷ್ಯರ ಪೌರುಷವು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದು. ಕಾಲಗತಿಯನ್ನು ಯಾರುತಾನೇ ಮೀರಬಲ್ಲರು? ಮೊದಲು ನಮಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟ ಆ ಭಗವಂತನೇ, ಈಗ ನಮಗೆ ದುಃಖವನ್ನೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವನು. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ದೇಹಬಲದಿಂದಾಗಲಿ, ತಂತ್ರಬಲದಿಂದಾಗಲಿ, ಔಷಧಾದಿಗಳಿಂದಾಲಿ, ಸಾಮಾದ್ಯುಪಾಯಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಕಾಲಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಾರನು. ಮೊದಲು ನಿಮಗೆ ದೈವಾನುಕೂಲ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ನೀವು ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಜಯಿಸಿದಿರಿ! ಹಿಂದೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪರಾಜಿತರಾದ

ವರೇ, ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು! ಆದು ದರಿಂದ ಎಲೈ ವೀರರೆ! ಹಿಂದಿನಂತೆ ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲ ಕಾಲವು ಬಂದಮೇಲೆ ನಾವು ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಜಯಿಸಬಹುದು. ಆದು ದರಿಂದ ನೀವು ಕಾಲನಿರೀಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿರಬೇಕು" ಎಂದನು. ಬಲಿಯ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ದೈತ್ಯದಾನವವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಅಡ್ಡಮಾತಾಡದೆ, ವಿಷ್ಣುದೂತರ ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಗರುತ್ಮಂತನು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ವರುಣಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದನು. ಹೀಗೆ ಗರುಡನು ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಬಲಿಯನ್ನು ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಹಾಹಾಕಾರವುಂಟಾಯಿತು. ಇತ್ತಲಾಗಿಬಲಿಯು ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಲೂ, ತನ್ನ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಕವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ, ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನೀನು ನನಗೆ ಮೂರಡಿಗಳ ನೆಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದೆ! ನೀನು ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಎರಡಡಿಗಳಿಗೇ ಸಾಲದೆಹೋಯಿತು. ನಿನ್ನಿಂದ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಂದಡಿಯ ಭೂಮಿಯು ಸೇರಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೇನು ಮಾಡುವೆ? ಕೊಟ್ಟಲ್ಲದೆ ತೀರದು. ಸೂರ್ಯಕಿರಣವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಸರಿಸುವುದೋ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಚಂದ್ರನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವನೋ, ಪರ್ಜನ್ಯನೂ, ವಹ್ನಿಯೂ ಎಷ್ಟುದೂರದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವರೋ ಅದುವರೆಗಲ್ಲವೇ ನಿನ್ನ ಭೂಮಿಯು! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಭೂಲೋಕವನ್ನು ನನ್ನ ಒಂದಡಿಯಿಂದಲೇ ಅಳೆದುಬಿಟ್ಟೆನು. ದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಆಕಾಶವೂ ನನ್ನ ಶರೀರದಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟುವು. ನೀನು ನೋಡುತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನೂ ಅಳೆದು ಬಿಟ್ಟೆನು. ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಸ್ಥಳವೆಲ್ಲಿ? ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿದವನಿಗೆ ನರಕವಾಸವು ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ. ಈ ನಿನ್ನ ಗುರುವಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನೂ ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನು. ಅದರಿಂದ ನೀನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳದೆ ತೀರದು. ಯಾವನು ಯಾಚಕರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅದನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆ ಹೋಗುವನೋ, ಅವನ ಮನೋರಥವು ಕೇವಲ

ವ್ಯರ್ಥವೆನಿಸುವುದು. ಕೈಲಾಗದಿದ್ದಮೇಲೆ ಬಾಯಿಂದಾದಲೇ ಬಾರದು. ಆಡಿದ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಧೋಲೋಕವಲ್ಲದೆ ಎಂದಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗವು ಲಭಿಸ ಲಾರದು. ಈಗ ನೀನೂ ನನಗೆ ಎಂಗ್ದಾನವಮಾಡಿದುದನ್ನು ಕೊಡಲಾರದು ದರಿಂದ, ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ನಿನ್ನ ಅಸತ್ಯದೋಷಕ್ಕೆ ಫಲ ವಾಗಿ, ಕೆಲವು ಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ನೀವು ನರಕವಾಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ತೀರದು'' ಎಂದನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಬಲಿಯು ಮೂರನೆಯ ಅಡಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿದುದು. ಪ್ರಹ್ಲಾದಾದಿಗಳು ಬಲಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ, ಕೇಳು! ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಮರ್ಮಭೇದಕವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅವಮಾನಪಡಿಸಿ, ನಿಂದಿಸುತಿದ್ದರೂ, ಬಲಿಯು ಆ ಮಾತಿಗೆ ಕೋಪಿಸದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಧೈರ್ಯಗೆಡದೆ, ಗಂಭೀರವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವನು--'' ಓ ಪರಮ ಪುರುಷಾ! ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಮಾತು ಎಂದಿಗೂ ಅಸತ್ಯವಾಗ ಲಾರದು. ಈಗಲೂ ನಾನು ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪುವವನಲ್ಲ. ದೈವಾಧೀನ ನಾಗಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ! ಈಗಲೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸರ್ವ ಸ್ವವೂ ಹೋಗಿದ್ದರೂ, ಈ ನನ್ನ ಶರೀರವು ನನ್ನದಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ? ಇದೋ! ಮೂರನೆಯ ಅಡಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿರುವೆನು. ಇದರಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನಿಡು! ನಾನು ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದೆನೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನರಕ ದಲ್ಲಿ ಬೀಳಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಮಾರಾ! ನರಕಕ್ಕೂ ನಾನು ಹೆದರತಕ್ಕವನಲ್ಲ! ರಾಜ್ಯವು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದಕ್ಕೂ ನಾನು ಚಿಂತಿ ಸುವವನಲ್ಲ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ವರುಣಪಾಶಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿದುದಕ್ಕೂ ನಾನು ದುಃಖಿಸುವವನಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಆಪತ್ತಿಗೂ ನಾನು ಹೆದರು ವವನಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ದ್ವೇಷಕ್ಕೂ ನಾನು ಅಂಜುವವನಲ್ಲ. ಅಸತ್ಯವೊಂದಕ್ಕೇ ಭಯ ಪಡುವೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಾಗಲಿ, ಸಹೋದರರಾ ಗಲೆ, ಸಮಾನಸ್ಕಂಧರಾದ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಲಿ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ಮಾಡದಿರತಕ್ಕ

ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಬೇರೊಬ್ಬನು ಮಾಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದು ಶ್ರೇಯಃ ಕಾರಣವೇ ಹೊರತು, ಅವಮಾನಕರವಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮತವು. ಆದು ದರಿಂದ, ಈಗ ನೀನು ನನಗೆ ಮಾಡಿದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಗೌರವಪೂರ್ವಕವಾ ಗಿಯೇ ಅಂಗೀಕರಿಸುವೆನು. ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ, ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಶೌರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ಧನ, ಬುದ್ಧಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷ ಮದಾಂಧನಾಗಿದ್ದೆನು, ಹೀಗೆ ಗರ್ವದಿಂದ ಕಣ್ಕಾಣದೆ ಕುರುಡರಾದ ನಮಗೆ ನೀನು ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇ ನಮಗೆ ಗುರು! ಪೂರ್ವ ದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವಂಶದ ಅನೇಕ ದೈತ್ಯರು, ತಾವಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಉಗ್ರವಿರೋಧ ವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರೂ ಅದರಿಂದಲೇ ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಉತ್ತಮ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ನಾನಾದರೋ ಅವರಂತಲ್ಲದೆ ನಿರಪರಾಧಿಯಾಗಿ ದ್ದರೂ, ವಿಚಿತ್ರಚೇಷ್ಟೆಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನಿಂದ ವರುಣಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆನು. ನಿನ್ನ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದರೂ ನಾನು ಲಜ್ಜೆಪಡಲಾರೆನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸ ಲಾರೆನು; ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಲಾರೆನು; ನೀನು ನನಗೆ ಮಾಡಿದ ಈ ಬಂಧನವೇ ನನಗೆ ವಿಶೇಷಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಓ ಪರಮ ಪುರುಷಾ! ನನ್ನ ಅಜ್ಜನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮೇಲೆ ನಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಹೆತ್ತ ತಂದೆಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಂತವಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗಲೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಧೈರ್ಯಗುಂದದೆ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದನು. ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ತನ್ನ ತಂದೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಭಯ ಪಡದೆ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು—“ಎಂದಿದ್ದರೂ ಕೊನೆ ಗಾಲಕ್ಕೆ ಆತ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗತಕ್ಕ ಈ ಶರೀರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವುಂಟು? ಶರೀರಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ಈ ಬಂಧುಗಳಿಂದತಾನೇ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಕಳ್ಳರಂತೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಸೇರಿ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿ ರುವ ಈ ದೇಹಸಂಬಂಧಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಈ ದೇಹಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವೊಂದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ: ಸಂಸಾರಬಂಧಕ್ಕೆ ಮೂಲವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪತ್ನಿಯು ಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುವಳು? ಈ ಮನೆಮಠಗಳಿಂದತಾನೇ ಫಲವೇನು? ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯನ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವುವೇ ಹೊರತು, ಯಾವ ಫಲ

ವನ್ನೂ ಕೈಗೂಡಿಸಲಾರವು" ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದನೇ ಹೊರತು, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಭಯಪಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿ, ಸಂಸಾರಭಯನಿವಾರಕಗಳಾಗಿಯೂ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಂದಿದನಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಈಗ ನಾನೂ ಕೂಡ, ದೈವವಶದಿಂದ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೂ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನು ತೋರುತಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನೇ ನಂಬಿರುವೆನು. ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ಐಶ್ವರ್ಯವೆಂಬುದೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಂದಿಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಾಗಲೂ ಮನುಷ್ಯನು, ಜೀವವು ಚಂಚಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಸ್ಥಿರವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುವನು. ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾನಹೇತುವಾದ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡುದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನಾನು ಸಂತೋಷಿಸುವೆನೇ ಹೊರತು ದುಃಖಿಸುವವನಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ತತ್ವಜ್ಞನಾದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು, ದೈನ್ಯದಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾಗಿಯೂ, ದಿವ್ಯತೇಜೋವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೂ, ಕಮಲದಳದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗೆಯೂ, ಹೆಂಬಣ್ಣದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ ಅಂಜನದಂತೆ ಕಪ್ಪಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಅಜಾನುಬಾಹುವಾಗಿಯೂ, ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಉದಿಸಿಬಂದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಆಗ ಬಲಿಯು ವರುಣಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲಾರದೆ ತಲೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಗ್ಗಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿತುಳುಕುತಿತ್ತು. ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿನೋಡಲಾರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆಗ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಸುನಂದಾದಿಪಾರ್ಷದರಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ವಾಮನನನ್ನು ನೋಡಿ, ಆನಂದದಿಂದ ಪುಳಕಿತವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ವಾಮನಮೂರ್ತಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೀಗೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು—"ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ಈ ಬಲಿಯು ಹಿಂದೆ ವಿಶ್ವಜಿತ್ತೆಂಬ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ, ಅದರಿಂದ ನೀನು ತೃಪ್ತನಾಗಿ, ನೀನಾಗಿಯೇ ಇವನಿಗೆ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದೆ. ಈಗ ನೀನೇ ಅದನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡೆ. ಪುರುಷನನ್ನು ಮೋಹಪಾಶದಲ್ಲಿ

ಸಿಕ್ಕಿಸುವ ಈ ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಇವನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಪಡುವೆನೇ ಹೊರತು ಚಿಂತಿಸುವವನಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದರೂ, ಎಷ್ಟೇ ಧೀರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆತು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವನು. ಈಗ ನೀನು ಈತನನ್ನು ಭಾಗ್ಯಹೀನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುದು ಅನುಗ್ರಹವೇಹೊರತು ನಿಗ್ರಹವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಹೋಪಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ, ಜಗದೀಶ್ವರನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು '' ಎಂದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದಮೇಲೆ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯೊಡನೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಯೆತ್ತುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಲಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ವಿಂಧ್ಯಾವಳಿಯು, ತನ್ನ ಪತಿಯು ವರುಣಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ತುಳುಕಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಭಗವಂತನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ನಿಂತು, ಹೀಗೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವಳು—' ಓ ದೇವಾ! ನೀನು ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವೆ! ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಟಿಕೆಯಂತಿರುವುದು. ನೀನೇ ಸೂತ್ರಧಾರಿಯಂತೆ ಇದನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞರಾದ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರರೆಂದು ವ್ಯರ್ಥಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬೀಗಿ ಬೆರೆಯುವರು. ತಾವು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿದ್ದರೂ, ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರರೆಂದೂ ವಾದಿಸುವರು. ಲೋಕದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವಾಗ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ನಿನಗೆ ಯಾವುದನ್ನು ತಾನೇ ಕೊಡಬಲ್ಲರು? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಪತಿಯು ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟೆನೆಂದೂ, ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿರುವೆನೆಂದೂ, ತನ್ನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ತಾನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದೂ, ನನ್ನ ಮುಂದೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವನು. ಅಜ್ಞಾನವು ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುದಲ್ಲ! ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಬಲಿಯು, ತತ್ವಜ್ಞನೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ಲೋಕತ್ರಯವೂ, ತನ್ನ ದೇಹವೂ ಇದುವರೆಗೆ ತನಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ, ಈಗ ಅವುಗಳನ್ನು ತಾನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದನಲ್ಲವೆ? ಇವನು ಅಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಇವನಲ್ಲಿ

ಕೋಪಿಸದೆ, ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಇವನನ್ನು ಪಾಶಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು.

ಆ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು-"ಓ ದೇವಾ! ನೀನೇ ಈ ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನು! ಆ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ರಕ್ಷಿಸ ತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ! ಸಂಹಾರಕರ್ತನಾದ ರುದ್ರನಿಗೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ನಿಯಾಮಕನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ! ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರವು! ಹೀಗೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ವಾಹಕನಾದ ನೀನು, ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಒಪ್ಪಿಸಿರತಕ್ಕ ಈ ಬಲಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಂಧಿಸಬಹುದೆ? ಸರ್ವಥಾ ಇವನು ನಿನ್ನ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ಇವನು ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೊಳಪಟ್ಟ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ತಾನು ಕರ್ಮಬಲದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳನ್ನೂ ನಿನಗೇ ಒಪ್ಪಿಸಿರುವನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಮೇಲೆಯೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ನಿಷ್ಕಪಟವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ ಇವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಬಹುದೆ? ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬನು ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ದೃಢಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ನಿನ್ನ ಪಾದಾರ ವಿಂದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಜಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣಗರಿಕೆಯ ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಂದು ಅರ್ಚನೆಮಾಡಿದರೂ ಅವನು ನಿನ್ನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೇ ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುವ ಈ ಬಲಿಯು ಹೀಗೆ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದೆ? ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಇವನನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು.

ಆಗ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು-"ಓ ಚತುರ್ಮುಖಾ! ನಾನು ಯಾವನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವೆನೋ, ಅವನ ಧನವನ್ನು ಮೊದಲು ಅಪಹರಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ಏಕೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಮನುಷ್ಯ ನಿಗೆ ಹಣವಿದ್ದಷ್ಟೂ, ಮದವು ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಆ ಮದದಿಂದ ವಿವೇಕಹೀನನಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನೂ, ಇತರ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವನು. ಆದು ದರಿಂದ ಈ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಧನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಬಿಡುವುದೇ ನಾನು ನನ್ನ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಗ್ರಹವೆಂದು ತಿಳಿ! ಜೀವಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಕೈಯಾರೆ ನಡೆಸಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ, ಹಲವು ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು

ತ್ತಲೂ, ಸಾಯುತ್ತಲೂ ಇರುವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಯಾವಾಗಲೋ ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಸುಕೃತಬಲದಿಂದ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತುವನು. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿದ್ದ ವನು, ತನ್ನ ಕುಲದಿಂದಾಗಲೀ ರೂಪದಿಂದಾಗಲಿ, ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಲಿ, ವಿದ್ಯೆಯಿಂ ದಾಗಲಿ, ಕರ್ಮದಿಂದಾಗಲಿ ಗರ್ವಪಟ್ಟು ಮದಾಂಧನಾಗುವನು. ಈ ಸಮೃದ್ಧಿ ಗಳಿದ್ದಾಗಲೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗರ್ವವುಂಟಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿ! ಉನ್ನತಪದವಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಮುಂತಾದುವುಗ ಳೆಲ್ಲವೂ ಅನರ್ಥಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಧ್ರುವಾದಿಗಳಿಗೆ ನೀನಾಗಿಯೇ ಆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದೇಕೆ?" ಎಂದು! ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಕುಲ, ರೂಪ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಗರ್ವವನ್ನೂ, ಅವಿವೇಕವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಸಮಸ್ತ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳಿಗೂ ಹಾನಿಕರಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ಮಾತ್ರ ಆ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗಳಿಂದ ಮೋಹಗೊಳ್ಳಲಾರರು. ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ನಾನೇ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅದು ಅವರಿಗೆ ಅನರ್ಥಕಾರಿಗಳಾಗಲಾರವು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಬಲಿಚಕ್ರ ವರ್ತಿಯು, ದೈತ್ಯದಾನವಕುಲದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಹಾ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಏಕಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಅನುಭವಿಸು ತಿದ್ದರೂ, ಮದಾಂಧನಾಗದೆ, ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ದುರ್ಜಯವಾದ ನನ್ನ ಮಾಯೆ ಯನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವನು. ಎಂತಹ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸು ಕಲಗದಿರುವನು. ಇವನು ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡನು! ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದನು! ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು! ಜ್ಞಾತಿಗಳಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಲ್ಪ ಟ್ಟನು! ಮಹಾವಿಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾದನು! ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯ ನಿಂದ ಹೆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು! ಕೊನೆಗೆ ಆ ಗುರುವಿನ ಶಾಪಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಾದನು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೆದರದೆ, ತನ್ನ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನಲ್ಲವೆ! ಇವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ನನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಈ ಅನರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದಿಟ್ಟೆನು. ಹಾಗಿ ದ್ದರೂ ಇವನು ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇವನ ಧೈರ್ಯವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬರಲಾರದು' ಆದುದರಿಂದ ಇವನು ನನ್ನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ ನಾದನೆಂದು ತಿಳಿ! ಇವನಿಗೆ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ನನ್ನ ಲೋಕವು ಲಭಿಸುವುದು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಇವನು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದ ಸಾವರ್ಣಿಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ವಹಿಸುವನು. ಅದುವರೆಗೆ ಈತನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸುತಲಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ, ಅದನ್ನು

ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರಿಗೆ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಗಳಾಗಲಿ, ದೇಹಶ್ರಮವಾಗಲಿ, ಪ್ರಮಾದವಾಗಲಿ, ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿಬಾಧೆಗಳಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ತೋರಲಾರದು" ಎಂದು ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆಮೇಲೆ ಬಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಇಂದ್ರಸೇನ ಮಹಾರಾಜಾ! ಇನ್ನು ನೀನು ಹೊರಡು! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆಸೆಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಭೋಗಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಸುತಲಲೋಕದಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನ ಬಂಧುವರ್ಗದೊಡನೆ ನೀನು ಸುಖದಿಂದಿರು! ಅಲ್ಲಿರುವಾಗ ಲೋಕಪಾಲಕರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ ಜಯಿಸಲಾರರು. ಇತರರ ಮಾತೇನು? ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿನಡೆದರೆ ಅವರನ್ನು ಆಕ್ಷಣವೇ ನನ್ನ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವು ಸಂಹರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಅನುಚರರನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ, ಎಲ್ಲಾ ಅಪಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಸರ್ವದಾ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಕಾದಿದ್ದು, ಆಗಾಗ ನಿನಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನು. ನೀನು ಇಷ್ಟಬಂದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ, ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಅಸುರಸ್ವಭಾವವು ತಲೆದೋರುವಂತಾದರೂ, ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಆ ದುಸ್ಸ್ವಭಾವವು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೆಡಿಸಲಾರದೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಾಶಹೊಂದುವುದು" ಎಂದನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪ್ರಹ್ಲಾದನೊಡನೆ ಬಲಿಯು ಸುತಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದು.

ಭಗವಂತನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಈ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ಮಹಾನುಭಾವನಾಗಿಯೂ, ಸಾಧುಸಮ್ಮತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಲಿಗೆ, ಆನಂದಾತಿಶಯದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವು ತುಳುಕಿತು. ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಪುಳಕಿತವಾಯಿತು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಂಠಸ್ವರವು ಕುಗ್ಗಿತು. ಭಗವಂತನ ಮುಂದೆ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಗದ್ಗದಸ್ವರದಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು— "ಓ ಪರಮಪುರುಷಾ! ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಿತವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ನಾನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಒಂದಾವರ್ತಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕೈಯೆತ್ತುವಾಗಲೇ ಆ ಭಕ್ತರ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೈಗೂಡುವುವು. ಕೇವಲ ಸತ್ವಗುಣ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೂ ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಲಭಿಸದ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಈಗ ನೀನು, ನೀಚರಾಕ್ಷಸನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ?" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ್ದ ವರುಣಪಾಶವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಅನುಚರರೊಡಗೂಡಿ ಸುತಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ವಾಮನರೂಪದಿಂದ ಬಲಿಯ ವಶವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅದಿತಿದೇವಿಯ ಮನೋರಥವನ್ನೀಡೇರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಇಂದ್ರನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಲೋಕವನ್ನೂ ಸುಖವಾಗಿ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ವಂಶವರ್ಧನನಾದ ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪಾಶವಿಮುಕ್ತನಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಮುಂದೆಬಂದು, ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು- "ಓ ದೇವಾ! ಈಗ ನೀನು ಇವನಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ, ಇದುವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಲಿ, ರುದ್ರನಾಗಲಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಾಗಲಿ ಪಾತ್ರರಾದುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಇತರರ ಮಾತೇನು? ಕೇವಲ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅಸುರಕುಲದವರಾದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಈ ವಿಧವಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರುವಾಗ, ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಿತವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಬಹುದು? ಲೋಕಪೂಜ್ಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಪಾದಾರವಿಂದವುಳ್ಳ ನೀನೆಲ್ಲಿ? ಅತಿನೀಚಕುಲದವರಾದ ನಾವೆಲ್ಲಿ? ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ! ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿದುದರಿಂದಲೇ

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂಕೂಡ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ನೀಚಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಕುತ್ಸಿತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ನಾವು ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮುಖರಾಗಿದ್ದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ನಿನ್ನ ವಿಶೇಷಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದೆವು. ದೇವಾ! ನೀನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುವುವು. ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸ ತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾಗಿಯೂ ಸಮಸ್ತಭೂತ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೀನು, ಹೀಗೆ ಕೆಲಕೆಲವರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇದು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸು ವುದು. ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಕೇಳಿದುದನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಉದಾಸೀನರಾಗಿದ್ದ ವರನ್ನು ಉದಾಸೀನವಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದು! ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ವಿಷಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೆ?” ಎಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯು “ವತ್ಸ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ನೀನೂ ಈ ನಿನ್ನ ಮುಮ್ಮಗನಾದ ಬಲಿಯೊಡನೆ ಸುತಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ,ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತ, ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಿರು? ಅಲ್ಲಿ ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ ಬಲಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನೀನು ನೋಡುತ್ತಿರ ಬಹುದು. ನನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೀಗುವುವು. ನೀನು ನಿತ್ಯವೂ ನನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು” ಎಂದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿ ದ್ರಾಜಾ! ಈ ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯೊಡನೆ ಆ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನ ಅನುಜ್ಞೆ ಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪಾತಾಳವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಭಗ ವಂತನು, ಆ ಯಜ್ಞಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಅನೇಕ ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳೊಡನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ “ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಾ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಬಲಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಸುತಿದ್ದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಲೋಪಬಾರದಂತೆ ಪೂರ್ತಿಮಾಡು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕ್ರನು, “ಓ ದೇವಾ! ಯಜ್ಞಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿಯೂ, ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪ ನಾಗಿಯೂ, ಯಜ್ಞಾರಾಧ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಆ ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡ ತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೀನೇ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವೆ. ಈ ಬಲಿ ಯೂಕೂಡ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿರುವನು.

ಇನ್ನು ಅವನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಲೋಪವೆಂದರೇನು ? ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಗಲಿ, ದೇಶಕಾಲವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಯಾವುದಾದರೂ ಲೋಪವಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗುವುವು. ಬಲಿಯು ನಿನ್ನ ಪೂರ್ಣಾನು ಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲದಂತೆ ಅದು ಪೂರ್ತಿಹೊಂದಿದಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಬೇಕಾದುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಸುವೆನು '' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಆ ಯಜ್ಞ ವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತಿಮಾಡಿದನು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ ! ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ವಾಮನವೇಷದಿಂದ ಬಂದು, ಬಲಿಯಿಂದ ಮೂರಡಿಯ ನೆಲವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಹೋದರನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ದೇವರ್ಷಿಗ ಳೊಡನೆಯೂ, ಮನುಗಳೊಡನೆಯೂ, ದಕ್ಷ, ಭೃಗು, ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಮುನಿಗ ಳೊಡನೆಯೂ, ರುದ್ರನೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ ಬಂದು, ಅದಿತಿಕಶ್ಯಪರ ಸಂತೋಷಾರ್ಥ ವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಲೋಕಪಾಲರೊಡಗೂಡಿದ ಈ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಕ್ಕೂ ವಾಮನನನ್ನೇ ಪ್ರಭುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತವೇದ ಗಳಿಗೂ, ಕ್ಷೇಮನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಆ ವಾಮನನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡುವು. ಆ ವೇಳೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಸಮಸ್ತಲೋಕಪಾಲಕರೊಡಗೂಡಿ ಅವನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನು, ತನ್ನ ಸಹೋದರನಾದ ಆ ಉಪೇಂದ್ರನ ಸಹಾಯದಿಂದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭೋಗಗಳಿಂದ ಸುಖಿಸುತಿದ್ದನು. ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಮಾನಗಳನ್ನೇರಿ ಅದಿತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯ ಅದ್ಭುತ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಗಾನಮಾಡುತ್ತ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ ! ಪಾಪನಿವಾರಕವಾದ ಈ ವಾಮನಾವತಾರಚರಿತ್ರ ವನ್ನು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆನು. ಆ ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ರೇಣುಗಳನ್ನಾದರೂ ಎಣಿಸಬಹುದು. ಅತನ ಗುಣಗಳನ್ನೆಣಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅವನ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲವನು ಇದುವರೆಗೆ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆಯೂ ಹುಟ್ಟಲಾರನು. ಮಂತ್ರಜ್ಞರಾದ ವಸಿಷ್ಠಾದಿಗ

ಳೆಲ್ಲರೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಅದ್ಭುತವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳ ಈ ವಾಮನಚರಿತ್ರವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳತಕ್ಕವರು ತಪ್ಪದೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ದೇವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಪಿತೃಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಇತರ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಗಲಿ ನಡೆಸುವಾಗ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಈ ವಾಮನಚರಿತ್ರವು ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುವುದೋ, ಆ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಲೋಪವಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪದೆ ಫಲಪ್ರದವಾಗುವುವೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವರು" ಎಂದನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರ ಚರಿತ್ರವು.

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರವೊಂದೊಂದೂ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದುದು. ವಾಮನಾವತಾರಚರಿತ್ರವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮೊದಲನೆಯ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವೇನು? ಆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಇತರ ಜೀವಗಳಂತೆ ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾದ ಜನನಮರಣಗಳಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಕೇವಲ ತಮಸ್ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ಕೋಪದ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ಲೋಕನಿಂದಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೀನಿನ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿದುದೇಕೆ? ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಚರಿತ್ರವು ಸರ್ವಪಾಪನಿವಾರಕವಾದುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕಮುನಿಯು ಭಗವಂತನ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಚರಿತ್ರವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿ "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ ಕೇಳು! ಭಗವಂತನಿಗೆ ಇತರ ಜೀವಗಳಂತೆ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ ಶರೀರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಸಾಧುಗಳಿಗೂ, ವೇದಗಳಿಗೂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತುವನು. ಅವನು ಉತ್ತಮಾಧಮಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಯುವಿನಂತೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು. ಅವನು ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನು. ಸತ್ವಾದಿಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳು ಅವ

ನನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾರವು. ಅವನು ಸಮಸ್ತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವನು. ಅವನು ಉತ್ತಮಾಧಮಜೀವವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರೂ, ಆಯಾ ಭೂತಗಳ ಉಚ್ಚತ್ವನೀಚತ್ವಗಳು ಅವನಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಲಾರವು. ಕಳೆದ ಕಲ್ಪಾವಸಾನದಲ್ಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿದ್ರಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಳಯವು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಮೂರುಲೋಕಗಳೂ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದುವು. ಇದನ್ನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ * ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಪ್ರಳಯವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ಹಗಲು ಕಳೆದು ರಾತ್ರಿಕಾಲವು ಆರಂಭಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅವನು ತನ್ನ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಮಲಗುವನು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದಾಗ, ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳೂ ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಗೆಬರಲು, ಆಗ ಅವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಯಗ್ರೀವನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು, ಆ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ವೇದಾಪಹಾರಿಯಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಂದು, ಆ ವೇದಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಗವಂತನು ಮತ್ಸ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವ್ರತನೆಂಬ ರಾಜರ್ಷಿಯಿದ್ದನು. ಅವನು ಸಮಸ್ತಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಕೇವಲ ಘೋರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನೇ ತನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವೈವಸ್ವತನೆಂಬ ಮನುವಾದನು. ಆ ವೈವಸ್ವತನಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನು, ಒಮ್ಮೆ ಕೃತಮಾಲೆಯೆಂಬ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಜಲತರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಅವನು ತರ್ಪಣವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈ

---

* ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯವೆಂದರೆ ಯಾವುದು? ಮಹಾಪ್ರಳಯವೇ? ಅಥವಾ ದೈನಂದಿನ ಪ್ರಳಯವೇ? ಮಹಾಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವೂ ನಶಿಸಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ಮಹಾಪ್ರಳಯವಲ್ಲ. ದೈನಂದಿನಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಅನಾವೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಲೋಕವು ನಶಿಸಬೇಕು. ಅದೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವೂ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಇದನ್ನು ದೈನಂದಿನಪ್ರಳಯವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಪ್ರಳಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಭೂಮ್ಯಾದಿಗಳು ಉಳಿಯುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ದೈನಂದಿನ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕ ಆಕಸ್ಮಿಕಪ್ರಳಯವಿಶೇಷವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನೆತ್ತಿದಾಗ, ಆ ಜಲದೊಡನೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಸಣ್ಣಮೀನು ಅವನ ಕೈಗೆ ಬಂದುಸೇರಿತು. ದ್ರವಿಡದೇಶಾಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಸತ್ಯವ್ರತನು, ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಮೀನನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಜಲವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಸಣ್ಣಮೀನು, ಬಹಳ ದಯಾ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ, ದೈನ್ಯದಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು ವುದು – "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನೀನು ದೀನವತ್ಸಲನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡವ ನಲ್ಲವೆ? ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ನನಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಬಲವಾದ ದೊಡ್ಡಮೀನುಗಳು ಅನೇಕ ವಾಗಿರುವುವು. ದೊಡ್ಡಮೀನುಗಳು ಸಣ್ಣಮೀನುಗಳನ್ನು ನುಂಗುವುದು ಸ್ವಭಾವ ವಾದುದರಿಂದ, ನನ್ನಂತಹ ದುರ್ಬಲಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ. ಈ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕುಬಂದೆನು. ಭಯಾ ತುರನಾಗಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕುಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ದಯೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸದೆ, ತಿರುಗಿ ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಸಾಡಿದೆಯಲ್ಲಾ? ಇದು ನಿನಗೆ ನ್ಯಾಯವೆ?" ಎಂದಿತು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರವಾಯಿತು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಅದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮೀನಿನ ಮರಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗ ವಂತನೇ ಆ ರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ತಿಳಿ! ಹೀಗೆ ಅತಿದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸತ್ಯವ್ರತನು, ತನ್ನನ್ನುದ್ಧ ರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದ ಬಂದ ಭಗವಂತನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಸಾಮಾನ್ಯಮತ್ಸ್ಯವೆಂದೇ ತಿಳಿದು, ಆ ಮೀನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಅಪಾಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಕಮಂಡಲು ಜಲದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯೊಳ ಗಾಗಿಯೇ ಆ ಮೀನಿನ ಮರಿಯು ಆ ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ದಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಅಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ಪಾತ್ರೆಯು ನನಗೆ ಬಹಳ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿರುವು ದರಿಂದ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು ಇದರಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲಾರೆನು. ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೇರೊಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸು" ಎಂದಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸತ್ಯವ್ರತನು, ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯೊಳಗಾಗಿ ಆ ಮೀನು ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆದುದುದಕ್ಕೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ, ಆ ಕಮಂಡಲುವಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ತಂದು, ಶುದ್ಧಜಲವುಳ್ಳ ಒಂದುದೊಡ್ಡ ಕಡಾಯಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಆ ಮೀನು ಮೂರು

ಮೊಳದುದ್ದಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು, ಆ ಕಡಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ, ತಿರುಗಿ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು "ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ಪಾತ್ರವೂ ನನಗೆ ಸಾಲದು. ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಲಾರೆನು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡಿತು. ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಯಿತು. ಆ ಮೀನನ್ನು ಕಡಾಯಿಯಿಂದ ತಂದು, ಜಲಪೂರ್ಣವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ಸರೋವರದಲ್ಲಿರಿಸಿದನು. ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮೀನು ಸರೋವರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸುವಂತೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅದರ ವಾಸಕ್ಕೆ ಸರೋವರವೂ ಸಾಲದಂತಾಯಿತು. ತಿರುಗಿ ಆ ಮತ್ಸ್ಯವು "ಓ ರಾಜಾ! ಈ ಸರೋವರದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೈಯನ್ನು ಕದಲಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಅಕ್ಷಯಜಲವುಳ್ಳ ಬೇರೊಂದು ಮಡುವಿನಲ್ಲಿರಿಸು" ಎಂದಿತು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸತ್ಯವ್ರತನು ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ಅದನ್ನು ತಂದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮೀನಿಗೆ ಆ ಮಡುವೂ ಸಾಲದಂತಾಗಲು, ತಿರುಗಿ ಆ ಮತ್ಸ್ಯವು ರಾಜನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಿತು. ಸತ್ಯವ್ರತನು ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕರೆತಂದು, ಒಂದು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಮತ್ಸ್ಯವು ಸತ್ಯವ್ರತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದೀಗ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ಹಿಂದೆ ಆ ಸಣ್ಣನದಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ಈಗ ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತಂದು ಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ! ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಯಂಕರಗಳಾದ ಮೊಸಳೆಗಳೂ, ಮತ್ಸ್ಯಗಳೂ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟಿರುವುವು. ಅವು ನನಗಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಬಲವುಳ್ಳವು. ಅವು ನನ್ನನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡುವುವೇ! ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದುದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಈಗ ನೀನಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿನ ಮತ್ಸ್ಯಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿಸುವೆಯಲ್ಲಾ! ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ" ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸತ್ಯವ್ರತನು, ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಏನೊಂದೂ ತೋರದೆ, ಆ ಮತ್ಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ! ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಯಾರು! ಇಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮೀನನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿದುದೂ ಇಲ್ಲ! ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದುದೂ ಇಲ್ಲ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ

ಜಲಜಂತುವಾದರೂ, ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ನೂರುಯೋಜನಗಳ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಸಬಲ್ಲುದೆ? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನು ಜಲಜಂತುವಲ್ಲ! ಯಾವನೋ ದೇವಾಂಶದವನಾಗಿರಬೇಕು. ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ! ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯೇ ನೀನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು! ಭೂತಗಳನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ನೀನು ಈ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿರಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಮೀನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕೈಮುಗಿದು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವನು "ಪುರುಷೋತ್ತಮಾ! ಲೋಕದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೀನೇ ಕಾರಣನು! ಭಕ್ತರಾದ ನಮ್ಮಂತವರಿಗೆ ನೀನೇ ಮುಖ್ಯಗತಿಯು! ನೀನು ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತಿಗೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸತಕ್ಕವನು. ದೇವಾ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನೀನು ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕ ಈ ವಿಧವಾದ ಅವತಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಆದರೆ ಈಗ ನೀನು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವೆಯೋ, ಅದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಓ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಾ! ತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರರೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಇತರದೇವತೆಗಳ ಪಾದಸೇವೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ನೀನು ಪ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ, ಹಿತಕರನಾಗಿಯೂ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಇರುವೆ! ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ಹೇಗೆತಾನೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು? ನಿನ್ನ ಸೇವಾ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಈಗ ನಿನ್ನ ಅದ್ಭುತರೂಪವನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುವಂತಾಯಿತು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಸತ್ಯವ್ರತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ರಾಜಾ! ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಗಳು ಮೂರುಲೋಕವನ್ನೂ ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಡುವುವು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಆ ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿದ್ದು, ನನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡೆನು. ಆ ಪ್ರಳಯವು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಬಹಳಕಾಲವೇನೂ ಇಲ್ಲ! ಇಂದು ಮೊದಲು ಏಳನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಈ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುವುದು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ವಿಶಾಲವಾದ ಒಂದು ಹಡಗು, ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ತೇಲಿ ಬರುವುದು. ಆಗ ನೀನು, ನಾನಾಬಗೆಯ ಬೀಜಗಳನ್ನೂ, ಔಷಧಿಗಳನ್ನೂ ಆ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನೀನೂ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ,

ಆ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಆ ಪ್ರಳಯಜಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರು! ಆಗ ಸೂರ್ಯಕಿರಣವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾದರೂ ಕೂಡ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಕು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಗಾಳಿಯು ಆ ನಾವೆಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕದಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಭಯಪಡಬಾರದು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ನಾನು ಇದೇ ರೂಪದಿಂದ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವೆನು. ಆಗ ನೀನು, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪದಿಂದ, ಆ ನಾವೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಮುಖದಮೇಲಿನ ಈ ಶೃಂಗಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಡು! ಆಗ ಆ ಪ್ರಳಯಮಾರುತದ ಅಲೆದಾಟವಿಲ್ಲದೆ ಹಡಗು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಆಗ ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಆ ನಾವೆಯನ್ನೂ ಆ ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಿದ್ರೆತಿಳಿಯುವವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಆಗ ನಾನೇ ನಿನಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮತತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸುವೆನು. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಪರಬ್ರಹ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು!'' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಭಗವಂತನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸತ್ಯವ್ರತನು, ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದ ಕಾಲವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಪೂರ್ವಾಗ್ರವಾಗಿ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ, ಅದರಮೇಲೆ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತು, ಆ ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನೇ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಏಳುದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ಭಗವಂತನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮೇಘಗಳು ಬಂದು, ಭಯಂಕರವಾಗಿ ವರ್ಷಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಅದರಿಂದ ಸಮುದ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಉಕ್ಕಿಬಂದುವು. ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಏಕಾರ್ಣವವಾಗುವಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋದುವು. ಸತ್ಯವ್ರತನುಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡನಾವೆಯು ಆ ಪ್ರಳಯಜಲದಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತ ಆ ರಾಜನಿದ್ದಕಡೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸತ್ಯವ್ರತನು, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೀಜಗಳನ್ನೂ, ಓಷಧಿಗಳನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ತಾನೂ ಆ ನಾವೆಯನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತನು. ಆಗ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸತ್ಯವ್ರತನನ್ನು ನೋಡಿ ''ರಾಜಾ! ನೀನು ಭಯಪಡದೆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರು! ಅವನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಪಾಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವನು" ಎಂದು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಯವ್ರತನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗಮೃಗ

ಯೋಗವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನೂಕೂಡ, ಆ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಮಹರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನ ಬಾಯಿಂದ ಆತ್ಮ ತತ್ವವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಪ್ರಳಯಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖನು ನಿದ್ರೆತಿಳಿದೆದ್ದಮೇಲೆ, ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ಹಯಗ್ರೀವನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಂದು, ಅವನಿಂದ ಅಪಹೃತವಾಗಿದ್ದ ವೇದಗಳನ್ನು ತಂದು ತಿರುಗಿ ಅವನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ವಿವೇಕ ಜನ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಪಡೆದ ಸತ್ಯವ್ರತನು, ಆ ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದಲೇ ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವೈವಸ್ವತನೆಂಬ ಮನುವಾದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೂ, ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದರೂಪವಾದ ಈ ಉಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಈ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಯಾರು ಪಠಿಸುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋರಿದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಯಾ ಕ್ಷಣವೇ ಕೈಗೂಡುವುವು. ಅವರು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಯಾವನು ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ, ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ವೇದವನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ದ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಂದು ಆವೇದಗಳನ್ನು ತಂದು ತಿರುಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದನೋ, ಯಾವನು ಸತ್ಯವ್ರತರಾಜನಿಗೂ. ಅವನೊಡನೆ ಸೇರಿದ್ದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಮಾತ್ಸ್ಯಸಂಹಿತೆಯನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನೋ, ಆ ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಿ ಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು.''

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ.

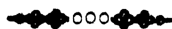

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು

ನವಮ ಸ್ಕಂಧವು

ವೈವಸ್ವತಮನುವಿನ ವಂಶಚರಿತವು.

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ತಿರುಗಿ ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಓ ಮಹರ್ಷೀ! ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಮನ್ವಂತರಗಳನ್ನೂ, ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ನಡೆಸಿದ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದೆನು. ದ್ರವಿಡದೇಶಾಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದ ಸತ್ಯವ್ರತನೆಂಬ ರಾಜರ್ಷಿಯು, ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಈ ವೈವಸ್ವತನೆಂಬ ಮನುವಾದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಅವನಿಗೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿ, ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳಿಂದ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರೆಂದೂ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮೊದಲಾದವರ ಸಂತತಿಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಅವರ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ, ನಮಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿದವರಾರು? ಈಗ ಇರತಕ್ಕವರಾರು? ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕವರಾರು? ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರುಯಾರು ಯಾವಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿರುವರು? ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು.

ಹೀಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು, ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಅನೇಕಮಹರ್ಷಿಗಳ ನಡುವೆ ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲು, ಶುಕನು ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ವೈವಸ್ವತಮನುವಿನ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ನೂರಾರುವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಸಾಲವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾವಚಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನ ನಾಭಿಯಿಂದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಒಂದು ಕಮಲವು ಹೊರಟಿತು. ಆದರಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಚತುರ್ಮುಖನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮರೀಚಿಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಮರೀಚಿಗೆ ಕಶ್ಯಪನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಆ ಕಶ್ಯಪನು ದಕ್ಷಕುಮಾರಿಯಾದ ಅದಿತಿದೇವಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಅವಳಲ್ಲಿ ವಿವಸ್ವಂತನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆ ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಸ್ವತಮನುವು ಜನಿಸಿದನು. ಈ ವೈವಸ್ವತಮನುವಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು, ಶರ್ಯಾತಿ, ನೃಗ, ದಿಷ್ಟ, ಕರೂಶ, ಧೃಷ್ಟ, ನರಿಷ್ಯಂತ, ಪೃಷಧ್ರ, ನಭಗ, ಕವಿಗಳೆಂಬ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು.

ರಾಜಾ! ವೈವಸ್ವತಮನುವು, ಮೊದಲು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ವಸಿಷ್ಠನು ಸಂತಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವನಿಂದ ಮಿತ್ರಾವರುಣವೆಂಬ ಒಂದಾನೊಂದು ಇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸತೊಡಗಿದನು. ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಪತ್ನಿಯಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂಬವಳು ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯುತ್ತ ಬಹಳ ನಿಯಮದಿಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಯಾಗವು ನಡೆಯುತಿದ್ದಾಗ, ನಡುವೆ ಆಕೆಯು ಹೋತೃವಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನಗೆ ಕನ್ನೆಯು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಯಾಚಿಸಿದಳು. ಹೋತೃವು ಆದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೇ ದೃಢವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಧ್ವರ್ಯುವು ಹೋಮಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅವನು ಮನುಪತ್ನಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸುತಿದ್ದಹಾಗೆಯೇ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ವಷಟ್ಕಾರ

ವನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತ, ಕೈಯಿಂದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ತೆಗೆದು ಹೋಮಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಹೋತೃವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೋಮವನ್ನು ನಡೆಸಿದುದರಿಂದ, ಆ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ವೈವಸ್ವತನಿಗೆ ಇಳೆಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯು ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಆಗ ಯಜಮಾನನಾದ ವೈವಸ್ವತನು, ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತನಗೆ ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಹುಟ್ಟಿದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು—"ಓ ಗುರುವರ್ಯಾ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಮಂತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು. ನೀವು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳು, ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಫಲವನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಕೈಗೂಡಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ! ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ ವಿಪರೀತಫಲವುಂಟಾದರೆ ಅದು ಬಹಳ ವಿಚಾರಾಸ್ಪದವಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಹೀಗಾಗಬಾರದು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಆ ಮಂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರು. ಆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವರು. ದೃಢತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿದ ಮಹಾತ್ಮರು! ವಿದ್ವಾಂಸರ ಬಾಯಿಂದ ಸುಳ್ಳು ಹೊರಡದಂತೆ, ನೀವು ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ವಿಪರೀತಫಲವು ಕಾಣಲಾರದು! ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ನೀವು ಮಾಡಿಸಿದ ಯಾಗದಿಂದ, ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕನ್ಯೆಯು ಹುಟ್ಟಿದುದೇಕೆ?" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ * ಪ್ರಪಿತಾಮಹನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು, ತನ್ನ ಧ್ಯಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು. ವೈವಸ್ವತನನ್ನು ಕುರಿತು—' ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಿನ್ನ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಹೋತೃವಾಗಿದ್ದವನು, ಹೋಮಮಾಡುವಾಗ ಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದುದರಿಂದ, ಈ ವಿಪರೀತಫಲವುಂಟಾಯಿತು. ಈಗಲೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಈಗ ನಿನಗೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವನ್ನೇ ಗಂಡುಮಗುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಸ್ತ್ರೀಶಿಶುವಿಗೆ ಪುರುಷರೂಪವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ವಸಿಷ್ಠನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಅವನ ಇಷ್ಟದಂತೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಇಳೆಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯು ಪುರುಷರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸುದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿ

* ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯೂ, ಆ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಾಶರನೂ, ಪರಾಶರನಿಂದ ವ್ಯಾಸನೂ, ವ್ಯಾಸನಿಂದ ಶುಕನೂ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದುದರಿಂದ ವಸಿಷ್ಠನು ಶುಕನಿಗೆ ಮುತ್ತಾತನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ದಳು. ಈ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು, ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಕೆಲವು ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಉತ್ತಮಾಶ್ವವನ್ನೇರಿ, ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕವಚವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಆ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟುತ್ತ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದನು. ಬಹಳದೂರದವರೆಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ಮೇರುಪರ್ವತದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ವನವು ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದಿತು. ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಆ ವನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟೊಡನೆ, ಅವನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವುಂಟಾಯಿತು. ಅವನ ಕುದುರೆಯೂ ಹೆಣ್ಣುಕುದುರೆಯಾಯಿತು. ಅವನ ಅನುಚರರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ರಾಜನೂ, ರಾಜಸೇವಕರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತಮಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವುಂಟಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಚಿಂತಾಕುಲರಾಗಿದ್ದರು'' ಎಂದನು. ಈ ನಡುವೆ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ''ಮುನೀಂದ್ರಾ! ಆ ವನಕ್ಕೆ ಆ ವಿಧವಾದ ಮಹಿಮೆಯುಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು'' ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕನು ''ರಾಜಾ ಕೇಳು! ಇಳಾವೃತವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಆ ವನದಲ್ಲಿ, ರುದ್ರನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾರ್ವತೀಸಮೇತನಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರಿಬ್ಬರೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಮ್ಮೆ ತಪೋನಿಷ್ಠರಾದ ಕೆಲವು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಆ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಇವರು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಇವರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ವನವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕಾಶವಿಶಿಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆಗ ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ ರುದ್ರನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಯು, ದೂರದಲ್ಲಿ ಆ ಋಷಿಗಳು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆದ್ದುನಿಂತು, ಮೈಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರಿಬ್ಬರೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಆಗ ರುದ್ರನು, ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವುಂಟಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ''ಎಲೆ ಪ್ರಿಯೆ! ಚಿಂತಿಸಬೇಡ! ಇದು ಮೊದಲು ಯಾವನಾದರೂ ಪುರುಷನು ಈ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಒಡನೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವುಂಟಾಗಲಿ!'' ಎಂದನು. ಅದು ಮೊದಲು ಪುರುಷರೊಬ್ಬರೂ ಆ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸದಿದ್ದರು. ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೂ, ಅವನ ಅನು

266. ಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ,
ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಬಂದು ನೋಡಿದುದು, B—5.

ಚರರಿಗೂ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವುಂಟಾಯಿತು. ಓ ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು, ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ, ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಬರುತಿದ್ದ ಆ ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಚಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ಬುಧನು ಕಂಡನು ಅವನಿಗೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಮೋಹವುಂಟಾಯಿತು. ಅವಳಿಗೂ ಬುಧನಲ್ಲಿ ಮೋಹವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ದಂಪತಿಗಳಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರೂರವನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಸುದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಯು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ತನಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ದುಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಕುಲಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ವಸಿಷ್ಠನು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ, ಅವನಿಗುಂಟಾದ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ, ತಿರುಗಿ ಅವನಿಗೆ ಪುರುಷತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರುದ್ರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು. ರುದ್ರನು ವಸಿಷ್ಠನ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ನಿನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಈತನು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಪುರುಷರೂಪದಿಂದಲೂ, ಮತ್ತೊಂದು ತಿಂಗಳು ಸ್ತ್ರೀರೂಪದಿಂದಲೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರಲಿ!" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು, ವಸಿಷ್ಠಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪುರುಷತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೂ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಜನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರಾಜನಿಗೆ ಪುರೂರವನೊಬ್ಬನುಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಉತ್ಕಲನೆಂದೂ, ಗಯನೆಂದೂ, ವಿಮಲನೆಂದೂ ಬೇರೆ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಈ ಮೂವರೂ ಧರ್ಮವತ್ಸಲರಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದೇಶಗಳನ್ನಾಳುತಿದ್ದರು. ಸುದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಮುಪ್ಪುಬಂದೊಡನೆ, ಅವನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಪುರೂರವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಇದು ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪೃಷಧ್ರಾದಿಗಳ ಚರಿತ್ರವು.

ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ವನಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ವೈವಸ್ವತಮನುವು, ಯಮುನಾತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಪುತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ನೂರುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಾನಾಗಿಯೇ ವಿಷ್ಣುವನ್ನಾರಾಧಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವನು ತನಗೆ ಸಮಾನರಾದ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಇವರೇ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮೊದಲಾದವರು. ಈ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪೃಷಧ್ರನೆಂಬವನನ್ನು ವೈವಸ್ವತ ಮನುವು ಪಶುಪಾಲನಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಪೃಷಧ್ರನು ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ವೀರಾಸನವೆಂಬ ದೃಢವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ರಾತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗಪಾಣಿಯಾಗಿ, ಹುಲಿಗಳ ಬಾಧೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದಾನೊಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ದೊಡ್ಡ ಮಳೆಯು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೇಘಗಳಿಂದ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಒಂದಾನೊಂದು ಹುಲಿಯು ಗೋಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯವಾದ ಆ ಹುಲಿಯು, ಒಂದು ಗೋವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು, ಆ ಹಸುವು ಭಯದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೃಷಧ್ರನು, ತಟ್ಟನೆ ಆಯುಧಧಾರಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗಿನ ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೂ ಕಾಣದೆಹೋಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವನು ಹುಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೀಸಿದ ಕತ್ತಿಯು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದಾನೊಂದು ಗೋವಿಗೆ ತಗುಲಿ, ಅದು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಕತ್ತಿಯ ಕೊನೆಯು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಲಿಯ ಕಿವಿಗೂ ತಗುಲಿದುದರಿಂದ, ಆ ಹುಲಿಯು ಭಯಪಟ್ಟು, ಹರಿದ ಕಿವಿಯೊಡನೆ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ, ಆ ಗೋಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಪೃಷಧ್ರನು ಹುಲಿಯು ಸತ್ತಿತೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ನೋಡುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಹುಲಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಹಸುವು ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಪಾಪಭಯದಿಂದ ದುಃಖಿಸುತಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕುಲಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನಿಗೂ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿದು, ಅವನಿಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಪೃಷಧ್ರನು ಈ ತಪ್ಪನ್ನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ, ವಸಿಷ್ಠನು ಅದನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ, ಕೋಪದಿಂದ ಆ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು— “ ಎಲೆ ದುರಾತ್ಮಾ ! ನೀನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ! ಈ ಗೋಹತ್ಯಾಪಾಪಕ್ಕೆ ಫಲವಾಗಿ, ಶೂದ್ರತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದು ” ಎಂದು

ಶಪಿಸಿದನು. ಧೀರನಾದ ಪೃಷಧ್ರನಾದರೋ ಆ ಗುರುಶಾಪಕ್ಕೆ ಹೆದರದೆ ಕೈಮುಗಿದು ತಲೆಯೊಡ್ಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಆತನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಭಗವದುಪಾಸನವೆಂಬ ವೀರವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ದೋಷರಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದನು. ಸರ್ವಭೂತದಯಾಪರನಾಗಿ, ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತ ಇಹಲೋಕಸುಖದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಭೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಗಿ, ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ದೇಹಾನುಬಂಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸನ್ಯಾಸಿಯಂತೆ ಹೊರಟು ಬಿಟ್ಟನು. ದೈವಿಕವಾಗಿ ಲಭಿಸಿದ ಆಹಾರದಿಂದಲೇ ದೇಹಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಿರತಿಶಯಾನಂದರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಬೀದಿಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಕುರುಡನಂತೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದೆ, ಕಿವುಡನಂತೆ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕಿವಿಗೊಡದೆ, ಜಡನಂತೆ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಗಮನ ಕೊಡದೆ, ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವು ಕಳೆಯುವವರೆಗೆ ಹೀಗೆಯೇ ಸುತ್ತುತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದನು.

ಹೀಗೆಯೇ ವೈವಸ್ವತನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವನಾದ ಕವಿಯೂಕೂಡ, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯಕೋಶಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು, ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದು, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಕರೂಶಕನಿಗೆ ಮೂವರು ಕುಮಾರರು ಹುಟ್ಟಿ, ಆ ಮೂವರೂ ಉತ್ತರದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುಗಳಾಗಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತಿದ್ದರು.

ಧೃಷ್ಟನಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಪಾಸಿಸುತ್ತ, ಆ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು

ನೃಗನಿಗೆ ಸುಮತಿಯೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನಿಂದ ಭೂತಜ್ಯೋತಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ವಸುವೂ, ವಸುವಿನಿಂದ ಪ್ರತೀಕನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಪ್ರತೀಕನಿಗೆ

ಓಘದಂತನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕುಮಾರನೂ, ಓಘವತಿಯೆಂಬ ಕುಮಾರಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಓಘವತಿಯನ್ನು ಸುದರ್ಶನನೆಂಬವನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ನರಿಷ್ಯಂತನೆಂಬ ಮನುಪುತ್ರನಿಗೆ, ಚಿತ್ರಸೇನನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಋಷಿ, ಮೀಢ್ವ, ಕೂರ್ಚ, ಇಂದ್ರಸೇನ, ವೀತಿ ಹೋತ್ರ, ಸತ್ಯಶ್ರವ, ಉರುಶ್ರವ, ದೇವದತ್ತರೆಂಬವರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆ ದೇವದತ್ತ ನಿಗೆ ಅಗ್ನಿದೇವನೇ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಕಾನೀನನೆಂಬ ಋಷಿಯಾದನು. ಇವನಿಗೆ ಜಾತೂಕರ್ಣಿಯೆಂದೂ ಹೆಸರುಂಟು. ಇವನಿಂದಲೇ ಅಗ್ನಿವೇಶ್ಯಗೋತ್ರ ವೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತತಿಯು ಮೊದಲಾಯಿತು.

ದಿಷ್ಟನಿಗೆ ನಾಭಾಗನೆಂಬ ಕುಮಾರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ವೈಶ್ಯಜಾತಿಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಗೋರಕ್ಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ವೈಶ್ಯನಾದನು. ಆ ನಾಭಾಗನಿಗೆ ಹಲಂಧರನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನಿಂದ, ವತ್ಸಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರಾಂಶು, ಪ್ರಮಿತಿ, ಖಮಿತ್ರ, ಚಕ್ಷುಷ, ವಿವಿಂಶತಿ, ದಂಭ, ಖನಿನೇತ್ರ, ಕರಂಧಮ, ಅವಿ ಕ್ಷಿತ್ತು, ಮರುತ್ತನೆಂಬುವರು ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಕ್ರಮವಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಆ ಮರು ತ್ತನು ಸಮಸ್ತಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆನಿಸಿ ದನು. ಆತನು ಅಂಗಿರಸ್ಸನ ಮಗನಾದ ಸಂವರ್ತನೆಂಬ ಯೋಗೀಶ್ವರನನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿ, ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇವ ನಂತೆ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವರು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಅವನ ಯಜ್ಞಸಾಧನಗ ಳೆಲ್ಲವೂ ಸುವರ್ಣಮಯಗಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುವು. ಅವನು ಸೋಮರಸದಿಂದ ಇಂದ್ರ ನನ್ನೂ, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದನು. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೇ ಅಡಿಗೆಯವರು! ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೇ ಸಭಾಸದರು! ಇನ್ನು ಆ ಯಜ್ಞವೈಭವವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಆ ಮರುತ್ತನಿಗೆ ದಮನೂ, ದಮ ನಿಗೆ ರಾಜವರ್ಧನನನೂ, ಅವನಿಗೆ ಸುಧೃತಿಯೂ, ಸುಧೃತಿಗೆ ನರನೂ, ನರನಿಗೆ ಕೇವಲನೂ, ಅವನಿಗೆ ಬಂಧುಮಂತನೂ, ಆತನಿಗೆ ವೇಗವಂತನೂ, ಅವನಿಗೆ ಬಂಧುವೂ, ಬಂಧುವಿಗೆ ತೃಣಬಿಂದುವೂ, ಪುತ್ರರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ತೃಣಬಿಂದುವು ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿ, ಬಹಳ ಗುಣಾಢ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನ ಗುಣಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅಲಂಬುಸೆಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರಸಿಯು, ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಕಾಮಿಸಿ ದಳು. ಇವಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರೂ, ಇಲಬಿಲೆಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇಲಬಿಲೆಯು ವಿಶ್ರವಸ್ಸನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಒಬ್ಬಮಗನನ್ನು ಹಡೆದಳು. ಆ

ಮಗನೇ ಕುಬೇರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ, ಉತ್ತರದಿಕ್ಪಾಲಕನಾಗಿರುವನು. ಈತನು ಯೋಗೀಶ್ವರನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಿಶ್ರವಸ್ಸಿನಿಂದ, ಅಂತರ್ಧಾನವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆ ತೃಣಬಿಂದುವಿಗೆ ವಿಶಾಲ, ಶೂನ್ಯಬಿಂದು, ಧೂಮ್ರಕೇತುವೆಂಬ ಮೂವರು ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳಾದರು ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲನು ವಂಶೋದ್ಧಾರಕನಾಗಿ, ವೈಶಾಲಿಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಆ ವಿಶಾಲನಿಂದ ಪುತ್ರಪರಂಪರೆಯಾಗಿ, ಹೇಮಚಂದ್ರ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷ, ಸಹದೇವ, ಕೃಶಾಶ್ವ, ಸೋಮದತ್ತರೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು. ಆ ಸೋಮದತ್ತನು ಅನೇಕಾಶ್ವಮೇಧಗಳಿಂದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಹೊಂದಿದನು ಅವನಿಗೆ ಸುಮತಿಯೆಂದೂ ಜನಮೇಜಯನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಈ ವಂಶದರಾಜರೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ಕೂಟಸ್ಥನಾದ ತೃಣಬಿಂದುವಿನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ವೈಶಾಲರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು.

ಇದು ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಚ್ಯವನೋಪಾಖ್ಯಾನವು. ಚ್ಯವನನು ಸುಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಪಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದುದು.

ಮನುಪುತ್ರನಾದ ಶರ್ಯಾತಿಯು, ವಿಶೇಷವೇದಾರ್ಥಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅಂಗಿರಸಮುನಿಯು ನಡೆಸುತಿದ್ದ ಸತ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಅವನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಶರ್ಯಾತಿಗೆ ಸುಕನ್ಯೆಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಶರ್ಯಾತಿಯು, ಸುಕನ್ಯೆಯೊಡನೆ ವನವಿಹಾರಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಚ್ಯವನಮಹರ್ಷಿಯ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸುಕನ್ಯೆಯು, ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ವಿನೋದದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳ ಸೊಗಸನ್ನು ನೋಡುತ್ತಬರುತಿದ್ದಳು. ಈ ನಡುವೆ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒಂದಾನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಹುತ್ತವು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದರ ರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಎರಡು ಕಾಂತಿಗಳು ಮಿನುಗುತಿದ್ದುವು. ಆ ಬಾಲಿಕೆಯು ದುಷ್ಕಾಲವಶದಿಂದ ವಿವೇಕಹೀನಳಾಗಿ, ಒಂದು ಮುಳ್ಳನ್ನು ತೆಗೆದು, ಆ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿದಳು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ರಂಧ್ರಗಳಿಂದ

ರಕ್ತಪ್ರವಾಹವು ಹೊರಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಶರ್ಯಾತಿಯ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮಲಮೂತ್ರಗಳು ಬಂಧಿಸಿಹೋದುವು. ಈ ಅನರ್ಥವನ್ನು ನೋಡಿ ಶರ್ಯಾತಿಯು, ಅದರ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ, ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಸೈನಿಕರೆ! ನಮಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಈ ಅನರ್ಥವು ತಲೆದೋರಿರುವುದು! ಇದಾದರೋ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಚ್ಯವನಮಹರ್ಷಿಯ ಆಶ್ರಮವು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗೆ ಅಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಿರೇನು? ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಹಾನಿಯೇನಾದರೂ ಉಂಟಾಯಿತೇನು? ನಿಮ್ಮಿಂದ ಏನೋ ಅಪರಾಧವು ನಡೆದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಅನರ್ಥವುಂಟಾಗಲಾರದು" ಎಂದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತ ಬರುವಾಗ, ಸುಕನ್ಯೆಯು ಭಯದಿಂದ ತಂದೆಯ ಮುಂದೆನಿಂತು "ಓ ಜನಕಾ! ನಾನು ಅಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಒಂದು ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಒಂದು ಹುತ್ತದ ರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಎರಡು ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸು ಮಿನುಗುತಿದ್ದುವು. ಅದೇನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ, ನಾನು ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟೆನು. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಅದರಿಂದ ರಕ್ತವು ಹೊರಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಒಂದುವೇಳೆ ಆ ಕಾಂತಿವಿಶೇಷಗಳೇ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತಲಿದ್ದ ಚ್ಯವನಮಹಾಮುನಿಯ ಶರೀರಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿರಬಹುದೆ?" ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಶರ್ಯಾತಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಭೀತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ರಾಜನು ಸಪರಿವಾರನಾಗಿ ಆ ಹುತ್ತದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಚ್ಯವನಮಹಾಮುನಿಯು ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೈಮುಗಿದು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ, ಅವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರಸಂಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಚ್ಯವನನಿಗೆ ಸುಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಶರ್ಯಾತಿಯು, ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸುಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲಾರದೆ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ, ಬಹಳ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಆ ದುಃಖವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸೈನಿಕರೊಡನೆ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಆ ಚ್ಯವನನಾದರೋ ಬಹಳ ಮುಂಗೋಪವುಳ್ಳವನು! ಮುದುಕನು! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಕನ್ಯೆಯು ಆ ಪತಿಯನ್ನೇ ಪರದೈವವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವನ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ತನ್ನ ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ಪತಿಭಕ್ತಿ

ಯಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದಳು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಬ್ಬರೂ ಚ್ಯವನಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಚ್ಯವನನು ಅವರನ್ನು ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಅವರು ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮರೆ! ನೀವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು, ನನಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ, ಯೌವನ ವನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ನೀವು ಈ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಾದರೆ, ಇದುವರೆಗೆ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮಪಾನವಿಲ್ಲದ ನಿಮಗೂ, ನಾನು ಅದರ ಭಾಗವು ಸಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು" ಎಂದನು. ವೈದ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, "ಓ ಮಹರ್ಷೀ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ಸಿದ್ಧರಸ ದಿಂದ ಪೂರಿತವಾದ ಈ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗು! ಆಗ ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈ ಗೂಡುವುದು." ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಪ್ಪಿನಿಂದಲೂ, ನರೆತ ಕೂದಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಕ್ಕುಬಿದ್ದ ದೇಹದಿಂದಲೂ, ಉಬ್ಬಿದ ನರಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಕಾರರೂಪವುಳ್ಳ ಆ ಚ್ಯವನನನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಒಂದಾನೊಂದು ಸಿದ್ಧರಸದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ, ತಾವೂ ಅವನೊಡನೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರು. ಒಡನೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಆ ಮಡುವಿನಿಂದ ಅತಿಮನೋಹರಗಳಾದ ಮೂರು ಪುರುಷಾಕೃತಿಗಳು ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದುವು. ಈ ಮೂವರೂ ಒಂದೇವಿಧವಾದ ರೂಪಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಒಂದೇವಿಧವಾದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಒಂದೇವಿಧವಾದ ಕುಂಡಲಾದ್ಯಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸು ತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಮೂವರ ಕಂಠದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇವಿಧವಾದ ಪದ್ಮಮಾಲಿಕೆಯು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರಭೇದವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸಮಾನರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸೂರ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತ ಮಡುವಿನಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದುಬಂದ ಆ ಪುರುಷ ರನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಕನ್ಯೆಯು, ಅವರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತಿಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಕಳವಳಿಸುತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ತನಗೆ ಪತಿಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು, ಅವಳ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಅವಳಿಗೆ ಪತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಶರ್ಯಾತಿಯು, ಒಂದು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿ, ಆ ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನೂ, ಅಳಿಯನನ್ನೂ ಕರೆಯಬೇಕೆಂದು ಚ್ಯವನಾ

ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸುಕನ್ಯೆಯನ್ನೂ ಅವಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸರಸಸಲ್ಲಾಪಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ತರುಣನನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಇವರನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ, ತನ್ನ ಮಗಳಮೇಲೆ ಕೋಪವೂ ಉಕ್ಕಿಬರುತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮಗಳು ಮುದಿಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೊಬ್ಬ ತರುಣನನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ, ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಕನ್ಯೆಯು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಶರ್ಯಾತಿಯು ಕೋಪದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿನೋಡದೆ, ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ಆ ಮಗಳಿಗೆ ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ಕೋಪದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೆ ದುಷ್ಟೆ! ಛೀ! ಎಂತಹ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ! ಲೋಕಪೂಜ್ಯನಾದ ಪತಿಯನ್ನೇ ವಂಚಿಸಿದೆಯಾ? ಇದು ನಿನಗೆ ತರವೆ? ಕೈಹಿಡಿದ ಪತಿಯನ್ನು ಮುದುಕನೆಂದೂ ಕುರೂಪಿಯೆಂದೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ, ಬೇರೊಬ್ಬ ವಿಟನನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದೆಯಾ? ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನೀನು, ಹೀಗೆ ವಿಪರೀತಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬಹುದೆ? ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಬಹುದೆ? ಛೀ! ನೀನು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವು ನಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೇ ಅಪವಾದವನ್ನು ತರುವುದಲ್ಲಾ! ನೀನು ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಈ ಜಾರನನ್ನು ವರಿಸಿದುದರಿಂದ, ನಿನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ವಂಶವೆರಡೂ ದುಷ್ಕೀರ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ, ಆ ಎರಡು ಕುಲಗಳೂ ಅಧೋಗತಿಗೂ ಈಡಾಯಿತಲ್ಲವೆ?" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಕನ್ಯೆಯು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಗುತ್ತ, ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, "ಓ ಜನಕಾ! ಇವನೇ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನು! ಭೃಗುಪುತ್ರನಾದ ಚ್ಯವನಮಹರ್ಷಿಯೇ ಇವನು! ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಈ ಯೌವನವೂ, ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಲಭಿಸಿದುವು. ಇವನೇ ನನ್ನ ಪತಿಯು! ಇತರನು ಜಾರನಲ್ಲ!" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂದಿನವೃತ್ತಾಂತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶರ್ಯಾತಿಯು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಭರಿತನಾಗಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನೂ, ಅಳಿಯನನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದು, ಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ಚ್ಯವನನೇ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿದ್ದು, ಶರ್ಯಾತಿಯಿಂದ ಆ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ, ಅಶ್ವನೀದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಯಾಗಲೂ ಸಲ್ಲದಿದ್ದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದನು. ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ

ತಿಲ್ಲದ ಯಜ್ಞಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪ ವುಂಟಾಯಿತು. ಚ್ಯವನನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡಬೇಕೆಂದು ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಚ್ಯವನನು, ತನ್ನ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ವಜ್ರಸಹಿತವಾದ ಆ ಇಂದ್ರನ ಕೈಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಇಂದ್ರನ ತೋಳು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ವೈದ್ಯವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸೋಮಪಾನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಿರಾ ಕರಿಸುತಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಅವರಿಗೆ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸೋಮವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದೇ ಸುಕನ್ಯೆಯ ಚರಿತ್ರವು. ಶರ್ಯಾತಿಗೆ ಈ ಕನ್ಯೆಯು ಹೊರತು, ಉತ್ತಾನಬರ್ಹಿಯೆಂದೂ, ಅನರ್ತನೆಂದೂ, ಭೂರಿಷೇಣ ನೆಂದೂ ಮೂವರು ಕುವರರಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನರ್ತನಿಗೆ ರೈವತನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಇವನು ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಶಸ್ಥಲೀ ನಗರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಅದ ರಲ್ಲಿ ತಾನಿದ್ದು, ಆನರ್ತದೇಶವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದನು. ಆ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯೇ ಆ ಮೇಲೆ ದ್ವಾರಕಾಪುರಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿತು. ಆ ರೈವತನಿಗೆ ಕಕುದ್ಮಿ ಮೊದ ಲಾದ ನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳೂ, ರೇವತಿಯೆಂಬ ಮಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ರೈವತನು ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವರನಾವನೆಂಬುದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವರ ಗಾನವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮ ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಜನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಗಾನಸಭೆಯು ಮುಗಿದಮೇಲೆ, ರೈವತನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, “ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರನಾ” ರೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಇವನ ಮಾತಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಗುತ್ತ “ಓ ರಾಜಾ! ಇಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗಾಗಿ ಕ್ಷಣ ಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಆ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲವು ಕಳೆಯು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗಿರಬೇಕು. ಅದೇಕೆ? ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ನನಗಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಿದ್ದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದೊಳಗಾಗಿ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಚತುರ್ಯುಗಗಳೂ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳಾವರ್ತಿ ಕಳೆದು ಹೋಗಿರುವುವು. ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ವರನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆಯೋ, ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಈಗ ನಿನಗೆ ಕಾಣಿಸ ಲಾರರು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಪರಿಚಿತರೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಈಗ ನೀನು ನೋಡಲಾರೆ! ಅವ ರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಲಾಧೀನರಾಗಿರುವರು. ನಿನ್ನ ಪರಿಚಿತರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರ

ಮಕ್ಕಳನ್ನಾಗಲಿ, ಮುಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನಾಗಲಿ, ಮರಿಮಕ್ಕಳನ್ನಾಗಲಿ, ಆ ಕುಲದವರನ್ನಾಗಲಿ ನೀನು ನೋಡಲಾರೆ! ಇಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಅವರು ಅಳಿಸಿಹೋಗಿರಬಹುದು! ಆದರೆ ಈಗ ನೀನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಭಗವದಂಶಸಂಭೂತನಾದ ಬಲರಾಮನೆಂಬ ಯಾದವನೊಬ್ಬನಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡು! ಅವನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ಭೂಭಾರಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿಜಾಂಶದಿಂದವತರಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಆತನೆಂದು ತಿಳಿ! ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಲೋಕಪಾವನವಾದುದು" ಎಂದನು. ರೈವತನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಕಕುದ್ಮಿ ಮೊದಲಾದ ಅವನ ಸಹೋದರರೆಲ್ಲರೂ, ಯಕ್ಷರ ಭಯದಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯಾವಾಗಲೋ ಆ ಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟುಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಯಾದವರು ಅದನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತಿದ್ದರು. ರೈವತನು ಸುಂದರಾಂಗಿಯಾದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡಿ, ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಬದರಿಕಾವನಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಇದು ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ನಾಭಾಗನ ಚರಿತ್ರವು, ಅಂಬರೀಷೋಪಾಖ್ಯಾನವು.

ರಾಜಾ ಕೇಳು! ನಭಗನೆಂಬ ಮನುಪುತ್ರನಿಗೆ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ನಾಭಾಗನೇ ಕಿರಿಯವನು. ಇವನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಅವನು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯತಕ್ಕವನೇ ಹೊರತು, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನ ಸಹೋದರರೆಲ್ಲರೂ, ಅವನಿಗೆ ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವನ್ನು ಹಂಚದೆ, ಅವನು ಗುರುಕುಲದಿಂದ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ಆಮೇಲೆ ನಾಭಾಗನು ಬಂದು, ತನ್ನ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಸಹೋದರರು, ತಂದೆಯು ಜೀವಿಸಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ತಮಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಈಗಲೂ ಅವನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದರೆ, ತಾವು ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡುವೆವೆಂದೂ, ಹೇಳಿದರು.

ನಾಭಾಗನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ತಂದೆಯಬಳಿಗೆ ಬಂದು, “ಜನಕಾ! ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾವುತಾವೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಇದರ ಕಾರಣವೇನು?” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ತಂದೆಯು “ಕುಮಾರಾ! ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ, ನೀನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಆಸೆಪಡಲೇಬಾರದು. “ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಜೀವನ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ” ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಇಕೋ! ಈ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂಗೀರಸರೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳವರಗೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಸತ್ರಯಾಗವೆಂಬ ಕರ್ಮವನ್ನಾರಂಭಿಸಿರುವರು. ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಬಹಳ ಧೀಮಂತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಆರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಕಷ್ಟಪಡುವರು. ಆದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಂತ್ರಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ವೈಶ್ವದೇವಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ಆ ಸೂಕ್ತಗಳೆರಡೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನೀನು ಈಗಲೇ ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾದಿರು! ಸಮಯವು ಬಂದಾಗ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಆ ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನುಪದೇಶಿಸು! ಇದರಿಂದ ಅವರು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಯಜ್ಞಸಮಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಶಿಷ್ಟವಾದ ಧನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುವರು. ಅದು ನಿನ್ನ ಸುಖಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವುದು. ಈಗಲೇ ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಡು” ಎಂದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ನಾಭಾಗನು ಆ ಯಾಗಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಆ ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಂಗಿರಸರೂ ಕೂಡ, ಅವನ ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಆ ಸತ್ರಯಾಗ ಸಮಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಯಾಗಧನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ನಾಭಾಗನು ಧನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಆತನನ್ನು ತಡೆದು, ಆ ಯಾಗಶೇಷವೆಲ್ಲವೂ ತನಗೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾಭಾಗನು ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ಅದನ್ನು, ತನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಧನವು ತನಗೇ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ವಾದಿಸಿದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ, ನನ್ನದು ತನ್ನದೆಂದು ವಿವಾದಮಾಡುತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ರುದ್ರನು “ಎಲೆ ರಾಜಕುಮಾರಾ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಮನಮಗೆ ವಿವಾದವೇಕೆ? ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಈ ವಿವಾದಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆವು. ಅವನ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು” ಎಂದನು. ನಾಭಾಗನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ತಂದೆಯಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ರಾಜನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿತಾನೇ ಆಲೋಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿ “ಕುಮಾರಾ!

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವನು ರುದ್ರನು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಯಾಗದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಏಕೀಭವಿಸಿ, ಯಾಗಾವಶಿಷ್ಟವಾದ ದ್ರವ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ರುದ್ರನ ಭಾಗವೆಂದೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಶಂಕರನಿಗೇ ಸೇರತಕ್ಕುದೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು, ಆದುದರಿಂದ ಆ ಹಣವು ಅವನಿಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದುದೇ ಯುಕ್ತವು" ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು. ನಾಭಾಗನು ಒಡನೆಯೇ ರುದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ಓ ಶಂಕರಾ! ಈ ಯಾಗಶೇಷವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೇ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಹೇಳಿರುವನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನದೇ ಹೊರತು ನನಗೇನೂ ಬಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ತಿಳಿಯದೆ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ತಲೆಬಗ್ಗಿ ನಿನ್ನ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಇದನ್ನು ನೀನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ರುದ್ರನು ಅವನ ಗುಣಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ "ಓ ನಾಭಾಗಾ! ನಿನ್ನ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೂ ನಾನು ಬಹಳ ಸಂತೊಷಪಟ್ಟೆನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಮಂತ್ರಜ್ಞನಾದ ನಿನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸುವೆನು. ಅದನ್ನು ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸು! ಹೀಗೆಯೇ ನೀನು ಎಂತಹ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯದೆ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿ! ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ ನಾನು ಸಂತೋಷಪಡುವೆನು. ಸತ್ಯವಾದಿಯೇ ನನಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯತಮನು! ಇದೋ! ಈ ದ್ರವ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನಾಗಿಯೇ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆನು, ಸ್ವೀಕರಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಆ ದ್ರವ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನಿಗೇ ಕೊಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ನಾಭಾಗಚರಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾತಸ್ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸತಕ್ಕವನು ಮಂತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿಯೂ, ಆತ್ಮಜ್ಞರಲ್ಲಿಯೂ, ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಾಭಾಗನಿಗೆ ಅಂಬರೀಷನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ಅಂಬರೀಷನ ಚರಿತ್ರವು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಆತನು ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನು! ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು! ಎಂತವರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದ ಮಹರ್ಷಿಶಾಪವೂ ಕೂಡ, ಇವನ ಮೇಲೆ ಸಾಗದೆಹೋಯಿತು" ಎಂದನು ಆಗ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ! ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಅಂಬರೀಷನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಿರುವುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪವೂ ಅವನನ್ನು ಬಾಧಿಸಲಾರದೆ ಹೋಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿರುವುದು. ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕನು "ರಾಜಾ! ಕೇಳು! ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಅಂಬರೀಷರಾಜನಿಗೆ, ಸಪ್ತದ್ವೀಪಪರಿಮಿತವಾದ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯೂ ಕೈವಶವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅಕ್ಷಯ

ವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಅವನ ಸ್ವಾಧೀನ ವಾಗಿದ್ದುವು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಪ್ನಪದಾರ್ಥಗಳಂತೆ ನಶ್ವರಗ ಳೆಂದೂ, ನರಕಕಾರಣಗಳೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಕೇವಲ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ, ಭಗವಂತ ನಲ್ಲಿಯೂ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ಸಾಧುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಮಣ್ಣುಹೆಂಟೆಗೆ ಸಮಾನವೆಂಬ ಭಾವವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಯಾಗಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತಿತ್ತು. ಅವನ ವಾಕ್ಕು ಯಾವಾಗಲೂ ಭಗವದ್ಗುಣಗಳನ್ನೇ ನುಡಿಯುತಿದ್ದುವು. ಅವನ ಕೈಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಭಗವನ್ಮಂ ದಿರಗಳನ್ನು ಸಾರಿಸಿ, ಗುಡಿಸಿ, ಶುದ್ಧಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತಿದ್ದುವು. ಅವನ ಕಿವಿಗಳು ಅನವರತವೂ ಭಗವದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತವಾ ಗಿದ್ದುವು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಭಗವದಾಲಯ ಗಳನ್ನೂ ದರ್ಶನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹೊರತು, ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವು, ಸರ್ವದಾ ಹರಿಭಕ್ತರ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊರತು, ಬೇರೊಂದನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವು ಯಾವಾಗಲೂ, ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ತುಳಸೀದಳಗಳ ವಾಸನೆಯನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತಿತ್ತು. ಅವನ ನಾಲಗೆಯು ಭಗವನ್ನಿವೇದಿತವಾದ ಪದಾರ್ಥ ಗಳು ಹೊರತು, ಬೇರೊಂದರ ರುಚಿಯನ್ನೇ ಕಾಣದು. ಅವನ ಪಾದಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದುವು. ಅವನ ಶಿರಸ್ಸಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಾಭಿವಂದನವೇ ನಿತ್ಯಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಭಗವನ್ನಿವೇದಿತಗಳಾದ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳನ್ನು ಅನವರತವೂ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸು ತಿದ್ದರೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಭೋಗಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲ್ಲ. ಅವನು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ವಿಧವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಅಂಬರೀಷನು, ತನ್ನ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಕಾಲವನ್ನೂ ಭಗವದ್ವಿಷಯವಾಗಿಯೇ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ತ್ರಿಕರಣ ಗಳಿಂದ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಭಗವದರ್ಪಣರೂಪವಾಗಿಯೇ ನಡೆ ಸುತ್ತ, ತನ್ನಂತೆಯೇ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ವಸಿಷ್ಠಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಲೋಚನೆ ಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಅವನು, ಅಸಿತ, ವಸಿಷ್ಠ, ಗೌತಮರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಹಾಯ ದಿಂದ, ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಗಳುಳ್ಳ ಅನೇಕಾಶ್ವ

ಮೇಧಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಆ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಪುಣ್ಯನದೀಪ್ರವಾಹಕ್ಕಿದಿರಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಂದ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸರಸ್ವತೀನದಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತಿದ್ದನು. ರಾಜಾ! ಆತನ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಶುಭವಾದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತರಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಬಂದು, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತಿದ್ದರು. ಅವನ ಯಾಗದಲ್ಲಿ, ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಸಭ್ಯರೂ, ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಇತರ ಜನರೂ, ಆಭರಣಾದ್ಯಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ ಆ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸಮಾನರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಬರೀಷನು ತಾನುಮಾತ್ರ ಹರಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣನಾಗಿದ್ದುದು ಹಾಗಿರಲಿ! ತನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಗಾನಮಾಡಿಸಿ, ಆ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವರ್ಗಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಅವನ ದೇಶದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಭೋಗಗಳನ್ನು ತೃಣಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಕೇವಲ ಭಗವದಾರಾಧನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಆತನ ಪ್ರಜೆಗಳೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಹೀಗೆ ಆ ರಾಜನು ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿಭಾಗ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸೌಖ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದನು. ಸಮಸ್ತವೂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಆತ್ಮಾನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುತಿದ್ದ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರನ್ನು, ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲಾರದಿದ್ದುವು. ಆ ಅಂಬರೀಷಮಹಾರಾಜನು, ತನ್ನ ಕುಲಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣಗಳಾಗಿಯೂ, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಡೆಸುತ್ತ, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿತಿದ್ದನು. ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಸಂಗಗಳನ್ನೂ ಬಿಡುತ್ತಬಂದನು. ಅಂದವಾದ ಅರಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಸುಂದರಿಯರಾದ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ, ಮುದ್ದುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಪ್ರಿಯಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಅನಾದರಿಸಿದನು ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಪದಾತಿಗಳೆಂಬ ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ರಾಜಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಅಮೂಲ್ಯವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದನು. ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹೇಯವೆಂದೂ, ನಶ್ವರವೆಂದೂತಿಳಿದು ಹರಿ

ಭಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನೇ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ದೃಢಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಭಗವಂತನು, ಶತ್ರು ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ರಿತರ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವನ್ನೇ ಅವನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಅಂಬರೀಷನು ಭಗವಂತನನ್ನಾರಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ, ತನಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯಾದ ಭಾರ್ಯೆಯೊಡಗೂಡಿ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದವರೆಗೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಆ ವ್ರತವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವಾಗ, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನಗಳು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ನಾಲ್ಕನೆಯದಿನದ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಧುವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಗಂಧಪುಷ್ಪಧೂಪಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಹಸ್ರಕುಂಭಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಸಿದ್ಧರನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸಿದನು. ಸುವರ್ಣಶೃಂಗಗಳಿಂದಲೂ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಗ್ಗರಗಳಿಂದಲೂ, ಅಮೂಲ್ಯವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿಯೂ, ಆಗಲೇ ಕರುಹಾಕಿ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಾಧುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸುಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅರವತ್ತುಕೋಟಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳ ಕರುಗಳ ಸಮೇತವಾಗಿ, ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಪಾತ್ರಸಹಿತವಾಗಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಷಡ್ರಸೋಪೇತವಾದ ಭೋಜನವನ್ನುಮಾಡಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಾನೂ ಪಾರಣೆ (ಊಟ) ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೈವವಶದಿಂದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು, ಮಹಾರಾಜನು ಇದಿರೆದ್ದು ಬಂದು, ಅವನ ಶುಭಾಗಮನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಣಾಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಆತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ, ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಯಮುನಾನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಸ್ನಾನಾದಿಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ದ್ವಾದಶೀತಿಥಿಯು ಅರ್ಧಘಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆಮಾಡದಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ವ್ರತಭಂಗವಾಗುವುದೆಂದೂ, ಅತಿಥಿಯಾದ ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನುಮಾತ್ರ ಊಟಮಾಡುವುದು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವೆಂದೂ ಅಂಬರೀಷನು

ಮೇಧಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಆ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಪುಣ್ಯನದೀಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆದಿರಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಂದ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸರಸ್ವತೀನದಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತಿದ್ದನು. ರಾಜಾ! ಆತನ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಶುಭವಾದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತರಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಬಂದು, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತಿದ್ದರು. ಅವನ ಯಾಗದಲ್ಲಿ, ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಸಭ್ಯರೂ, ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಇತರ ಜನರೂ, ಆಭರಣಾದ್ಯಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ ಆ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸಮಾನರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಬರೀಷನು ತಾನುಮಾತ್ರ ಹರಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣನಾಗಿದ್ದುದು ಹಾಗಿರಲಿ! ತನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಗಾನಮಾಡಿಸಿ, ಆ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವರ್ಗಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಅವನ ದೇಶದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಭೋಗಗಳನ್ನು ತೃಣಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಕೇವಲ ಭಗವದಾರಾಧನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಆತನ ಪ್ರಜೆಗಳೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಹೀಗೆ ಆ ರಾಜನು ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿಭಾಗ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸೌಖ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದನು. ಸಮಸ್ತವೂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಆತ್ಮಾನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುತಿದ್ದ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರನ್ನು, ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲಾರದಿದ್ದುವು. ಆ ಅಂಬರೀಷಮಹಾರಾಜನು, ತನ್ನ ಕುಲಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣಗಳಾಗಿಯೂ, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಡೆಸುತ್ತ, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತಿದ್ದನು. ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಸಂಗಗಳನ್ನೂ ಬಿಡುತ್ತಬಂದನು. ಅಂದವಾದ ಅರಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಸುಂದರಿಯರಾದ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ, ಮುದ್ದುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಪ್ರಿಯಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಅನಾದರಿಸಿದನು ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಪದಾತಿಗಳೆಂಬ ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ರಾಜಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಅಮೂಲ್ಯವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದನು. ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹೇಯವೆಂದೂ, ನಶ್ವರವೆಂದೂತಿಳಿದು ಹರಿ

ಭಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನೇ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ಧೃಢಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಭಗವಂತನು, ಶತ್ರು ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ರಿತರ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವನ್ನೇ ಅವನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಅಂಬ ರೀಷನು ಭಗವಂತನನ್ನಾರಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ, ತನಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯಾದ ಭಾರ್ಯೆಯೊಡಗೂಡಿ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದವರೆಗೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ದ್ವಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಆ ವ್ರತವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವಾಗ, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನ ಗಳು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ನಾಲ್ಕನೆಯದಿನದ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಧುವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಗಂಧಪುಷ್ಪಧೂಪಗಳೇ ಮೊದ ಲಾದ ಸಮಸ್ತಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಷೋಡಶೋಪಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಹಸ್ರಕುಂಭಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿ ಸುತ್ತ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಸಿದ್ಧರನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸಿದನು. ಸುವರ್ಣ ಶೃಂಗಗಳಿಂದಲೂ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಗ್ಗರಗಳಿಂದಲೂ, ಅಮೂಲ್ಯವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿಯೂ, ಆಗಲೇ ಕರುಹಾಕಿ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯ ತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಾಧುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸುಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅರ ವತ್ತುಕೋಟಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳ ಕರುಗಳ ಸಮೇತವಾಗಿ, ಹಾಲು ಕರೆ ಯುವ ಪಾತ್ರಸಹಿತವಾಗಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಿಗೆ ಷಡ್ರಸೋಪೇತವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಾನೂ ಪಾರಣೆ (ಊಟ) ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೈವವಶದಿಂದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು, ಮಹಾರಾಜನು ಇದಿರೆದ್ದು ಬಂದು, ಅವನ ಶುಭಾಗಮನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಣಾಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ದೂರ್ವಾಸಮಹ ರ್ಷಿಯು ಆತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ, ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಯಮುನಾನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಸ್ನಾನಾದಿಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ದ್ವಾದಶೀತಿಥಿಯು ಅರ್ಧಘಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆಮಾಡದಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ವ್ರತಭಂಗವಾಗುವುದೆಂದೂ, ಅತಿಥಿಯಾದ ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನುಮಾತ್ರ ಊಟಮಾಡುವುದು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವೆಂದೂ ಅಂಬರೀಷನು

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಈ ಧರ್ಮಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ, ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು "ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೆ! ಈಗಿನ ವ್ರತಸಮಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಕೇವಲ ಜಲಪಾನದಿಂದಲಾದರೂ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಊಟವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದರಿಂದ ವ್ರತಭಂಗಕ್ಕಾಗಲಿ ಅತಿಥಿತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಲಿ ಅವಕಾಶ ವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜಲಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಿದ್ದನು.

ಅತ್ತಲಾಗಿ ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ, ಅಂಬರೀಷನಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆ ರಾಜನು ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾದನು. ಆ ರೋಷದಿಂದ ಆತನ ಶರೀರವೆಲ್ಲವೂ ಕಂಪಿಸುತಿತ್ತು. ಹಸಿವಿನಬಾಧೆಯು ಆ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉದ್ರೇಕವಮಾಡಿತು. ದೈನ್ಯದಿಂದಲೂ, ಭೀತಿಯಿಂದಲೂ ಕಂಪಿಸುತ್ತ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ಅಂಬರೀಷಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಭಯಂಕರವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿನಿಂದ ನೋಡಿ, "ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ! ಈ ರಾಜನ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿದಿರಾ! ತಾನೇ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಮದವೂ, ಇವನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದು. ಆಹಾ! ಎಂತಹ ದುಷ್ಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು? ಅತಿಥಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡಿದನಲ್ಲಾ! ಇಂತಹ ಅಧರ್ಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಇದೋ ಈಗಲೇ ತೋರಿಸುವೆನು" ಎಂದು ಅತ್ಯಂತರೋಷದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುವ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು, ಅದರಿಂದ ಅಂಬರೀಷನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಯು ಅಂಬರೀಷಮಹಾರಾಜನ ಇದಿರಿಗೆ ನಿಂತು, ತನ್ನ ಪದಾಹತಿಯಿಂದ ನೆಲವನ್ನು ನಡುಗಿಸುವಂತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದಿತು. ಆಗಲೂ ಅಂಬರೀಷನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಯಪಡದೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು, ಅಂಬರೀಷನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದನು. ಆ ಚಕ್ರವು, ಕೋಪೋದ್ದೀಪಿತವಾದ ಸರ್ಪ ವನ್ನು ದಾವಾಗ್ನಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಯನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ, ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಯನ್ನೂ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತೆಂಬ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಭಯಭ್ರಾಂತ

ನಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಓಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆದರೆ ದಾವಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಆ ಚಕ್ರವು ಆತನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಬೆನ್ನಟ್ಟಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಮುನೀಶ್ವರನು ಭಯದಿಂದ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಓಡಿಹೋದನು. ಚಕ್ರವು ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಾರದೆ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಅತಲವಿತಲಾದಿ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ಓಡಿಹೋದನು. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದನು. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಸಾವಿರಮಾತಿನಿಂದೇನು! ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆ ಮುನಿಯು, ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯ ಪಾತಾಳಾದಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಓಡಾಡಿದನು. ಆದರೂ ಚಕ್ರವು ಅವನನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಅವನ ಹಿಂದೆಯೇ ತನ್ನ ದುಸ್ಸಹವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಯಿತು. ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಗೆ ರಕ್ಷಣೋಪಾಯವೇನೂ ತಿಳಿಯದೆ, ಭಯವು ಹೆಚ್ಚಿ, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯವರು ಯಾರೆಂದು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಈ ಭಗವಂತನ ಚಕ್ರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು" ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟನು. ಇವನ ಮೊರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನು "ಎಲೈ! ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಆಟದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಂತಿರುವುದು. ಆಟವು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕದಲಿಸುವಂತೆ ಭಗವಂತನೂ ತನ್ನ ಕ್ರೀಡಾಸಾಮಾಗ್ರಿಯಾದ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕೊನೆಗಾಲಕ್ಕೆ ನಾಶಹೊಂದಿಸುವನು. ಅದರಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವೂಕೂಡ ಎರಡು ಪರಾರ್ಧಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿನಿಂದಲೇ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶಹೊಂದಿಸಬಲ್ಲನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕಾಲಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಚಕ್ರವನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆ? ನನ್ನಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಶಂಕರನಿಂದಾಗಲಿ, ದಕ್ಷ, ಭೃಗು, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಧಿಪತಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಆ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕಾದಶರುದ್ರರಾಗಲಿ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞಾಬದ್ಧರಾಗಿಯೇ, ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆವು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ಸೇವಕರು. ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಆ ಪರಮೇಶ್ವರ

ವಲ್ಲಿಯೇ ತೋರೆಯಿಡು! ಹೋಗು!" ಎಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಮುನಿಯು ಆ ಚಕ್ರದ ತಾಪವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ರುದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಮರೆಹೊಕ್ಕನು. ರುದ್ರನು ಇವನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, "ವತ್ಸ ದೂರ್ವಾಸಾ! ಆ ಚಕ್ರವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ನನ್ನಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಸೇವಕರು. ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿದವರು. ನಾವು ಹೆಸರುಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಲೋಕಪಾಲಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಆ ಭಗವಂತನ ಮಹಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳಾಗಿರುವೆವು. ಆ ಭಗವಂತನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಮಸ್ತಜೀವಿಗಳೂ ಉದ್ಭವಿಸುವುವು. ಅವನು ಸಂಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಾಶಹೊಂದುವುವು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪಾಧೀನವಾಗಿವೆ. ನಾನಾಗಲಿ, ಸನತ್ಕುಮಾರನಾಗಲಿ, ನಾರದನಾಗಲಿ, ಕಪಿಲ, ದೇವಲ, ಧರ್ಮಾದಿಗಳಾಗಲಿ, ಆಸುರಿ, ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದವರಾಗಲಿ, ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಇತರ ಸಿದ್ಧರಾಗಲಿ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು ಅವನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದಿರುವೆವು. ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವೇ ಇದು! ಅದರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನಾವೂ ಸಹಿಸಲಾರೆವು. ಈಗ ನೀನು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಮರೆಹೊಕ್ಕರೆ ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು" ಎಂದನು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದೂರ್ವಾಸನು, ನಿರಾಶನಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ನಿತ್ಯನಿವಾಸವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಚಕ್ರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೆಂದಮೈಯುಳ್ಳ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು, ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ ಹೀಗೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು. "ಓ ಭಗವಂತಾ! ನೀನು ಆಶ್ರಿತರನ್ನು ಕೈಬಿಡದವನು. ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಅಪಾರವಾದುದು. ನೀನು ಭಕ್ತಪ್ರಿಯನು. "ಓ ಜಗತ್ಕಾರಣಾ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಯಿಡು! ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು! ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ಅಂಬರೀಷನಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದೆನು. ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ನಿನ್ನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನರಕಕಾರಣಗಳಾದ ಮಹಾಪಾಪಗಳೂ ನೀಗುವಾಗ, ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಈ ನನ್ನ ಪಾಪವು ನೀಗುವುದೇನು ದೊಡ್ಡದು? ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು!" ಎಂದನು.

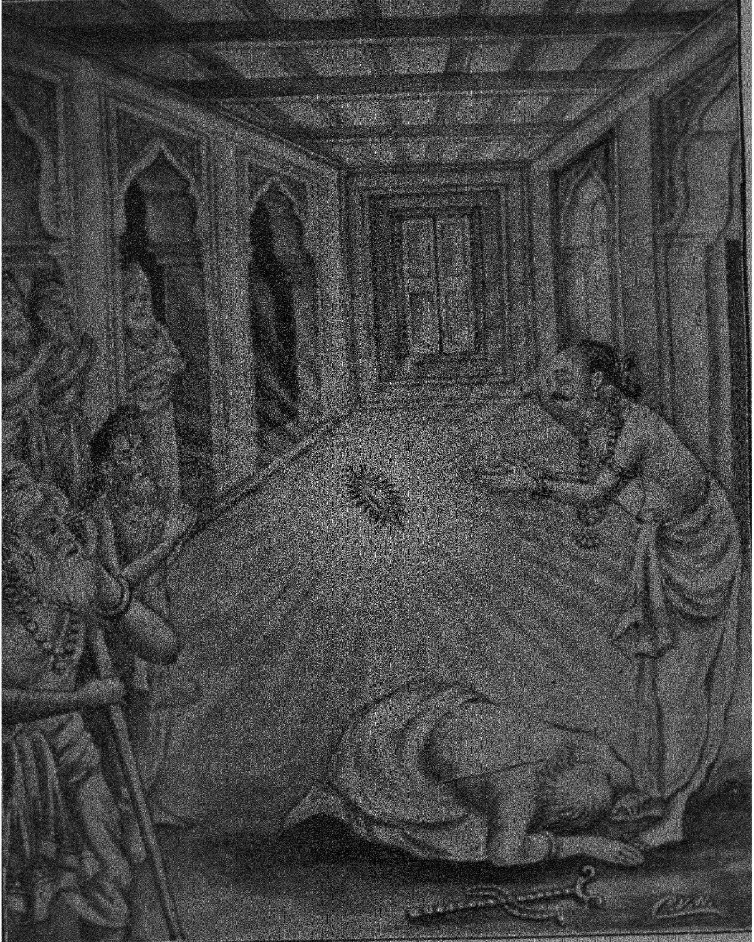
ಅದಕ್ಕಾ ಭಗವಂತನು “ ಓ ದೂರ್ವಾಸಾ! ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ರಾಜಸೇವಕನಂತೆ ನಾನು ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಧೀನನು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೂ ಸಾಧುಗಳಾದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ‘ರಾಜಸೇವಕನು ಕರ್ಮವಶನಾದುದರಿಂದ, ರಾಜನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ, ಅಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವುದೇನೋ ಸಹಜವು! ಕರ್ಮವಶನಲ್ಲದ ನೀನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿರಬೇಕಾದುದೇನು?’ ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಾರದು. ಆಶ್ರಿತವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೆ ಪರವಶನಾದ ನಾನು ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ನಡೆಯುವುದೇನೂ ಹೇಯಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ಸಮಸ್ತವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಅವರ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುರುಷನೂ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯದಿರಲಾರನು.ಅದರಂತೆ ನನಗೆ ಹೃದಯಭೂತರಾದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದುದೇ ನನಗೆ ವಿಧಿಯು! ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಪ್ರಕಾರವೇ ನಡೆಯತಕ್ಕವನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನನಗೂ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಿರುವುದು. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ನನಗೆ ನನ್ನ ಶರೀರವಾಗಲಿ, ಅನವರತವೂ ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾಗಲಿ ಆ ಭಕ್ತರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನಾಗಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಬಿಟ್ಟರೂ ಬಿಡುವೆನೇ ಹೊರತು, ನನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಾರೆನು. ಓ ಮಹರ್ಷೀ! ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಮನೆಮಠಗಳನ್ನೂ, ಧನವನ್ನೂ, ಇಹಪರಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಕೊನೆಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬಂದ ಭಕ್ತರನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆತಾನೇ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಲಿ? ಭಕ್ತರಾದವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನಾನಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸಿ, ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಪತಿಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನನ್ನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾದವರು, ಸಾಯುಜ್ಯಾದಿಚತುರ್ವಿಧಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನೂ ಅನಾದರಿಸುವರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಶಾಶ್ವತನಾದ ಐಹಿಕಫಲದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡುವರೆ? ಸಾಧುಜನರೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು! ನಾನೇ ಸಾಧುಗಳ ಮನಸ್ಸು! ಅವರಿಗೆ ನನಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ! ನನಗೂ ಭಕ್ತರಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಸ್ತುವೊಂದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಸಹಿಸಬಲ್ಲೆನು! ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಆದರೆ ಈಗ ನೀನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ, ನಿನಗೆ ರಕ್ಷಣೋಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ನೀನು ಯಾರಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಮಾಡಿದೆಯೋ ಆ ಅಂಬರೀಷನಲ್ಲಿಯೇ

ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಕೇಡನ್ನೆಣಿಸುವುದರಿಂದ ತಮಗೇ ಕೇಡುಂಟಾಗುವುದು. ನೀನು ಅಂಬರೀಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವು ನಿನಗೇ ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ಇವೆರಡೂ ಸಾಧುವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗುವುವು. ಅಹಂಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಇವೇ ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ನಿನ್ನ ತಪಃಫಲವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ವ್ಯಸನಪಡುವೆನು. ಇನ್ನು ನೀನು ಹೊರಡು! ಕಳೆದು ಹೋದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ವಿಚಾರಪಡಬೇಡ! ಅಂಬರೀಷನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು! ಅವನಿಂದ ನಿನಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗುವುದು. ವತ್ಸಾ! ಹೋಗಿಬಾ" ಎಂದನು.

ಇದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ದೂರ್ವಾಸನು ಅಂಬರೀಷನಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕುದು.

ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಯು, ಚಕ್ರಾಗ್ನಿಯ ಬೇನೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ದುಃಖಿತನಾಗಿ, ಬೇರೆವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂಬರೀಷನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ತನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಬರೀಷಮಹಾರಾಜನು ಲಜ್ಜಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ, ಆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಸಂಕಟವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ, ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು, "ಓ ಆಯುಧರಾಜಾ! ನೀನೇ ಅಗ್ನಿಯು! ಭಗವಂತನಾದ ಸೂರ್ಯನೂ ನೀನೇ! ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಚಂದ್ರನೂ ನೀನೇ! ಪೃಥಿವ್ಯಪ್ತೇಜೋವಾಯುಗಳೂ ನೀನೇ! ಗಂಧಾದಿತನ್ಮಾತ್ರಗಳೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ನೀನೇ! ಓ ಸುದರ್ಶನಾ! ಸಹಸ್ರಧಾರೆಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಹರಿಪ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ನೀನು ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವನು. ಜಗತ್ಪಾಲಕನಾದ ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣವೇ ಯುಕ್ತವಾದುದು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಬಂದಿರುವ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಾಪಾಡು! ನೀನೇ ಧರ್ಮವು! ನೀನೇ ಧೈರ್ಯವು! ನೀನು ನಿತ್ಯನು. ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯೂ, ಯಜ್ಞನಿರ್ವಾಹಕನೂ ನೀನೇ! ಸರ್ವಾತ್ಮನು! ಲೋಕಪಾಲಕನು! ಪರಮಪುರುಷನ

2೯6 . ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯು ಅಂಬರೀಷನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು
ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದುದು. B—5.

ಹೀಗೆ ಅಂಬರೀಷನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಆ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಅಂಬರೀಷನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿತು. ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ ಚಕ್ರತಾಪದಿಂದ ಪರಿಹೃತನಾಗಿ, ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವನು. "ಆಹಾ! ರಾಜೇಂದ್ರಾ? ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರ ಪ್ರಭಾವವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಕಂಡೆನು. ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸಿದವನಾಗಿದ್ದರೂ, ನೀನು ನನಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಿ, ನಿನ್ನ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಔದಾರ್ಯಗುಣವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿರುವೆ! ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ, ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿನ್ನಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ, ದುರ್ಲಭವಾದ ಕಾರ್ಯವೇನುಂಟು? ಯಾವನ ನಾಮಸ್ಮರಣದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಮಸ್ತಪಾಪವೂ ನೀಗುವುವೋ, ಯಾವ ಭಗವಂತನ ಪಾದಗಳೇ ಲೋಕಪಾವನೆಯಾದ ಗಂಗಾನದಿಗೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವೋ, ಅಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನ ಭಕ್ತರಾದ ನಿಮಗೆ ಯಾವುದುತಾನೇ ದುರ್ಲಭವು? ಓ ರಾಜಾ! ನೀನು ಅಸಾಧರಣಕರುಣೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದೆ! ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನೂ ಎಣಿಸದೆ ನನಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಾಪಾಡಿದೆ!" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಬರೀಷಮಹಾರಾಜನು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆತನ ಪಾದಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಅವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವನಿಗೆ ಔತನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ದೂರ್ವಾಸನು ಆತ್ಮಾದರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಷಡ್ರಸೋಪೇತವಾದ ಆ ಆಹಾರವನ್ನು ಭುಜಿಸಿ, ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯನಾಗಿ, ರಾಜನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ "ಓ ಮಹಾರಾಜಾ? ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ತೃಪ್ತನಾದೆನು. ನಿನ್ನಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆನು. ನಿನ್ನದರ್ಶನದಿಂದಲೂ, ಸ್ಪರ್ಶನದಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನ ಮಧುರಾಲಾಪದಿಂದಲೂ ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆನು. ನಿನ್ನ ಆತಿಥ್ಯದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವೆನು. ನೀನು ಮಾಡಿದ ಈ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಗಾನಮಾಡುವರು. ಭೂಲೋಕನಿವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸರ್ವದಾ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವರು" ಎಂದು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ರಾಜನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆಕಾಶಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಅಂಬರೀಷನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು ಮೊದಲು, ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದ ಭಯದಿಂದ ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ

ಸುತ್ತಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೆ, ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಅದುವರೆಗೂ ಅಂಬರೀಷನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭುಜಿಸಬಾರದೆಂಬ ನಿಯಮದಿಂದ, ಕೇವಲಜಲಾಹಾರನಾಗಿ, ಆತನ ಆಗಮನವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಿದ್ದನು. ದೂರ್ವಾಸನು ಚಕ್ರಬಾಧೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನಮಾಡಿದಮೇಲೆ, ಆ ಭುಕ್ತಶೇಷವನ್ನೇ ತಾನು ಭುಜಿಸಿ, ತನಗೆ ದೂರ್ವಾಸಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಚಕ್ರಬಾಧೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾದುದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಎಂದುತಿಳಿದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತಿದ್ದನು.

ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಸದ್ಗುಣನಿಧಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಅಂಬರೀಷನು, ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ದೃಢವಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದವರೆಗಿನ ಸುಖಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನರಕದಂತೆ ಹೇಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ತನಗೆ ಸಮಾನಗುಣವುಳ್ಳ ತನ್ನ ಪುತ್ರರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಭಗವಂತನ ದೃಢಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಂಸಾರವಿಮುಕ್ತನಾದನು. ಈ ಅಂಬರೀಷೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು, ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದವರೂ, ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿದವರೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿದವರೂ ಅವನಂತೆಯೇ ಭಕ್ತೋತ್ತಮರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಇದು ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಅಂಬರೀಷವಂಶಾನುವರ್ಣನವು; ಸೌಭರಿಯ ಚರಿತ್ರವು.

ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಅಂಬರೀಷನಿಗೆ ವಿರೂಪ, ಕೇತುಮಂತ, ಶಂಭುವೆಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಿರೂಪನಿಗೆ ಪೃಷದಶ್ವನೂ, ಅವನಿಗೆ ರಥೀತರನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವನಿಗೆ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಂತಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ರಾಜನು ದುಃಖಿಸುತ್ತಾ ಅಂಗಿರಸ್ಸೆಂಬ ಮುನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಆ ಮುನಿಯು, ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ರಥೀತರನ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಆ ಮಕ್ಕಳು ರಥೀತರನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದುದರಿಂದ ರಥೀತರಗೋತ್ರದವರೆಂದೂ, ಆಂಗೀರಸಮುನಿಯ ಬೀಜದಿಂದ ಜನಿಸಿದುದರಿಂದ ಆಂಗೀರಸರೆಂದೂ ಹೆಸರನ್ನು

ಪಡೆದರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ರಥೀತರನ ಸಂತತಿಯವರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಕಲೆತಿದ್ದರು. ಎಲೈ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಇನ್ನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿನ ವಂಶವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ವೈವಸ್ವತನು ಒಮ್ಮೆ ಸೀನುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವನ ಮೂಗಿನ ರಂಧ್ರದಿಂದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪುರುಷನು ಜನಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ ನೂರುಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಕುಕ್ಷಿ, ನಿಮಿ, ದಂಡಕರೆಂಬ ಹಿರಿಯಮಕ್ಕಳು ಮೂವರೂ, ಆರ್ಯಾವರ್ತಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ಪರ್ಯಂತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದರು. ಬೇರೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಆರ್ಯಾವರ್ತದ ಪಶ್ಚಿಮಭೂಭಾಗಕ್ಕೆ ರಾಜರಾದರು. ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ರಾಜರಾದರು. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿರಿಯನಾದ ವಿಕುಕ್ಷಿಯು, ತನ್ನ ತಂದೆಯು ನಡೆಸತಕ್ಕ, ಅಷ್ಟಕವೆಂಬ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಮೃಗಮಾಂಸವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಅಲ್ಲಿ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಶ್ರಮದಿಂದಲೂ, ಹಸಿವಿನಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಲಿ, ಶ್ರಾದ್ಧಾರ್ಹವಾದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತಾನು ತಿನ್ನಬಾರದೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ, ಆ ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮೊಲವನ್ನು ತಾನು ತಿಂದು ಉಳಿದುದನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಇಕ್ಷ್ವಾಕುರಾಜನು ಮಾಂಸವನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಣದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠನ ಮುಂದಿಡಲು, ಆ ಮುನಿಯು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ, ಅದು ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವೆಂದೂ, ಶ್ರಾದ್ಧಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವು ತನ್ನ ಮಗನ ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಕೋಪಗೊಂಡು ವಿಕುಕ್ಷಿಯನ್ನು ದೇಶದಿಂದೋಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಕೊನೆಗೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಗುರುವಿನೊಡನೆ ಭಗವದ್ಗುಣವನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತ, ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದನು. ತಂದೆಯ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ವಿಕುಕ್ಷಿಯು, ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಧರ್ಮದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಶ್ರಾದ್ಧಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಂದ ಮೊಲವನ್ನು ತಿಂದುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಶಶಾದನೆಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ವಿಕುಕ್ಷಿಗೆ ಪುರಂಜಯನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈತನು ಬಹಳ ಕೀರ್ತಿವಂತನು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಪ್ರಬಲಯುದ್ಧವು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಆಗ ರಾಕ್ಷಸರ ಕೈ ಮೇಲಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳು ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಓಡಿ ಹೋದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವು, ದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ

ಈ ಪುರಂಜಯನನ್ನೇ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಪುರಂಜಯನು ಯುದ್ಧಕವಚವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಿಷ್ಣುತೇಜೋವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ವೃಷಭರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದ ಇಂದ್ರನಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅನೇಕ ದೇವಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟು, ದೈತ್ಯರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರಿಗೂ ಪುರಂಜಯನಿಗೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಪುರಂಜಯನು ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಶೌರ್ಯೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಅನೇಕ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕೊಂದನು. ಸತ್ತುಳಿದ ಕೆಲವು ದೈತ್ಯರು, ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಕ್ರೂರವಾದ ಅವನ ಬಾಣಹತಿಗೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಭಯದಿಂದೋಡಿ ಪಾತಾಳವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಹೀಗೆ ದೈತ್ಯಪುರವನ್ನು ಜಯಿಸಿದುದರಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಪುರಂಜಯನೆಂದೂ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ವಾಹನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಂದ್ರವಾಹನನೆಂದೂ, ಎತ್ತಿನ ಹಿರಳಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತುದರಿಂದ ಕಕುತ್ಸ್ಥನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತು.

ಈ ಪುರಂಜಯನಿಗೆ ಅನೇನಸ್ಸೆಂಬ ಕುಮಾರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಅನೇನಸ್ಸಿಗೆ ಪೃಥುವೂ, ಪೃಥುವಿಗೆ ವಿಶ್ವಗಂಧನೂ, ವಿಶ್ವಗಂಧನಿಗೆ ಚಂದ್ರನೂ, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಯೌವನಾಶ್ವನೂ, ಅವನಿಗೆ ಶಾಬಸ್ತಿಯೂ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಶಾಬಸ್ತಿಯು, ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಇವನಿಂದ ಬೃಹದಶ್ವನೂ, ಬೃಹದಶ್ವನಿಂದ ಕುವಲಯಾಶ್ವನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಈ ಕುಲವಯಾಶ್ವನು, ತನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುಸಾವಿರಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳುಗಳೊಡಗೂಡಿ, ಉದಂಕಮುನಿಯ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದುಂಧುವೆಂಬ ದೈತ್ಯನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದನು. ಇದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ದುಂಧುಮಾರನೆಂಬ ನಾಮಾಂತರವುಂಟಾಯಿತು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಇವನ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಹೊರತು ಉಳಿದ ಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ದುಂಧುವಿನ ಮುಖಾಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದರು. ಆ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಧೃತಾಶ್ವ, ಕಪಿಲಾಶ್ವ, ಭದ್ರಾಶ್ವರೆಂದು ಹೆಸರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಧೃತಾಶ್ವನಿಂದ ಹರ್ಯಶ್ವನೂ, ಅವನಿಂದ ಕುಂಭನೂ, ಅವನಿಂದ ಬರ್ಹಿಣಾಶ್ವನೂ, ಅವನಿಂದ ಕೃಶಾಶ್ವನೂ, ಕೃಶಾಶ್ವನಿಂದ ಶೇನಜಿತ್ತೂ, ಅವನಿಂದ ಯುವನಾಶ್ವನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ಯುವನಾಶ್ವನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದುದರಿಂದ, ಅವನು ದುಃಖಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ನೂರುಮಂದಿ ಭಾರ್ಯೆಯರೊಡನೆ ವಿರಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಇವನ ದುಃಖಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ಇಂದ್ರದೇವತಾತ್ಮಕವಾದ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಯಾಗವನ್ನು ಅವನ

ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ಯಾಗವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಂದು ದಿನದರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಜನು ಬಹಳ ದಾಹಪೀಡಿತನಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ, ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿದ್ದರು. ರಾಜನು ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಕಲಶವನ್ನು ಕಂಡು, ದಾಹಾತುರದಿಂದ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಕುಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಲವು, ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿಗಾಗಿ ರಾಜಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಕುಡಿಸಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರತೀರ್ಥವಾಗಿದ್ದಿತು. ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ನೋಡುವಾಗ, ತಾವು ಮಂತ್ರಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಲಶವು ಬರಿದಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಚ್ಚರಬಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಕುಡಿದವರಾರೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಚಿಂತಾಕುಲರಾಗಿ, ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದೇನಿದು! ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಸಿಟ್ಟ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕುಡಿದವರಾರು! ಈ ಕ್ಷಣವೇ ನೀನು ಅದರ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು" ಎಂದರು. ಕೊನೆಗೆ ರಾಜನೇ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವು "ಆಹಾ! ಪುರುಷನು ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆತಾನೇ ಫಲವೇನು? ದೈವಬಲವೇ ಬಲವು!" ಎಂದು ಭಗವಂತನ ವಿಚಿತ್ರ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಸ್ಮಯಪಡುತ್ತಾ ಮುಂದಿನ ಉಪಾಯವೇನೂ ತೋರದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಜನನಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿದೊಡನೆ ಮಹಾಪುರುಷಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಒಂದಾನೊಂದು ಶಿಶುವು ಆ ಯುವನಾಶ್ವನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಲಭಾಗವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು! ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಆ ಶಿಶುವು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಆಗ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅದರ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ! ಈ ಶಿಶುವು ಸ್ತನ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲಾ! ಇದಕ್ಕೆ ಮೊಲೆಯೂಡಿಸುವವರಾರು! ಇದು ಯಾವುದನ್ನು ಕುಡಿದು ಬದುಕಲಿ!" ಎಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಆಲೋಚಿಸುತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಾಗಕ್ಕೆ ಅಧಿದೇವತೆಯಾದ ಇಂದ್ರನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು "ಎಲೆ ವತ್ಸ! ಅಳಬೇಡ? ನನ್ನನ್ನು ಪಾನಮಾಡು, (ಮಾಂಧಾತಾ)" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅಮೃತವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತಿದ್ದ ತನ್ನ ತೋರುಬೆರಳನ್ನು ಆ ಶಿಶುವಿನಬಾಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಇದರಿಂದ ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಮಾಂಧಾತೃವೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಇತ್ತಲಾಗಿ ಯುವನಾಶ್ವನ ಜಠರವು ಸೀಳಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಅವನು ಸಾಯದೆ ಬದುಕಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತು ಆ ರಾಜನು ಆಗಿನಿಂದ ದೃಢತಪಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊನೆಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಈ ಯುವನಾಶ್ವನ ಪುತ್ರನಾದ ಮಾಂಧಾತನು, ರಾವಣಾಸುರನೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಭಯಪಡಿಸುವವನಾದುದರಿಂದ, ದೇವೇಂದ್ರನು ಅವನಿಗೆ ತ್ರಸದ್ದಸ್ಯುವೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಈತನು ದೊಡ್ಡ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆನಿಸಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನೂ ತನ್ನ ನಿರಂಕುಶವಾದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದನು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಹುದಕ್ಷಿಣೆಗಳುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಗಳೆರಡರಿಂದಲೂ ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವ ಪುರೋಡಾಶಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ, ವೇದಮಂತ್ರಗಳೂ, ಯಜ್ಞಕಲ್ಪಗಳೂ, ಯಜಮಾನನೂ, ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಧರ್ಮಗಳೂ, ದೇಶಕಾಲಗಳೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಯಾವನ ಸ್ವರೂಪವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುವೋ ಅಂತಹ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು, ತನ್ನ ಸಮಸ್ತವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತಿದ್ದನು. ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಗತಿಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಡೆಯುವುದೋ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮಾಂಧಾತೃವಿನ ರಾಜ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಈ ಮಾಂಧಾತೃಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ, ಶಶಬಿಂದುವಿನ ಮಗಳಾದ ಬಿಂದುಮತಿಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ, ಪುರುಕುತ್ಸ, ಅಂಬರೀಷ, ಮುಚುಕುಂದರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರೂ, ಐವತ್ತುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ಕನ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೌಭರಿಯೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು.

ಸೌಭರಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಮಹರ್ಷಿಯಿದ್ದನು. ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾದ ಈ ಮುನಿಯು, ಒಮ್ಮೆ ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಆ ನೀರಿನೊಳಗೆ ಕುಳಿತು ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮತ್ಸ್ಯವು ಹೆಣ್ಣುಮೀನಿನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸಂಭೋಗಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸೌಭರಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕದಲಿತು. ತಾನು ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಆ ವಿಧವಾದ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ, ಅಕ್ಷಣವೇ ತನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು,

ಮಾಂಧಾತೃವಿನ ಬಳಿಗೆಬಂದು, "ರಾಜಾ' ನಿನಗೆ ಐವತ್ತುಮಂದಿ ಕುಮಾರಿಯರುಂಟಲ್ಲವೆ? ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಕುಮಾರಿಯನ್ನಾದರೂ ನನಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಡು" ಎಂದು ಎಂದು ಯಾಚಿಸಿದನು. ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಕುರೂಪಿಯಾದ ಆ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವೇಷವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವುಂಟಾಗುವಂತಿದ್ದರೂ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು, ಆ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾರದೆ ವಿನಯದಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು. "ಓ ಮುನೀಂದ್ರಾ ! ನನ್ನ ಐವತ್ತುಕುಮಾರಿಯರನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುವೆನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವರೋ ಅವರನ್ನು ನೀನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನದೇನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದಾಗ ಸೌಭರಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು, "ಈ ರಾಜನು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ನನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಕದ್ಯಾದಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವಂತಿದೆ! ಸುಕ್ಕು ಬಿದ್ದ ದೇಹದಿಂದಲೂ, ನರೆತ ಕೂದಲುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಕಾರರೂಪವುಳ್ಳ ವೃದ್ಧನಾದ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಕನ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವರಿಸಲಾರರೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಲೇ, ಈ ರಾಜನು ತನ್ನಮೇಲಿನ ತಪ್ಪನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಈ ಸ್ವಯಂವರವೆಂಬ ನೆವವನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿರುವನು. ಆದರೇನು ? ಇರಲಿ! ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸತಕ್ಕ ಸುಂದರರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಬಲ್ಲೆನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ಈ ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವದೇನ ಸಾಧ್ಯವು ?" ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಅವನೊಡನೆ ರಾಜಕನ್ಯೆಯರಿರತಕ್ಕ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಂತಃಪುರದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅದ್ಭುತಸೌಂದರ್ಯವು ಜನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಕನ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಇವನ ರೂಪಾತಿಶಯಕ್ಕೂ, ಎಳಯೌವನಕ್ಕೂ ಮೋಹಿತರಾಗಿ, ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದು ಅವನನ್ನೇ ನಟ್ಟ ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡುತಿದ್ದರು. ಆ ತರುಣನು ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಅವನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆತುರದಿಂದ, ನಾನು ತಾನೆಂದು ಮೇಲೆಬಿದ್ದು ಬರುತಿದ್ದರು. 'ಇವನು ನನಗೆ ತಕ್ಕಪತಿಯೇ ಹೊರತು ನಿಮಗಲ್ಲ' ವೆಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ, ಸಹೋದರಸ್ನೇಹವನ್ನೂ ಮರೆತು, ಮೇಲೆಬಿದ್ದು ಬರುತ್ತ ಕಲಹವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಐವತ್ತುಮಂದಿ ರಾಜಕನ್ಯೆಯರೂ ಹಟದಿಂದ ಅವನನ್ನೇ ವರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆಮೇಲೆ ಸೌಭರಿಯು ಆ ಐವತ್ತುಮಂದಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರನ್ನೂ

ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಐವತ್ತು ಅರಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿನ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅಂದವಾದ ವಿಹಾರೋದ್ಯಾನಗಳು! ಒಂದೊಂದು ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಚ್ಛಜಲವುಳ್ಳ ಕಮಲಸರೋವರಗಳು! ಆ ಸರೋವರದ ನಾನಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಪಕ್ಷಿಮಿಥುನಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಭ್ರಮರಝೇಂಕಾರಗಳು! ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳು! ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಅನುಲೇಪನದ್ರವ್ಯಗಳು! ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳು! ಯಥೇಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರಸಾಮಗ್ರಿಗಳು! ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಶಯನಾಸನಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ, ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತರಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು. ಮನೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಘೋಷದಿಂದ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸ್ತುತಿಪಾಠಕರು! ಹೀಗೆ ಸರ್ವಸೌಭಾಗ್ಯಸಮೃದ್ಧವಾದ ಆ ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಭರಿಯು ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡಗೂಡಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು. ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾವೃತವಾದ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಏಕಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದಾಳುತಿದ್ದ ಮಾಂಧಾತನೂ ಕೂಡ ಸಾರ್ವಭೌಮಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೂ ದುರ್ಲಭಗಳಾದ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ತನ್ನ ಕುಮಾರಿಯರ ಅರಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಇದರ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಭೋಗವೂ ಅತ್ಯಲ್ಪವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತನಾಗುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸೌಭರಿಯು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸುರಿದಷ್ಟು ಅಗ್ನಿಯು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉರಿಯುವಂತೆ, ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ವಿಧದಿಂದ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದರೂ ಸೌಭರಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಭೋಗದಾಸೆಯೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಬಂದಿತು. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲವು ಕಳೆದಮೇಲೆ, ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಸುಖಾಸೀನನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಯು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು ಹಿಂದೆ ತಾನು ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತಿದ್ದಾಗ ಗಂಡುಹೆಣ್ಣು ಮೀನುಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ತನಗೆ ಬುದ್ಧಿಚಾಂಚಲ್ಯವುಂಟಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು "ಆಹಾ! ಏನಿದು! ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯೇನು? ನಾನು ಈಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯವೇನು?

ಅಯ್ಯೋ! ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾನು ಸ್ವಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡೆನಲ್ಲಾ! ನಾನು ಕೇವಲಬುದ್ಧಿಹೀನನು! ಹಾಗಿಲ್ಲದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತಿದ್ದ ಮತ್ಸ್ಯದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಿಯಚಾಪಲ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ವಿಷಯಸುಖಕ್ಕಾಸೆಪಟ್ಟು, ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರುತಿದ್ದೆನೆ? ನಾನು ವಿವೇಕಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು ಕುಟುಂಬಿಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡಬಾರದು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಅವರ ಸಂಗಡ ಸೇರಬಾರದು. ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ತಡೆದಿಡಬೇಕು. ವಿವಿಕ್ತವಾದ ರಹಸ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದೇ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಇತರಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಗವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಒಂದುವೇಳೆ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಸಾಧುಗಳೊಡನೆಯೂ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೊಡನೆಯೂ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ! ಮೊದಲು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಾನು ಒಂಟಿಯಾಗಿಯೇ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತಿದ್ದರೂ, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ, ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ಸ್ಯದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಇದರಿಂದ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಗೊಳಪಟ್ಟು, ಐವತ್ತುಮಂದಿ ಹೆಂಡತಿಯರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಸುಖದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಮೋಹಾಕುಲಿತವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಿಥುನಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವುದು! ಆಹಾ! ಎಂತಹ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದೆನು? ಈಗ ಎಷ್ಟು ಪರಿತಪಿಸಿದರೇನು? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮುಮುಕ್ಷುವಾದವನು ಮೊದಲು ಸಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಸೌಭರಿಯು ಕೆಲವುಕಾಲದವರೆಗೆ ಗೃಹಧರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ, ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಪತಿವ್ರತೆಯರಾದ ಅವನ ಭಾರ್ಯೆಯರೂ ಅವನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸೌಭರಿಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು ದೇಹವನ್ನು ದಂಡಿಸುತ್ತ, ಕೊನೆಗೆ ಆಹವನೀಯಾದ್ಯಗ್ನಿಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದಂತೆ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿದನು. ಅವನ ಪತ್ನಿಯರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ತಮ್ಮ

ಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹಬಲದಿಂದಲೂ, ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನಬಲದಿಂದಲೂ, ಕರ್ಮಶೇಷ ವನ್ನು ಕಳೆದು ನಂದಿ ಹೋದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗಳು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವಂತೆ ತನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಇದು ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಮಾಂಧಾತೃವಂಶಾನುಕಥನವು. ತ್ರಿಶಂಕು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರ ವೃತ್ತಾಂತವು.

ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಮಾಂಧಾತೃವಿಗೆ ಮೂವರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಾದರಷ್ಟೆ? ಅವರಲ್ಲಿ ಅಂಬರೀಷನೆಂಬವನನ್ನು ಅವನ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಯುವನಾಶ್ವನೇ ಪುತ್ರಭಾವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಬರೀಷನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನೂ, ತಾತನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಯುವನಾಶ್ವನೆಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟನು. ಈ ಯುವ ನಾಶ್ವನಿಗೆ ಹರಿತನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಆದರೆ ಅಂಬರೀಷ, ಯುವ ನಾಶ್ವ, ಹರಿತರೆಂಬ ಈ ಮೂವರೂ ಮಾಂಧಾತೃವಿನ ಪ್ರವರಕ್ಕೇ ಸೇರಿದವರು. ಪುರುಕುತ್ಸನು ನಾಗಕನ್ನಿಕೆಯಾದ ನರ್ಮದೆಯೆಂಬವಳನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿ ಕೊಂಡನು. ಈ ನರ್ಮದೆಯು ಪತಿಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಸಹೋದರನಾದ ಸರ್ಪರಾಜನ ಕೋರಿಕೆಯಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದಳು. ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದ ಆ ಪುರುಕುತ್ಸನು, ಅಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನಾಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಜಯರಾದ ಕೆಲವು ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಕೊಂದನು. ಇದರಿಂದ ನಾಗರು ಇವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ, ಇವನಿಗೆ ಎಂತಹ ವಿಷಸರ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈಗಲೂ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೂ, ಹೇಳಿದವರಿಗೂ, ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಸರ್ಪಭಯವಿರದು. ಆ ಪುರುಕುತ್ಸನಿಂದ ತ್ರಸದ್ದಸ್ಯುವೂ, ತ್ರಸದ್ದ ಸ್ಯುವಿನಿಂದ ಆರಣ್ಯನೂ, ಅವನಿಂದ ಹರ್ಯಶ್ವನೂ, ಆತನಿಂದ ತ್ರ್ಯರುಣನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆ ತ್ರ್ಯರುಣನಿಂದ ತ್ರಿಬಂಧುರನೂ, ಅವನಿಂದ ಸತ್ಯವ್ರತನೂ, ಸತ್ಯವ್ರತನಿಂದ ತ್ರಿಶಂಕುವೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ತ್ರಿಶಂಕುವೇ ತನ್ನ ಕುಲಗುರು ವಾದ ವಸಿಷ್ಠನ ಶಾಪದಿಂದ ಚಂಡಾಲತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ತಪಃ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮನುಷ್ಯಶರೀರದೊಡನೆಯೇ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆಹೊರಟು, ಈಗಲೂ

ನಕ್ಷತ್ರರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಈ ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೇರಿಸಿದಾಗ, ಚಂಡಾಲನಾಗಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರವೇಶವು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ವೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿದರು. ಆಗ ತ್ರಿಶಂಕುವು ತಲೆ ಕೆಳಗಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತ "ತ್ರಾಹಿ! ತ್ರಾಹಿ!" ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟನು. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಅವನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ತನ್ನ ತಪೋ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅವನಿಗಾಗಿಯೇ ಬೇರೊಂದು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನೇ ಇಂದ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಈ ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಮಗನೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು. ಈತನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೇ ವಶಿಷ್ಠ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ವಿವಾದವುಂಟಾಗಿ, ಅವ ರಿಬ್ಬರೂ ಪಕ್ಷಿರೂಪದಿಂದ ಅನೇಕಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ಹೋರಾಡಿದರು. ವಿಶ್ವಾ ಮಿತ್ರನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಇಂದ್ರಸಭೆ ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿ ಶ್ಚಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಯಾಗದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನೆವದಿಂದ ಅವನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅವನಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಬಾಧೆಯನ್ನೂ ಕೊಡು ತ್ತಿದ್ದನು. ವಸಿಷ್ಠನು ಇದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಪಕ್ಷಿಜನ್ಮವುಂ ಟಾಗುವಂತೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೂ ಅದೇರೀತಿಯಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠ ನಿಗೆ ಪ್ರತಿಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆದರಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪಕ್ಷಿರೂಪದಿಂದಲೇ ಹೋರಾಡುತಿದ್ದರೆಂದು ಕೇಳಿಬಲ್ಲೆವು. ಇದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವನು ದುಃಖಿತನಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ನಾರದನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ವರುಣದೇವನಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕು, ತನಗೆ ವೀರನಾದ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನು ಹುಟ್ಟಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆ ಪುತ್ರನನ್ನೇ ನರಪಶುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಆ ವರುಣನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಒಂದು ಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಾಗಿ ಹರಕೆಮಾಡಿ ಕೊಂಡನು. ವರುಣನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಅನು ಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಆದರಿಂದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ರೋಹಿತನೆಂಬ ಕುಮಾರನು ಹುಟ್ಟಿ ದನು. ಶಿಶುವು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ವರುಣನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನಲ್ಲವೆ? ಹಿಂದೆ ನೀನು ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಪಶುವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಯಾಗ ವನ್ನು ನಡೆಸು" ಎಂದನು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಬಲಿ

ಕೊಡಲಾರದೆ ವರುಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ದೇವಾ! ಹತ್ತುದಿನಗಳು ಕಳೆಯುವು ದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಈ ಶಿಶುವು ಯಾಗಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಆ ಹತ್ತು ದಿನಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆಯೇ ನಡೆಸುವೆನು" ಎಂದನು. ವರುಣನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ, ಹತ್ತು ದಿನಗಳಾದಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಯಜ್ಞವನ್ನು ತೊಡಗುವಂತೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು, "ಸ್ವಾಮಿ! ಈ ಬಾಲನಿಗೆ ಹಲ್ಲುಹುಟ್ಟದ ಹೊರತು ಇವನು ಯಾಗಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ" ಎಂದನು. ವರುಣನು ಅದಕ್ಕೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಹಲ್ಲುಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಬಂದು ತಿರುಗಿ ರಾಜನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕಾ ರಾಜನು, "ಓ ದೇವಾ! ಇವನಿಗೆ ಈಗ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಹಲ್ಲುಬಿದ್ದು ಹೋಗುವ ವರೆಗೆ ಇವನು ಯಾಗಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ. ಈ ಹಲ್ಲು ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ಕೊಟ್ಟಮಾತನ್ನು ನಡೆಸುವೆನು" ಎಂದನು. ವರುಣನು ಅದಕ್ಕೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಕೆಲವುಕಾಲದಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದು "ರಾಜಾ! ನಿನ್ನ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹಲ್ಲುಗಳು ಬಿದ್ದುಹೋದುವಷ್ಟೆ? ಈಗಲಾದರೂ ಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ?" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ರಾಜನು, "ಸ್ವಾಮಿ! ಅಂಗಹೀನನಾದ ಈ ಬಾಲನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಯಾಗಯೋಗ್ಯನಾಗುವನು? ಅವನಿಗೆ ಹೊಸಹಲ್ಲುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸುವೆನು" ಎಂದನು. ವರುಣನು ಅದಕ್ಕೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಹೊಸಹಲ್ಲುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಬಂದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದನು. ಆಗಲೂ ರಾಜನು, ತನ್ನ ಮಗನು ಯಜ್ಞಯೋಗ್ಯನಾದಹೊರತು ಯಾಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲವೆಂದನು. ಓ! ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಲ್ಲಿರುವ ಮೋಹದಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ನೆವಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಕಾಲವನ್ನು ತಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ವರುಣನೂ ಬೇಸರ ಗೊಳ್ಳದೆ ಅವನು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಮ್ಮತಿಸುತ್ತ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿ ದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರೋಹಿತನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ತಂದೆಯು, ತನ್ನನ್ನು ಯಾಗಪಶುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದೆ ಬಿಡಲಾರನೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋದನು. ಇದರಿಂದ ವರುಣನಿಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಆಕ್ರೋಶವುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಕೋಪದಿಂದ ವರುಣನು, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮಹೋ ದರವೆಂಬ ವ್ಯಾಧಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಬಹಳವಾಗಿ ಊದಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಸಂಕಟಪಡು ತಿದ್ದನು. ತಂದೆಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕೇಳಿ ರೋಹಿತನು, ಅವನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ಇವನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, "ಓ ರಾಜಕುಮಾರಾ! ಈಗ ನೀನು ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಹೋದರೂ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೀಗಿಸಲಾರೆ. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಸುಳ್ಳಾಡಿದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಈ ರೋಗವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಈಗ ನೀನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಂದರೆ, ಅದರ ಫಲದಿಂದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ರೋಗವು ನಿವೃತ್ತವಾಗು ವುದು. ಅದು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಹೀಗೆಯೇ ಭೂಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡು." ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದನು. ರೋಹಿತನು ಇಂದ್ರನ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಕೆಲವು ಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಬಂದನು. ಆದರೇನು? ಒಂದೊಂದು ವರ್ಷವೂ ಅವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆತುರದಿಂದ, ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣದಕಡೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಇಂದ್ರನು ವೃದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಐದುವರ್ಷಗಳು ಕಳೆ ದುವು. ಐದಾವರ್ತಿಯೂ ಇಂದ್ರನ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ರೋಹಿತನು ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರದೆ, ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಆರನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ರೋಹಿ ತನು, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭೃಗುವಂಶ ಸಂಭೂತನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಮಾರನನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ವಶಕ್ಕೊಪ್ಪಿಸಿ, ತನಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಮಾರನನ್ನು ಯಜ್ಞಪಶುವನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ ಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ವರುಣಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಪುರುಷಮೇಧವೆಂಬ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿ ರೋಗವಿಮುಕ್ತನಾದನು. ಆ ಯಜ್ಞ ದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೇ ಹೋತೃವಾಗಿಯೂ, ಜಮದಗ್ನಿಯೇ ಅಧ್ವರ್ಯುವಾಗಿಯೂ, ಅಯಾಸ್ಯನು ಸಾಮಗಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಉದ್ಗಾತೃವಾಗಿಯೂ, ವಸಿಷ್ಠನೇ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು, ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಸಿದ ಈ ಯಾಗದಿಂದ, ಇಂದ್ರನು ಬಹಳ ವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಿ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವ್ಯ ರಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಓ! ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪಶುವಾಗಿದ್ದ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಬಾಲಕನಿಗೆ ಶುನಶ್ಶೇಫನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಮುನಿಕುಮಾರನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿನಗೆ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವೆನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಈ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಮತ್ತು ಅವನ ಭಾರ್ಯೆಯ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ, ಧೈರ್ಯಕ್ಕೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಬಹಳ ವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಅವನಿಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಜ್ಞಾನ ಬಲದಿಂದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಜಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಜಲವನ್ನು ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ವಾಯುವನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಕಾಶವನ್ನು ತಾಮಸಾಹಂಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮಹತ್ತತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಮಹತ್ತತ್ವವೆಂಬ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಐಕ್ಯಹೊಂದಿಸಿ, ಆದರಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವಕಲೆಯೆಂಬ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಬಂಧಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿ, ನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಇದು ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಸಗರವೃತ್ತಾಂತವು.

ರಾಜಾ! ಕೇಳು! ಈ ರೋಹಿತನ ಮಗನು ಹರಿತನು. ಅವನ ಮಗನು ಚಂಪನು. ಈತನು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಚಂಪಾಪುರಿಯೆಂಬ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣ ವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಈ ಚಂಪನಿಗೆ ಸುದೇವನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನ ಮಗನು ವಿಜಯನು. ವಿಜಯನಿಗೆ ಭೇರುಕನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಅವನ ಮಗನು ವೃಕನು. ವೃಕನ ಮಗನು ಬಾಹುಕನು. ಈ ಬಾಹುಕನು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು. ಇವನು ವಯಸ್ಸು ಕಳೆದು ವೃದ್ಧನಾಗಿ ಮೃತನಾದಮೇಲೆ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಅವನೊಡನೆ ಸಹಗಮನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದಳು ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಔರ್ವನೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯು ಅವಳು ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಸಹಗಮನಮಾಡದಂತೆ ತಡೆದನು. ಇವಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವಳ ಸವತಿಯರು ಹೊಟ್ಟೇಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ವಿಷವನ್ನು ಕಲೆಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಔರ್ವಮಹರ್ಷಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಾಯದೆ

ಬದುಕಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳಿಗೆ ಶಿಶುವು ಜನಿಸಿದಾಗ ಆ ಶಿಶುವಿನೊಡನೆ ವಿಷವೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ವಿಷದೊಡನೆ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ "ಸಗರ" ನೆಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಇವನ ಹೆಸರು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಇವನು ದೊಡ್ಡ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇವನ ಮಕ್ಕಳೇ ನೆಲವನ್ನು ತೋಡಿ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಲೇ ಸಮುದ್ರಗಳಿಗೆ "ಸಾಗರ" ಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ಸಗರಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ತಾಳಜಂಘರೆಂದೂ, ಶಕರೆಂದೂ, ಯವನರೆಂದೂ, ಬರ್ಬರರೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕೆಲವು ದುಷ್ಟರನ್ನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಅವರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಕೊಡುತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ಔರ್ವಮಹರ್ಷಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ, ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ವಿರೂಪಮಾಡಿ ಓಡಿಸಿದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಂಡನಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಬೋಳಿಸಿ, ಗಡ್ಡಮೀಸೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಸಿದನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಅರ್ಧತಲೆಯನ್ನು ಬೋಳಿಸಿದನು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಮೇಲಿನ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಕೆಲವರ ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಉತ್ತರೀಯ ಮಾತ್ರವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿದನು. ಈ ಸಗರನು ಔರ್ವಮಹರ್ಷಿಯ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸರ್ವದೇವತಾತ್ಮಕನಾಗಿಯೂ, ಸಕಲವೇದಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನಾರಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಶತಾಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿ, ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಮುಗಿಸಿದನು. ನೂರನೆಯ ಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಪದವಿಗೆ ಮೋಸಬರುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ, ಇವನ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಕದ್ದುಯ್ದು, ರಸಾತಲದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತಿದ್ದ ಕಪಿಲಮಹಾಮುನಿಯ ಹಿಂದೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಸಗರನಿಗೆ ಸುಮತಿಯೆಂದೂ, ಕೇಶಿನಿಯೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸುಮತಿಗೆ ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಸಗರನು ತನ್ನ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಬಲಗರ್ವಿತರಾದ ಆ ಕುಮಾರರೆಲ್ಲರೂ, ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ, ನೆಲವನ್ನು ತೋಡಿ ರಸಾತಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತ ಬರುವಾಗ, ಈಶಾನ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಪಿಲಮಹರ್ಷಿಯನ್ನೂ, ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಯಜ್ಞಾಶ್ವ

ವನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಆಗ ಅವರ ಮಹೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯಮೇಲೆಯೇ ಸಂದೇಹವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಸಂದೇಹದಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು "ಇದೋ! ಇವನೇ ನಮ್ಮ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕದ್ದವನು! ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಭಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇವನು ಈ ವಿವಿಕ್ತವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿರುವನು. ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ಹೇಗೋ ತಿಳಿದು ಏನೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ ಕಪಟವೇಷದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಈ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿರಿ! ಕೊಲ್ಲಿರಿ!" ಎಂದು ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶದಿಂದಾರ್ಭಟಿಸಿ ಕೂಗುತ್ತ, ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಅವನಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿ ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಈ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಪಿಲಮುನಿಯು, ಥಟ್ಟನೆ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಸಗರಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರನ ಮೋಸವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಕಪಿಲಮಹಾಮುನಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕ್ರೋಧವನ್ನಿಟ್ಟು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋದುದರಿಂದ, ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಶರೀರದೊಳಗಣ ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲೇ ಉರಿದು ಭಸ್ಮೀಭೂತರಾದರು. ಈ ಸಗರಪುತ್ರರು ಕಪಿಲನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಭಸ್ಮೀಭೂತರಾದುದಾಗಿ ಕೆಲವರು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಇದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ! ಏಕೆಂದರೆ, ಕೇವಲ ಸತ್ವಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ಲೋಕವನ್ನು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸಿರುವ ಕಪಿಲರೂಪಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಕೋಪರೂಪವಾದ ತಮೋಗುಣವು ಹುಟ್ಟುವುದೆಂದರೇನು? ನೆಲದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಧೂಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಂಟುವುದಂಟೆ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವುದೇ ಆಕಾಶದ ಗುಣವಲ್ಲವೆ? ಮತ್ತು ಯಾವನ ಮುಖದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಮಹಾನಾವೆಯು, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಿಂದ ದಾಟಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮನಾದ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ, ಕಪಿಲಮಹರ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಭಾವವು ಹುಟ್ಟುವುದೆಂದರೇನು? ಆದುದರಿಂದ ಕಪಿಲನು ಆ ಸಗರಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸಿದನೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳು! ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಮುಂದಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಸಗರನಿಗೆ ಕೇಶಿನಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಂಜಸನೆಂಬ ಕುಮಾರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಅಂಶುಮಂತನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಆ ಅಸಮಂಜಸನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾಯೋಗಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಯೋಗನಿಷ್ಠನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಸಹವಾಸದೋಷದಿಂದ ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಈ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಆದರೆ ಹಿಂದೆ ನಡೆಸಿದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದ ಮಹಿಮೆ

ಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಜನ್ಮಾಂತರಸ್ಮೃತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವರೂ ತನಗೆ ಸಂಗದೋಷವು ಸಂಭವಿಸದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ದ್ದೇಶಿಸಿ, ತಾನು ಸಹವಾಸಯೋಗ್ಯನಲ್ಲವೆಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಜ್ಞಾತಿಗಳಿಗೂ, ಇತರಜನಗಳಿಗೂ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಆಡುತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸರಯೂನದಿಯಲ್ಲಿ ನೂಕುತ್ತಿದ್ದನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನ ತಂದೆಯಾದ ಸಗರನು, ಅವನಲ್ಲಿ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೊರೆದು,ಅವನನ್ನು ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ಕೈಗೂಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಮಂಜಸನು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತ, ಹಿಂದೆ ತಾನು ಸರಯೂನದಿಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಹಾಕಿದ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ್ನ ಯೋಗಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬದುಕಿಸಿ, ಅವರವರ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬಹುಕಾಲದಮೇಲೆ ಬದುಕಿಬಂದ ಬಾಲರನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು. ಸಗರನೂಕೂಡ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಅಸಮಂಜಸನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ, ಅವನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತಿದ್ದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಅಸಮಂಜಸನ ಮಗನಾದ ಅಂಶುಮಂತನು, ತನ್ನ ಅಜ್ಜನಾದ ಸಗರನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೊರಟು, ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಂದಿರು ಹೋದದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದು, ಪಾತಾಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಭಸ್ಮರಾಶಿಯು ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನೂ, ಅದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನೂ, ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಪಿಲಮಹರ್ಷಿಯನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಆ ಕಪಿಲಮಹಾಮುನಿಯು ಭಗವದಂಶಭೂತನೆಂಬುದನ್ನು ಇವನು ಕೇಳಿಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಮುಂದೆ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಹೀಗೆಂದು ಸ್ತುತಿಸುವನು. “ಓ ದೇವಾ! ಅನೇಕಯೋಗೀಶ್ವರರು ಸಮಾಧಿ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ತತ್ವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರರು! ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮಂತಹ ಮೂಢಜನರು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆವು? ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಿನ್ನಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೇ ನಿನ್ನ ತತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಲಾರರು. ಇನ್ನು ಇತರರ ಪಾಡೇನು? ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಾದ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳನ್ನನುಭವಿಸತಕ್ಕ ತಮ್ಮ ಶರೀರವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲುವೇ

ಹೊರತು, ನಿಜವಾದ ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರವು. ಹೀಗೆ ಅನಂತಮಹಿಮೆ ಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆನಂದಾತ್ಮಕವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಿಧಿಯಾಗಿ, ಮಾಯಾಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೂ ಅಗೋಚರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಮೂಢನಾದ ನಾನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಭಾವಿಸಬಲ್ಲೆನು? ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಸಮರ್ಥನಾದ ನಾನು, ಇದೋ ಈ ನಮಸ್ಕಾರಮಾತ್ರದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವೆನು. ಮಾಯಾಗುಣಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ಕರ್ಮಾಧೀನವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ, ನಾಮರೂಪಭೇದಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಚೇತನಾ ಚೇತನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ತಾಳಿ, ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ಲೋಕವನ್ನುದ್ಧರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಕಾಮ, ಲೋಭ, ಅಸಹನ, ಮುಂತಾದ ಚಿತ್ತವಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, ಮನೆ ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವುದೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. “ಓ ದೇವಾ! ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಈಗ ನನಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯು ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಗಳೂ ನೀಗಿದುವು. ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮರೂಪವಾದ ಮೋಹವೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ದೃಢವಾದ ಮೋಹಪಾಶವೂ ಛಿನ್ನವಾಯಿತು. ಈಗ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆನು” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂಶುಮಂತನನ್ನು ಕಪಿಲಾಚಾರ್ಯನು ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, “ಓ ವತ್ಸಾ! ನಿನ್ನ ಪಿತಾಮಹನ ಯಾಗದ ಕುದುರೆಯೇ ಇದು! ಇದನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಹೋದರರೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವರು. ಇವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಹೊಂದಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಆಕಾಶಗಂಗೆಯನ್ನು ತಂದು, ಆ ಗಂಗೋದಕದಿಂದ ಈ ಬೂದಿಯನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಸಬೇಕಾದುದೊಂದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಅಂಶುಮಂತನು ಈ ಕಪಿಲಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ತಂದು ತನ್ನ ತಾತನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಸಗರನ ಯಾಗವು ಪೂರ್ತಿಹೊಂದಿತು. ಆಮೇಲೆ ಸಗರನು, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ಅಂಶುಮಂತನ ವಶದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ದೇಹಾಘ

ಬಂಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ, ಔರ್ವಮಹರ್ಷಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಇದು ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಗಂಗಾವತರಣವೃತ್ತಾಂತವು.
ಕಲ್ಮಾಷಪಾದಖಟ್ವಾಂಗಚರಿತ್ರವು.

ರಾಜಾ ಕೇಳು! ಕಪಿಲಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅಂಶುಮಂತನು ಆಕಾಶಗಂಗೆಯನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ಅವನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಲಾಧೀನನಾದನು. ಅವನ ಮಗನಾದ ದಿಲೀಪನೂ ತಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಅದೇ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಅವನೂ ವಿಫಲಪ್ರಯತ್ನನಾಗಿಯೇ ಸತ್ತನು. ಆಮೇಲೆ ಇವನ ಮಗನಾದ ಭಗೀರಥನೆಂಬವನು, ಹೇಗಾದರೂ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕೆಂದು, ತನ್ನ ತಂದೆತಾತಂದಿರಿಗಿಂತಲೂ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಇವನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ “ಓ ಭಗೀರಥಾ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸು, ನಡೆಸಿಕೊಡುವೆನು” ಎಂದಳು. ಭಗೀರಥನು ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಓ ರಾಜಕುಮಾರಾ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ನಾನು ಭೂಮಿಗಾಗಲಿ, ಪಾತಾಳಕ್ಕಾಗಲಿ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾನು ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಾಗ ನನ್ನ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯಬಲ್ಲವರಾರು? ಈ ಭೂಮಿಯೇನೋ ತಡೆಯಲಾರದು. ಬೇರೆ ಯಾರೂ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ! ಆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಗಳೆಷ್ಟೋ ಮಂದಿಯುಂಟು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವರು! ಅವರು ನನಗೆ ಅಂಟಿಸಿಹೋದ ಪಾಪವನ್ನು ನಾನು ಯಾವವಿಧದಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ! ಈ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ನೀನು ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮೊದಲು ಯೋಚಿಸಬೇಕು”

ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕಾ ಭಗೀರಥನು “ಅಮ್ಮಾ! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಪಾಪಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೂ ಎಷ್ಟೋಮಂದಿಯುಂಟಲ್ಲವೆ? ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಷ್ಟೋಮಂದಿಯಿರುವರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಲೋಕ ವನ್ನೇ ಪಾವನಮಾಡುವರು. ಅವರೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವರಲ್ಲವೆ? ಪಾಪಿ ಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಪಾಪವು ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದು. ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಲ್ಲಿದ್ದು, ಆ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ವಿಚಾ ರಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲುವರಾರೆಂದು ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನೂಲೆಳೆಗಳಂತೆ, ಯಾವನು ಈ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚ ದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನೋ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲಾಗಿ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯವರೆಗಿನ ಸಮಸ್ತಶರೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವನು ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವನೋ, ರುದ್ರ ಶರೀರಕನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಿನ್ನ ವೇಗವನ್ನು ಧರಿಸಬಲ್ಲನು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಂಗೆಯು “ವತ್ಸಾ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ಆ ಪರಮಶಿವನನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ನನ್ನ ಪ್ರವಾಹವೇಗವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡು” ಎಂದಳು. ಇದರಮೇಲೆ ಭಗೀರಥನು ರುದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ, ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಸರ್ವಜ್ಞ ನಾದ ರುದ್ರನೂ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲೇ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ,ಭಗೀರಥನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಅಡ್ಡಮಾತಾಡದೆ, ವಿಷ್ಣು ಪಾದೋದ್ಭವೆಯಾದುದರಿಂದ ಪರಮಪಾವನೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಭಗೀರಥನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಗಂಗೆಯು, ಆಕಾಶದಿಂದಿಳಿದು, ಶಿವನ ಜಟಾಜೂಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳು. ಭಗೀರಥನು, ಆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳ ಭಸ್ಮರಾಶಿಯು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿ, ತನ್ನ ರಥವನ್ನೇರಿ ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟನು. ಗಂಗೆಯೂ ಆ ರಥದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪಾವನಮಾಡುತ್ತ, ಕೊನೆಗೆ ದಗ್ಧರಾದ ಸಗರಕುಮಾರರ ಭಸ್ಮರಾಶಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರವಾಹಜಲದಿಂದ ತೊಳೆದಳು. ರಾಜಾ! ಅತಿಕ್ರೂರವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪದಿಂದ ದಗ್ಧರಾದ ಸಗರ ಪುತ್ರರೂಕೂಡ ಗಂಗಾಜಲಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಹೀಗೆ

ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾದ ತಮ್ಮ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಸಗರಪುತ್ರರು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಾಗ, ದೃಢನಿಯಮದಿಂದ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡ ಶಕ್ಕವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು ? ಸಂಸಾರತಾರಕನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪಾದತೀರ್ಥವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಗಂಗಾನದಿಗೆ ಈ ಪ್ರಭಾವವಿರುವುದೇನೂ ಅತಿ ಶಯವಲ್ಲ. ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಕಮಲವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳು, ರಾಗಾದಿದೋಷಗಳನ್ನು ನೀಗಿ, ದುರ್ನಿವಾರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಕ್ಷಣವೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಇನ್ನು ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದತೀರ್ಥಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಸದ್ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವೇನುಂಟು ?

ಓ ರಾಜಾ ! ಇನ್ನು ಭಗೀರಥನ ಮುಂದಿನ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು ! ಆ ಭಗೀರಥನಿಗೆ ಶುಕ್ರನೆಂಬ ಕುಮಾರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಶುಕ್ರನಿಂದ ನಾಭಾಪರನೂ, ಅವನಿಂದ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪನೂ, ಅವನಿಂದ ಅಮಿತಾಯುವೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಅಮಿತಾಯುವಿನ ಮಗನು ಋತುಪರ್ಣನು. ಈತನೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾದ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಮಿತ್ರನಾಗಿ, ಅವನಿಂದ ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅವನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಕ್ಷಹೃದಯವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಋತುಪರ್ಣನಿಗೆ ಸರ್ವಕಾಮನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅತನ ಮಗನು ಸುದಾಸನು. ಸುದಾಸನ ಮಗನು ಮಿತ್ರಸಹನು. ಇವನು ಮದಯಂತಿಯೆಂಬವಳನ್ನು ವರಿಸಿ ದನು. ಈ ಮಿತ್ರಸಹನನ್ನೇ ಕಲ್ಮಾಷಪಾದನೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಈತನು ಒಮ್ಮೆ ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನಾದನು. ಇವನಿಗೆ ಔರಸಸಂತಾನವೂ ಇಲ್ಲದೆಹೋಯಿತು ” ಎಂದನು. ಆಗ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಓ ಮಹರ್ಷೀ ! ಈ ಮಿತ್ರಸಹನು ಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದುದೇಕೆ ? ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದರೆ, ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕನು “ರಾಜಾ ಕೇಳು ! ಆ ಮಿತ್ರ ಸಹನು, ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸ ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಈ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಸಹೋದರನಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಅಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು ಹೀಗೆ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡುಹೋದ ರಾಕ್ಷಸನು, ತನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ಕೊಂದ ರಾಜನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು, ಆ ರಾಜನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಿಗೆಯವನಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ಒಮ್ಮೆ ಕುಲಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ರಾಜನ

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಾಗ, ಇವನು ಮನುಷ್ಯಮಾಂಸವನ್ನು ಪಕ್ವಮಾಡಿ ಅವನ ಎಲೆಗೆ ಬಡಿಸಿದನು. ಎಲೆಗೆ ಬಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ವಸಿಷ್ಠನು, ಅದರ ದುರ್ಗಂಧದಿಂದ, ಅದು ಅಭಕ್ಷ್ಯವಾದ ನರಮಾಂಸವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಕೋಪದಿಂದ ಹಿಂದುಮುಂದು ಯೋಚಿಸದೆ, ಮುಂದಿದ್ದ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು “ದುರಾತ್ಮಾ! ನನ್ನ ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ನರಮಾಂಸವನ್ನಿಕ್ಕಿಸುವೆಯಾ? ನೀನು ರಾಕ್ಷಸಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದು!” ಎಂದು ಶಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಕೊನೆಗೆ ಅದು ರಾಕ್ಷಸನ ಕೃತ್ಯವೇಹೊರತು ರಾಜನ ತಪ್ಪಲ್ಲವೆಂದು ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದುದರಿಂದ, ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷದವರೆಗೆಮಾತ್ರ ಕಾಲವಿಧಿಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ, ಅದರಮೇಲೆ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸಜನ್ಮವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಆದರೇನು? ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ತನ್ನನ್ನು ಶಪಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ, ವಸಿಷ್ಠನಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಗುರುವಿಗೆ ಪ್ರತಿಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಕೈಗೆ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದನು. ಆ ಶಾಪಜಲವನ್ನು ವಸಿಷ್ಠನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮದಯಂತಿಯು ಥಟ್ಟನೆ ಬಂದು, ಪತಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು “ನಾಥಾ! ನಮಗೆ ಪರಮಪೂಜ್ಯರಾದ ಗುರುಗಳಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ! ಈ ಶಾಪಜಲವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಚಲ್ಲಿಬಿಡು.” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಅತಿತೀವ್ರವಾದ ಆ ಶಾಪವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ರಾಜನು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು. ಭೂಮಿ, ಆಕಾಶ, ದಿಕ್ಕು, ವಿದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅನೇಕಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಜಲವನ್ನು ಯಾವಕಡೆಗೆ ಚಲ್ಲಿದರೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅಪಾಯವುಂಟಾಗುವುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ರಾಜನು ಆ ಶಾಪಜಲವನ್ನು ತನ್ನ ಪಾದಗಳಮೇಲೆಯೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಅದರ ವೇಗದಿಂದ ಅವನ ಪಾದಗಳು ಸುಟ್ಟು, ಇದ್ದಲಿನಂತೆ ಕಪ್ಪಾದುವು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಕಲ್ಮಾಷಪಾದನೆಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಇವನು ಆಕ್ಷಣವೇ ವಸಿಷ್ಠಶಾಪದಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಕಾಡುಕಾಡಾಗಿ ತಿರುಗಿ, ಮೃಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಕ್ಷಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಆ ರಾಜನು ರಾಕ್ಷಸರೂಪದಿಂದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಂದಾನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವನವಾಸಿಗಳಾದ ಇಬ್ಬರು ಮುನಿದಂಪತಿಗಳು, ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸಂಭೋಗಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದರು. ಕ್ಷುಧಾರ್ತನಾಗಿ ಬರುತಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಆ ಮುನಿದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಹಿಡಿದು

ಭಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪತ್ನಿಯು ಭಯದಿಂದ ಬೆಚ್ಚರಬಿದ್ದು, ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಳು. "ಎಲೈ! ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸನಲ್ಲ! ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶಶ್ರೇಷ್ಠನು! ಮಹಾತ್ಮಳಾದ ಮದಯಂತಿಯ ಪತಿಯು! ವೀರಾಗ್ರೇಸರನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನೀನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಧರೂಪವಾದ ಈ ಪಾಪಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕುವುದು ಯುಕ್ತವೆ? ಪುತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ನಾನು ಪತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಪತಿಭಿಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಬೇಕು! ಈತನಾದರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು! ಇನ್ನೂ ಈತನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ರತಿಸುಖದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿಲ್ಲ! ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ನೀನು ಭಕ್ಷಿಸಬಹುದೆ? ಇದು ಮಹಾಪಾತಕವಲ್ಲವೆ? ಅದಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯದೇಹವೇ ಜೀವನಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೂಡಿಸತಕ್ಕುದು. ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ, ಅವನ ಶರೀರವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಇಹಪರಲೋಕಗಳ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿ ಕೆಡಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯವಧವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಾಪಹೇತುವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಇದರಮೇಲೆ ಈತನು ಶುದ್ಧವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನನು. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಶೀಲದಿಂದಲೂ, ಗುಣದಿಂದಲೂ ಮೇಲೆನಿಸಿದವನು. ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಗುಣಾಕರನಾದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರತಕ್ಕವನು. ರಾಜರ್ಷಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನೀನು, ಇಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಬಹುದೇ? ಓ ರಾಜಾ! ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ಧರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ! ನೀನು ವಿಪನ್ನರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡತಕ್ಕವನು. ತಂದೆಯು ಮಗನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಕೈಯೆತ್ತುವಂತೆ, ಕಾಪಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಭುವಾದ ನೀನೇ ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಧರ್ಮವೆ? ಸಾಧುಪ್ರಿಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನೀನು, ಪರಮಸಾಧುವಾಗಿಯೂ, ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಯಾಗಿಯೂ, ಕಲ್ಪಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೆಂದರೇನು? ಗೋಹತ್ಯೆಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಕ್ರೂರಪಾತಕವೆನಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಇವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು! ನಿನ್ನ ಹಸಿವಿನ ಆತುರಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಗಾದರೂ ಇವನನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಬೇಕಾದರೆ ಇವನನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸು! ನಾನು ಇವನನ್ನಗಲಿ ಬದುಕಿರಲಾರೆನು" ಎಂದು

ದೈನ್ಯದಿಂದ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಕೇಳದೆ ಸೌದಾಸನು, ದೈವಚೋದಿತನಾಗಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಹುಲಿಯು ಹಸುವನ್ನು ನುಂಗುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತ, ಸಹಿಸಲಾರದ ದುಃಖದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟಳಾಗಿ ಸೌದಾಸನನ್ನು ಕುರಿತು “ಓ ದುರಾತ್ಮಾ! ನಾನು ಅನ್ಟವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ಕೇಳದೆ, ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು, ಕಾಮಾರ್ತನಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ಹಿಡಿದು ಭಕ್ಷಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಶಾಪಾರ್ಹನು! ನೀನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಸಂಗಮಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದು!” ಎಂದು ಶಪಿಸಿ, ತಾನೂ ತನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಹಗಮನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಬಿಸಾಡಿದ ತನ್ನ ಪತಿಯ ದೇಹದ ಅಸ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದು, ಅದನ್ನು ಚಿತೆಯ ಮೇಲೇರಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ತಾನೂ ಅದರಮೇಲೆ ಮಲಗಿ, ಪತಿಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸೌದಾಸನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಾದಮೇಲೆ ಶಾಪವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಪುರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಒಮ್ಮೆ ಕಾಮಾತುರದಿಂದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮದಯಂತಿಯೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಮಹಾಬುದ್ಧಿಮತಿಯಾದ ಆಕೆಯು, ಅವನಿಗೆ ಮುನಿಪತ್ನಿಯ ಶಾಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದಳು. ಅದು ಮೊದಲು ಸೌದಾಸನು ಮರಣಭಯದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಔರಸಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ಸೌದಾಸನು ತನಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ತನ್ನ ವಂಶವು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಂತು ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ತನ್ನ ಕುಲಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅವನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಮೇಲೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮದಯಂತಿಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಗರ್ಭವು ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿ ಏಳುಸಂವತ್ಸರಗಳಾದರೂ ಪ್ರಸವವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮದಯಂತಿಯು, ಕೋಪದಿಂದ ಒಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು, ಒಡನೆಯೇ ಪುತ್ರಜನನವಾಯಿತು. ಅಶ್ಮ (ಶಿಲಾ) ಘಾತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಅಶ್ಮಕನೆಂದೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಅಶ್ಮಕನ ಮಗನು ನಾರೀಕವಚನೆಂದೂ, ಮೂಲಕನೆಂದೂ, ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಹಿಂದೆ ಪರಶುರಾಮನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿ ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದಾವರ್ತಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಹುಡುಕಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಬಂದನು.

ಆಗ ಅಶ್ಮಕನ ಅಂತಃಪುರದ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರು, ಆ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪರಶುರಾಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾದುದರಿಂದಲೇ ನಾರೀಕವಚನೆಂದೂ, ಆಗಿನ ಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶವು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಇವನೇ ಮೂಲವಾದುದರಿಂದ ಮೂಲಕನೆಂದೂ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮೂಲಕನಿಗೆ ದಶಥನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಆ ದಶರಥನಿಂದ ಐಲಬಿಲನೂ, ಅವನಿಂದ ವಿಶ್ವಸಹನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ವಿಶ್ವಸಹನಿಗೆ ಖಟ್ವಾಂಗನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈತನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಮ್ಮೆ ದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ಕೇಳಿದ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಖಟ್ವಾಂಗನು ತನ್ನ ಆಯುಃಪರಿಮಾಣವೆಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅದಕ್ಕಾ ದೇವತೆಗಳು "ಇನ್ನೆರಡುಗಳಿಗೆಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ನಿನ್ನ ಆಯುಃಕಾಲ" ವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಖಟ್ವಾಂಗನು, ತನ್ನ ಪುರಕ್ಕೆಬಂದು, ವೈರಾಗ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸುವನು. "ನನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ಪ್ರಿಯವಲ್ಲ! ನನಗೆ ಕುಲದೈವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯವಾದ ಬೇರೊಂದು ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯರಾಗಲಿ, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳಾಗಲಿ, ನನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಲಿ, ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವಾಗಲಿ, ಆ ಭಗವಂತನಿಗಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚುಪ್ರೇಮಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಾದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನಿಗಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾದ ಬೇರೊಂದು ವಸ್ತುವು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಲೋಕಪಾಲಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು ನನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿಹೇಳಿದ್ದರೂ ಭಗವತ್ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ನನಗೆ, ಆ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇಹಾತ್ಮಾಭಿಮಾನವು ತಪ್ಪಿದುದಲ್ಲ. ಅವರೂ ಇಂದ್ರಿಯವಶರಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ, ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅವನೇ ತಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಸ್ತುವೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ. ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ವಿಷಯಸುಖವನ್ನೇ ಪರವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವರು. ದೇವತೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯಮನುಷ್ಯರ ಪಾಡೇನು? ಆ ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡತಕ್ಕ ವರಗಳಾಗಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳಾಗಲಿ ನಾವು ಪಡೆಯ

ಬೇಕಾದ ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೇ ಹೊರತು, ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲ. ಅವೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಗಂಧರ್ವನಗರದಂತೆ ಕ್ಷಣಕಾಲವಿದ್ದು ಹೋಗತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಕೃತಿಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದು, ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಾದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮರೆಹೋಗುವೆನು. ಈಗ ಉಳಿದಿರತಕ್ಕ ನನ್ನ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಆಯುಶ್ಶೇಷದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೃಢಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು" ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಖಟ್ವಾಂಗನು ದೃಢಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿ, ಪಾಪರಾಹಿತ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ನಿಜವಾದ ದೈವಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೆಲ್ಲರೂ ಯಾವನನ್ನು, ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ದುರೂಹವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುವರೋ, ಅಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದನು.

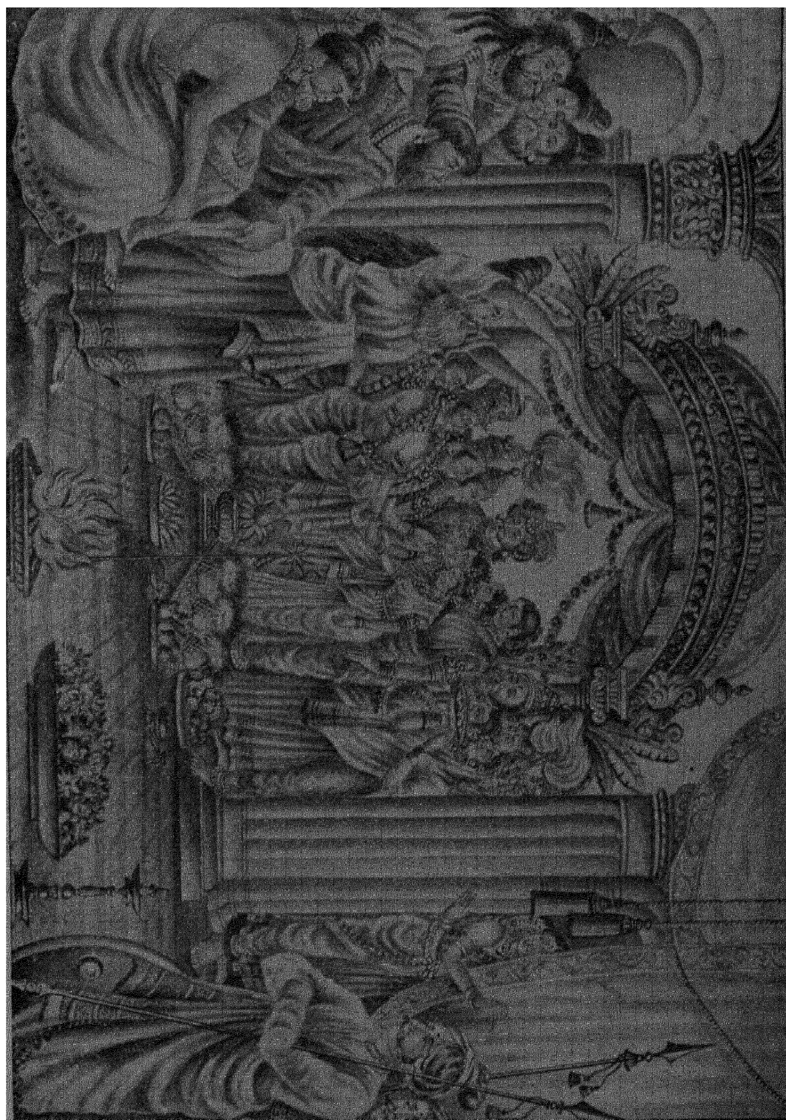
ಇದು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ರಾಮಾವತಾರಚರಿತ್ರವು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ, ಕೇಳು! ಈ ಖಟ್ವಾಂಗನಿಗೆ ದೀರ್ಘಬಾಹುವೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ದೀರ್ಘಬಾಹುವಿನ ಮಗನೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ರಘುಮಹಾರಾಜನು. ರಘುವಿನ ಮಗನು ಅಜಮಹಾರಾಜನು. ಈ ಅಜನ ಮಗನೇ ಪರಮಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ದಶರಥಚಕ್ರವರ್ತಿಯು. ವೇದಸ್ವರೂಪವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಬೇರೆಬೇರೆ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳಿಂದ ದಶರಥನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ, ಶತ್ರುಘ್ನರೆಂಬ ನಾಲ್ಕುಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚರಿತ್ರವನ್ನು ತತ್ವದರ್ಶಿಗಳಾದ ವಾಲ್ಮೀಕ್ಯಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳನೇಕರು ಬಹು ವಿಪುಲವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ನೀನೂ ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ಆ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಯಾವನು ತಂದೆಯ

ಮಾತನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆಹೋಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶವನ್ನೂ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಕೋಮಲಗಳಾದ ತನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದನೋ, ಸುಗ್ರೀವಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಯಾವನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಸಾಂತ್ವವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ ಅವನ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸವನ್ನು ನೀಗಿಸುತಿದ್ದರೋ, ಯಾವನು ರಾವಣನ ತಂಗಿಯಾದ ಶೂರ್ಪಣಖಿಯನ್ನು ವಿರೂಪಮಾಡಿ? ಅದರಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು, ಆ ಸೀತಾವಿರಹದುಃಖದಿಂದ ಕೋಪೋದ್ದೀಪಿತನಾಗಿ, ರಾವಣನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೊರಟು, ದಾರಿಗಡ್ಡಲಾಗಿದ್ದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಭ್ರೂಭಂಗಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹೆದರಿಸಿ, ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ರಾವಣಾದಿರಾಕ್ಷಸರೆಂಬ ಮಹಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ದಾವಾಗ್ನಿಯಂತಿದ್ದನೋ, ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ” ಎಂದು ಶುಕಮಹಾಮುನಿಯು ರಾಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಕೇಳು! ದಶರಥಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮಹಾಮುನಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ, ಅವನ ಯಾಗರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಹೊರಟನು. ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಹಾಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸದೆಯೇ, ಸುಬಾಹುಮಾರೀಚರೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಜನಕರಾಜನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ವೀರಾಗ್ರೇಸರರು ಬಂದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಆಗ ಮುನ್ನೂರುಮಂದಿ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯರಿಂದ ಸಾಗಿಸಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟ, ಕಠೋರವಾದ ರುದ್ರಧನುಸ್ಸನ್ನು, ಸುಲಭವಾಗಿ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದೆತ್ತಿ ನಾಣೇರಿಸುವಾಗ, ಆನೆಯು ಕಬ್ಬಿನಜಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮುರಿಯುವಂತೆ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುರಿದು, ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಶೀಲದಲ್ಲಿಯೂ, ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ರೂಪಸಂಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತನಗೆ ಅನುರೂಪಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರಾಜಕುಮಾರಿಯೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ವಕ್ಷಸ್ಥಲನಿವಾಸಿನಿಯಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಜನಕರಾಜನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾರೂಪದಿಂದಿದ್ದು, ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನೇ ಕೈಹಿಡಿದಳೆಂದು ತಿಳಿ! ಈ ಸ್ವಯಂವರವಾದಮೇಲೆ ರಾಮನು ಸೀತಾಸಹಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಬರುವಾಗ, ಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶವನ್ನು

ನಿರ್ಮೂಲವಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದಾವರ್ತಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಬಂದ ಪರಶುರಾಮನ ಗರ್ವವನ್ನು ಮುರಿದು ಜಯಶೀಲನಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದು, ಸೀತಾಸಮೇತನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಮೇಲೆ ದಶರಥನು, ರಾಜ್ಯಾರ್ಹನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಕಲ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ, ದಶರಥನು ಹಿಂದೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆಕೆಯು ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಪ್ರಯತ್ನವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕೆಂದೂ, ದಶರಥನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದಳು. ದಶರಥನಿಗೆ ಇದು ಸರ್ವಥಾ ಸಮ್ಮತ ವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟು ಬೀಳಬೇಕಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ದಶರಥನು ಚಿಂತಾ ಕುಲನಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾಮನು, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸತ್ಯ ವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಆಗ ರಾಮನು ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ, ಇಷ್ಟಬಂಧು ಗಳನ್ನೂ, ಅರಮನೆಯನ್ನೂ, ಹೆತ್ತತಾಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ತಂಗಿಯಾದ ಶೂರ್ಪಣಖೆಯೆಂಬ ದುಷ್ಟರಾಕ್ಷಸಿ ಯೊಬ್ಬಳು, ಇವನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಮಿಸಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲು, ಅವಳನ್ನು ವಿರೂಪ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಬಂಧು ಗಳಾದ ಖರ, ದೂಷಣ, ತ್ರಿಶಿರಸ್ಸುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದು ರಾಮನನ್ನಿದಿರಿಸಿದರು. ರಾಮನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶೂರ್ಪಣಖೆಯು ತನ ಗುಂಟಾದ ಅವಮಾನವನ್ನೂ, ಖರದೂಷಣಾದಿಗಳ ವಧವನ್ನೂ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನಣ್ಣನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿದಳು. ರಾವಣನು ಅವಳಮೂಲಕವಾಗಿ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾಮಮೋಹಿತನಾಗಿ, ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದುತರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ಮಾರೀಚನ ಸಹಾಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಲು, ಮಾರೀಚನು ಮಾಯಾಮೃಗರೂಪದಿಂದ ಸೀತಾರಾಮರನ್ನು ಮರುಳುಗೊಳಿಸಿ,

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಬಹುದೂರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನು ಅದು ರಾಕ್ಷಸವಾಯೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ರುದ್ರನು ದಕ್ಷನನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಆ ಮೃಗವನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣದಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು ರಾಮನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರುವುದ ರೊಳಗಾಗಿ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನು ಸನ್ಯಾಸಿವೇಷದಿಂದ ಬಂದು, ತೋಳನಂತೆ ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತ, ಏಕಾಕಿನಿಯಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದುಯ್ದು ತನ್ನ ರಾಜ ಧಾನಿಯಾದ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾಗಿ ಆ ವನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕು ತಿದ್ದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ನಿತ್ಯಾನಂದ ಮಯನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪತ್ನೀವಿಯೋಗದಿಂದ ಕೃಪಣನಂತೆ ದುಃಖಿಸುವು ದೆಂದರೇನು? ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ನಟನೆಗಳು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಮೋಹವುಳ್ಳವರ ಗತಿಯೇ ಹೀಗೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ನಟಿಸು ತಿದ್ದನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಬರುವಾಗ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಠಗತಪ್ರಾಣನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಜಟಾಯುವೆಂಬ ಗೃಧ್ರರಾಜನನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಜಟಾಯುವು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ರಾವಣನಿಂದ ಹತನಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ತನಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಆ ಗೃಧ್ರಪಕ್ಷಿಗೆ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೊರಟು, ಕಬಂಧನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸ ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಸುಗ್ರೀವಾದಿವಾನರರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದು, ವಾನರರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಆಂಜನೇಯಾದಿವಾನರರಮೂಲಕವಾಗಿ ಸೀತೆಯಿರುವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಲಂಕೆಗೆ ಹೊರಟು, ಸಮುದ್ರತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಮೂರುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಸಮುದ್ರರಾಜನನ್ನು ಪಾಸನೆಮಾಡಿದರೂ, ಅವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ದಾರಿಕೊಡದಿರಲು, ಆಗ ರಾಮನು ಕೋಪಾಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಕೆದರುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಶೋಷಿಸಿಬಿಡುವಂತೆ, ದುರದುರನೆ ನೋಡಿದನು? ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಿನ ಜಲಜಂತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಡಗಿಹೋದುವು. ಒಡನೆಯೇ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಭಯದಿಂದ ಪುರುಷಾಕೃತಿ ಯನ್ನು ತಾಳಿ, ಸಮಸ್ತ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳೊಡನೆ ಬಂದು, ರಾಮನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಹೀಗೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು. "ಓ ರಾಮಾ! ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ

ಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿಯಾದೆನು. ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ನಾವು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿಯೂ, ಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾಗಿಯೂ, ಆದಿಪುರುಷನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆವು? ಈಗ ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವುಂಟಾಯಿತು. ನಿನಗೆ ವಶವಾದ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದಲೇ, ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಲೋಕಪಾಲಕರಾದ ದೇವಗಣಗಳೂ ಜನಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನೂ, ನೀನೇ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನೆಂಬುದನ್ನೂ ಈಗ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು! ದೇವಾ! ಇನ್ನು ನೀನು ಮುಂದಿನಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸು! ನನ್ನ ಜಲಕ್ಕೆ ಅಣೆಕಟ್ಟನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅದರಮೇಲೆ ನೀನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸು! ಅದೇಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ರಾವಣನನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸು! ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆತರುವವನಾಗು! ನನ್ನ ಜಲವು ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಲಾರದು. ನೀನು ಇದರಮೇಲೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಬಹುದು. ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗೆ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡಕಾರ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಈ ಸೇತುಬಂಧದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯೂ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲಿ! ದಿಗ್ವಿಜಯಿಗಳಾದ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಈ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಲಿ!" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಂದ ವಾನರರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದ, ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಿಂದಲೂ, ಗಿಡುಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಮುದ್ರದಮೇಲೆ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಸುಗ್ರೀವ ನಳ, ನೀಲ, ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ವಾನರವೀರರೊಡನೆ ಆ ಸೇತುವಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ವಿಭೀಷಣನು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮೊದಲೇ ಹನುಮಂತನ ವಾಲಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಅರ್ಧದಗ್ಧವಾದ ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಾನರಸೈನ್ಯವು, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಾನು ತಾನೆಂದು ಮುಂದೆಬಿದ್ದು ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ವಿಹಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ, ಸಭಾಂಗಣಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಸಾದದ ಮುಂಭಾಗಗಳನ್ನೂ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನೂ, ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಇಡಿದು ಕೆಡಹುತ್ತ ಬಂದುವು. ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜಧ್ವಜಗಳನ್ನು ಮುರಿದು, ಸುವರ್ಣಕಲಶಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು, ಚತುಷ್ಪಥಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತ ಬಂದುವು. ಈ ವಾನರಸೈನ್ಯದ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಲಂಕಾನಗರವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ, ಕಾಡಾ

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಬಹುದೂರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನು ಅದು ರಾಕ್ಷಸವಾಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ರುದ್ರನು ದಕ್ಷನನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಆ ಮೃಗವನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣದಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು ರಾಮನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನು ಸನ್ಯಾಸಿವೇಷದಿಂದ ಬಂದು, ತೋಳನಂತೆ ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತ, ಏಕಾಕಿನಿಯಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದುಯ್ದು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾಗಿ ಆ ವನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತಿದ್ದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಸಿಕ್ಕಾನಂದಮಯನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪತ್ನೀವಿಯೋಗದಿಂದ ಕೃಪಣನಂತೆ ದುಃಖಿಸುವುದೆಂದರೇನು? ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ನಟನೆಗಳು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಮೋಹವುಳ್ಳವರ ಗತಿಯೇ ಹೀಗೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ನಟಿಸುತಿದ್ದನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಬರುವಾಗ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಠಗತಪ್ರಾಣನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಜಟಾಯುವೆಂಬ ಗೃಧ್ರರಾಜನನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಜಟಾಯುವು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ರಾವಣನಿಂದ ಹತನಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ತನಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಆ ಗೃಧ್ರಪಕ್ಷಿಗೆ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೊರಟು, ಕಬಂಧನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಸುಗ್ರೀವಾದಿವಾನರರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದು, ವಾನರರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಆಂಜನೇಯಾದಿವಾನರರಮೂಲಕವಾಗಿ ಸೀತೆಯಿರುವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಲಂಕೆಗೆ ಹೊರಟು, ಸಮುದ್ರತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಮೂರುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಸಮುದ್ರರಾಜನನ್ನು ಪಾಸನೆಮಾಡಿದರೂ, ಅವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ದಾರಿಕೊಡದಿರಲು, ಆಗ ರಾಮನು ಕೋಪಾಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಕೆದರುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಶೋಷಿಸಿಬಿಡುವಂತೆ, ದುರದುರನೆ ನೋಡಿದನು? ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಿನ ಜಲಜಂತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಡಗಿಹೋದುವು. ಒಡನೆಯೇ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಭಯದಿಂದ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯನ್ನು ತಾಳಿ, ಸಮಸ್ತ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳೊಡನೆ ಬಂದು, ರಾಮನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಹೀಗೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು. "ಓ ರಾಮಾ! ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ

ಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿಯಾದೆನು. ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ನಾವು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿಯೂ, ಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾಗಿಯೂ, ಆದಿಪುರುಷನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆವು? ಈಗ ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವುಂಟಾಯಿತು. ನಿನಗೆ ವಶವಾದ ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದಲೇ, ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಲೋಕಪಾಲಕರಾದ ದೇವಗಣಗಳೂ ಜನಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನೂ, ನೀನೇ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನೆಂಬುದನ್ನೂ ಈಗ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡೆನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು! ದೇವಾ! ಇನ್ನು ನೀನು ಮುಂದಿನಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸು! ನನ್ನ ಜಲಕ್ಕೆ ಅಣೆಕಟ್ಟನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅದರಮೇಲೆ ನೀನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸು! ಅದೇಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ರಾವಣನನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸು! ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿ ಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆತರುವವನಾಗು! ನನ್ನ ಜಲವು ಯಾವವಿಧ ದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಲಾರದು. ನೀನು ಇದರಮೇಲೆ ಅನಾಯಾಸ ವಾಗಿ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಬಹುದು. ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗೆ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡಕಾರ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಈ ಸೇತುಬಂಧದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯೂ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲಿ! ದಿಗ್ವಿಜಯಿಗಳಾದ ರಾಜ ರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಈ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಲಿ!''ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಂದ ವಾನರರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದ, ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಿಂದಲೂ, ಗಿಡುಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಮುದ್ರದಮೇಲೆ ಸೇತು ವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಸುಗ್ರೀವ ನಳ, ನೀಲ, ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ವಾನರ ವೀರರೊಡನೆ ಆ ಸೇತುವಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ವಿಭೀಷಣನು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮೊದಲೇ ಹನುಮಂತನ ವಾಲಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಅರ್ಧದಗ್ಧವಾದ ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಲೆಕ್ಕ ವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಾನರಸೈನ್ಯವು, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಾನು ತಾನೆಂದು ಮುಂದೆಬಿದ್ದು ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ವಿಹಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ, ಸಭಾಂಗಣಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಸಾದದ ಮುಂಭಾಗಗಳನ್ನೂ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನೂ, ವೇದಿಕೆ ಗಳನ್ನೂ ಇಡಿದು ಕೆಡಹುತ್ತ ಬಂದುವು. ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜಧ್ವಜಗಳನ್ನು ಮುರಿದು, ಸುವರ್ಣಕಲಶಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು, ಚತುಷ್ಪಥಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತ ಬಂದುವು. ಈ ವಾನರಸೈನ್ಯದ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಲಂಕಾನಗರವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ, ಕಾಡಾ

ನೆಯು ಕಲಗಿಸಿದ ನದಿಯಂತೆ ವ್ಯಾಕುಲಿತವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ರಾವಣನು. ಅವರನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ನಿಕುಂಭ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷ, ದುರ್ಮುಖ, ದೇವಾಂತಕ, ನರಾಂತಕ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಪ್ರಹಸ್ತ, ಕುಂಭಕರ್ಣನೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ, ಅನೇಕ ಸೈನ್ಯಸಹಾಯದೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಈ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ, ಕತ್ತಿ, ಶೂಲ, ಪ್ರಾಸ, ತೋಮರ, ಭಿಂಡುವಾಲ, ಪಟ್ಟಿಸ, ಮೊದಲಾದ ನಾನಾಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನಿದಿರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವೇಗದಿಂದ ಬರುತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಕೂಡ ಇತ್ತಲಿಂದ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ, ಸುಗ್ರೀವ, ನಲ, ನೀಲ, ಗಂಧಮಾದನ, ಅಂಗದ, ಋಕ್ಷ, ಪನಸ, ಆಂಜನೇಯರೇ ಮೊದಲಾದ ವಾನರವೀರರೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ ದೈತ್ಯರನ್ನಿದಿರಿಸಿ ಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅಂಗದನೇ ಮೊದಲಾದ ಕಪಿಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ರಾವಣನ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಕೈಕಲೆತು, ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಪರ್ವತಗಳಿಂದಲೂ, ಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಗದೆಗಳಿಂದಲೂ ಕಂಡಕಂಡ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಬಂದರು. ಉಭಯಪಕ್ಷದವರಿಗೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಕೊನೆಗೆ ರಾವಣನು ತಾನಾಗಿಯೇ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಬಂದು ರಾಮನನ್ನಿದಿರಿಸಿ ನಿಂತನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಮಾತಲಿಯು, ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವ್ಯರಥವನ್ನು ರಾಮನಿಗಾಗಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ರಾಮನು ಅತ್ಯಂತಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆ ರಥವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆಗ ರಾವಣನು, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಅವನಮೇಲೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ರಾಮನು ಆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಅರ್ಧದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಡುಮಾಡಿ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾಧಮಾ! ಯಾರೂಇಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕದ್ದೋಡಿಹೋಗುವ ನಾಯಿಯಂತೆ, ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ನೀನು, ನಾವಿಲ್ಲದಸಮಯದಲ್ಲಿ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ನನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ಕದ್ದೋಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಕೇವಲಲಜ್ಜಾಸ್ಪದವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿಯೂ ನೀನು ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ನನ್ನಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ? ಎಲೆ ನೀಚಾ! ನಿನ್ನ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಈಗಲೇ ಫಲವನ್ನು ತೋರಿಸುವೆನು ನೋಡು! ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಮೃತ್ಯುವೆಂದು ತಿಳಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣವನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡಿ, ರಾವಣನ ಎದೆಗೆ

ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಅದು ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ ನಿರಂಕುಶವಾದ ವೇಗದಿಂದ ಬಂದು ಅವನ ಎದೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿತು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ರಾವಣನು ಹತ್ತುಮೂಗುಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಕ್ಷೀಣಪುಣ್ಯನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬೀಳುವಂತೆ, ವಿಮಾನದಿಂದ ಕೆಳಗೆಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಂಡೋದರಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಓಡಿಬಂದು ರಾಮಬಾಣದಿಂದ ಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳ ದೇಹವನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ, ಎದೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ದೈನ್ಯದಿಂದ ರೋದಿಸುವರು. "ಅಯ್ಯೋ ನಾವು ಕೆಟ್ಟೆವು! ನಾಥಾ! ನೀನಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಲಂಕಾಪುರಿಯೇ ಶೂನ್ಯಾರಣ್ಯದಂತೆ ಕಾಂತಿಹೀನವಾಯಿತು! ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲವೂ ಶತ್ರುಗಳ ಪಾಲಾಯಿತು. ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನು ಲಂಕಾನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ದಿಕ್ಕಾರು? ಓ ನಾಥಾ! ನೀನು ಕಾಮಾಂಧನಾಗಿ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ! ಈ ಅಕೃತ್ಯದಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಈ ದುಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಲಂಕಾಪುರಿಯೂ ನಮ್ಮಂತೆ ಅನಾಥೆಯಾಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನಿನ್ನ ದೇಹವು ಹದ್ದುಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಆತ್ಮವು ನರಕಾನುಭವಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ಅಯ್ಯೋ! ನಾವೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆವು?" ಎಂದು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ವಿಲಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ವಿಭೀಷಣನು ರಾಮನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ರಾವಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕರೆತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಯೋಗದುಃಖದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಕಂದಿಕುಂದಿ ಕೃಶವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಒಂದಾನೊಂದು ಶಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಖಪದ್ಮವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವಳ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವುಂಟೆ? ರಾಮನು ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಕರೆತಂದನು. ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು. ಕಲ್ಪಾಂತದವರೆಗೆ ಬದುಕಿರುವಂತೆ ಆ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ವರವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಆ ವಿಭೀಷಣನನ್ನೂ, ಸುಗ್ರೀವಾಂಜನೇಯಾದಿಕಪಿವೀರರನ್ನೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಆ ಪುಷ್ಪಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣದ ಕಡೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಲೋಕಪಾಲಕರೂ, ಅನೇಕ ರಾಜಾಧಿ

ರಾಜರೂ ಕೈಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು ಮುಂದೆಬಂದು ಆತನ ಅದ್ಭುತಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವರ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಭರತನು ಆ ರಾಮನ ಪ್ರತ್ಯಾಗಮನವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಜಟಾವಲ್ಕಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಗೋಮೂತ್ರಸಹಿತವಾದ ಯವಾನ್ನ ವನ್ನು ಭುಜಿಸುತ್ತ, ದರ್ಭೆಗಳಮೇಲೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಭರತನು ತನ್ನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತ, ದೃಢವಾದ ತಾಪಸವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ದೇಹಶೋಷಣಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನಿಗೆ ಬಹಳವಾದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವುಂಟಾಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ವೃತ್ತಾಂತವು ಭರತನಿಗೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಆಗ ಭರತನು ಪರಮಾನಂದಭರಿತ ನಾಗಿ, ಆ ರಾಮನ ಪಾದುಕೆಯನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ಸಮಸ್ತಪುರಜನಗಳೊಡ ನೆಯೂ, ಮಂತ್ರಿಪುರೋಹಿತರೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ, ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳೊಡನೆ ರಾಮನನ್ನಿದಿರುಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಬಂದರು. ಹೀಗೆ ಭರತನು ಮಹಾವೈಭವದಿಂದ ನಂದಿಗ್ರಾಮ ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಾಗ, ಕೆಲವರು ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾದ ರಥದ ಮೇಲೆಯೂ, ಕೆಲವರು ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳಮೇಲೆಯೂ ಕುಳಿತು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ವೀರಭಟರು ಸುವರ್ಣಕವಚಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾರಸ್ತ್ರೀಯರು ತಾಂಬೂಲಾದಿಭೋಗ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟರು. ಪುರಜನರೆಲ್ಲರೂ ರಾಜಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಛತ್ರಚಾಮರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಇದಿರುಗೊಂಡುಬಂದರು. ಹೀಗೆ ಭರತನು ಸಕಲ ಸನ್ನಾಹದೊಡನೆ ಹೊರಟು, ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಆನಂದಾತಿಶಯದಿಂದ ಕರಗಿದಂತಾಯಿತು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪವು ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ರಾಮನಮುಂದಿಟ್ಟು, ಆತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮ ವನ್ನುಮಾಡಿ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಭರತ ನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ತುಳುಕಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಸಹೋದರಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋರಿಸು ತಿದ್ದನು. ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿಗಳು ಪ್ರಣಾಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನಗೆ ತಂದೊ ಪ್ಪಿಸಿದ ಕೈಕಾಣಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೈಕೊಂಡನು. ತನಗೆ

ನಮಸ್ಕಾರಯೋಗ್ಯರಾದ ಕುಲವೃದ್ಧರನ್ನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಗ ಕೋಶಲದೇಶವಾಸಿಗಳಾದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬಹುಕಾಲದ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ಉತ್ತರೀಯಗಳನ್ನು ಮೇಲೆಹಾರಿಸುತ್ತ, ವೈಪರೀತ್ಯವಾಗಿ ಕುಣಿದಾಡುತಿದ್ದರು. ರಾಮನು ಅವರೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಅಯೋಧ್ಯಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಭರತನು ಅವನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುಗ್ರೀವ ವಿಭೀಷಣರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮನ ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಂಜನೇಯನು ಶ್ವೇತಛತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಶತ್ರುಘ್ನನು ರಾಮನ ಬಿಲ್ಲುಬತ್ತಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಸೀತೆಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕರಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಗೆಯೇ, ಅಂಗದನು ರಾಮನ ಖಡ್ಗವನ್ನೂ, ಜಾಂಬವಂತನು ಸುವರ್ಣಫಲಕವನ್ನೂ (ಗುರಾಣಿ) ಹಿಡಿದು ರಾಮನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮಸ್ತಜನರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ಪುಷ್ಪಕದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಅನೇಕಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಬರುವಾಗ, ಆ ವಿಮಾನದಸುತ್ತಲೂ ಸ್ತುತಿಪಾಠಕರು, ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರಲು, ಶುಕ್ರಾದಿಗ್ರಹಗಳನಡುವೆ ಉದಿಸಿಬಂದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಮಹಾವೈಭವದೊಡನೆ ಭರತನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಕೈಕೇಯಿ ಮೊದಲಾದ ತನ್ನ ಸವತಿತಾಯಿಯರಿಗೂ, ನನ್ನ ಹೆತ್ತತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೂ, ವಸಿಷ್ಠಾದಿಮಹಾತ್ಮರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಿತ್ರರನ್ನೂ, ಕುಲೀನರಾದ ಇತರ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ, ಅನುಚರರನ್ನೂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಆದರಿಸಿದನು. ಅವರ ಸತ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೈಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆಯೇ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ, ಅವರವರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ತಾವೂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ರಾಜಭವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಕೌಸಲ್ಯೆಮೊದಲಾದ ದಶರಥಪತ್ನಿಯರೆಲ್ಲರೂ, ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಪ್ರಾಣವು ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದಂತೆ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವರಾಗಿ, ಆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿ, ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಕುಲವೃದ್ಧರೊಡನೆ ಸೇರಿ, ರಾಮನ ಜಟೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಸಿ, ನಾಲ್ಕುಸಮುದ್ರಗಳಿಂದಲೂ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ, ವಿಧ್ಯು

ಕ್ತವಾಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ತೀರ್ಥಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಹೀಗೆಯೇ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತಶತ್ರುಘ್ನರೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತರಾದರು.

ಭರತನು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅನೇಕ ವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಮೇಲೆ ರಾಮನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಈ ರಾಮರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ರಾಮನನ್ನೇ ತಂದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಅದು ತ್ರೇತಾಯುಗವಾಗಿದ್ದರೂಕೂಡ, ಕೃತಯುಗದಂತೆಯೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ನಾಲ್ಕುಪಾದಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಮನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ, ನದೀನದಗಳೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ, ಅರಣ್ಯಗಳೂ, ರಮ್ಯಕಾದಿ ವರ್ಷಗಳೂ, ಸಿಂಹಳಾದಿ ದ್ವೀಪಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಆಗಾಗ ಪ್ರಜೆಗಳು ಕೋರಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ರಾಮರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಗಳಾಗಲಿ, ಮುಪ್ಪು, ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟಗಳಾಗಲಿ, ದುಃಖವಾಗಲಿ, ಭಯವಾಗಲಿ, ಯಾವುದೊಂದೂ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಅಕಾಲಮರಣವಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮಸ್ತಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೂ ತಾನೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭೋಗಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ರಾಜರ್ಷಿಯಂತೆ ನಡೆಯುತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಆಯಾಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿಯಮಿಸುತಿದ್ದನು. ಸೀತಾದೇವಿಯೂಕೂಡ, ವಿನಯದಿಂದಲೂ, ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೂ, ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದಲೂ, ಸುಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೂ, ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಇದು ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

{ ರಾಮನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸಿದುದು. ಲವಕುಶರ ವೃತ್ತಾಂತವು. }

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಕೇಳು! ಹೀಗೆ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ, ವಸಿಷ್ಠಾದಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಸರ್ವದೇವಮಯನಾದ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಆರಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದಮೇಲೆ, ಆ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಹೋತೃವಾಗಿದ್ದವನಿಗೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನೂ. ಅಧ್ವರ್ಯುವಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕನ್ನೂ, ಉದ್ಗಾತೃವಿಗೆ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕನ್ನೂ, ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಈ ನಾಲ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಭೂಭಾಗವನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೂ ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನವೇ ಫಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯಿಲ್ಲದೆ, ರಾಜಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ, ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮೈಮೇಲಿನ ಬಟ್ಟೆಗಳೆರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನದಾಗಿ ಮಿಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಸೀತಾದೇವಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿ, ಮಾಂಗಲ್ಯಪ್ರೊಂದನ್ನುಮಾತ್ರ ತನ್ನದಾಗಿ ಮಿಗಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲರೂ ರಾಮನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಕ್ತಿಗೂ, ವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೂ, ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಕರಗಿ, ಅವನು ತಮಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಭೂಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನಿಗೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಡುತ್ತ "ರಾಮಾ! ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಮಪುರುಷನೇ ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಅವಾಪ್ತಸಮಸ್ತಕಾಮನಾದ ನಿನಗೆ ಈ ರಾಜ್ಯಕೋಶಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದೇನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ! ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಜ್ಞಾನೋದಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಉತ್ತಮಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಕೊಡತಕ್ಕ ನೀನು, ಈ ಭೂದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೇನೂ ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ! ಆದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ನಾವೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆವು? ಇವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನಾಗಿಯೂ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಜ್ಞಾನರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಂದಲೂ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು." ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಆಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸೀತಾಸಮೇತನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ

ದಲ್ಲಿ ರಾಮನು, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಭಾರವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬು ದನ್ನು ತಿಳಿದುಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಗುಪ್ತವೇಷದಿಂದ ಪಟ್ಟಣ ವನ್ನು ಸುತ್ತಿಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದಾನೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಗಂಡಹೆಂಡಿರಿಗೆ ಜಗಳವು ನಡೆಯುತಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಪರಪುರುಷನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ, ಅವಳನ್ನು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೆಂದು ಸಂದೇಹಿಸಿ, ಅವಳನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುತಿದ್ದನು. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ,"ಅಯ್ಯಾ! ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾಮನೇ ರಾವಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿ ಪರಿ ಗ್ರಹಿಸಲಿಲ್ಲವೆ? ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ನೀನು ಧರ್ಮಜ್ಞನೆ?" ಎಂದು ವಾದಿಸುತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾ ಪುರುಷನು "ಕೇವಲಕಾಮುಕನಾದ ರಾಮನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಾ ರದೆ ಹೋದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ನಾನೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆ? ನಾನೇನೂ ಅವನಂತೆ ಸ್ತ್ರೀ ವಶ್ಯನಲ್ಲ!" ಎಂದು ನಿರಾಕರಿಸುತಿದ್ದನು. ಈ ಮಾತು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ರಾಮನು ದುಃಖಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ, ಗರ್ಭಿಣಿ ಯಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಘೋ ರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಸೀತೆಯು, ದೈವವಶದಿಂದ ಕಾಡುಮೃಗಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತಾಗದೆ ಬದುಕಿದ್ದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಹ ರ್ಷಿಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಅವನಿಂದ ಸತ್ಕೃತಳಾಗಿ, ಅವನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಪ್ರಸವ ಕಾಲವು ಬಂದೊಡನೆ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದಳು. ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಲವಕುಶರೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಇವರಿಗೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೇ ಜಾತಕರ್ಮಾದಿಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನಡೆ ಸಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ, ಅಂಗದ, ಚಂದ್ರಕೇತುಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಭರತನಿಗೆ ದಕ್ಷ, ಪುಷ್ಕಲರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಶತ್ರುಘ್ನನಿಗೆ ಸುಬಾಹು ಶ್ರುತಸೇನರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಸಮಸ್ತಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ಭರತನು ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿಹೊರಟು, ಅನೇಕಕೋಟಿಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅವರ ಸರ್ವ ಸ್ವವನ್ನೂ ತಂದು ರಾಮನ ಪಾದಗಳಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದನು; ಹಾಗೆಯೇ ಶತ್ರುಘ್ನನೂ ಮತ್ತೊಂದು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟು, ಮಧುವನದಲ್ಲಿ ಮಧುವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನ ಮಗ ನಾದ ಲವಣಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಮಧುರಾಪುರಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಕುಮಾರರನ್ನು ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸಿ, ಪತಿವಿರಹವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಆ ರಾಮನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಭೂಮಿ

ವರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು, ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನ ಕಿವಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು. ರಾಮನು ಎಷ್ಟೋಧೀರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಸೀತೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಆಗಾಗ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಯಾರಿಗಾದರೇನು? ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವೆಂಬುದು ಎಂದಿದ್ದರೂ ಹಾನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದಿರದು! ಭಗವದಂಶಭೂತನಾದ ರಾಮನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಇತರಗ್ರಾಮ್ಯಜನರ ಪಾಡೇನು? ಸೀತಾವಿಯೋಗವಾದ ಮೇಲೆ ರಾಮನು, ಬೇರೆ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸದೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು, * ಹದಿಮೂರು ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ದಂಡಕಾರಣ್ಯಸಂಚಾರ ದಿಂದ ಮುಳ್ಳುನಾಟಿದ ತನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು, ಪ್ರಜೆಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡನು. ಓ ರಾಜಾ! ರಾಮನು ದೇವಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿದ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಮೇಲೆನಿಸಿದವರಾಗಲಿ, ಸಮಾನ ರಾಗಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗೆ ಸಮುದ್ರಬಂಧನವಾಗಲಿ, ರಾವಣಾದಿರಾಕ್ಷಸರ ವಧವಾಗಲಿ, ಲೀಲಾಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರ್ಯ ಗಳಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಾಡುಕಪಿಗಳು ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಬಂದುದೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಜಿಸಬಲ್ಲ ಆ ಶ್ರೀರಾಮ ನಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕೀರ್ತಿಕರಗಳೂ ಅಲ್ಲ. ಸರ್ವಲೋಕವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಯಾವನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಯಶೋಧನರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಧರ್ಮರಾಜಾದಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನವರತವೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾವನ ಗುಣಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ

---

* ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ “ದಶವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ದಶವರ್ಷಶತಾನಿ ಚ!” ಎಂದು ರಾಮನು, ಸೀತಾಸಮೇತನಾಗಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳೂ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳೂ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ನಡೆಸಿದುದಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತೋರಿ ದರೂ, ಸೀತಾವಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗೆ ಆ ಒಂದುಸಾವಿರವರ್ಷಗಳೇ ಮೂರರಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಮೇಲೆಯೂ, ಸ್ವರ್ಣಸೀತೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಗ್ನಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾವನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ, ರಾಜಾಧಿರಾಜರೂ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಶಿರಸಾ ಧಾರಣಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದುವೆವು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಆಗ ಕೋಸಲದೇಶವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿದವರೂ,ಅವನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಸಂದರ್ಶನಮಾಡಿದವರೂ,ಅವನನ್ನು ಅನುವರ್ತಿ ಸುತ್ತಿದ್ದವರೂ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಪಾಶವನ್ನು ಕಳೆದು, ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಹೊಂದತಕ್ಕ ಉತ್ತಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಅಷ್ಟೇಕೆ? ಈಗಲೂ ಲೋಕ ದಲ್ಲಿ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯಾವನು ಹೇಳುವನೋ, ಯಾವನು ಕೇಳುವನೋ, ಅವನು ಸಂಸಾರಹೇತುವಾದ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು" ಎಂದನು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ' ಶ್ರೀ ರಾಮನು ವನವಾಸದಿಂದ ಬಂದಮೇಲೆ ದೇಶವಾಸಿಗಳನ್ನೂ, ಪುರವಾಸಿಗಳನ್ನೂ, ಬಂಧುವರ್ಗಗಳನ್ನೂ,ಸೋದರರನ್ನೂ ಯಾವವಿಧದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದನು?ಪ್ರಜೆಗಳು ಆತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತಿದ್ದರು? ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾಶುಕನು "ರಾಜಾ! ಕೇಳು! ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ನಾಥನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದೊಡನೆ, ಬೇರೆಬೇರೆ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ತಾನುಮಾತ್ರ ತಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಬಂಧುಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು, ಅನುಚರರೊಡನೆ ಅಯೋಧ್ಯಾ ನಗರಿಯ ಕ್ಷೇಮಲಾಭವನ್ನು ತಾನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದನು. ರಾಮನು ಮೊದಲು ಪುರಪ್ರವೇಶಮಾಡುವಾಗಲೇ ಪುರಗ್ರಾಮಗಳ ಒಂದೊಂದು ಬೀದಿಯೂ, ಚಂದನ ಜಲದಿಂದಲೂ, ಮದದಾನೆಗಳ ಮದಜಲದಿಂದಲೂ ಸೇಚಿತವಾಗಿ ಘಮಘಮಿಸು ತಿತ್ತು. ಪ್ರಭುವಾದ ರಾಮನು ಬರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಪುರ ವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಸಾದಗಳನ್ನೂ, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಸುವರ್ಣಕಲಶಗಳಿಂದಲೂ ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಿಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಬಾಳೆಯ ಕಂಬಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಹೊಂಬಾಳೆಯ ಗೊನೆಗಳು! ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮೇಲುಕಟ್ಟುಗಳು! ಅಂದವಾದ ಕನ್ನಡಿಗಳು! ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳು! ಮಕರತೋರಣಗಳು! ಮುತ್ತಿನ ಕುಚ್ಚುಗಳು! ಹೀಗೆ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲವೂ ಶೋಭಾತಿಶಯದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಮನು ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಪುರವಾಸಿಗಳು ಕೈಕಾಣಿಕೆ

ಗಳನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅವನ ದರ್ಶನಾನಂದದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ "ದೇವಾ! ಮೊದಲು ನೀನು ವರಾಹರೂಪದಿಂದುದ್ಧರಿಸಿದ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ರಾಮರೂಪದಿಂದ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರು!" ಎಂದು ಮಂಗಳಾಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ, ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಬಾಲವೃದ್ಧರೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಗೋಪುರಗಳನ್ನು ಏರಿ ಎಷ್ಟಾವರ್ತಿ ನೋಡಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಬಂದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಅವನಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆಯುತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಮಹಾವೈಭವದೊಡನೆ ರಾಮನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮೊದಲಾದ ಪೂರ್ವರಾಜರಿಂದ ಸೇವಿತವಾದ ತನ್ನ ರಾಜಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ಅರಮನೆಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ರತ್ನರಾಶಿಗಳಿಂದಲೂ, ಅಮೂಲ್ಯವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಹವಳದ ದ್ವಾರಬಂಧಗಳು! ವೈಡೂರ್ಯದ ಕಂಬಳಗಳು! ಮರಕತದ ನೆಲಕಟ್ಟುಗಳು! ಸ್ಫಟಿಕದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿತಗಳಾದ ದಂತದ ಗೋಡೆಗಳು! ವಿಚಿತ್ರಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳು! ನಾನಾಬಣ್ಣದ ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳು! ಪಟ್ಟೆಮಡಿಯ ಜಾಲರಿಗಳು! ರತ್ನದ ಕುಚ್ಚುಗಳು! ಮುತ್ತಿನಸರಗಳು! ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳು! ಇವುಗಳಿಂದ ಆ ರಾಜಭವನವು ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಲ್ಲಾಸಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಯಾವ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಪರಿಮಳಧೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ದೀಪಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪೋಪಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಘಮಘಮಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ದೇವಸಮಾನರಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತರಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮುನಿಜನಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಇಂತಹ ರಾಜಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯೆಯಾಗಿಯೂ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ತನ್ನನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸತಕ್ಕವಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸೀತಾದೇವಿಯೊಡನೆ, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಧರ್ಮಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದಲೂ ನಿರಂತರವೂ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಕಮಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅನೇಕ ಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಇದು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಶ್ರೀರಾಮವಂಶಾನುಕ್ರಮವು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ ಕೇಳು! ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಲವಕುಶರೆಂಬ ಪುತ್ರರಾದರಷ್ಟೆ! ಕುಶನ ಮಗನು ಅತಿಥಿ! ಅತಿಥಿಯಿಂದ ನಿಷಧನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ನಿಷಧನಿಂದ ನಭನೂ, ಅವನಿಂದ ಪುಂಡರೀಕನೂ, ಅವನಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಧನ್ವನೂ, ಅತನಿಂದ ದೇವಾನೀಕನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ದೇವಾನೀಕನಿಂದ ಅಹೀನನೆಂಬವನು ಹುಟ್ಟಿದನು.ಇವನು ಮಗನು ಪಾರಿಯಾತ್ರನು. ಈ ಪಾರಿಯಾತ್ರನಿಂದ ಬಲನೂ,ಅವನಿಂದ ಚಲನೂ,ಅವನಿಂದ ವಜ್ರನಾಭನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ವಜ್ರನಾಭನನ್ನು ಸೂರ್ಯಾಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಇವನ ಮಗನು ಖಗಣನು. ಅವನಿಂದ ವಿಧೃತಿಯೆಂಬವನು ಜನಿಸಿದನು. ಇವನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯನಾಭನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ಹಿರಣ್ಯನಾಭನೇ ಯೋಗಾಚಾರ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಜೈಮಿನಿಮುನಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನಭ್ಯಸಿಸಿ. ಅಜ್ಞಾನನಿವಾರಕವಾದ ಆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಹಿರಣ್ಯನಾಭನಿಂದ ಪುಷ್ಯನರನೂ, ಅವನಿಂದ ಧ್ರುವಸಂಧಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ಸುದರ್ಶನನೂ, ಅವನಿಂದ ಅಗ್ನಿವರ್ಣನೂ, ಅಗ್ನಿವರ್ಣನಿಂದ ಶೀಘ್ರನೂ, ಇವನಿಂದ ಮರುತ್ತೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಮರುತ್ತೆಂಬವನು ತನ್ನ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಕಲಾಪವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ತಪೋನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವನು. ಇವನು ನಷ್ಟವಾದ ಸೂರ್ಯವಂಶವನ್ನು, ಮುಂದೆ ಕಲಿಯುಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವನು. ಈ ಮರುತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಸ್ನುವೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನಿಂದ ಸಂಧಿಯೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಈ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಮರ್ಷಣನೂ, ಅವನಿಂದ ಸುಮಹತ್ತೂ, ಅವನಿಂದ ವಿಶ್ವಸಾಹ್ವನೂ, ಅವನಿಂದ ಬೃಹದ್ಬಲನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ಬೃಹದ್ಬಲನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು. ಓ ರಾಜಾ! ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಇಕ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ರಾಜರು. ಇದೇ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ರಾಜರನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಬೃಹದ್ಬಲನಿಗೆ ಬೃಹದ್ರಣನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸುವನು. ಅವನಿಂದ ಉರುಕ್ಷತನೂ, ಆ ಉರುಕ್ಷತನಿಂದ ವತ್ಸಪ್ರೀತನೂ, ಅವನಿಂದ ಪ್ರತಿವ್ಯೋಮನೂ, ಅವನಿಂದ ಭಾನುವೂ, ಭಾನುವಿನಿಂದ ವಾಹನೀಪತಿಯೆಂಬ ನಾಮಾಂತರವುಳ್ಳ ದೇವಾಕನೂ, ಅವನಿಂದ ಸಹದೇವನೂ, ಅವನಿಂದ ಬೃಹದಶ್ವನೂ, ಅವನಿಂದ ಭಾನುಮಂತನೂ, ಅವನಿಂದ ಪ್ರತೀಪಾಶ್ವನೂ, ಅವನಿಂದ ಸುಪ್ರತೀಕನೂ ಜನಿಸುವರು. ಈ ಪ್ರತೀಕನ ಮಗನು ಮರುದೇವನು. ಅವನಿಂದ ಸುರಕ್ಷತ್ರನೂ,

ಅವನಿಂದ ಋಕ್ಷಕನೂ, ಋಕ್ಷಕನಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷನೂ, ಅವನಿಂದ ಸುತಪ್ತನೂ, ಅವನಿಂದ ಅಮಿತ್ರಜತ್ತೂ, ಅವನಿಂದ ಬೃಹದ್ಭ್ರಾಜಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ಬರ್ಹಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ಧನಂಜಯನೂ, ಅವನಿಂದ ರಣಂಜಯನೂ, ಅವನಿಂದ ಸೃಂಜಯನೂ ಹುಟ್ಟುವರು. ಆ ಸೃಂಜಯನಿಗೆ ಶಾಕ್ಯನೆಂಬ ಮಗನಾಗುವನು. ಶಾಕ್ಯನಿಂದ ಶುದ್ಧೋದನನೂ, ಅವನಿಂದ ಲಾಂಗಲನೂ, ಅವನಿಂದ ಪ್ರಸೇನಜಿತ್ತೂ, ಅವನಿಂದ ಕ್ಷುದ್ರಕನೂ, ಅವನಿಂದ ಕುಣಕನೂ, ಅವನಿಂದ ಸುರಥನೂ ಹುಟ್ಟುವರು. ಆ ಸುರಥನಿಗೆ ಸುಮಿತ್ರನೆಂಬ ಮಗನು ಜನಿಸುವನು. ಮುಂದೆ ಬೃಹದ್ಬಲನಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಸೂರ್ಯವಂಶದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಇವನೇ ಕೊನೆಯವನು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶವು ಈ ಸುಮಿತ್ರನವರೆಗೆ ಅನುಸ್ಯೂತವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತುಹೋಗುವುದು.

ಇದು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ನಿಮಿವಂಶಾನುಕ್ರಮವು.

ರಾಜಾ! ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ವಿಕುಕ್ಷಿಯ ವಂಶವನ್ನು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ? ಇನ್ನು ನಿಮಿಯ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳು! ಈ ನಿಮಿಯು, ಒಮ್ಮೆ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಆ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಋತ್ವಿಕ್ಕಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆದರೆ ವಸಿಷ್ಠನು, ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಇಂದ್ರನ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪೌರೋಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಯಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಈ ಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ನಿಮಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಲು, ವಸಿಷ್ಠನು ಇಂದ್ರನ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ನಿಮಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಆಲೋಚನೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವಿತವು ಚಂಚಲವಾದುದರಿಂದ, ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಾಲವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಆಗಾಗಲೇ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ವಸಿಷ್ಠಾಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ, ಬೇರೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳನ್ನಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠನು ಇಂದ್ರನಯಾಗವು ಪೂರ್ತಿಯಾದೊಡನೆ, ನಿಮಿಗೆ ಮಾತುಕೊಟ್ಟಂತೆ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಯಾಗಾರಂಭವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ ನಿಮಿಯಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಕೋಪದಿಂದ

ವಸಿಷ್ಠನು, ನಿಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲವುದಾಂಧಾ! ಪಂಡಿತಮನ್ಯನಾದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಇದರಿಂದ ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ದೇಹವು ಬಿದ್ದುಹೋಗಲಿ!” ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿಮಿಗೂ ಕೋಪ ವುಂಟಾಯಿತು. “ಹಣದಾಸೆಯಿಂದ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ, ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸದೆ, ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಶಪಿಸಿದ ನಿನ್ನ ದೇಹವೂ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ!” ಎಂದು ಪ್ರತಿಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಒಡನೆಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮೃತರಾದರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮುತ್ತಾತನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ನಿಮಿಯಶಾಪದಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಿದಮೇಲೆ, ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ, ಊರ್ವಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣ ರಿಗೆ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ನಿಮಿಯ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಋತ್ವಿಕ್ಕು ಗಳಾಗಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಆ ನಿಮಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಪರಿಮಳತೈಲದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುತ್ತ, ತಾವು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಆ ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನಿಮಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ, ಈ ರಾಜನನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಸನ್ನ ರಾಗಿ, ಆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಜೀವವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹದಿಂದಿದ್ದ ನಿಮಿಯು, ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮರೆ! ನನಗೆ ತಿರುಗಿ ಈ ದೇಹಸಂಬಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಡಿರಿ? ದೇಹವು ಎಂದಿದ್ದರೂ ವಿಯೋಗದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದೆಂದು ಭಯಪಟ್ಟೇ, ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಆ ದೇಹಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕೋರದೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಅವನ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು ಆದರಿಂದ ದುಃಖಕ್ಕೂ, ಭಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾದ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಮ್ಮತ ವಿಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಆದಕ್ಕಾ ದೇವತೆಗಳು ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ಋತ್ವಿಕ್ಕು ಗಳಿರಾ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇವನ ಇಷ್ಟದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ! ಇವನು ತಿರುಗಿ ಸ್ಥೂಲದೇಹ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಎವೆಯಾಟಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ಇದರಿಂದ ಅವನು ನಿಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದಂತೆಯೂ ಆಗುವುದು. ಅವನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಸ್ಥೂಲದೇಹಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಂತೆಯೂ ಆಗುವುದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋ ದರು. ಆದರೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಅನಾಯಕವಾಗಿ ಹೋಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಆ ನಿಮಿಗೆ ಸಂತತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿ, ಅವನ ಮೃತಶರೀರವನ್ನು ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಥನಮಾಡಿದರು. ಆದರಿಂದ ಒಬ್ಬ

ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಜನನವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಈ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಜನಕನೆಂದೂ, ಜೀವರಹಿತವಾದ ದೇಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿದೇಹನೆಂದೂ, ಮಥನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಿಥಿಲನೆಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈತನು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಮಿಥಿಲಾಪುರವೆಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಈ ಮಿಥಿಲನಿಗೆ ಉದಾವಸುವೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಇವನಿಗೆ ನಂದಿವರ್ಧನನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈ ನಂದಿವರ್ಧನನಿಂದ ಸುಕೇಶನೂ, ಅವನಿಂದ ದೇವರಾತನೂ, ಅವನಿಂದ ಬೃಹದ್ರಥನೂ, ಅವನಿಂದ ಮಹಾವೀರ್ಯನೂ, ಅವನಿಂದ ಹರ್ಯಶ್ವನೂ, ಅವನಿಂದ ಮರುವೂ, ಮರುವಿನಿಂದ ಪ್ರತಿಂಧಕನೂ, ಅವನಿಂದ ಕೃತರಥನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಕೃತರಥನಿಗೆ ದೇವಮೀಢನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಅವನಿಂದ ವಿಧೃತಿಯೂ, ವಿಧೃತಿಯಿಂದ ಮಹಾಧೃತಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ಕೃತರಾತನೂ, ಅವನಿಂದ ಮಹಾರೋಮನೂ, ಅವನಿಂದ ಸ್ವರ್ಣರೋಮನೂ, ಅವನಿಂದ ಹ್ರಸ್ವರೋಮನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಆ ಹ್ರಸ್ವರೋಮನ ಮಗನು ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನುತ್ತು ಶೋಧಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವನ ನೇಗಿಲಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗುವು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅವಳೇ ಸೀತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಇದರಿಂದ ಆ ರಾಜನಿಗೂ ಸೀರಧ್ವಜನೆಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ಸೀರಧ್ವಜನಿಂದ ಕುಶಧ್ವಜನೂ, ಅವನಿಂದ ಧರ್ಮಧ್ವಜನೂ, ಅವನಿಂದ ಕೃತಧ್ವಜ, ಮಿತ್ರಧ್ವಜರೆಂಬ ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರೂ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೇಶಿಧ್ವಜ ಖಾಂಡಿಕ್ಯರೆಂಬ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೇಶಿಧ್ವಜನು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಖಾಂಡಿಕ್ಯನು ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಪುಣರೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಕರ್ಮಪ್ರವಣನಾದ ಖಾಂಡಿಕ್ಯನು, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞನಾದ ಕೇಶಿಧ್ವಜನಮುಂದೆ ವಾದಿಸಲಾರದೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೋ ಓಡಿಹೋದನು. ಆ ಕೇಶಿಧ್ವಜನಿಗೆ ಭಾನುಮಂತನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನಿಂದ ಶತದ್ಯುಮ್ನನೂ, ಅವನಿಂದ ಶುಚಿಯೂ, ಶುಚಿಯಿಂದ ಸನದ್ವಾಜನೂ, ಅವನಿಂದ ಊರ್ಧ್ವಕೇತುವೂ, ಅವನಿಂದ ಅಜನೂ, ಅಜನಿಂದ ಪುರುಜಿತ್ತೂ, ಅವನಿಂದ ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ಶ್ರುತಾಯುವೂ, ಅವನಿಂದ ಪಾರ್ಶ್ವಗನೂ, ಪಾರ್ಶ್ವಗನಿಂದ ಚಿತ್ರರಥನೂ, ಅವನಿಂದ ಕ್ಷೇಮಾದ್ರಿಯೂ, ಕ್ಷೇಮಾದ್ರಿಯಿಂದ ಹೇಮರಥನೂ, ಅವನಿಂದ ಕೃತ್ಯರಥನೂ, ಅವನಿಂದ ಉಪಗುರುವೂ, ಅವನಿಂದ ಅಗ್ನ್ಯಂಶಸಂಭೂತನಾದ ಉಪಗುಪ್ತನೆಂಬವನೂ, ಆ ಉಪಗುಪ್ತನಿಂದ ಶ್ವಸನನೂ, ಶ್ವಸನನಿಂದ ಸುವರ್ಚಸನೂ, ಅವನಿಂದ ಸುಭಾಷಣನೂ, ಅವನಿಂದ

ಶ್ರುತನೂ, ಶ್ರುತನಿಂದ ಜಯನೂ, ಜಯನಿಂದ ವಿಜಯನೂ, ವಿಜಯನಿಂದ ಧೃತನೂ, ಧೃತನಿಂದ ಶುನಕನೂ, ಶುನಕನಿಂದ ವೀತಿಹವ್ಯನೂ, ಅವನಿಂದ ಧೃತಿಯೂ, ಧೃತಿಯಿಂದ ವಿಪುಲಾಶ್ವನೂ, ಅವನಿಂದ ಕೃತಿಯೂ, ಕೃತಿಯಿಂದ ಮಹಾವಶಿಯೆಂಬವನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಿಥಿಲ ಸಂತತಿಯವರು. ಇವರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾಗಿ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ, ಸುಖದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು.

ಇದು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಚಂದ್ರವಂಶಾರಂಭವು.
ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಭಾರ್ಯೆಯಾದ ತಾರೆಯಲ್ಲಿ
ಬುಧನು ಹುಟ್ಟಿದುದು.

ರಾಜಾ! ಇದುವರೆಗೆ ನಿನಗೆ ಸೂರ್ಯವಂಶವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದುದಾಯಿತು! ಇನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಚಂದ್ರವಂಶವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪುರೂರವನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಹುಟ್ಟಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿರುವರು. ಸಹಸ್ರಶಿರಸ್ಸುಳ್ಳ ಪರಮಪುರುಷನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನಷ್ಟೆ? ಅವನಿಗೆ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಅತ್ರಿಯೆಂಬವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈ ಅತ್ರಿಮುನಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅಮೃತಮಯವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಚಂದ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಈ ಚಂದ್ರನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ,ಓಷಧಿಗಳಿಗೂ, ಜಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ ನೈದಿಲೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಈ ಚಂದ್ರನು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಒಮ್ಮೆ ಈತನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ತಾರೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದಪಹರಿಸಿ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಬಹಳ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ಕೇಳಿದರೂ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹೋದನು. ಅದೇ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದಾನವರಿಗೂ ದೊಡ್ಡಯುದ್ಧವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಮೇಲಿನ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಶುಕ್ರನು ದಾನವರೊಡನೆ ಸೇರಿ, ಚಂದ್ರನ

ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ರುದ್ರನು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಣಗಳೊಡಗೂಡಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಇಂದ್ರನೂ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತದೇವಗಣಗಳೊಡನೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ನಿಂತನು. ಹೀಗೆ ಚಂದ್ರಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ದಾನವರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ಎರಡು ಕಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತು, ದೊಡ್ಡಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ಉಭಯಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಸೈನ್ಯಗಳು ಸತ್ತುವು. ಆಗ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ತಂದೆಯಾದ ಅಂಗಿರಸನು, ಬ್ರಹ್ಮಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರನಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೆದರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಷ್ಠುರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದನು. ಚಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ಆಗ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದ ತಾರೆಯನ್ನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ತಾರೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದಮೇಲೆ, ಅವಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಕೋಪದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ನೀಚೆ! ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಪುರುಷನಿಂದುಂಟಾದ ಈ ಗರ್ಭವು ನಿಲ್ಲಬಾರದು. ಈಗಲೇ ಅದನ್ನು ನೀಗಿ ಬಾ! ಹಾಗಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಈಕ್ಷಣವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡಿಬಿಡುವೆನು" ಎಂದು ಹೆದರಿಸಿದನು. ಆದಕ್ಕಾ ತಾರೆಯು ಭಯಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿ ನಡುಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ಕೋಪವು ತಗ್ಗಿ, ಅವಳಲ್ಲಿ ಕನಿಕರವುಂಟಾಯಿತು. ಅದರಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೌ! ಈಗಲೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ, ವಂಶೋದ್ಧಾರಕನಾದ ಮತ್ತು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸುವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಿನಗೆ ಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆನು" ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ತಾರೆಯುಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಮಗನೊಬ್ಬನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಶಿಶುವಿನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ, ಅವನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಅದೇವಿಧವಾದ ಅಭಿಮಾನವುಂಟಾಯಿತು. ತಿರುಗಿ ಚಂದ್ರ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆ ಶಿಶುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತನಗೆಂಬ ವಿವಾದವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಕೊನೆಗೆ ದೊಡ್ಡಕಲಹಕ್ಕೂ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ತಾರೆಯಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಆ ಮಗುವು ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರು. ತಾರೆಯು ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟು ಬಾಯೆತ್ತದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಮೊದಲು ಹೀನಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಈಗ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಬಾಲಕನಿಗೂ ತಾಯಿಯಮೇಲೆ ಬಹಳ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಆದರಿಂದ ಆ ಬಾಲಕನು, ಅವಳನ್ನು

ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಕೆಟ್ಟನಡತೆಯುಳ್ಳವಳೆ! ಇದೇನು ಮಾತಾಡದೆ ನಿಂತಿರುವೆ? ನಿನ್ನ ದೋಷವನ್ನು ಮರೆಸಬೇಡ! ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸು!" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಆ ಬಾಲನು ಹೆತ್ತತಾಯನ್ನೇ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವ ಳಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ಅವಳನ್ನು ಏಕಾಂತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು, ಸಾಮವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, "ಅಮ್ಮಾ! ಈಗಲಾದರೂ ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳು! ಇವನು ಯಾರ ಮಗನು?" ಎಂದನು. ಅವಳು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತದೆ "ಇವನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವನು" ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಚಂದ್ರನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಬಾಲಕನಿಗಿದ್ದ ಗಂಭೀರಬುದ್ಧಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಅವನಿಗೆ "ಬುಧ" ನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಈ ಪುತ್ರ ಲಾಭದಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿದ್ದನು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಸುದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬವನು ಇಳೆಯೆಂಬ [illegible]ನಿಂದ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನೆಂದೂ, ಅವಳು ಬುಧನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದಳೆಂದೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ? ಆ ಇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬುಧನಿಗೆ ಪುರೂರವನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಈ ಪುರೂರವನಲ್ಲಿ ಊರ್ವಶಿಗೆ ಮೋಹವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಪುರೂ ರವನು ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಿ, ಆಯು ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ದೇವಕಾಂತೆಯಾದ ಊರ್ವಶಿಯು, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ರಾಜನನ್ನು ವರಿಸುವು ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಒಮ್ಮೆ ನಾರದನು ದೇವಸಭೆ ಯಲ್ಲಿ ಈ ಪುರೂರವನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ, ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಔದಾರ್ಯವನ್ನೂ, ಸೌಶೀಲ್ಯವನ್ನೂ, ಅವನ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡುತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಊರ್ವಶಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರಸಿಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಮೋಹ ವುಂಟಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವಳಿಗೆ, ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಶಾಪವೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಆಕೆಯು ಕಾಮಪೀಡಿತೆಯಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಳು ಮನ್ಮಥನಂತೆ ಸುಂದರಾ ಕಾರವುಳ್ಳ ಆ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಆಕೆಯು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮರೆತು, ಆ ಪುರೂರವನಮುಂದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಬಂದುನಿಂತಳು. ಆಕೆಯ ಅದ್ಭುತರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪುರೂರವನಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಕದಲಿತು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅರಳಿದುವು. ಅವನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಪುಳಕಿತವಾಯಿತು. ಆಗ ಪುರೂರವನು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೃದುಮಧುರವಾಕ್ಯ ದಿಂದ "ಎಲೆ ಸುಂದರಿ! ನಿನಗೆ ಸುಖಾಗಮನವು! ಕುಳ್ಳಿರು! ನನ್ನಿಂದಾಗ

ಬೇಕಾದುದೇನು? ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಈ ಪ್ರೇಮವು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಲಿ! ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಊರ್ವಶಿಯು "ಓ ಸುಂದರಾಂಗಾ! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮನಸ್ಸು ತಾನೇ ಕರಗದಿರುವುದು! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವಳದೃಷ್ಟಿಯು ಹಿಂತೆಗೆಯುವುದು? ನಿನ್ನೊಡನೆ ರಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರಳು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದೋ! ಈ ಎರಡು ಮೇಕೆಗಳನ್ನೂ ನಾನು ಬಹಳ ಮೋಹದಿಂದ ಬೆಳೆಸಿರುವೆನು. ಇವು ನನಗೆ ಮಕ್ಕಳಂತಿರುವುವು. ನೀನು ಇವುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನೀನು ಇವುಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿರುವ ವರೆಗೆಮಾತ್ರವೇ ನಾನೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ರಮಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನೀನೇ ಉತ್ತಮವರನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ! ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಾನು ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೆಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ಆಹಾರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವಳಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸಂಭೋಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನೀನು ದಿಗಂಬರನಾಗಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಕೂಡದು. ನೀನು ಇತರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆಕ್ಷಣವೇ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆನು. ಇವೆರಡೂ ನನ್ನ ನಿಯಮಗಳು! ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ನೀನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವೆನು" ಎಂದಳು. ಪುರೂರವನು ಅವಳ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ "ಓ ಸುಂದರೀ! ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವಾದರೋ ನಿರುಪಮಾನವಾದುದು! ನಿನ್ನ ಹಾವಭಾವಗಳು ಲೋಕಮೋಹಕವಾಗಿರುವುವು. ಇಂತಹ ನೀನು ಸ್ವಯಮಾಗಿ ಬಂದಿರುವಾಗ, ಯಾವನು ತಾನೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿರುವನು?" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವಳೊಡಗೂಡಿ ಚೈತ್ರರಥವೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವೋದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತಿದ್ದನು. ಪದ್ಮಗಂಧಿನಿಯಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಮುಖಪರಿಮಳಕ್ಕೆ ವಶ್ಯನಾಗಿ, ಬಹುಸಂವತ್ಸರಕಾಲಗಳವರೆಗೆ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ಕಾಲದಮೇಲೆ ಇಂದ್ರನು, ತನ್ನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಊರ್ವಶಿಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದು ಕಳೆಗೆಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವಳನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆ ಗಂಧರ್ವರಿಬ್ಬರೂ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಬಂದು, ಪುರೂರವನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪೋಷಿಸುತಿದ್ದ ಮೇಕೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಮೇಕೆಗಳು ಭಯದಿಂದ ಅರಚಿಕೊಂಡುವು. ಈ ಧ್ವನಿಯು ಊರ್ವಶಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಅವಳು ಭಯಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿ

ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನೇನುಗತಿ! ಕೆಟ್ಟೆನು! ಕೆಟ್ಟೆನು! ಕುತ್ಸಿತನಾಗಿಯೂ, ನಪುಂಸಕನಾಗಿಯೂ, ತಾನೇ ವೀರನೆಂಬ ವೃಥಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈತನನ್ನು ನಂಬಿ ನಾನು ಕೆಟ್ಟೆನಲ್ಲಾ! ಓ ಪುರೂರವಾ! ಇದುವರೆಗೂ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸಾಕಿದ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ವಶಕ್ಕೊಪ್ಪಿಸಿದರೆ, ನೀನು ಅವುಗಳನ್ನು ಕಳ್ಳರ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸಿದೆಯಾ? ಇನ್ನೇನು ಗತಿ! ಅವುಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ನಾನು ಬದುಕುವ ಬಗೆಯೇನು? ಛೀ! ಷಂಡಾ! ಅತ್ತಹೋಗು. ನನ್ನ ಕೊರಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಬಿಡು! ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೀಸೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ಗಂಡಸಾಗಿದ್ದೂ ನೀನು, ಭೀರು ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ಕಳ್ಳರಿಗೆ ಹೆದರಿ ಮುಸುಕೆತ್ತದೆ ಮಲಗಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ನೀನು ಬಹಳ ಹೇಡಿ! ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಲೋಲನು" ಎಂದು ಹೀಗಳೆಯುತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಊರ್ವಶಿಯು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅಂಕುಶದಿಂದ ಚುಚ್ಚಿದ ಆನೆಯಂತೆ ಪುರೂರವನು ಅವಳ ತಿರಸ್ಕಾರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನೊಂದವನಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಕೋಪದಿಂದ ಮೈತಿಳಿಯದೆ, ಮೈಮೇಲೆ ವಸ್ತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಆ ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೊರಟನು. ಇವನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಆ ಗಂಧರ್ವರಿಬ್ಬರೂ ಹೆದರಿ, ಆ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ, ಬಿಟ್ಟು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದರು.

ಪುರೂರವನು ಆ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆತರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ ದಿಗಂಬರನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಊರ್ವಶಿಯು, ಹಿಂದೆ ತಾನು ಶಪಥಮಾಡಿದ್ದರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ತಿರುಗಿ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದೆ, ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಪುರೂರವನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಊರ್ವಶಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳ ವಿಯೋಗದುಃಖದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟು, ಅವಳನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಮಾರ್ಗವಶದಿಂದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಸರಸ್ವತೀನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಊರ್ವಶಿಯು, ಬೇರೆ ಐದುಮಂದಿ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ವಿಲಾಸದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು. ಆಗ ಇವನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವುಂಟೆ? ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಪ್ರಿಯೆ! ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು! ನನ್ನನ್ನು ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ವಿಯೋಗದುಃಖದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತವೆ? ನಾವು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಏಕಾಂತಸಲ್ಲಾಪಗಳು ಇನ್ನೂ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ! ನಾವು ರಹಸ್ಯಸಲ್ಲಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವೆವು! ಬೇಗ ಬಾ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ದೂರ

ದಿಂದ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆನು. ಈಗಲೂ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹ ವನ್ನು ತೋರಿಸದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾಗುವುದು. ನನ್ನ ದೇಹವು ತೋಳಗಳ ಮತ್ತು ಹದ್ದುಗಳ ಪಾಲಾಗುವುದು. ದೇವೀ! ನನ್ನನ್ನು ಕರುಣಿಸು" ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಊರ್ವಶಿಯು "ಓ ರಾಜಾ! ಧೀರನಾದ ನೀನು ಹೀಗೆ ನಿನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನೂ, ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಬಾರದು. ಧೈರ್ಯದಿಂದಿರು! ನನ್ನನ್ನಗಲಿದಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ದೇಹವು ತೋಳಗಳಿಗೂ ಹದ್ದುಗಳಿಗೂ ಆಹಾರವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಈಗಲೇ ನೀನು ತೋಳಗಳಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವೆ! ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದುದೇನು? ಈಗಲೂ ನೀನು ಧೈರ್ಯದಿಂದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ! ನಮ್ಮಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತೋಳಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರರೆಂದು ತಿಳಿ! ತೋಳಗಳ ಸಹವಾಸದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ನೇಹವೂ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಅಪಾಯಕರವು! ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿಷ್ಕರುಣರು! ಕ್ರೂರರು! ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ತಾಳ್ಮೆಯಿಲ್ಲದವರು! ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಮಾಡು ವರು! ತಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳ ಪತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಪ್ರಿಯಸಹೋದರರನ್ನಾಗಲಿ, ಕೊಲೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂತೆಗೆಯುವವರಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಪಟಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನನ್ನು ಮರಳುಮಾಡುತ್ತ, ಆ ಪತಿಯನ್ನು ವಂಚಿಸಿ, ಹೊಸಹೊಸ ಪುರುಷರನ್ನೇ ಹುಡುಕುವರು. ಯಥೇಚ್ಛ ವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಂತವರನ್ನು ನಂಬಿದಾಗಲೇ ನೀನು ತೋಳಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಈಗಲೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ! ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ, ನೀನು ಒಂದುರಾತ್ರಿ ನನ್ನೊಡನೆ ರಮಿಸಬಹುದು. ಆಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳಾಗುವರು" ಎಂದಳು. ಪುರೂರವನು ಅವಳು ಗರ್ಭಿಣಿ ಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರು ಗಿಹೋದನು. ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರಕಾಲವು ಕಳೆದಮೇಲೆ ಊರ್ವಶಿಯು ಒಬ್ಬಪುತ್ರ ನೊಡನೆ ಪುರೂರವನಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಪುರೂರವನು, ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ಆಕೆಯೊಡನೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಅವ ಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರಲಾರದೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರಲು, ಊರ್ವಶಿಯು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು "ರಾಜಾ! ನೀನು ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು! ಅವರು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವರು" ಎಂದಳು. ಆದರಂತೆ

ಪುರೂರವನು ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲು, ಅವರು ಆತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಅಗ್ನಿಪಾತ್ರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ರಾಜನು ಆ ಅಗ್ನಿಸ್ಥಾಲಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಊರ್ವಶಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವು ದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಭೂತವಾದ ಆ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುತಿದ್ದನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ವನವಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಂದಾನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮರೆತು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದನು. ಮಾರನೆಯ ತ್ರೇತಾಯುಗಾ ರಂಭದಿನದಲ್ಲಿ, ಅವನಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೂರು ವೇದಗಳೂ ಹೊಳೆದುವು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ತಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮರೆತುಬಂದ ಅಗ್ನಿಸ್ಥಾಲಿಯ ಸ್ಮರಣವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆಕ್ಷಣವೇ ಅವನು ಆ ಅಗ್ನಿಪಾತ್ರವನ್ನು ಮರೆತುಬಂದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ದನು. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಮೀವೃಕ್ಷವು (ಬನ್ನೀಮರವು) ಬೆಳೆದು, ಅದರ ಗರ್ಭದಿಂದ ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥಶಾಖೆಯು (ಅರಳಿಯ ಗೊನೆಯ) ಹೊರಟಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಆ ರಾಜನಿಗೆ 'ಶಮೀಗರ್ಭವಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು ಮಥಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬಹು" ದೆಂಬ ವೇದವಾಕ್ಯಾರ್ಥವು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಅದರಮೇಲೆ ಆ ಪುರೂರವನು, ಆ ಅರಳಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನೇ ಅರಣಿಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ತನಗೆ ಊರ್ವಶೀಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದನ್ನಿಟ್ಟು, ಕೆಳಗಿನ ಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಊರ್ವಶಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮೇಲಿನ ಕಾಷ್ಠವನ್ನು ತನ್ನನ್ನಾಗಿಯೂ. ಆ ಕಾಷ್ಠಗಳ ಮಥನದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಅಗ್ನಿ ಯನ್ನೇ ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸುತ್ತ, ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವೆರಡನ್ನೂ ಮಥಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ವೇದೋಕ್ತ ಗಳಾದ ಮೂರುಬಗೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿ, ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ, ಆಹವ ನೀಯಗಳೆಂಬ ಮೂರುವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದನು. ಪುಣ್ಯಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ ಗಳಾದ ಆ ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪುತ್ರರನ್ನಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಆ ಪುರೂರವನು ತನಗೆ ಊರ್ವಶೀಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಸರ್ವದೇವತಾತ್ಮಕನಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಫಲಪ್ರದನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಆ ಅಗ್ನಿಮುಖವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತಿದ್ದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ಪುರೂರವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಕೃತಯುಗಾಂತದವರೆಗೆ ಸಮಸ್ತಶಬ್ದ ಜಾಲಗಳಿಗೂ ಬೀಜವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಓಂಕಾರವೊಂದೇ ವೇದವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಿತು.

ಆಗ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೇ ದೇವನಲ್ಲದೆ ದೇವತಾಂತರಗಳು ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಗ್ನಿಯೂ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದಿತೇಹೊರತು, ಈಗಿನಂತೆ ವರ್ಣಭೇದಗಳೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತ್ರೇತಾಯುಗಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಪುರೂರವನಿಂದಲೇ ವೇದವೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ, ಮೂರುಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಹೊಂದಿದುವು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಪುರೂರವನು ತನ್ನ ಪುತ್ರರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಗಂಧರ್ವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖಿಸುತಿದ್ದನು.

ಇದು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪುರೂರವನ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಊರ್ವಶಿಯಲ್ಲಿ ಆರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಆಯು, ಶ್ರುತಾಯು, ಸತ್ಯಾಯು, ರಯ, ವಿಜಯ, ಜಯರೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಾಯುವಿಗೆ ವಸುಮಂತನೂ, ಸತ್ಯಾಯುವಿಗೆ ಶ್ರುತಂಜಯನೂ, ರಯನಿಗೆ ಏಕನೂ, ಜಯನಿಗೆ ಅಮಿತನೂ, ವಿಜಯನಿಗೆ ಭೀಮನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಭೀಮನಿಂದ ಕಾಂಚನನೂ ಕಾಂಚನನಿಂದ ಹೋತ್ರಕನೂ, ಅವನಿಂದ ಜಹ್ನುವೂ ಜನಿಸಿದರು ಈ ಜಹ್ನುವೇ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಆಪೋಶನವಾಗಿ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟವನು. ಈ ಜಹ್ನುವಿಗೆ ಪೂರುವೆಂಬ ಮಗನಾದನು ಈ ಪೂರುವಿನಿಂದ ಬಲಾಕನೂ, ಅವನಿಂದ ಅಜಕನೂ ಅವನಿಂದ ಕುಶನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಕುಶನಿಗೆ ಕುಶಾಂಬ, ಧೂರ್ತರಯ, ವಸು, ಕುಶನಾಭರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕುಶಾಂಬನಿಗೆ ಗಾಧಿಯೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ಗಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವತಿಯೆಂಬ ಮಗಳಾದಳು. ಭೃಗುವಂಶಸಂಭೂತನಾದ ಋಚೀಕನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು, ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಗಾಧಿಯಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಗಾಧಿಯು, ಆ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಮುದ್ದುಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ, ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯದಿಂದ ಅವನ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, "ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ! ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ! ಆದರೆ ನನ್ನದೊಂದು ನಿಯಮವುಂಟು! ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬಿಳುಪಾಗಿ, ಒಂದು ಕಿವಿಯು ಮಾತ್ರ ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ ಒಂದು ಸಾವಿರ

ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕವಾಗಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ, ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವೆನು. ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ನಮ್ಮ ಕುಶಿಕವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಕನ್ಯೆಗೆ ಈ ಶುಲ್ಕವೂ ಅತಿಸ್ವಲ್ಪವೆಂದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟನ್ನುಮಾತ್ರ ತಂದುಕೊಟ್ಟರೆ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು'' ಎಂದನು. ರಾಜನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾರದುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಅಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವನೆಂದು ಋಚೀಕನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ಹಟದಿಂದ ಋಚೀಕನು, ವರುಣನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ರಾಜನು ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಸಾವಿರಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಅವನಿಂದ ಪಡೆದು ಬಂದು ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಸತ್ಯವತಿಯೂ ಅವಳ ತಾಯಿಯೂ ಋಚೀಕನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ಋಚೀಕನು, ಕ್ಷತ್ರಿಯಸಂತಾನಕ್ಕೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತಾನಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾದ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಎರಡು ಚರುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು (ರಾಜಪತ್ನಿಯಾದ) ತನ್ನ ಅತ್ತೆಗೂ, ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಸತ್ಯವತಿಗೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನದಿಗೆ ಹೋದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸತ್ಯವತಿಯ ತಾಯಿಯು, ತನ್ನಳಿಯನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉತ್ತಮಮಂತ್ರದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಚರುವನ್ನೇ ತನಗೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಗಳನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದಳು. ತಾಯಿಯು ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾರದೆ ಸತ್ಯವತಿಯು, ತಾನಾಗಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ, ತನಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಚರುವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವಳ ಚರುವನ್ನು ತಾನು ಭುಜಿಸಿದಳು. ಋಚೀಕನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಕೋಪದಿಂದ ತನ್ನಪತ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ''ಅಯ್ಯೋ! ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟವಳೆ! ಬಹಳ ಅವಿವೇಕವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ! ಇನ್ನು ಮಾಡುವುದೇನು? ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸತಕ್ಕ ಪುತ್ರನು ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗುವನು. ನಿನ್ನ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸು!'' ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸತ್ಯವತಿಯು, ಬಹಳ ಚಿಂತಾಕುಲಿತೆಯಾಗಿ, ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ''ನಾಥಾ! ನಾನು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು! ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುತ್ರನೇ

ಜನಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು” ಎಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಆಗ ಋಚೀಕನು ಅವಳಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, “ದೇವಿ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಮಗನು ಶಾಂತನಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ! ಆದರೆ ಆ ಮಗನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕವನು, (ಪೌತ್ರನು) ಕ್ರೂರನಾಗಿರಲಿ!” ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ಸತ್ಯವತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಾಂತನಾಗಿಯೂ, ತಪೋನಿಷ್ಠನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಜಮದಗ್ನಿಯು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಸತ್ಯವತಿಯು ಒಂದು ಪುಣ್ಯನದಿಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದಳು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಅದನ್ನೇ ಈಗ ಕೌಶಿನದಿಯೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಸತ್ಯವತಿಯ ಮಗನಾದ ಜಮದಗ್ನಿಯು, ರೇಣುವಿನ ಮಗಳಾದ ರೇಣುಕೆಯೆಂಬವಳನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು ಅವಳಲ್ಲಿ ವಸುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರೂ ಜನಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠನೇ ಪರಶುರಾಮನು. ಇವನನ್ನು ಭಗವಂತನ ಅಂಶಾವತಾರವೆಂದು ಹೇಳುವರು

ಪರಶುರಾಮವೃತ್ತಾಂತವು.

ಈ ಪರಶುರಾಮನು, ಹೈಹಯರೆಂಬ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಸಂತತಿಯವರನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಜಾತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದಾವರ್ತಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಹುಡುಕಿ, ಕಂಡಕಂಡ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಬಂದನು. ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಗರ್ವಿಷ್ಠರಾಗಿಯೂ, ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರಭೂತರಾಗಿಯೂ, ಅಧಾರ್ಮಿಕರಾಗಿಯೂ, ಕೇವಲ ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅನೇಕಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಹತರಾದುದಲ್ಲದೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶವೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದುವಂತಾಯಿತು” ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು “ಮಹರ್ಷಿ! ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಂತಹ ಅಪರಾಧವೇನು? ಆದರಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲವೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ, ಅದು ಬಹಳ ಕ್ರೂರವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕಮುನಿಯು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು, ರಾಜಾ ಕೇಳು! ಹಿಂದೆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನೆಂಬ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೊಬ್ಬನು, ಹೈಹಯದೇಶಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದನು. ಆತನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಾಂಶದಿಂದವತರಿಸಿದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ, ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಾವಿರತೋಳುಗಳನ್ನೂ, ಶತ್ರುದುಸ್ಸಹ

ವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ, ದೇಹಬಲವನ್ನೂ, ಅಣಿಮಾದಿಗಳಾದ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಯಾರೂ ಇದಿರಿಲ್ಲದೆ ವಾಯುವಿನಂತೆ ನಿರಂಕುಶವಾದ ಗತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು, ಒಮ್ಮೆ ವೈಜಯಂತಿಯೆಂಬ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ರೇವಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹವೇಗವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಜಲಕ್ರೀಡೆಗೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ನೀರನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಆ ಜಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಭುಜಗಳನ್ನೇ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಲಂಕೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು, ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನಮೇಲೆ ಯುದ್ಧೋದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಬಂದು, ಆ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ದಂಡನ್ನಿಳಿಸಿದ್ದನು. ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ತನ್ನ ಸಾವಿರತೋಳುಗಳಿಂದ ಆ ನದಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದೊಡನೆ, ಅದರ ಪ್ರವಾಹವು ಉಕ್ಕಿ, ನಾನಾಶಾಖೆಯಾಗಿ ಹೊರಟು, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಪಾಳಯವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಸಿತು. ರಾವಣನಿಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಆತನು, ಇದೇನೆವದಿಂದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನನ್ನಿದಿರಿಸಿ ಪರಾಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ಬಂದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು, ಕಪಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಆ ರಾವಣನನ್ನು ಕೇವಲ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹಿಡಿದು, ಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ, ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ತನ್ನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ರಾವಣನಿಗುಂಟಾದ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಕೈತಟ್ಟಿ ನಗುತಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು, ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಹೊರಟು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ, ಜಮದಗ್ನಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಜಮದಗ್ನಿಯು, ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಆ ರಾಜನನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಅವನಿಗೂ, ಅವನ ಅನುಚರರಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು, ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ತನಗಿಂತಲೂ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕತರವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಅವನ ಸತ್ಕಾರವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ, ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಭಟರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಭಟರು ಆ ಧೇನುವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಅರಚಿಕೊಂಡರೂ ಬಿಡದೆ, ಕರುವಿನೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಮಾಹಿಷ್ಮತೀಪುರಕ್ಕೆ ಸೆಳೆತಂದರು. ಈ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನೊಳ

ಗಾಗಿಯೋ, ಸಂಚಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಗೆಹೋಗಿದ್ದ ಪರಶುರಾಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಮಾಡಿ ಹೋದ ದೌರ್ಜನ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ದಂಡಾಹತವಾದ ಸರ್ಪದಂತೆ, ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತ, ತನಗೆ ಮುಖ್ಯಾಯುಧವಾದ ಗಂಡುಗೊಡಲಿಯನ್ನೂ, ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಯುದ್ಧಕವಚವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಆನೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗುವ ಸಿಂಹದಂತೆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೊರಟನು. ಆತನಿಗಾದರೋ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳು! ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಗಂಡುಗೊಡಲಿ! ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕರೀಜಿಂಕೆಯ ತೊಗಲು! ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯಿಂದ ಝಗಝಗಿಸುವ ಜಟಾಕಲಾಪಗಳು! ಇಂತಹ ವಿರುದ್ಧವೇಷದೊಡನೆ ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬರುವ ಕ್ರೂರಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಆ ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು, ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಗಳಿಗೆ ಕ್ರೂರಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಾನು ಪುರಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದನು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹದಿನೇಳಕ್ಷೌಹಿಣೀಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯಗಳು, ಕತ್ತಿ, ಗದೆ, ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ, ಶತಘ್ನಿ, ಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಾಮನನ್ನಿದಿರಿಸಿದುವು. ಆ ಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ರಾಮನೊಬ್ಬನೇ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಪ್ರತಾಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡತಕ್ಕ ಆ ಪರಶುರಾಮನು, ಗಂಡುಗೊಡಲಿಯನ್ನು ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ಆ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅದರ ವೇಗದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸೈನಿಕರ ಕೈ, ಕಾಲು, ತೋಳು, ತೊಡೆ, ಮುಂತಾದ ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಛಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿದ್ದವು. ಅನೇಕ ವೀರಾಗ್ರೇಸರರು ಮಡಿದರು. ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ ಮೊದಲಾದ ವಾಹನಗಳೆಲ್ಲವೂ ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಮುರಿದುಬಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಆ ಪರಶುರಾಮನ ಕೊಡಲಿಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ, ಬಾಣಘಾತದಿಂದಲೂ, ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಕವಚಗಳು ಹರಿದುಬಿದ್ದುವು! ಅನೇಕಧ್ವಜಗಳು ಮುರಿದುವು! ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳು ತುಂಡಾದುವು. ಅನೇಕಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹತವಾದುವು ನೆಲವೆಲ್ಲವೂ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹಮಯವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಹತವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು, ಅತಿಕೋಪೋದ್ದೀಪಿತನಾಗಿ, ತಾನೇ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದನು. ತನ್ನ ಐನೂರುಕೈಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಐನೂರು ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಉಳಿದ ಕೈಗಳಿಂದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡುತ್ತ ರಾಮನಮೇಲೆ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ವರ್ಷಿಸುತಿದ್ದನು. ಆದರೇನು? ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಗೆ ಪರಮಾ

ಚಾರ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪರಶುರಾಮನು, ತನ್ನ ಒಂದೇ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ, ಆ ಬಾಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತುಂಡುಮಾಡಿ ಕೆಡಹಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು, ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪಾವೇಶವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸಾವಿರಕೈಗಳಿಂದಲೂ, ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ, ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತುತಂದು ರಾಮನಮೇಲೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತಿದ್ದನು. ಪರಶುರಾಮನು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸಿ, ಯುದ್ಧಾತುರದಿಂದ ಮೈತಿಳಿಯದೆ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನನ್ನು ಪರಿಹಾಸಮಾಡುತ್ತ, ತೀವ್ರಧಾರೆಯುಳ್ಳ ತನ್ನ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಅವನ ಸಹಸ್ರಭುಜಗಳನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು ಪರ್ವತಶಿಖರವನ್ನುರುಳಿಸುವಂತೆ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನೂ ಭೇದಿಸಿದನು. ಕ್ರೂರಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಸತ್ತುಬಿದ್ದೊಡನೆ, ಅವನ ಹತ್ತುಸಾವಿರಮಂದಿ ಪುತ್ರರೂ ರಾಮನ ಕೋಪಾವೇಶಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಹೋಮಧೇನುವನ್ನು ಅದರ ಕರುವಿನೊಡನೆ ಕರೆತಂದು ರಾಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಪಲಾಯನಮಾಡಿದರು. ರಾಮನು ಆ ಹೋಮಧೇನುವನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ತಾನು ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಸಹೋದರರಿಗೂ, ತಂದೆಗೂ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಮದಗ್ನಿಯು ತನ್ನ ಮಗನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತ "ಓ ರಾಮಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಭುಜಪರಾಕ್ರಮವು ಶ್ಲಾಘಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದರೂ, ನೀನು ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯವು ನನಗೆಮಾತ್ರ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಲ್ಲ. ನೀನು ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ! ರಾಜರು ಸಕಲದೇವತಾಸ್ವರೂಪರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು. ನೀನು ಈ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ, ಕೋಪವಶನಾಗಿ, ಅಂತಹ ರಾಜನನ್ನು ಕೊಂದು ಮಹಾಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದೆಯಲ್ಲವೆ? ವತ್ಸಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾವು, ಇಂತಹ ರಾಜಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬಾರದು! ನಮಗೆ ಶಾಂತಿಯೇ ಮುಖ್ಯಧನವು! ಈ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಲೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಗೆ ಪೂಜ್ಯತೆಯುಂಟು! ಕ್ಷಮೆಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಗುಣವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಲೋಕಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೂಕೂಡ ಈ ಗುಣದಿಂದಲೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು ಈ ಶಮದಮಾದಿಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತೇಜಸ್ಸು ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯಂತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳಗುವುದು. ಕ್ಷಮಾಗುಣವಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. ಮೂರ್ಧಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ರಾಜನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರವಾದ ಪಾತಕವೆನಿಸುವುದು. ಈಗ ನೀನು ಅಂತಹ ಮಹಾಪಾಪಕ್ಕೆ

ಗುರಿಯಾಗಿರುವೆ? ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಬಾ! ಆದರಿಂದ ಈ ಪಾಪವು ನೀಗುವುದು” ಎಂದನು.

ಇದು ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪರಶುರಾಮನು ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಸಹೋದರರನ್ನೂ ಕೊಂದು ತಿರುಗಿ ಅವರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದುದು. ಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದುದು.

“ರಾಜೇಂದ್ರ! ಕೇಳು! ಪರಶುರಾಮನು ಜಮದಗ್ನಿಯ ಮಾತನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದವರೆಗೆ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಒಂದಾನೊಂದುದಿನದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ತಾಯಿಯಾದ ರೇಣುಕೆಯು, ಜಲಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಗಂಗೆಗೆ ಹೋದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರರಥನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವರಾಜನು, ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುತಿದ್ದನು. ಅಂದವಾದ ಪದ್ಮಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ಸುಂದರಾಕಾರದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತಿದ್ದ ಆ ಗಂಧರ್ವನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ರೇಣುಕೆಯು ಅವನ ಸುಂದರಾಕೃತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಹೋಮಕಾಲವನ್ನೂ ಮರೆತು, ಅವನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟಳು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಸ್ಮರಣವುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲಾತಿಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಪತಿಯಾದ ಜಮದಗ್ನಿಯು ಎಷ್ಟು ಕೋಪಗೊಂಡಿರುವನೋ ಎಂದು ಭಯಪಟ್ಟು, ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟು, ಜಲಪಾತ್ರವನ್ನು ಜಮದಗ್ನಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ಶಾಪಭಯದಿಂದ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಅವನ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಜಮದಗ್ನಿಯು, ಗಂಧರ್ವನವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗುಂಟಾದ ಮನಶ್ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಧ್ಯಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅತಿಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದು ‘ಎಲೈ ಮಕ್ಕಳಿರಾ! ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಈಕೆಯನ್ನು ಈಗಲೇ ಕೊಲ್ಲಿರಿ!” ಎಂದನು. ಆದರೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಷ್ಟಪಡದೆ, ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಜಮದಗ್ನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕರೆದು, ವತ್ಸಾ! ಚಪಲಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಈ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ಅವಿಧೇಯ

ರಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಸಹೋದರರನ್ನೂ ಈ ಕ್ಷಣವೇ ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲಬೇಕು" ಎಂದನು. ಪರಶುರಾಮನು ಇದನ್ನು ಮಹಾಪಾಪಕಾರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ಅವನ ಯೋಗಬಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದ, ಪಿತ್ರಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾರದೆ, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದೆಬಿದ್ದು, ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ಸಹೋದರರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಜಮದಗ್ನಿಯು ಪರಶುರಾಮನ ವಿಧೇಯತೆಗೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು "ಕುಮಾರಾ! ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳು! ಕೊಡುವೆನು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ರಾಮನು "ಜನಕಾ! ತಿರುಗಿ ಈ ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ಸಹೋದರರನ್ನೂ ಬದುಕಿಸಬೇಕು! ಮತ್ತು ಇವರಿಗೆ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಈ ಅಪರಾಧವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತು ಹೋಗಬೇಕು. ಇದೇ ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತಕ್ಕ ವರವು" ಎಂದನು ಜಮದಗ್ನಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜೀವನವನ್ನು ಕರುಣಿಸಲು, ಎಲ್ಲರೂ ನಿದ್ರೆ ತಿಳಿದವರಂತೆ ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತರು. ಆದರೆ ಪರಶುರಾಮನು, "ತನ್ನ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರನ್ನೂ ಕೊಂದುದು ಕೇವಲ ಪಾಪಕೃತ್ಯವಲ್ಲವೆ ?" ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಹಾಗಲ್ಲ! ಆ ಪರಶುರಾಮನು, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ತಪೋಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದ, ತಿರುಗಿ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಬದುಕಿಸಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಅವನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ತಾನೇ ತಿರುಗಿ ಅವರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದಂತೆಯೂ ಆಯಿತು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಗವದಂಶಸಂಭೂತನಾದ ಆ ರಾಮನು ಮಾತೃವಧಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಹಿಂದೆ ಪರಶುರಾಮನು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದಮೇಲೆ ಅವನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಭಯಪಟ್ಟು ದೇಶಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಓಡಿಹೋದರಷ್ಟೆ? ಅವರು ತಮ್ಮ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನೂ, ತಂದೆಯ ಮರಣವನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನವರತವೂ ದುಃಖಿಸುತ್ತ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಕಟಪಡುತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದ ಪರಶುರಾಮನಮೇಲೆ ಹೇಗಾದರೂ ಹಗೆತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಸಮಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಹೈಹಯರೆಲ್ಲರೂ ಪರಶುರಾಮನು ತನ್ನ ಸಹೋದರರೊಡನೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಜಮದಗ್ನಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಯಾಗಶಾಲೆ

ಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿ ಮೈಮರೆತು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜಮದಗ್ನಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಪಾಪಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಜಪುತ್ರರನ್ನು ನೋಡಿ ರೇಣುಕೆಯು, "ಬೇಡಬೇಡ"ವೆಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ನಿವಾರಿಸುತಿದ್ದರೂ ಮುನಿಪತ್ನಿಯ ವಿಲಾಪವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದೆ, ಅವರು ಕೇವಲಕಠಿನಮನಸ್ಕರಾಗಿ ತಪೋನಿರತನಾದ ಜಮದಗ್ನಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದು, ಆ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ರೇಣುಕೆಯು ಪತಿಗುಂಟಾದ ಈ ಘೋರಮರಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಸಂಕಟದಿಂದ ಎದೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ "ರಾಮಾ! ರಾಮಾ! ಎಲ್ಲಿ ಹೋದೆ! ಬೇಗ ಬಾ! ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡು!" ಎಂದು ಉಚ್ಚ ಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು. ಈ ಆರ್ತಸ್ವರವು ಆಶ್ರಮಸಮೀಪದ ಒಂದಾನೊಂದು ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದ ಪರಶುರಾಮನಿಗೂ, ಅವನ ಸೋದರರಿಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮರಣವನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖದಿಂದ ಮೈಮರೆತು, ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ "ಹಾ ಜನಕಾ! ಹಾ ಸುಜನೋತ್ತಮಾ! ಹಾ ಧರ್ಮವತ್ಸಲಾ! ನಮ್ಮನ್ನು ಅನಾಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಹೋದೆಯಾ?" ಎಂದು ಗೋಳಿಡುತಿದ್ದರು. ಆಗ ಪರಶುರಾಮನು ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ಮುಂಡವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ರಕ್ಷಿಸಿಡುವಂತೆ ತನ್ನ ಸೋದರರಿಗೆ ನಿಯಮಿಸಿ, ಕ್ಷತ್ರಿಯಬೀಜವೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಂತೆ ನಾಶಮಾಡುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ತನ್ನ ಗಂಡುಗೊಡಲಿಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಘಾತುಕರಿಗೆ ನೆಲೆಯಾದುದರಿಂದ ಮೊದಲೇ ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿದ್ದ ಮಾಹಿಷ್ಮತೀಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಹೈಹಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಅವರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ರಾಶಿಹಾಕಿದನು. ಅವರ ರಕ್ತದಿಂದ ಒಂದು ಮಹಾ ನದಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಅಂತಹ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶವನ್ನೇ ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದಾವರ್ತಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನುಮಾಡಿ, ಅನೇಕ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದನು. ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ರಕ್ತದಿಂದ, ಈಗ ಸ್ಯಮಂತಪಂಚಕವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದುಮಡುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ, ಆ ರಕ್ತಜಲದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನಡಗಿಸಿಕೊಂಡನು. (ಆ ಮಡುಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ಯಮಂತಪಂಚಕವೆಂದು ಹೆಸರು)

ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಮಾಹಿಷ್ಮತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ತಂದು, ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇಹಭಾಗದೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ, ಅಪರಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ತಾನು ಸರ್ವದೇವತಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಅನೇಕಯಾಗಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತ, ಆ ಯಾಗಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೋತೃವಿಗೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನೂ, ಅಧ್ವರ್ಯುವಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕನ್ನೂ, ಉದ್ಗಾತೃವಿಗೆ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕನ್ನೂ ಯಾಗದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ್ನೇಯಾದಿ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದನು. ಇವುಗಳನಡುವೆ ಉಳಿದಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ವಿಂಧ್ಯಹಿಮಾಲಯಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗವಾದ ಆರ್ಯಾವರ್ತವನ್ನು ಉಪದ್ರಷ್ಟೃವಿಗೂ, ಅದರ ಪರ್ಯಂತಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟು, ಉಳಿದ ಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಸರಸ್ವತೀನದಿಯಲ್ಲಿ ಅವಭೃತವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೇಘದ ಮರೆಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ, ನಿಜತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು. ಜಮದಗ್ನಿಯು ಪ್ರಾಕೃತದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕವಾದ ಬೇರೆ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಈಗ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯವನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು ಆತನ ಪುತ್ರನಾದ ಪರಶುರಾಮನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದಿನ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಈಗ ಕೇವಲಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರುವನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೀಗೆ ಪರಶುರಾಮಾವತಾರದಿಂದ ಭೃಗುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ದುಷ್ಟಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಕೊಂದು ಭೂಭಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದನು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದಿಷ್ಟೂ ಸತ್ಯವತೀದೇವಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಜಮದಗ್ನಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಸತ್ಯವತಿಯ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ, ಅವಳಿಗಾಗಿ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದಳಷ್ಟೆ? ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಈತನೇ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು. ಈತನು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದು, ಘೋರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನಗೆ ಜನ್ಮಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಕ್ಷತ್ರಜಾತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿತ್ವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಇವನು ಮೊದಲು ಕ್ಷತ್ರಿಯಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗುವುದಕ್ಕೆ, ಇವನ ತಾಯಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದುದೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿ! ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು ಲಭಿಸಲಾರದು. ಈ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಮಧುಚ್ಛಂದನೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ಉಳಿದ ಸಹೋದರರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೃಗುವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಅಜೀಗರ್ತನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಶುನಶ್ಶೇಫ ನೆಂಬ ಕುಮಾರನಿದ್ದನು. ಈ ಕುಮಾರನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ನರಬಲಿಗಾಗಿ ವಿಕ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ರೋಹಿತನು ಇವನನ್ನು ಯಾಗಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಆಗ ಶುನಶ್ಶೇಫನು, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕಾಲಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಲು, ವಿಶ್ವಾ ಮಿತ್ರನು ಅವನಲ್ಲಿ ಕರುಣಿಸಿ, ಅಭಯುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪುತ್ರಭಾವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿ ಸಿದನು. ಈ ಸ್ವೀಕೃತಪುತ್ರನನ್ನೇ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೆ ಣಿಸಿ, ತನ್ನ ನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕರೆದು, “ಈ ಶುನಶ್ಶೇಫನನ್ನು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲ ರಿಗೂ ಹಿರಿಯವನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇ”ಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮಧುಚ್ಛಂದ ನಿಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿಯರಾದ ಐವತ್ತುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳೂ, ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಕುಪಿತನಾಗಿ, ಆ ಐವತ್ತುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಮ್ಲೇಚ್ಛರಾಗುವಂತೆ ಶಪಿಸಿದನು. ಉಳಿದ ಕನಿಷ್ಠಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಶಾಪಭಯ ದಿಂದ, ಆ ಶುನಶ್ಶೇಫನನ್ನೆ ತಮಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಹರಿ ಶ್ಚಂದ್ರನ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಶುನಶ್ಶೇಫನನ್ನು ನರಪಶುವಾಗಿ ಯೂಪಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದಾಗ, ಅವನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ತನಗುಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎರಡು ಮಂತ್ರ ಗಳನ್ನು ಪುನಶ್ಚರಣೆಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಆಗ ಯಜ್ಞದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಬಂದು, ಆ ಮಂತ್ರದಿಂದಲೇ ತಾವು ತೃಪ್ತರಾದುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಆ ಮುನಿಕುಮಾ ರನನ್ನು ಕೊಲೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಈ ಶುನಶ್ಶೇಫನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಾಣದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ದೇವರಾತನೆಂದೂ ನಾಮಾಂತರ ವಾಯಿತು. ಈ ದೇವರಾತನು ಯಾಗದಿಂದ ಬದುಕಿಬಂದಮೇಲೆ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಮಧುಚ್ಛಂದಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನೇ ತಮಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದ ಮಧುಚ್ಛಂದಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು “ಎಲೆ ಕುಮಾ ರರೆ! ನೀವು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರದೆ ದೇವರಾತನನ್ನು ನಿಮಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ನನ್ನನ್ನೂ ಪುತ್ರವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಿರಿ! ನಾನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ

ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ನೀವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಸುಪುತ್ರವಂತರಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದ ಬೇಕು. ಈ ದೇವರಾತನು ನಮ್ಮ ಕೌಶಿಕವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬನಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಲಿ! ನೀವು ಇವನನ್ನನುವರ್ತಿಸಿರಿ" ಎಂದನು. ರಾಜಾ! ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಇವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಉಷ್ಣಿಕ, ಹಾರೀತ, ಜಯಂತ, ಸುಮದ, ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ, ಕೆಲವರು ಶಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದಲೂ, ದೇವರಾತನು ಸ್ವೀಕೃತನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಕೌಶಿಕಗೋತ್ರವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾನಾಮುಖವಾಗಿ ಹರಡಿರುವುದು. ದೇವರಾತನು ಬೇರೆ ಕುಲದವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೌಶಿಕರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಈ ಪ್ರವರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದುದರಿಂದ, ಅವನ ಪ್ರವರವೂ ಈ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿತು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಆಯುವಿನ ಸಂತತಿಯು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಪುರೂರವನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಐದುಮಂದಿ ಕನಿಷ್ಠಪುತ್ರರ ಸಂತಾನಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆನಷ್ಟೆ? ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾದವನಿಗೆ ಆಯುವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈತನಿಗೆ, ನಹುಷ, ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧ, ರಜಿ, ರಂಭ, ಅನೇನಸರೆಂಬ ಐದುಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನ ಸಂತತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಈತನಿಗೆ ಸುಹೋತ್ರನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ಸುಹೋತ್ರನಿಗೆ ಕಾಶ್ಯನೆಂದೂ, ಕುಶನೆಂದೂ, ಕೃತ್ಸ್ನಮದನೆಂದೂ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಕೃತ್ಸ್ನಮದನಿಗೆ ಶುನಕನೆಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನಿಂದ ಶೌನಕನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈತನು ಬಹ್ವೃಚರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹರ್ಷಿಯೆನಿಸಿದನು. ಕಾಶ್ಯನಿಗೆ ಕಾಶಿಯೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನ ಮಗನು ರಾಷ್ಟ್ರನು. ಅವನ ಮಗನು ದೀರ್ಘತಪನು. ದೀರ್ಘತಪನಿಂದ ಧನ್ವಂತರಿಯೆಂಬವನು ಜನಿಸಿ, ಆಯುರ್ವೇದಪ್ರವರ್ತಕನಾದನು. ಇವನನ್ನು ಭಗವದಂಶಸಂಭೂತನೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಇವನಿಗೆ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವುಂಟು. ಇವನು ತನ್ನ ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತರೋಗಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸುವನು. ಈ ಧನ್ವಂತರಿಗೆ

ಕೇತುಮಂತನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು ಅವನ ಮಗನು ಭೀಮರಥನು. ಅವನ ಮಗನು ದಿವೋದಾಸನು. ಅವನಿಂದ ದ್ಯುಮಂತನೆಂಬವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನನ್ನೇ ಪ್ರತರ್ದನನೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಇವನಿಗೆ ಶತ್ರುಜಿತ್ತೆಂದೂ, ವತ್ಸನೆಂದೂ ಋತಧ್ವಜನೆಂದೂ ನಾಮಾಂತರಗಳುಂಟು. ಇವನ ಮಗನು ಕುವಲಯಾಶ್ವನು. ಕುವಲಯಾಶ್ವನಿಂದ ಅಲರ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಅಲರ್ಕನು ಅರುವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಯೌವನಶಾಲಿಯಾಗಿಯೇ ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದನು. ಇವನಂತೆ ಯೌವನವಂತನಾಗಿ ಅಷ್ಟುಕಾಲದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸಿದವರು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಅಲರ್ಕನ ಮಗನು ಸನ್ನತಿ. ಈ ಸನ್ನತಿಯಿಂದ ಸುಕೇತನೂ, ಅವನಿಂದ ಧರ್ಮಕೇತುವೂ, ಅವನಿಂದ ಸತ್ಯಕೇತುವೂ, ಅವನಿಂದ ದಷ್ಟಕೇತುವೂ, ಅವನಿಂದ ಸುಕುಮಾರನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಸುಕುಮಾರನ ಮಗನು ವೀತಿಹೋತ್ರನು. ಇವನ ಮಗನು ಭರ್ಗನು. ಈತನ ಮಗನು ಭರ್ಗಭೂಮಿ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಈ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನ ಸಂತತಿಯವರು. ಆಯುವಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗನಾದ ರಂಭನಿಗೆ ರಭಸನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಇವನ ಮಗನು ಗಂಭೀರನು. ಇವನ ಮಗನು ಕ್ರತು. ಈ ಕ್ರತುವಿನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆಯುವಿನ ಕನಿಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ಅನೇನಸನಿಗೆ ಶುದ್ಧನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಇವನ ಮಗನು ಶುಚಿ. ಇವನ ಮಗನಿಗೆ ತ್ರಿಕಕುಭನೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವನನ್ನು ಧರ್ಮಸಾರಥಿಯೆಂದೂ ಕರೆಯುವರು. ಇವನ ಮಗನು ಶಾಂತರಯನು. ಈತನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠನಾಗಿ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಅದರಿಂದಲೇ ತನ್ನನ್ನು ಕೃತಕೃತ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದನೇಹೊರತು ಸಂತಾನವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಯುವಿನ ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾದ ರಜಿಗೆ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಐನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಈ ರಜಿಯೆಂಬವನು ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಅವರಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟು, ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಸ್ವರ್ಗಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಇಂದ್ರನೂ ದೈತ್ಯರಾಜನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮಹಿಮೆಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ತಾನು ವಹಿಸಲಾರದೆ, ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಭಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ರಜಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇರಿಸಿದ್ದನು. ರಜಿಯು ಕಾಲಾಧೀನನಾದಮೇಲೆಯೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳೇ ಸ್ವರ್ಗ ರಾಜ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಯಜ್ಞಭಾಗಗಳನ್ನೂ ತಾವೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುತಿದ್ದರು. ಇಂದ್ರನು ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ಬಂದು ಯಾಚಿಸಿದರೂ, ಅವರು

ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಹೋಗಲು, ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಅವನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅಭಿಚಾರಹೋಮವನ್ನು (ಮಾಟವನ್ನು) ಮಾಡಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಮೊದಲು ರಜಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಮಾರ್ಗಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟನು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನ ಮುಮ್ಮಗನಾದ ಕುಶನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನಿಂದ ಸಂಜಯನೂ, ಸಂಜಯನಿಂದ ಜಯನೂ, ಜಯನಿಂದ ಕೃತನೂ, ಕೃತನಿಂದ ಹರ್ಯಶ್ವನೂ, ಅವನಿಂದ ಸಹದೇವನೂ, ಸಹದೇವನಿಂದ ಭೀಮನೂ, ಭೀಮನಿಂದ ಜಯತ್ಸೇನನೂ, ಆತನಿಂದ ಸಂಕೃತಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ಜಯನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈತನು ಕ್ಷತ್ರಧರ್ಮನಿರತನಾಗಿ ಮಹಾರಥನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈಗ ಹೇಳಿದ ಈ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನ ಸಂತತಿಯವರೇ! ಇನ್ನು ನಹುಷನ ಸಂತತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು.

ಇದು ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ನಹುಷವಂಶಾನುಕ್ರಮವು.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಆರಿಂದ್ರಿಯಗಳು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ನಹುಷನಿಗೆ, ಯತಿ, ಯಯಾತಿ, ಸಂಯಾತಿ, ಆಯಾತಿ, ವಿಯತಿ, ಕೃತಿಯೆಂಬ ಆರುಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ಯತಿಯು ರಾಜ್ಯಾರ್ಹನಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನು ಆ ಅಧಿಕಾರಮದದಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ತಾನು ಮರೆತುಬಿಡುವನೆಂದು, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಕೇಡನ್ನು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ತಂದೆಯು ತನಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅದನ್ನೊಲ್ಲದೆ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. ನಹುಷನು ಇಂದ್ರಪತ್ನಿಯಾದ ಶಚಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತನಾಗಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪದಿಂದ ಅಜಗರಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದಮೇಲೆ, ಅವನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಯಯಾತಿಯು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತಿದ್ದನು. ಇವನು, ತನ್ನ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ

ನಾಲ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ತಾನು ಅವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದನು. ಇವನು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಮಗಳಾದ ದೇವಯಾನಿಯನ್ನೂ, ವೃಷಪರ್ವನೆಂಬ ದಾನವನ ಮಗಳಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾದನು" ಎಂದು ಶುಕಮುನಿಯು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಡುವೆ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು "ಓ ಮಹರ್ಷೀ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನಾದರೋ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲದವನಾದ ಯಯಾತಿಯು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗಳನ್ನು ವರಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ? ಉತ್ತಮಜಾತಿಯ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಹೀನಜಾತಿಯವನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆ?" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶುಕನು "ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಕೇಳು! ವೃಷಪರ್ವನ ಮಗಳಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು, ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಗುರುಪುತ್ರಿಯಾದ ದೇವಯಾನಿಯೊಡನೆಯೂ, ಬೇರೆ ನೂರಾರುಮಂದಿ ಸಖಿಯರೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ, ಫಲಪುಷ್ಪಸಮೃದ್ಧವಾದ ತನ್ನ ಪುರೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ವಿನೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿನ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಧುರಧ್ವನಿಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಭ್ರಮರ ಝೇಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತ, ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದಾನೊಂದು ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಸ್ವಚ್ಛಜಲದಿಂದಲೂ ಅರಳಿದ ಕಮಲಗಳಿಂದಲೂ, ಅಂದವಾದ ಮರಳಿನಿಂದಲೂ ಮನೋರಂಜಕವಾದ ಆ ಸರೋವರವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಅವರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿಳಿದು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ತೀರದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಆ ಸರೋವರದಲ್ಲಿಳಿದು, ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರು ನೀರನ್ನೆರಚುತ್ತ ವಿನೋದದಿಂದ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುತಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರಿಬ್ಬರೂ ವೃಷಭಾರೂಢರಾಗಿ ಆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟು, ಥಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದು, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಆ ಲಜ್ಜಾತುರದಲ್ಲಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೇವಯಾನಿಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ತಾನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಳು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವಯಾನಿಯು, ಕೋಪದಿಂದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರಸಖಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ "ಆಹಾ! ಎಲೈ ಸಖಿಯರೆ! ಈ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯ ಕುಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಿರಾ! ನನ್ನ ಗೌಡಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕಾದ ಈಕೆಗೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಈ ಹುಡುಗಾಟವೆ? ನಾಯಿಯು ಯಾಗದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಕಚ್ಚಿದಂತೆ, ನಾನು ಧರಿಸತಕ್ಕ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವಳು ಧರಿಸಿದಳಲ್ಲಾ! ಈ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೋಡಿರಿ! ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳ

ಗಿಂತಲೂ ನಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯೇ ಉತ್ತಮವು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಮುಖವೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದವರು. ಲೋಕಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ವೈದಿಕಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸತಕ್ಕವರೂ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ! ಲೋಕಪಾಲಕರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಅವರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸುವರು! ಅಷ್ಟೇಕೆ! ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕನಾಗಿಯೂ, ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನೂ ಇವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವನು. ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಭೃಗುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ಈಕೆಯತಂದೆಯಾದ ವೃಷಪರ್ವನು ನಮಗೆ ಶಿಷ್ಯನು. ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ಈ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಗೌರವಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ, ಶೂದ್ರನು ವೇದಮಂತ್ರವನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸುವಂತೆ, ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದು ತಾನುಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಳಲ್ಲಾ! ಆಹಾ! ಇವಳ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ!" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ದೇವಯಾನಿಯು ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಸರ್ಪದಂತೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ, ತುಟಿಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿ, ಆ ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಭಿಕ್ಷುಕಿ! ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹರಟುವೆಯಾ? ಸಾಕು! ಬಾಯಿಮುಚ್ಚು! ಕಾಗೆಗಳಂತೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಅನ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿರತಕ್ಕ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ನಾಲಗೆಯೆ?!" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ಗುರುಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿಂದಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ತಾನುಟ್ಟಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ಕೋಪದಿಂದ ಆ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಬಿಸಾಡಿ, ಸಖಿಯರೊಡನೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದ ಯಯಾತಿಯು, ಮಾರ್ಗಾಯಾಸದಿಂದ ಬಳಲಿ, ಜಲಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸರೋವರದಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ ಏಕಾಕಿನಿಯಾಗಿ ದುಃಖದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಈ ಬಾಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಆಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ತಾನು ಹೊದೆದಿದ್ದ ಉತ್ತರೀಯವನ್ನೇ ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವಳನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನನ್ನುದ್ಧರಿಸಿದ ಆ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವಯಾನಿಯು, ಪ್ರೇಮಸೂಚಕವಾದ ಮೃದುಮಧುರವಾಕ್ಯದಿಂದ "ಓ ವೀರಾ! ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದೆ? ಇದನ್ನೇ ನಾನು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಗ್ರಹಿಸಬಾರದು. ನೀನೇ

ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕನ್ಯೆಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ನೀನು ವರಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆ? ಎಂದು ನೀನು ಸಂದೇಹಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೆ ಘಟಿಸಿದ ಈ ದಾಂಪತ್ಯವು ದೈವಕೃತವಾದುದೇ ಹೊರತು, ಮನುಷ್ಯಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾದುದಲ್ಲ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ಜನವಾದ ಈ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ಹೇಗೆ ಲಭಿಸುತಿತ್ತು? ಇದು ದೈವಕೃತವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ನಿದರ್ಶನವೇಕೆ? ಇದಲ್ಲದೆ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಮಗನಾದ ಕಚನು ನನ್ನನ್ನು ಶಪಿಸಿರುವನು. ಆ ಶಾಪವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಹಿಂದೆ ಕಚನು ನನ್ನ ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ಮೃತಸಂಜೀವನೀವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವನನ್ನು ನಾನು ಮೋಹಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ಗುರುಪುತ್ರಿಯೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಅವನು ವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನು ಅವನಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಅವನು ಅದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಯೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲೆಂದು ಶಪಿಸಿದೆನು. ಅವನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನನಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯ ಪತಿಯು ಸಿಕ್ಕದಿರಲೆಂದು ಶಪಿಸಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಎಂದಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯ ಪತಿಯು ಸಿಕ್ಕಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕು" ಎಂದಳು. ಈ ಸಂಬಂಧವು ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಯಯಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ದೈವಿಕವಾಗಿ ಈ ಘಟನೆಯುಂಟಾದುದರಿಂದಲೂ ತನಗೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವು ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದಲೂ ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ತಾನು ವರಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ದೇವಯಾನಿಯು ತನಗುಂಟಾದ ಅವಮಾನದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ರೋದಿಸುತ್ತ, ತಂದೆಯಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನಿಗೂ ಬಹಳ ಮನಸ್ಸಂಕಟವುಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪೌರೋಹಿತ್ಯವೃತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಭಿಕ್ಷಾಟನದಿಂದಲಾದರೂ ಜೀವಿಸುವುದೇ ಮೇಲೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಆ ಕ್ಷಣವೇ ವೃಷಪರ್ವನ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಯು ವೃಷಪರ್ವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು, ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗುವನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಿ, ಅರ್ಧದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಡೆದು, ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತನ್ನನ್ನು ಕೈಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು ಅವನ ವಿನಯಕ್ಕೆ

ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಕೋಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು "ಓ ದಾನವೇಂದ್ರಾ! ಈ ದೇವಯಾನಿಯು ನನಗೆ ಬಹಳ ಮೋಹಪಾತ್ರಳಾದುದರಿಂದ, ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರಲಾರೆನು. ಅವಳನ್ನೇ ನೀನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಅವಳ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಾದರೆ, ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. ವೃಷಪರ್ವನು ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಮ್ಮಾ! ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವೇನು ಹೇಳು! ಅದರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು" ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅದಕ್ಕಾ ದೇವಯಾನಿಯು "ದಾನವೇಂದ್ರಾ! ನಿನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು, ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಸಖೀಜನದೊಡನೆ ನನಗೆ ದಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು, ನಾನು ಹೋದಕಡೆಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ" ಎಂದಳು. ವೃಷಪರ್ವನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಗೆ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೊಡನೆ, ಕಾರ್ಯಜ್ಞಳಾದ ಆ ಕುಮಾರಿಯು, ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಭಯಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ದೈತ್ಯಕುಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿ, ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ದೇವಯಾನಿಗೆ ದಾಸಿಯಾಗಿ ಅವಳನ್ನುಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಮೇಲೆ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಯಯಾತಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಟ್ಟುದಲ್ಲದೆ, ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಸಿ, ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಯಯಾತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, 'ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನೀನು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯೊಡನೆಮಾತ್ರ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಗಮಿಸಬಾರದು" ಎಂದು ಆಣೆಯಿಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಯಯಾತಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಯಾನಿಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾಯಿತು. ದೇವಯಾನಿಯು ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಗೂ ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಋತುಮತಿಯಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು, ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಪತಿಯಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತನಗೆ ಸಂತಾನವನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಯಯಾತಿಯು ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ, ಋತುಮತಿಯಾಗಿ ರಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ಅಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಅವಳ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನೀಡೇರಿಸಿದನು. ದೇವಯಾನಿಗೆ ಯದುವೆಂದೂ, ದುರ್ವಸುವೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಗೆ, ದ್ರುಹ್ಯು, ಅನು, ಪೂರುವೆಂಬ ಮೂವರುಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ದೇವಯಾನಿಯು, ತನ್ನ ಸವತಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾದು

ದನ್ನು ಕಂಡು, ತನ್ನ ಪತಿಯಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಮೋಹಪರವಶನಾಗಿದ್ದ ಯಯಾತಿಯು, ಆಕೆಯ ಕಾಲಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ವಿಧದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೂ ಕೇಳದೆ ಅವಳು ತಂದೆಯಮನೆಗೆ ಬಂದು ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಒಡನೆಯೇ ಶುಕ್ರನು ಯಯಾತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೋಪದಿಂದ “ಎಲೆ ಕಾಮುಕಾ! ಕಾಮಾತುರನಾಗಿ, ಕೊಟ್ಟಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಲಾರದೆಹೋದ ನಿನ್ನ ಪೌರುಷವೂಂದು ಪೌರುಷವೆ? ನಿನ್ನ ರೂಪಯೌವನಗಳಲ್ಲವೇ ಹೀಗೆ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದುವು. ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆ ಯೌವನವು ಹೋಗಿ, ವಿಕಾರರೂಪವುಳ್ಳ ಮುಪ್ಪುತಲೆದೋರಲಿ” ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಯಯಾತಿಯು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ದೈನ್ಯದಿಂದ “ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಾ! ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು! ನಿನ್ನ ಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಇನ್ನೂ ಕಾಮೋಪಭೋಗದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿಲ್ಲ! ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ನಾನು ಇದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕರುಣಿಸು” ಎಂದನು. ಅವನ ದೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಶುಕ್ರನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕೋಪಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ “ಯಯಾತೀ! ನನ್ನ ಶಾಪವು ತಪ್ಪಲಾರದು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಯೌವನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಿನಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನು” ಎಂದನು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಯಯಾತಿಯು ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಕುಮಾರನಾದ ಯದುವನ್ನು ಕರೆದು “ಕುಮಾರಾ! ನಿನ್ನಮಾತಾಮಹನಾದ ಶುಕ್ರನು ನನಗೆ ಈ ಜರೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವನು. ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು, ಈ ನನ್ನ ಮುಪ್ಪನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನಿನ್ನ ಯೌವನವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡುವೆಯಾ? ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ನಾನು ಅದನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಸಂವತ್ಸರಗಳಮೇಲೆ, ಆ ನಿನ್ನ ಯೌವನವನ್ನು ನಿನಗೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಯದುವು “ಓ ಜನಕಾ! ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ವಿಷಯಸುಖದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವು ಹುಟ್ಟಲಾರದು. ಇದರಮೇಲೆ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಇದುವರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ವಿಷಯಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಆ ವಿಷಯಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿ ತೇಲಿದ ನೀನೇ ಅದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದದಿದ್ದಮೇಲೆ, ನನಗೆ

ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕಾದೀತೆ? ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಈ ಮಾತಿ ಸಮ್ಮತಿಸಲಾರೆನು. ನಿನ್ನಂತೆ ನನಗೆಮಾತ್ರ ಆದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿಲ್ಲವೇನು!" ಎಂದನು ಆಮೇಲೆ ಯಯಾತಿಯು, ತುರ್ವಸುವನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಲು, ಅವನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ ಹೋದನು. ಆಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದನು. ಅವರೂ ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಪುತ್ರರೂ ಅಸ್ಥಿರವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದಮೇಲೆ, ಯಯಾತಿಯು, ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಕಿರಿಯವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಗುಣದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪೂರುವನ್ನು ಕರೆದು, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, "ವತ್ಸಾ! ನೀನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸದೆ, ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಪೂರುವು ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿನಯದಿಂದ "ಓ ಜನಕಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಹೆತ್ತತಂದೆಯು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ತೀರಿಸತಕ್ಕ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಇಹಪರಲೋಕಸುಖಗಳೆರಡನ್ನೂ ತಂದೆಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವನು ತಂದೆಯ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದು ನಡೆಸುವನೋ ಅವನೇ ಉತ್ತಮಪುತ್ರನೆನಿಸುವನು. ತಂದೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸಮಾಡತಕ್ಕವನು ಮಧ್ಯಮನು! ತಂದೆಯು ಹೇಳಿದಮೇಲೆಯೂ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡತಕ್ಕವನು ಅಧಮನು! ತಂದೆಯು ಹೇಳಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಾದರೂ ನಡೆಸದಿರತಕ್ಕವನು ಅಧಮಾಧಮನೆನಿಸುವನು. ಇಂತವನಿಗೂ, ತಂದೆಯ ಜಠರದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಅಮೇಧ್ಯಕ್ಕೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸಂತೋಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಯೌವನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವನ ಮುಪ್ಪನ್ನು ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಆಮೇಲೆ ಯಯಾತಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಿಂದ ತನಗೆ ಲಬ್ಧವಾದ ಯೌವನದಲ್ಲಿ, ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಪರಿಮಿತವಾದ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಯಯಾತಿಯು ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದರೂ, ದೃಢೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮೀರದೆ ವರ್ತಿಸುತಿದ್ದನು. ದೇವಯಾನಿಯೂ ಕೂಡ ತ್ರಿಕರಣ

ಗಳಿಂದಲೂ ಪತಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ವಿಶೇಷಪ್ರೇಮಪಾತ್ರಳಾದಳು. ಯಯಾತಿಯು ಹೀಗೆ ವಿಷಯಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವಾಗಲೂಕೂಡ, ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಯುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳಿಂದ, ಸರ್ವದೇವತಾತ್ಮಕನಾಗಿಯೂ, ಸಕಲಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವಂತನನ್ನಾರಾಧಿಸುತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಪ್ನಸಮಾನವಾಗಿಯೂ, ಮಾಯಾಮನೋರಥಸದೃಶವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಪರಂಪರೆಗಳಂತೆ ಯಾವನಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವಿಚಿತ್ರಾಕಾರದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಲೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುತ್ತಲೂ ಇರುವುದೋ, ಯಾವನು ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಕುಹರದಲ್ಲಿ ಶಯನಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಯಾವನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುವಿಗಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ವರೂಪನೋ, ಯಾವನು ಜೀವವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಾಪಕನಾಗಿಯೂ, ಆಧಾರನಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ, ಅಂತಹ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಸರ್ವದಾ ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನಾರಾಧಿಸುತಿದ್ದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಆ ಯಯಾತಿಯು, ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಾರ್ವಭೌಮಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿಯೂ, ಕುತ್ಸಿತವಾದ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲಾರದೆಹೋದನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ! ಅದು ಎಂತವರನ್ನಾದರೂ ಸೆಳೆದುಬಿಡುವುದು.

ಇದು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಯಯಾತಿಯು ಕಾಮೋಪಭೋಗದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನಾದುದು.

ಹೀಗೆ ಯಯಾತಿಯು ಸ್ತ್ರೀಲೋಲನಾಗಿ ಬಹುಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದಮೇಲೆ, ಅ ನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯದಿಂದ ಎಚ್ಚರವುಂಟಾಯಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆತು ವಿಷಯಲೋಲನಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ತಾನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತ ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು ಕರೆದು, ಆವಳಿಗೆ ಒಂದು ಮೇಕೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ನೆವದಿಂದ, ಅನ್ಯಾಪದೇಶವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ಅವಳೊಡನೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು “ಓ ಭೃಗುಪುತ್ರಿ! ಈಗ ನಿನಗೆ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವುದು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಪುರವಾಸಿಗಳಾದ ನಮ್ಮಂತವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಬಹಳವಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡದಿರಲಾರರು. ಹಿಂದೆ ಒಂದಾನೊಂದುಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೇಕೆಯು, ಭೋಗಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತ, ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಹಾಳುಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮೇಕೆಯನ್ನು ಕಂಡಿತು. ಕಾಮಾತುರವುಳ್ಳ ಗಂಡು ಮೇಕೆಯು, ಹೆಣ್ಣು ಮೇಕೆಯನ್ನು ಬಾವಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನೆಂದು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಕೊಂಬಿನಿಂದ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಣ್ಣನ್ನಗೆದು, ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮೇಕೆಯು ಮೇಲೇರಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸೋಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಹೆಣ್ಣು ಮೇಕೆಯು ಅದೇ ದಾರಿಯಿಂದ ಮೇಲೇರಿ ಬಂದು, ಆ ಮೇಕೆಯನ್ನೇ ತನಗೆ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿತು. ಈ ಹೆಣ್ಣು ಮೇಕೆಯು ದೇಹಪುಷ್ಟಿಯುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ವೀರ್ಯಬಲವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ರತಿಸಮರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಗಂಡುಮೇಕೆಯೊಡನೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಆ ವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೇರೆ ಹಲವು ಹೆಣ್ಣು ಮೇಕೆಗಳೂಕೂಡ, ಅದನ್ನೇ ಕಾಮಿಸಿ, ಬಂದು ಅದರೊಡನೆ ಸಂಭೋಗಿಸುತಿದ್ದುವು. ಆ ಒಂದೇ ಗಂಡುಮೇಕೆಯು, ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಎಲ್ಲಾ ಹೆಣ್ಣುಮೇಕೆಗಳೊಡನೆಯೂ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ರಮಿಸಿ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ರತಿಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತ, ಅದರಿಂದ ತಾನೂ ಕಾಮಪಿಶಾಚ ಹಿಡಿದಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ರತಿಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಈ ಮೇಕೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣುಮೇಕೆಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ, ಒಂದಾನೊಂದು ಮೇಕೆಯಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷಪ್ರೇಮವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೊದಲು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಕೆಗೆ ಅಸೂಯೆ ಹುಟ್ಟಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಗಂಡುಮೇಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯು ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಹೆಣ್ಣು

ಮೇಕೆಯು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪುರುಷಮೇಷವು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಟನವೆಂದೂ, ಅದರ ಪ್ರೀತಿಯು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಕಾಮಾತುರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮೇಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲವಾದ ಆ ಪುರುಷಮೇಷವು, ಆಗಲೂ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ, ಗಂಡುಬೆಕ್ಕು ಹೆಣ್ಣುಬೆಕ್ಕನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಂತೆ, ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಅರ್ಧದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕಾಲಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿತು. ಕೊನೆಗೂ ಅದರ ಕೋಪವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಲಾರದೆ, ನಿರಾಶವಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಂದು, ಆ ಗಂಡುಮೇಕೆಯ ಬೀಜವನ್ನೊಡೆದು ಅದರ ಕಾಮಾತುರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆಗಲೂ, ಆ ಮೇಕೆಯು ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದೆ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕಾಲಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅದರ ದೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಆ ಬೀಜಗಳನ್ನಂಟಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಆ ಮೇಕೆಯು ತಿರುಗಿ ಸಂಭೋಗಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮೇಕೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿ, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಕಾಮಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ದಿನದವರೆಗೆ ಕಾಮವನ್ನನುಭವಿಸಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ತೊಳಲುತಿತ್ತು. ಎಲೆ ಸುಭ್ರು? * ನನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯೂ ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರುವದು. ನಾನು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಹಾವಭಾವವಿಲಾಸಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಮರೆತಿರುವೆನು. ಕಾಮವೆಂಬುದು ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದಷ್ಟೂ ಆಸೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೇಹೊರತು ಶಾಂತಿಹೊಂದಲಾರದು. ಕಾಮಾಸಕ್ತನಿಗೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಾಗಲಿ, ಪಶುಗಳಾಗಲಿ, ಉತ್ತಮ ಪತ್ನಿಯರಾಗಲಿ, ಯಾವುದೂ ಮನಃಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾರವು. ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸುರಿದಷ್ಟೂ ಬೆಂಕಿಯು ಉರಿಯನ್ನು ಕೆದರುವಂತೆ, ಅನುಭವಿಸಿದಷ್ಟೂ ಕಾಮಾಗ್ನಿಯು ಮತ್ತಷ್ಟು ಜ್ವಲಿಸುವುದೇ ಹೊರತು ಶಾಂತವಾಗಲಾರದು. ಪುರುಷನು ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗಲೇ, ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಹೋದರೂ ಸುಖವುಂಟು. ಅಂತವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಸುಖಮಯವಾಗಿ ತೋರುವುವು. ದೇವಿ! ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯೆಂಬುದು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಬುದ್ಧಿಹೀನರು

* ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ, ಯಯಾತಿಗೂ ಗಂಡುಮೇಕೆಗೂ, ದೇವಯಾನಿಗೂ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಮೇಕೆಗೂ, ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೂ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನೂಹಿಸಬೇಕು.

ಅದನ್ನು ಬಿಡಲಾರರು. ದೇಹವು ಜೀರ್ಣವಾದರೂ ಅದು ಜೀರ್ಣವಾಗದು. ಮನು ಷ್ಯನು ತನಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲು ಆ ಕಾಮವನ್ನು ನೀ ಬೇಕು. ಸಮಸ್ತದುಃಖಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಮೂಲವು. ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಹೆತ್ತತಾಯಿ ಯೊಡನೆಯಾಗಲಿ, ಸಹೋದರಿಯರೊಡನೆಯಾಗಲಿ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮಗಳೊಡನೆಯಾಗಲಿ, ರಹಸ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಕುಳ್ಳಿರಬಾರದು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನಾದರೂ ಆಕರ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡಲಾರವು. ಎಲೆ ಸಾಧ್ವಿ! ನಾನು ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಸಾವಿರಾರುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಿಷಯಸುಖ ವನ್ನನುಭವಿಸಿದೆನು! ಇಷ್ಟಾದರೂ ನನಗೆ ಆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯು ಹೆಚ್ಚು ತ್ತಿರುವುದೇ ಹೊರತು, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ತಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಈ ವ್ಯಾಪಾರವು ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮೇಲಾದರೂ ನಾವು ಅದರ ಆಸೆಯನ್ನೇ ತೊರೆದು, ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಈ ದೇಹಾಭಿಮಾನ ವನ್ನು ನೀಗಿ, ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೆ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮೃಗ ಗಳೊಡನೆ ಮೃಗವಾಗಿ ಕಲೆತಿರುವೆನು ವಿವೇಕಿಯಾದವನು ಇಹಲೋಕಸುಖ ಕ್ಕಾಗಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಪರಲೋಕಸುಖಕ್ಕಾಗಲಿ ಆಸೆಪಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಆಸೆಪಡು ವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ಕೊನೆಗೆ ಸ್ಥಾವರಜನ್ಮವನ್ನೇ ಹೊಂದಬೇಕಾಗು ವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವನು ಇವೊಂದಕ್ಕೂ ಆಸೆಪಡದೆ, ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುವನೋ, ಅಂತವನಿಗೆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆ ಯೆಂಬುದು ತಾನಾಗಿಯೇ ನಿವರ್ತಿಸುವುದು" ಎಂದು ದೇವಯಾನಿಗೆ ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾ ರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಪೂರುವನ್ನು ಕರೆದು, ತಾನು ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದ ಯೌವನವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ಅವನ ಜರೆಯನ್ನು ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಆ ಪೂರುವಿಗೇ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು ಮತ್ತು ದ್ರುಹ್ಯ, ಯದು, ದುರ್ವಸು, ಅನುವೆಂಬ ಆತನ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಸಹೋದರರಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂರ್ವಾದಿದಿಕ್ಕುಗಳ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪೂರುವಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿ, ತಾನು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಹೀಗೆ ಯಯಾತಿಯು, ರೆಕ್ಕೆಬೆಳೆದ ಹಕ್ಕಿಯು ಗೂಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಂತೆ, ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ತಾನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಸುಖಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಕೇವಲ ಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾನನಿರತನಾಗಿ, ಅದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ ಮತ್ತು ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿ, ಜೀವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಪ್ಯವಾದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿ

ದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ದೇವಯಾನಿಗೂಕೂಡ ಮೇಕೆಯಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದುದು ಮೊದಲು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಯಯಾತಿಯು ಲೋಕಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಪರಸ್ಪರಸ್ನೇಹದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಮನೋವಿಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ದೇವಯಾನಿಯು, ಸ್ತ್ರೀಯಾದ ತನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಿಂದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ. ಪತಿಪುತ್ರಾದಿಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಸತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿಯುವ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಸಂಬಂಧದಂತೆ, ಭಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದೇರ್ಪಟ್ಟ ಕ್ಷಣಕಾಲಸಂಬಂಧವೆಂದು ತಿಳಿದು ವಿರಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಪರಳಾಗಿ, ಲಿಂಗದೇಹದಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾದಳು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತನ್ನೂ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮರುಳುಗೊಳಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೂ ಆಧಾರನಾಗಿಯೂ, ಶಾಂತಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು” ಎಂದು ಧ್ಯಾನನಿರತನಾಗಿದ್ದನು.

ಇದು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪೂರುವಂಶಾನುಕ್ರಮವು.

ಓ ರಾಜಾ! ಇನ್ನು ಪೂರುವಿನ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ವಂಶವರ್ಧಕರಾದ ಅನೇಕರಾಜರ್ಷಿಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮಕುಲದವರಿಗೂ ಈ ವಂಶವೇ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ನೀನು ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಪೂರುವಿಗೆ ಜನಮೇಜಯನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಆ ಜನಮೇಜಯನಿಗೆ ಪ್ರಚಿನ್ವನೂ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರವೀರೋಧನೂ, ಪ್ರವೀರೋಧನಿಗೆ ನಮಸ್ಯುವೂ, ನಮಸ್ಯುವಿಗೆ ಚಾರುವೂ, ಚಾರುವಿಗೆ ಸುದ್ಯುವೂ, ಸುದ್ಯುವಿಗೆ ಬಹುಗವನೂ, ಬಹುಗವನಿಗೆ ಶರ್ಯಾತಿಯೂ, ಶರ್ಯಾತಿಗೆ ಸಂಯಾತಿಯೂ, ಸಂಯಾತಿಗೆ ಅಹಂಯಾತಿಯೂ, ಅವನಿಗೆ ರೌದ್ರಾಶ್ವನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ರೌದ್ರಾಶ್ವನಿಗೆ, ಘೃತಾಚಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರಸಿಯಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕನಾದ ಭಗವಂತನ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಂತೆ ಋತೇಪು, ಕಕ್ಷೇಪು, ಸ್ಥಲೇಪು, ಕೃತೇಪು, ಜಲೇಪು, ಸನ್ನತೇಪು, ಧರ್ಮೇಪು, ಸತ್ಯೇಪು, ವ್ರತೇಪು, ವನೇಪುವೆಂಬ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಋತೇಪುವಿನಿಂದ ಅಂತಿನಾರನೂ, ಅವನಿಂದ ಸುಮತಿ, ಧ್ರುವ,

ಅಪ್ರತಿರಥರೆಂಬ ಮೂವರುಮಕ್ಕಳೂ ಜನಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿರಥನಿಗೆ ಕಣ್ವ ನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಕಣ್ವನಿಂದ ಮೇಧಾತಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ಪ್ರಸ್ಕಣ್ವರೆಂ ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಜನಿಸಿದರು. ಅಂತಿಸಾರನ ಮಗನಾದ ಸುಮತಿಗೆ ರೈಭ ನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ರೈಭ್ಯನ ಮಗನೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ದುಷ್ಯಂತನು. ಈ ದುಷ್ಯಂತನು ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಮಾರ್ಗವಶದಿಂದ ಕಣ್ವಾಶ್ರಮ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂತೆ ಸಹಜಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತಿದ್ದ ಜಗನ್ಮೋಹನಾಕಾರವುಳ್ಳ ಶಕುಂತಳೆಯೆಂಬ ಯುವತಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತನಿಗೆ ಮೋಹವುಂಟಾಯಿತು. ಅವಳ ದರ್ಶನದಿಂದುಂಟಾದ ಸಂತೋಷ ದಿಂದ, ತನ್ನ ಮೃಗಯಾಶ್ರಮವನ್ನೂ ಮರೆತು, ಕಾಮವಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, ಮಂದಹಾಸದೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೃದುಮಧುರವಾಕ್ಯ ದಿಂದ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು “ಓ ಯುವತೀ! ಇಂತಹ ಸುಂದರಾಕಾರವುಳ್ಳ ನೀನುಯಾರು? ಯಾರಮಗಳು? ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಿರ್ಜನವಾದ ಈ ವನದಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವೆ? ಓ ಸುಂದರಾಂಗಿ! ನೀನು ಈ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮ ದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ರಾಜಕುಮಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೇ ಸಾಕ್ಷಿಯು! ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದವಳಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳಲಾರದು. ಪೂರುವಂಶಜರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಮನಸ್ಸು ಎಂದಿಗೂ ಅಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರದು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಶಕುಂತ ಳೆಯು “ಓ ನರೇಂದ್ರಾ! ನೀನು ಊಹಿಸಿದುದೇ ನಿಜವು! ನಾನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ರಾಜರ್ಷಿಗೆ, ಮೇನಕೆಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರಸಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು. ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವನದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ನಿಜಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ನನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಕಣ್ವಮಹರ್ಷಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ನಮ್ಮಿಂದ ಈಗ ನಿನಗಾಗಬೇಕಾದು ದೇನು? ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಬಾ! ಇಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರು! ನಮ್ಮ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು! ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ನಮಲ್ಲಿ ನೀವಾರಧಾನ್ಯಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು” ಎಂದಳು. ಅಮೃತಸಮಾನವಾದ ಈಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಷ್ಯಂತನು “ಓ ಸುಂದರೀ! ಕುಶಿಕವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಿನಗೆ, ಈ ವಿನ ಯಾದಿಗುಣಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇರುವುವು. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಜ ಕನ್ಯೆಯರು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ಪತಿಯನ್ನು ತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ವರಿಸಬಹುದು.

ನೀನುರಾಜಕನ್ಯೆಯಾದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಎಂದನು. ಶಕುಂತಲೆಗೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಮೋಹವಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆಕೆಯು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗ ಲೆಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿದಳು. ದೇಶಕಾಲಜ್ಞನಾದ ದುಷ್ಯಂತನು ಆಕೆಯನ್ನು ಗಾಂಧರ್ವ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಅಮೋಘವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ಆ ರಾಜನು ಆ ರಾತ್ರಿ ಯೆಲ್ಲವೂ ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಶಕುಂತಳೆಯೊಡನೆ ಸರಸಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಮರುದಿನದಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಂದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಶಕುಂತಳೆಯು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಗರ್ಭವನ್ನು ತಳೆದು, ಒಬ್ಬ ಕುಮಾರನನ್ನು ಹಡೆದಳು. ಈಕೆಯ ಸಾಕುತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವನು, ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಜಾತ ಕರ್ಮಾದಿಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಈ ಬಾಲಕನು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ದೇಹ ದಿಂದಲೂ, ವೀರ್ಯದಿಂದಲೂ, ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿ, ಒಮ್ಮೆ ಆ ಆಶ್ರಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಂದಾನೊಂದು ಸಿಂಹವನ್ನು ಕಂಡು, ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುತಂದು, ಅದರೊಡನೆ ವಿನೋದಿಸುತಿದ್ದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಅವನನ್ನು ಸಾಧಾರಣಕ್ಷತ್ರಿಯಬಾಲನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಅವನಲ್ಲಿ ಭಗವದಂಶ ವಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ವಿಧವಾದ ಶೌರ್ಯಧೈರ್ಯಾದಿಗಳುಂಟಾ ದುವು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಮೇಲೆ ಶಕುಂತಳೆಯು, ಅಪಾರವಿಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಆ ಬಾಲಕ ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬಂದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ದುಷ್ಯಂತನಿಗೆ, ಹಿಂದೆ, ತಾನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶಕುಂತಳೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿ ಕೊಂಡುದೂ, ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಅವಳೊಡನೆ ಇದ್ದು ಬಂದುದೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮರೆತು ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಪುತ್ರವತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯೆಂದೂ, ಆ ಮಗ ನನ್ನು ಬೇರೆ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನೆಂದೂ ಭ್ರಮಿಸಿ, ಈಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಹೋದನು. ಹೀಗೆ ರಾಜನು ನಿರ್ದುಷ್ಟಳಾದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವಹಾಗೆಯೇ ಒಂದಾನೊಂದು ಅಶರೀರವಾಕ್ಕು ಕೇಳಿಸಿತು “ಓರಾಜಾ! ಈಕೆಯ ಸಂತಾನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹಿಸಬೇಡ! ಈ ಪುತ್ರನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಹಾಪುರುಷ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೋಡು! ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯೆಂಬವಳು ತಂದೆಯ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡತಕ್ಕ ಚರ್ಮದ ಚೀಲದಂತೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಲ್ಲ ತಂದೆಯೇ ತನ್ನ ಏಕಾಂಶದಿಂದ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಬಾಲನು ನಿನ್ನ ವಂಶವರ್ಧಕನಾದ ಮಗನು! ಈಕೆಯು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿ! ಇವರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಬೇಡ! ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸು! ಪುತ್ರನೇ ತಂದೆಯನ್ನು ನರ

ಕದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಾಪಾಡತಕ್ಕವನು. ಈ ಶಕುಂತಳೆಯ ಮಾತು ಸತ್ಯವು. ಈ ಪುತ್ರನು ಭಗವದಂಶಸಂಭೂತನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನು! ಸತ್ಯಸಂಧನು. ಗುಣಗ್ರಾಹಿ! ಕೀರ್ತಿವರ್ಧನನು! ಕೃತಜ್ಞನು! ಮಹೋತ್ಸಾಹ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸತಕ್ಕವನು ಇಂತಹ ಸುಪುತ್ರನನ್ನು ನೀನು ನಿರಾಕರಿಸಬೇಡ! ಭರಿಸು" ಎಂಬೀವಾಕ್ಯಗಳು ಕೇಳಿಬಂದುವು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಷ್ಯಂತನು ಸಂದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆ ಭಾರ್ಯಾಪುತ್ರರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಆಕಾಶವಾಣಿಯೂ ದುಷ್ಯಂತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಈ ಪುತ್ರನನ್ನು ಭರಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಭರತನೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು. ದುಷ್ಯಂತನ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ, ಈ ಭರತನೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಮಹಾಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾದನು. ಇವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತೂ ಕೊಂಡಾಡುವುದು. ವಾಸುದೇವಾಂಶಸಂಭೂತನಾದ ಆ ಭರತನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿರೇಖೆಗಳೂ, ಪಾದದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮರೇಖೆಯೂ ಗೋಚರಿಸುತಿದ್ದುವು. ಈತನು ಮಹಾಭಿಷೇಕದಿಂದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದಮೇಲೆ, ಗಂಗಾನದಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸಮುದ್ರಸಂಗಮದವರೆಗೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈವತ್ತಾವರ್ತಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಭಗವಂತನನ್ನಾರಾಧಿಸಿದನು. ಇದೇರೀತಿಯಾಗಿ ಯಮುನಾತೀರದಲ್ಲಿಯೂ ದೀರ್ಘತಮಸ್ಸೆಂಬ ಮುನಿಯನ್ನು ಪುರೋಹಿತನನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಎಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನಾರಾಧಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಧನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಈ ರಾಜನು ಪ್ರಕೃಷ್ಟಗುಣವುಳ್ಳ ಒಂದಾನೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಅಗ್ನಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಲು, ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಮತ್ತು ಆ ದುಷ್ಯಂತಪುತ್ರನು ಮಷ್ಣಾರವೆಂಬ ಒಂದಾನೊಂದು ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಇತರರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಂತೆ ನೂರಮೂವತ್ತು ಹಯಮೇಧಗಳನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಶತ್ರುರಾಜರಿಂದಲೂ, ಮಾಯಾವಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಭವಿಸಿದ ವಿಘ್ನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಯಾಗಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರದಂತವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಅಯುತಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಭದ್ರಗಜಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತ

ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಯಾವರಾಜನೂ ನಡೆಸಿದುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆಯೂ ನಡೆಸ ಬಲ್ಲವರಿಲ್ಲ. ಕೈನೀಡಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬಲ್ಲವರು ಹೇಗೆ ದುರ್ಲಭವೋ, ಹಾಗೆ ಆ ಭರತನಂತೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರು, ಹಿಂದೆಯೂ, ಈಗಲೂ, ಮುಂದೆಯೂ ಸಿಕ್ಕಲಾರರು. ಈ ಭರತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಕ್ಕೆ ಹಿಂಸಕರಾದ ಕಿರಾತರು, ಹೂಣರು, ಯವನರು, ಆಂಧ್ರರು, ವಂಗರು, ಶಕರು, ಕಶರು, ಮ್ಲೇಚ್ಛರು ಮೊದಲಾದ ಹೀನಜಾತಿಯ ರಾಜರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ದಿಗ್ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿ, ಲೋಕಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು ಮತ್ತು ಮ್ಲೇ ದಾನವರನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅವರು ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿ ತಂದನು. ಈ ಭರತನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತಿದ್ದುವು. ಅವನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿರಂಕುಶವಾಗಿ ನಡೆಯುತಿತ್ತು. ಭರತನು ಇಂತಹ ಏಕಚ್ಛತ್ರಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಸಹಸ್ರಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ಅಧಿಕಾರಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ದೇಶ ವನ್ನೂ, ದೇಹಾನುಬಂಧಿಗಳನ್ನೂ ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ವಿರಕ್ತನಾದನು. ಆ ಭರತ ನಿಗೆ ಮೂರು ಮಂದಿ ಭಾರ್ಯೆಯರು. ಆ ಮೂವರೂ ವಿದರ್ಭರಾಜನ ಕುಮಾರಿ ಯರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಳಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಭರತನು ಆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ದೋಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ತನಗೆ ತಕ್ಕ ಪುತ್ರರಲ್ಲವೆಂದು ಅವರನ್ನು ಆಗಾಗ ನಿಂದಿಸುತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಮೂವರು ಪತ್ನಿಯರೂ ಪತಿಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ವ್ಯಭಿಚಾರಶಂಕೆಯಿರಬಹುದೆಂದೂ, ಅದರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಪರಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡಬಹುದೆಂದೂ ಶಂಕಿಸಿ, ಆ ಪುತ್ರರನ್ನು ತಾವೇಕೊಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ತನಗೆ ವಂಶಚ್ಛೇದವಾದುದರಿಂದ ಭರತನು ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿ, ಮರುತ್ತುಗಳ ನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಒಂದು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಮರುತ್ತುಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದರು. ಈತನಿಗೆ ಭರದ್ವಾಜನೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ಹೆಸರು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣವುಂಟು. ಬೃಹಸ್ಪ ತಿಗೆ ಉಚಥ್ಯನೆಂಬ ಸಹೋದರನೊಬ್ಬನಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ಮಮತೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಅವಳನ್ನು ಕಾಮಿಸಿ, ಅವಳೊಡನೆ ಸಂಭೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಶುವು "ಬೇಡಬೇಡ" ವೆಂದು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಕೋಪಿಸಿ

ನಾಗಿ ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀನು ದೀರ್ಘತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಕುರುಡನಾಗಿರು” ಎಂದು ಶಪಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಬಲಾತ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಗರ್ಭಶಿಶುವು, ತನ್ನ ಹಿಮ್ಮಡಿಯಿಂದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ, ತಾನೂ ಹೊರಗೆಬಂದಿತು. ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ದೀರ್ಘತಮಸ್ಸೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ವೀರ್ಯವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಒಂದು ಗಂಡುಶಿಶುವಾಯಿತು. ಉಚಥ್ಯಪತ್ನಿಯಾದ ಮಮತೆಯು, ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ಬೃಹಸ್ಪತಿವೀರ್ಯದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಆ ಕುಮಾರನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ಮೂಢೆ! ಈ ಬಾಲನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಬೇಡ! “ದ್ವಾಜಂ” ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಾದ ಈ ಕುಮಾರನನ್ನು “ಭರ” ಭರಿಸು,” ಎಂದರು. ಆಗಲೂ ಮಮತೆಯು ಗಂಡನ ಭಯದಿಂದ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಓ ಬೃಹಸ್ಪತೀ! ಈ ದ್ವಾಜನನ್ನು ಭರಿಸು” ಎಂದಳು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀನೇ ಇವನನ್ನು ಭರಿಸು” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಜಗಳವಾಡುತ್ತ, ಕೊನೆಗೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಬ್ಬರೂ ಆ ಕುಮಾರನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಹೀಗೆ ಮಮತೆ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ “ಭರದ್ವಾಜಂ” “ಭರದ್ವಾಜಂ” ಎಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಜಗಳವಾಡಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋದುದರಿಂದ, ಆ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಭರದ್ವಾಜನೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೀಗೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಪುತ್ರನನ್ನು, ಮರುತ್ತುಗಳು ಕರೆತಂದು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಭರತನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಭರತನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ವಂಶಚ್ಛೇದವಾಗುತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ವಂಶಕ್ಕೆ ಈತನೇ ದತ್ತಪುತ್ರನಾಗಿ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣನಾದನು. ನಿಂತು ಹೋಗುತಿದ್ದ (ವಿತಥವಾಗುತಿದ್ದ) ಭರತವಂಶಕ್ಕೆ ದತ್ತಾದುದರಿಂದ, ಇವನಿಗೆ ವಿತಥನೆಂದೂ ನಾಮಾಂತರವುಂಟಾಯಿತು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಗರ್ಗರಂತಿದೇವ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವು

ರಾಜೇಂದ್ರಾ ಕೇಳು! ಆ ವಿತಥನಿಗೆ ಮನ್ಯುವೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಮನ್ಯುವಿಗೆ ಬೃಹತ್ಕ್ಷತ್ರ, ಜಯ, ಮಹಾವೀರ್ಯ, ನರ, ಗರ್ಗರೆಂಬ ಐದುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ನರನೆಂಬವನಿಗೆ ಸಂಕೃತಿಯೆಂಬ ಪುತ್ರನು. ಈ ಸಂಕೃತಿಗೆ ಗರ್ಗನೆಂದೂ, ರಂತಿದೇವನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ರಂತಿದೇವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುವುದು. ಈ ರಂತಿದೇವನು ದೈವಾಧೀನವಾಗಿ ತನಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಧನಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಧನವಂತನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಾಚಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ದರಿದ್ರನಾಗಿ, ಆಗಾಗ ದೈವಲಬ್ಧವಾದ ಆಹಾರದಿಂದಲೇ ಉದರಭರಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದರಮೇಲೆ ಇವನು ಕುಟುಂಬಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಆಗಾಗ ಲಭಿಸಿದುದನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಯಾಚಿಸಿದವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತ, ತನಗೂ, ತನ್ನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಕೃಶನಾಗಿ, ನಿತ್ಯದರಿದ್ರನಾಗಿ, ಅಹನ್ಯಹನಿ ಕಾಲಕ್ಷೇಪಮಾಡುತಿದ್ದನು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಧೈರ್ಯಗೆಡದೆ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೇ ಇರುತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಈತನು ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಾಚಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಜಲಪಾನಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದೊಡನೆ ನಾಲ್ವತ್ತೆಂಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಉಪವಾಸವಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ನಡುಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಆಮೇಲೆ ಮರುದಿನದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಈತನಿಗೆ ದೈವವಶದಿಂದ ಘೃತಮಿಶ್ರವಾದ ಜವೆಗೋಧಿಯ ಪಾಯಸಾನ್ನವೂ, ಜಲವೂ ಲಭಿಸಿತು. ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದೊಡನೆ ಆ ಪಾಯಸಾನ್ನವನ್ನು ಭುಜಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದು, ಆ ಅನ್ನವನ್ನೆತ್ತಿ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಇವನ ಮನೆಗೆ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದನು. ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಭಗವದಾತ್ಮಕವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತಿದ್ದ ಈ ರಂತಿದೇವನು, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಾರಾಧಿಸಿ, ಆ ಪಾಯಸಾನ್ನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಹೋದಕೂಡಲೆ, ಆ ಶೇಷಾನ್ನವನ್ನು, ತನಗೂ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ವಿಭಾಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನೊಬ್ಬನು ಇವನ ಮನೆಗೆ ಭೋಜನಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದನು. ಆ ಶೂದ್ರನು ದಾನಾರ್ಹನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ರಂತಿದೇವನು, ಹಸಿದುಬಂದವರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನಿಕ್ಕದೆ ಕಳುಹಿಸಬಾರದೆಂಬ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ,

ತನಗೂ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಟ್ಟು ಆ ಅನ್ನದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ಆ ಅತಿಥಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವನನ್ನೂ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ತಕ್ಕ ಸತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆ ಶೂದ್ರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ಉಳಿದಿದ್ದ ಪಾಯಸಾನ್ನವನ್ನು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದೊಡನೆ ತಾನು ಭುಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುತಿದ್ದಾಗ, ಕೆಲವು ನಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ಶೂದ್ರನು ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದು ರಂತಿದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು "ಓ ರಾಜಾ! ಬಹಳವಾಗಿ ಹಸಿದುಬಂದಿರುವೆನು. ನನಗೂ ಈ ನಾಯಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಕಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಯಾಚಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂತೆಗೆಯದೆ ರಂತಿದೇವನು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕಿದ ಅನ್ನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ಅತಿಥಿಗೂ ಅವನ ನಾಯಿಗಳಿಗೂ ಗೌರವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ಅವನನ್ನೇ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಭಾವಿಸಿ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಂತಿದೇವನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೊಂಬು ನೀರುಮಾತ್ರವೇ ಮಿಕ್ಕಿತು. ಆ ಜಲವಾದರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಕಾಗುವಂತಿದ್ದಿತು. ರಂತಿದೇವನು ಆ ಒಂದು ಚೊಂಬಿನ ನೀರನ್ನೇ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡು, ಆ ದಿನದ ಕಾಲಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಮೊದಲು ತಾನು ಸ್ವಲ್ಪನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಜಲಪಾತ್ರವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಆ ಪಾತ್ರವನ್ನೆತ್ತಿ ಬಾಯಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಹೊಲೆಯನು ಹೊರಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ನಾನು ಹೊಲೆಯನು! ದಾಹದಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವೆನು, ಒಂದಿಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಎಂತವರಿಗೂ ಕರುಣೆ ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ ಈ ದೀನಧ್ವನಿಯು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ರಂತಿದೇವನು, ಆ ಜಲಪಾತ್ರವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಆತುರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಆ ಚಂಡಾಲನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ಅಮೃತಸಮಾನವಾದ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು "ಓ ಪುಲ್ಕಸಾ! ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರಾದಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೂ ನಾನು ಆಸೆಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ! ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ನಾನು ಕೋರುವವನಲ್ಲ! ನಿನ್ನಂತೆ ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದುಃಖವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಕಷ್ಟದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ! ಪ್ರಾಣದಾಸೆಯಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಯಾಚಿಸಿದ

ನಿನ್ನಂತಹ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ, ನಾನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಈ ಸ್ವಲ್ಪಜಲವೇ ಜೀವನಾಧಾರ ವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ನೀವು ಬದುಕುವುದಾದರೆ, ನನಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಸಂತೋಷವೇನುಂಟು? ಈ ನೀರು ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಆಪ್ಯಾಯನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಾಗಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ಹಸಿವು, ಬಾಯರಿಕೆ, ಬಳಲಿಕೆ, ಮೈನಡುಕ, ದೈನ್ಯ, ಅಶಕ್ತಿ, ದುಃಖ, ಚಿಂತೆ, ಮೋಹ ಮೊದಲಾದ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿವೃತ್ತವಾದಂ ತೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸಹಜದಯಾಳುವಾದ ಆ ರಂತಿ ದೇವನು, ತಾನು ದಾಹದಿಂದ ಸಾಯುವಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ, ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಆ ಚಂಡಾಲನ ಬಾಯಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ರಂತಿ ದೇವನು ತೋರಿಸಿದ ಉದಾರಬುದ್ಧಿಗೂ, ಧೈರ್ಯಕ್ಕೂ ಮೆಚ್ಚಿ ವರಪ್ರದರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಆ ರಂತಿ ದೇವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೇ ಹೀಗೆ ಚಂಡಾ ಲಾದಿರೂಪದಿಂದ ಬಂದು, ಅವನ ಗುಣಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದರೆಂದು ತಿಳಿ! ಆ ಮೇಲೆ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಆ ರಂತಿದೇವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷವಿವೇಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು, ರಂತಿದೇವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರ ತತ್ವೋಪದೇಶ ವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ತಾನು ಅದುಮೊದಲು ಕೇವಲ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ, ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ದೇಹಾನುಬಂಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಮತೆ ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕಸುಖಗಳೊಂದಕ್ಕೂ ಆಸೆಪಡದೆ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಈ ವಿಧವಾದ ಭಗವದುಪಾಸನಾಪ್ರಭಾವ ದಿಂದ ರಂತಿದೇವನಿಗೆ, ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾಯೆಯು ಕನಸಿನಂತೆ ಅಗೋಚರ ವಾಯಿತು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ರಂತಿದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನನುವರ್ತಿಸು ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ, ಆತನ ಸಹವಾಸಬಲದಿಂದಲೇ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಮಹಾಯೋಗಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇನ್ನು ಅವನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಅವನು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಇದೇ ರಂತಿದೇವನ ಚರಿತ್ರವು.

ಇನ್ನು ಗರ್ಗನ ಸಂತತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಗರ್ಗನ ಮಗನಿಗೆ ಶಿನಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಶಿನಿಗೆ ಗಾರ್ಗ್ಯನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ಗಾರ್ಗ್ಯನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲವು ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಗರ್ಗನ ಸಹೋದರನಾದ ಮಹಾವೀರ್ಯನಿಗೆ ದುರಿತಕ್ಷಯನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣಿ, ಕವಿ, ಪುಷ್ಕರಾರುಣಿ ಯೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ, ಅವರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು.

ಬೃಹತ್ಕ್ಷತ್ರನಿಗೆ ಸುಹೋತ್ರನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನ ಪುತ್ರನಾದ ಹಸ್ತಿಯೆಂಬವನೇ ಈಗಿನ ಕೌರವರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಹಸ್ತಿನಾಪುರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು. ಈ ಹಸ್ತಿಗೆ ಅಜಮೀಢನೆಂದೂ, ದ್ವಿಮೀಢನೆಂದೂ, ಪುರುಮೀಢನೆಂದೂ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅಜಮೀಢನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾದಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು. ಈ ಅಜಮೀಢನಿಗೆ ಬೃಹದಿಷುವೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಅವನಿಂದ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಕ್ರಮವಾಗಿ, ಬೃಹದ್ಧನು, ಬೃಹತ್ಕಾಯ, ಬೃಹದ್ರಥ, ವಿಶದ, ಫೇನಜಿತ್ತೆಂಬವರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ಫೇನಜಿತ್ತಿಗೆ ರುಚಿರಾಶ್ವ, ದೃಢಹನು, ಕಾಶ್ಯ, ವತ್ಸರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ರುಚಿರಾಶ್ವನಿಗೆ ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ, ಅವನಿಗೆ ಪೃಥುಸೇನನೂ, ಅವನಿಗೆ ಪಾರನೂ, ಇವನಿಗೆ ನೀಪನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ನೀಪನಿಗೆ ನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ನೀಪನು *ಶುಕನ ಮಗಳಾದ ಕೃತಿಯೆಂಬುವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಅವಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನಿಗೆ ಸರಸ್ವತಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈತನೇ ಜೈಗೀಷವ್ಯನೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತಕನಾದನು. ಈ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನಿಂದ ಉದಕ್ಸೇನನೂ, ಅವನಿಂದ ಭಲ್ಲಾದನೂ ಜನಿಸಿದರು, ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಬೃಹದಿಷುವಿನ ಸಂತತಿಯವರು.

ಹಸ್ತಿಯ ಮಗನಾದ ದ್ವಿಮೀಢನಿಗೆ ಯವಸೀನನೆಂಬ ಮಗನಾದನು, ಇವನಿಂದ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಕ್ರಮವಾಗಿ, ಧೃತಿಮಂತ, ಸತ್ಯಧೃತಿ, ದೃಢನೇಮಿ, ಸುಪಾರ್ಶ್ವ, ಸುಮತಿ, ಸನ್ನತಿಮಂತ, ಕೃತಿಯೆಂಬವರುಜನಿಸಿದರು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಕೃತಿಯೆಂಬವನು ಹಿರಣ್ಯನಾಭನೆಂಬ ಯೋಗಿಯಿಂದ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಆರುಬಗೆಯ ಸಾಮಸಂಹಿತೆಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಕೃತಿಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಕ್ರಮವಾಗಿ ಉಗ್ರಾಯುಧ, ಕ್ಷಯಮ್ಯ, ಸುವೀರ, ರಿಪುಂಜಯ, ಬಹುರಥರೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು.

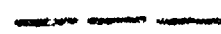
ಹಸ್ತಿಯ ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾದ ಪುರುಮೀಢನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ಆತನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ಅಜಮೀಢನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾದಿ

---

* ಇಲ್ಲಿ ಶುಕನ ಮಗಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಶುಕಮುನಿಯೂ ಒಮ್ಮೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದೆ.

ಗಳಿಂದ ಒಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂತತಿಯೂ, ಬೃಹದಿಷುವಿನಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸಂತತಿಯೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿತಷ್ಟೆ? ಇವನಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಸಂತತಿಯೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಆ ಅಜಮೀಢನಿಗೆ ನಳಿನಿಯೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೀಲನೆಂಬ ಮಗನಾದನು ಅವನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಕ್ರಮವಾಗಿ, ಸುಶಾಂತಿ, ಪುರುಜ್ಞ, ಅರ್ಕ, ಭರ್ಮ್ಯಾಶ್ವರೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಭರ್ಮ್ಯಾಶ್ವನಿಗೆ, ಮುದ್ಗಲ, ಯವೀನರ, ಬೃಹದಿಷು, ಕಾಂಪಿಲ್ಯ, ಸೃಂಜಯರೆಂಬ ಐದುಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದರು. ಭರ್ಮ್ಯಾಶ್ವನು ಈ ಐದುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ತನ್ನ ದೇಶವನ್ನು ಐದುವಿಭಾಗವಮಾಡಿ ಹಂಚಿ ಕೊಟ್ಟು "ಎಲೈ ಮಕ್ಕಳಿರಾ! ನೀವು (ಪಂಚಾನಾಂ ಅಲಂ) ಈ ಐದೂ ದೇಶ ಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲವ ರಾಗಿರಿ!" ಎಂದು ನಿಯಮಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಪಂಚಾಲರೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ಐವರುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ಗಲನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಂಶವು ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಆ ಕುಲದವರಿಗೆ ಮೌದ್ಗಲ್ಯರೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಈ ಮುದ್ಗಲ ನಿಗೆ ದಿವೋದಾಸನೆಂಬ ಮಗನೂ, ಅಹಲ್ಯೆಯೆಂಬ ಕುಮಾರಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅಹಲ್ಯೆಯು ಗೌತಮನ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಿ ಶತಾನಂದನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಶತಾನಂದನಿಗೆ ಸತ್ಯಧೃತಿಯೆಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿ ಧನುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದನು. ಈ ಸತ್ಯಧೃತಿಯಿಂದ ಶರದ್ವಂತನೆಂಬವನು ಜನಿಸಿದನು. ಈ ಶರದ್ವಂತನು ಒಮ್ಮೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಊರ್ವಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಅವನಿಗೆ ಕಾಮವಿಕಾರದಿಂದ ವೀರ್ಯಸ್ಖಲನವಾಗಿ, ಆ ವೀರ್ಯವು ಒಂದು (ಶರಸ್ತಂಬದಲ್ಲಿ) ನೊದೆಯ ಹುಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಗಂಡುಮಗವೂ, ಒಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗುವೂ ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಶಂತನುವೆಂಬ ರಾಜನು ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವಾಗ, ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡು, ಕೃಪಾಪರವಶನಾಗಿ ಮನೆಗೆ ತಂದು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೃಪನೆಂದೂ, ಕೃಪಿಯೆಂದೂ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಈ ಕೃಪಿಯೇ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನ ಪತ್ನಿಯಾದಳು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪಾಂಚಾಲ ಕೌರವ ವಂಶಾನುಕ್ರಮವು.

ರಾಜಾ! ಮುದ್ಗಲನ ದೌಹಿತ್ರಸಂತತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಷ್ಟೇ! ಇನ್ನು ಆತನ ಪುತ್ರಸಂತತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಮುದ್ಗಲನ ಮಗನಾದ ದಿವೋದಾಸನಿಂದ ಮಿತ್ರಾಯುವೂ, ಅವನಿಂದ ಚ್ಯವನ, ಸುದಾಸ, ಸಹದೇವ, ಸೋಮಕರೆಂಬ ನಾಲ್ವರೂ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸೋಮಕನಿಗೆ ಜಂತುವೆಂಬವನು ಮೊದಲಾಗಿ ನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನಾದ ಪೃಷದನಿಗೆ ದ್ರುಪದನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಆ ದ್ರುಪದನಿಗೆ ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರೂ, ದ್ರೌಪದಿಯೆಂಬ ಮಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಧೃಷ್ಟಕೇತುವೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪಂಚಾಲರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಮುದ್ಗಲನ ಸಂತತಿಯವರಾದುದರಿಂದ, ಪಾಂಚಾಲರೆಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವರು.

ಅಜಮೀಢನಿಗೆ ಋಕ್ಷನೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಈ ಋಕ್ಷನಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿತ್ತೆಂದೂ, ಸುಧನುವೆಂದೂ, ಜಹ್ನುವೆಂದೂ, ನಿಷಧನೆಂದೂ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸುಧನುವಿಗೆ ಸುಹೋತ್ರನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಇವನಿಂದಾಚೆಗೆ ಇದೇ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ, ಪುತ್ರಪೌತ್ರಕ್ರಮವಾಗಿ, ಚ್ಯವನ, ಕೃತಿ, ಉಪರಿಚರವಸುವೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಉಪರಿಚರವಸುವಿಗೆ ಬೃಹದ್ರಥ, ಕುಸುಂಭ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಪ್ರತ್ಯಗ್ರ, ಚೇದಿಪರೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬೃಹದ್ರಥನಿಗೆ ಕುಶಾಗ್ರನೂ, ಋಷಭನೂ, ಅವನಿಗೆ ಋಷಭನಿಗೆ ಪುಷ್ಪವಂತನೂ, ಆತನಿಗೆ ಹಿತನೂ, ಹಿತನಿಗೆ ಜಹ್ನುವೆಂಬವನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಬೃಹದ್ರಥನಿಗೆ ಬೇರೆ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡು ಸೀಳಾಗಿ ಒಂದು ಶಿಶುವು ಹುಟ್ಟಿತು. ತಾಯಿಯು ಆ ತುಂಡುಗಳೆರಡನ್ನೂ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹೊರಗೆ ಬಿಸಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜರೆಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯೊಬ್ಬಳು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಇದನ್ನು ಕಂಡು, ಆ ತುಂಡುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ "ನೀನು ಹೀಗೆಯೇ ಬದುಕಿರು!" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಶಿಶುವಿನೊಡನೆ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಜರೆಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯಿಂದ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಜರಾಸಂಧನೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಆ ಜರಾಸಂಧನಿಂದ ಸಹದೇವನೂ, ಅವನಿಂದ ಸೋಮಾಪಿಯೂ, ಆತನಿಂದ ಶ್ರುತಶ್ರವನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಕುರು

ಪುತ್ರನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತ್ತಿಗೆ ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಜಹ್ನುವಿನಿಂದ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಪರಂಪರೆಯಾಗಿ, ಸುರಥ, ವಿಡೂರಥ, ಸಾರ್ವಭೌಮ, ಜಯತ್ಸೇನ, ರಾಧಿಕ, ದ್ಯುಮಂತ, ಕ್ರೋಧನ, ದೇವಾತಿಥಿ, ಋಕ್ಷ, ದಿಲೀಪ, ಪ್ರತೀಪರೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು. ಆ ಪ್ರತೀಪನಿಗೆ, ದೇವಾಪಿ, ಶಂತನು, ಬಾಹ್ಲೀಕರೆಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವಾಪಿಯು ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಲ್ಲದೆ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಲು ಶಂತನುವೇ ರಾಜನಾದನು. ಈತನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಿಷಕ್ಕೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿದ ಮುದುಕರನ್ನು ಯೌವನಶಾಲಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ ಸುಖವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದುದರಿಂದ, ಶಂತನುವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡನು. ಈ ಶಂತನುವು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ದ್ವಾದಶವರ್ಷಕ್ಷಾಮವು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಆಗ ಆ ರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅದರ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು "ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಕಾರಣವು. ಏಕೆಂದರೆ, ತನಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನಿಗೆ (ಅಣ್ಣನಿಗೆ) ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ತಮ್ಮನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ದಾರಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವನಿಗೆ ಪರಿವೇತ್ತನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈಗ ನಿನ್ನಣ್ಣನು ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅನಗ್ನಿವಂತನಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿರುವಾಗ, ನೀನು ವಿವಾಹಿತನಾಗಿ ದಾರಾಗ್ನಿಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ನೀನು ದೋಷಿಯಾಗಿರುವೆ! ಇದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನಣ್ಣನಿರುವಾಗ ನೀನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ನೀನು ನಿನ್ನಣ್ಣನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯವು ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗುವುದು" ಎಂದರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಶಂತನುವು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು, ತನ್ನಣ್ಣನಾದ ದೇವಾಪಿಯ ಪಾದಗಳಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಹಳವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಶ್ಮರಾಥನೆಂಬವನು ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಈ ಶಂತನುವಿಗೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಪಿಗೆ ಪಾಷಂಡಮತವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿ, ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ, ದೇವಾಪಿಯು ಆ ಮತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ವೇದಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ, ಆ ದೋಷದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲದೆಹೋದನು. ಶಂತನುವು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ದೇವಾಪಿಯನ್ನು ನಿರ್ಬಂ

ಧಿಸಲಾರದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಜ್ಯೇಷ್ಠನಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ತಮ್ಮನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸುವುದು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದುದರಿಂದ, ಶಂತನುವು ದೋಷಭಾಗಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶಂತನುವಿನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುವೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ದೇಶವು ಸುಭಿಕ್ಷವಾಯಿತು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ದೇವಾಪಿಯು ಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕಲಾಪವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವನು. ಮುಂದೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವಂಶವು ನಷ್ಟವಾದಾಗ ಕೃತಯುಗಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇವನಿಂದಲೇ ತಿರುಗಿ ಆ ವಂಶವು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು.

ಪ್ರತೀಪನ ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾದ (ಶಂತನುವಿನ ತಮ್ಮನಾದ) ಬಾಹ್ಲೀಕನಿಗೆ ಸೋಮದತ್ತನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನಿಂದ, ಭೂರಿ, ಭೂರಿಶ್ರವಸ್ಸು, ಶಲರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಶಂತನುವು, ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪದಿಂದ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ವರಿಸಿ, ಅವಳಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ಭೀಷ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯು ಅಪಾರವಾದುದು. ಈತನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ, ಧರ್ಮಜ್ಞರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನು. ವಿದ್ವಾಂಸನು! ವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯನು! ಈತನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಧನುರ್ವೇದಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಪರಶುರಾಮನನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. ಶಂತನುಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದ ಗಂಗಾದೇವಿಯು, ಶಾಪವಿಮುಕ್ತಳಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದಮೇಲೆ ಆ ಶಂತನುವು ಸತ್ಯವತಿಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವರಿಸಿದನು. ಈ ಸತ್ಯವತಿಯು ಒಬ್ಬ ಬೆಸ್ತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತಿದ್ದವಳು. ಈಕೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಉಪರಿಚರನೆಂಬ ವಸುವಿನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ನುಂಗಿದ್ದ ಒಂದಾನೊಂದು ಮತ್ಸ್ಯವು ಒಬ್ಬ ಬೆಸ್ತನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸೀಳಿದಾಗ ಈ ಹೆಣ್ಣುಕೂಸು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆ ಬೆಸ್ತನು ಆ ಮಗುವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದುದರಿಂದ, ಅವಳಿಗೆ ಮತ್ಸ್ಯಗಂಧಿಯೆಂದೂ, ಯೋಜನಗಂಧಿಯೆಂದೂ, ಸತ್ಯವತಿಯೆಂದೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಸರಾಯಿತು ಶಂತನುವಿಗೆ ಆ ಸತ್ಯವತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾಂಗದ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನಾದ ಚಿತ್ರಾಂಗದನು, ಚಿತ್ರಾಂಗದನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವನಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತನಾದನು. ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ಸತ್ಯವತಿಯು ಶಂತನುವನ್ನು ವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ,

ಇವಳಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಪರಾಶರಮಹರ್ಷಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವದಂಶಭೂತನಾದ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅಖಂಡವಾದ ವೇದವನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದುದರಿಂದ ಈತನೇ ವ್ಯಾಸನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದನು! ರಾಜಾ! ಆತನೇ ನನ್ನ ತಂದೆಯು. ಆತನಿಂದಲೇ ನಾನು ಈ ಭಾಗವತಪುರಾಣವನ್ನಭ್ಯಸಿಸಿದೆನು. ಆ ಮಹಾಮುನಿಯು, ಪೈಲನೇ ಮೊದಲಾದ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನೇಕರಿದ್ದರೂ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಪುತ್ರನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಯಿಟ್ಟು, ಶಾಂತ್ಯಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ನಾನೇ ಆ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನೆಂದೆಣಿಸಿ, ಪರಮಗುಹ್ಯವಾದ ಆ ಭಾಗವತವನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿರುವನು. ಈ ಭೀಷ್ಮನು ಕಾಶೀರಾಜನ ಕುಮಾರಿಯರಾದ ಅಂಬಿಕೆ, ಅಂಬಾಲಿಕೆಯರೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯರ ಸ್ವಯಂವರಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಪೌರುಷದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿತಂದು ತನ್ನ ಸವತಿತಾಯಿಯ ಮಗನಾದ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿದನು. ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನು ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಕಾಮಾಸಕ್ತನಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸುತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕ್ಷಯರೋಗಪೀಡಿತನಾಗಿ ಮೃತಿಹೊಂದಿದನು. ಇದರಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನಿಗೆ ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ವ್ಯಾಸಮಹಾಮುನಿಯು, ತಾಯಿಯಾದ ಸತ್ಯವತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸಹೋದರಭಾರ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ತಾನೇಸಂಗಮಿಸಿ, ಅಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನನ್ನೂ. ಅಂಬಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುವನ್ನೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದಾಸಿಯಲ್ಲಿ (ಬಂಗಾರದವಳಲ್ಲಿ) ವಿದುರನನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಗಾಂಧಾರಿಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನೇ ಮೊದಲಾದ ನೂರುಮಂದಿ ಪುತ್ರರೂ, ದುಶ್ಶಳೆಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿದರು ಪಾಂಡುಮಹಾರಾಜನು ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮೃಗರೂಪದಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುತಿದ್ದ ಮುನಿದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಜವಾದ ಮೃಗವೆಂದೇ ತಿಳಿದು, ಪುರುಷಮೃಗವನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣದಿಂದ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಇದರಿಂದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು, ತನ್ನಂತೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಸಂಗಮಿಸಿದಾಗ ಮರಣಹೊಂದುವಂತೆ ಪಾಂಡುವಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಶಾಪಭಯದಿಂದ ಪಾಂಡುರಾಜನು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರೊಡನೆ ಸಂಗಮಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಪಾಂಡುರಾಜನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರಿಯಾದ ಕುಂತಿಯು, ಪತಿಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಯಮಧರ್ಮರಾಜನನ್ನೂ, ವಾಯುವನ್ನೂ, ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನೂ ಮೂರು ಮಂತ್ರ

ರೆಲ್ಲರೂ ಬೃಹದ್ರಥಸಂತತಿಯವರು ಈ ಸಂತತಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ಸಹಸ್ರಸಂವತ್ಸರ ದವರೆಗಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹೋಗುವುದು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪೂರುಸಹೋದರರಾದ ಅನುವಿನ ಮತ್ತು ಯದುವಿನ ಸಂತತಿಯು

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಯಯಾತಿಯ ಐದುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ, ಐದನೆಯವನಾದ ಪೂರುವಿನ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ? ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗನಾದ ಅನು ವಿನ ವಂಶವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಈ ಅನುವಿಗೆ ಸಭಾನರನೂ, ಅವನಿಂದ ಕಾಲನಾಭನೂ, ಅವನಿಂದ ಸೃಂಜಯನೂ, ಅವನಿಂದ ಜನಮೇಜಯನೂ, ಜನ ಮೇಜಯನಿಂದ ಮಹಾಕಾಲನೂ, ಆತನಿಂದ ಮಹಾಮನಸ್ಸೆಂಬವನೂ ಜನಿಸಿ ದರು ಈ ಮಹಾಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಶೀನರನೆಂದೂ, ತಿತಿಕ್ಷುವೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರ ರಾದರು ಇವರಲ್ಲಿ ಉಶೀನರನಿಗೆ ಶಿಬಿ, ವನ, ಕ್ರಿಮಿ, ದರ್ಪರೆಂಬ ನಾಲರು ಪುತ್ರ ರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶಿಬಿಗೆ, ವೃಷದರ್ಭ, ಸುವೀರ, ಮದ್ರ, ಕೇಕಯರೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಉಶೀನರನ ಸಹೋದರನಾದ ತಿತಿಕ್ಷುವಿನ ಮಗನು ವೃಷದ್ರಥನು. ಅವನಿಗೆ ಸಭಾನರ, ಚಕ್ಷು, ಪರೋಕ್ಷರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರ ರುಂಟು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸಭಾನರನಿಂದ ಹೇಮನೂ, ಹೇಮನಿಂದ, ಸುತಪನೂ, ಅವ ನಿಂದ ಬಲಿಯೆಂಬವನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಬಲಿಯ ತಪಃಫಲದಿಂದ, ಅವನ ಕ್ಷೇತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಅಂಗ, ವಂಗ, ಕಳಿಂಗ, ಸಿಂಹಳ, ಪುಣ್ಡ್ರ, ಆಂಧ್ರರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಕುಮಾರರು ಹುಟ್ಟಿ, ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಆರು ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯ ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅಂಗನಿಂದ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಕ್ರಮವಾಗಿ, ಖನ ಪಾನ, ಹವಿರಥ, ಧರ್ಮರತ, ಚಿತ್ರರಥರೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು. ಚಿತ್ರರಥನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಈ ಚಿತ್ರರಥನಿಗೆ ರೋಮನೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಈತನು ದಶರಥನಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ದಶರಥನು ತನ್ನ ಮಗಳಾಗ ಶಾಂತೆಯೆಂಬವಳನ್ನು ಈ ರೋಮಪಾದನಿಗೆ ಸ್ವೀಕಾರ ಕೊಟ್ಟನು ಈ ಶಾಂತೆಯನ್ನು ಋಶ್ಯಶೃಂಗನೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯು ಮದುವೆ ಯಾದನು. ಈ ಶಾಂತೆಯನ್ನು ಋಶ್ಯಶೃಂಗನು ವಿಭಾಂಡಕಮುನಿಗೆ ಹರಿಣಿ

ಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಒಮ್ಮೆ ರೋಮಪಾದನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕ್ಷಾಮವುಂಟಾದಾಗ, ಋಶ್ಯಶೃಂಗನನ್ನು ಪಟ್ಟಣದೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದರೆ ಸುವೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಕೇಳಿ, ರೋಮಪಾದನು, ಅವನನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಕೆಲವು ವೇಶ್ಯೆಯರನ್ನು ಆವನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು ಆ ವೇಶ್ಯೆಯರು ತಮ್ಮ ಹಾವಭಾವವಿಲಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ಆಲಿಂಗನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಅವನು ಬಂದಮೇಲೆ ರಾಜಕುಮಾರಿಯಾದ ಶಾಂತೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತು ಈ ಋಶ್ಯಶೃಂಗನೇ ತನ್ನ ಮಾವನಾದ ರೋಮಪಾದನಿಂದ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಸಂತಾನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ದಶರಥನೂ ಕೂಡ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಈ ಋಶ್ಯಶೃಂಗನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಸುಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ರೋಮಪಾದನಿಗೆ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಚತುರಂಗನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನ ಮಗನು ಪೃಥುಲಾಕ್ಷನು. ಈ ಪೃಥುಲಾಕ್ಷನಿಗೆ, ಬೃಹದ್ರಥ, ಬೃಹತ್ಕರ್ಮ, ಬೃಹದ್ಭಾನುವೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬೃಹದ್ರಥನಿಗೆ ಬೃಹನ್ಮನನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಅವನ ಮಗನು ಜಯದ್ರಥನು. ಈ ಜಯದ್ರಥನಿಗೆ ಸಂಭೂತಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನೂ, ಇವನಿಂದ ಧೃತಿಯೂ, ಧೃತಿಯಿಂದ ಧೃತವ್ರತನೂ, ಇವನಿಂದ ಸತ್ಯಕರ್ಮನೂ, ಈತನಿಂದ ರಥನೆಂಬವನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ರಥನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕುಂತೀದೇವಿಯು, ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಒಂದು ಶಿಶುವನ್ನು ಹಡೆದಿದ್ದಳು. ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಯು ಭಯಪಟ್ಟು, ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು, ನದೀಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲಬಿಡಲು, ಅದು ಪ್ರವಾಹವೇಗದಿಂದ ತೇಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಆಡುತಿದ್ದ ಈ ರಥನಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ರಥನು ಆ ಶಿಶುವನ್ನೇ ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಬೆಳೆಸಿದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈತನೇ ಕರ್ಣನು. ಕರ್ಣನ ಮಗನು ವೃಷಸೇನನು.

ರಾಜಾ ! ಇನ್ನು ಯಯಾತಿಯ ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾದ ದ್ರುಹ್ಯನ ಸಂತತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಈತನಿಗೆ ಪುತ್ರಪರಂಪರೆಯಿಂದ, ಬಭ್ರು, ಸೇತು, ಆರಬ್ಧ, ಗಾಂಧಾರ, ಧರ್ಮ, ದುರ್ಮದ, ಪ್ರಚೇತಸ್ಸುಗಳೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು.

ಈ ಪ್ರಚೇತಸ್ಸಿಗೆ ನೂರುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಉತ್ತರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿ, ಮ್ಲೇಚ್ಛಾಧಿಪತಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಯಯಾತಿಯ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ತುರ್ವಸುವಿನಿಂದ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ, ವಹ್ನಿ, ಭಾಗ, ಭಾನುಮಂತ, ಸುಭಾನು, ಕರಂಧಮ, ಮರುತ್ತರೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು! ಈ ಮರುತ್ತನು ತನಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಪೂರುವಿನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ದುಷ್ಯಂತನೆಂಬವನನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಆದರೇನು? ಈ ದುಷ್ಯಂತನು ರಾಜ್ಯದಾಸೆಯಿಂದ ತಿರುಗಿ ಜನಕವಂಶವನ್ನೇ ಸೇರಿಕೊಂಡನು.

ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಇನ್ನು ಯಯಾತಿಯ ಜ್ಯೇಷ್ಠಕುಮಾರನಾದ ಯದುವಿನ ವಂಶವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಈ ಯದುವಂಶ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿದಮಾತ್ರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳೂ ನೀಗುವುವು. ಪರಮಪುರುಷನು ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿದುದು ಇದೇ ವಂಶವಾದುದರಿಂದ, ಇದು ಪರಮಪಾವನವಾದುದು. ಈ ವಂಶವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಯದುವಿಗೆ ಸಹಸ್ರಜಿತ್ತು, ಕ್ರೋಷ್ಟು, ನಲ, ರಿಪುವೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾದ ಸಹಸ್ರಜಿತ್ತಿಗೆ ಶತಜಿತ್ತೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಇವನಿಗೆ, ಮಹಾಹಯ, ವೇಣುಹಯ, ಹೇಹಯರೆಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಹೇಹಯನಿಗೆ ಧರ್ಮನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಈ ಧರ್ಮನಿಂದ ನೇತ್ರನೆಂಬವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈತನಿಗೆ ಕುಂತಿಯೆಂದೂ ನಾಮಾಂತರವುಂಟು. ಈ ಕುಂತಿಗೆ ಸೋಹಂಜಿಯೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈತನ ಮಗನು ಮಹಿಷ್ಮಂತನು. ಇವನಿಂದ ಭದ್ರಸೇವಕನೆಂಬವನು ಜನಿಸಿದನು. ಈತನಿಗೆ ದುರ್ಮದನೆಂದೂ, ಧನಕನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಧನಕನಿಗೆ ಕೃತವೀರ್ಯ, ಕೃತಾಗ್ನಿ, ಕೃತವರ್ಮ, ಕೃತೌಜಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಕೃತವೀರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಜುನನೆಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇವನೇ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು. ಈತನು ಭಗವದಂಶಭೂತನಾದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನಿಂದ ಅಣಿಮಾದಿ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಹೆಚ್ಚೇಕೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ, ವೀರ್ಯಜಯ, ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವನಿಗೆ ಸಮಾನರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಜರು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ.

ಈತನು ನಾಲ್ವತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನಿರಂಕುಶವಾದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತ, ಅನವರತವೂ ಹರಿಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿದ್ದನು. ಈಗಲೂ ಈತನ ನಾಮಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕಳೆದುಹೋದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಲಭಿಸುವುವು. ಈತನು ಜೀವಿಸಿರುವವರೆಗೂ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದನು. ಇವನಿಗೆ ಸಾವಿರಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಆದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಐದುಮಂದಿ ಹೊರತು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಶುರಾಮನಿಂದ ಸಂಹೃತರಾದರು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಳಿದುಬಂದ ಆ ಐದುಮಂದಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಜಯಧ್ವಜ, ಶೂರಸೇನ, ವೃಷಣ, ಮಧು, ಊರ್ಜಿತರೆಂದು ಹೆಸರು. ಜಯಧ್ವಜನಿಂದ ತಾಳಜಂಘನೆಂಬವನು ಜನಿಸಿದನು. ಇವನಿಗೆ ತಾಲಜಂಘರೆಂಬ ನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಔರ್ವಮಹಾಮುನಿಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ದಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಈ ನೂರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನಾದ ವೀತಿಹೋತ್ರನೆಂಬವನಿಗೆ ಮಧುವೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಅವನಿಂದ ವೃಷ್ಣಿ ಮೊದಲಾದ ನೂರುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು. ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಿಗೆ ಮಾಧವರೆಂದೂ, ಯಾದವರೆಂದೂ ಹೆಸರಾದುದಲ್ಲದೆ, ಇವರಲ್ಲಿ ವೃಷ್ಣಿಯೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾದುದರಿಂದ, ಇತರರಿಗೂ ವೃಷ್ಣಿಗಳೆಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿ, ಈ ಕುಲಕ್ಕೆ ವೃಷ್ಣಿಕುಲವೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಯದುವಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಸಂತತಿಯು ಹೀಗಾಯಿತಷ್ಟೆ? ಈತನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಕ್ರೋಷ್ಟುವಿನಿಂದ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಕ್ರಮವಾಗಿ, ವೃಜಿನವಂತ ಶ್ವಾಹಿತ, ಉರು, ಶಂಕು, ಚಿತ್ರರಥ, ಶಶಿಬಿಂದುವೆಂಬವರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ಶಶಿಬಿಂದುವು ಮಹಾಯೋಗಿಯೆನಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಗುಣಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತಿದ್ದನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ *ಜಾತಿಶ್ರೇಷ್ಠಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಹದಿನಾಲ್ಕು ರತ್ನಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಭಾಗಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈತನನ್ನು ಜಯಿಸತಕ್ಕ ರಾಜರು ಬೇರೊಬ್ಬರಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಶಶಿಬಿಂದುವಿಗೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಮಂದಿ ಪತ್ನಿಯರು. ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಈ ರಾಜನು ಆ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಕೋಟಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪೃಥುಶ್ರವನೇ ಮೊದಲಾದ ರೆರುಮಂದಿ ಪ್ರಧಾನನಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ

---

* ಹದಿನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ರತ್ನಗಳೆಂದರೆ ಆಯಾ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡವುಗಳೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು. ಈ ವಿಚಾರವು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಗಜವಾಜಿರಥಾಸ್ತ್ರೀಪು ನಿಧಿ ಮಾಲಾಂಬರದ್ರುಮಾಃ । ಶಕ್ತಿ ಪಾಶ ಮಣಿ ಛತ್ರ ವಿಮಾನಾನಿ ಚತುರ್ದಶ" ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಧರ್ಮನೆಂಬವನಿಗೆ ಉಶನಸ್ಸೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈತನು ನೂರಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದನು. ಈತನ ಮಗನು ರುಚಕನು. ಈ ರುಚಕನಿಗೆ, ಪುರುಜಿತ್ತು, ರುಕ್ಮ, ರುಕ್ಮೇಷು, ಪೃಥು, ಜ್ಯಾಮಘರೆಂಬ ಐವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಜ್ಯಾಮಘನಿಗೆ ಶೈಬ್ಯೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಿದ್ದಳು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಜ್ಯಾಮಘನು,ಅವಳ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ, ಬೇರೆ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಈ ರಾಜನು, ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಂದರಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅವಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ವಿವಾಹವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವಳನ್ನು ಉಪಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಬೇಕೆಂದು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಕರೆತರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಶೈಬ್ಯೆಯು ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕೋಪದಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ವಂಚಕನೆ! ನನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸುವೆಯಾ? ಈ ರಥದಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ? ಎಂದು ಆರ್ಭಟಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಗರ್ಜನೆಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ರಾಜನು, ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ "ಪ್ರಿಯೆ! ಇವಳು ನಿನ್ನ ಸವತಿಯಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಸೊಸೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸು!" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶೈಬ್ಯೆಯು, ಕೋಪಪೂರ್ವಕವಾದ ಹಾಸ್ಯದಿಂದ, ಪತಿಯನ್ನು ಮೂದಲಿಸುತ್ತ "ಆಹಾ! ಇದೀಗ ಒಪ್ಪತಕ್ಕ ಮಾತು! ಮೊದಲೇ ನಾನು ಬಂಜೆ! ಇದರಮೇಲೆ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಸವತಿಯರೂ ಇಲ್ಲ. ಇವಳು ನನಗೆ ಸೊಸೆಯಾಗುವಳಲ್ಲವೆ? ಸುಳ್ಳಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸುವೆಯಾ?" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾ ರಾಜನು "ಒಲೈ ಪ್ರಿಯೆ! ಈಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಮುಂದೆಯಾದರೂ ನಿನಗೆ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಆ ಮಗನಿಗೆ ಇವಳನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡುವೆವು" ಎಂದನು. ಶೈಬ್ಯೆಯು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಈ ರಾಜನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಸಂತಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈತನಿಗೆ ವಿದರ್ಭನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಕುಮಾರನಿಗೇ ಆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡಿದರು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಯದುವಂಶಾನುಕಮವು.

ರಾಜಾ ಕೇಳು! ಈ ವಿದರ್ಭನಿಗೆ, ಕುಶ, ಕ್ರಥ, ರೋಮಪಾದರೆಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಾದರು ಇವರಲ್ಲಿ ರೋಮಪಾದನಿಂದ ಬಭ್ರುವೂ,ಆವನಿಂದ ಕ್ರತುವೂ,ಕ್ರತುವಿನಿಂದ ಕುಶಿಕನೂ, ಕುಶಿಕನಿಂದ ಚೇದಿಯೆಂಬವನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಚೇದಿಯಿಂದ ದಮಘೋಷನೇ ಮೊದಲಾದ ಚೈದ್ಯರಾಜರು ಜನಿಸಿದರು. ವಿದರ್ಭಪುತ್ರನಾದ ಕ್ರಥನಿಗೆ ಕುಂತಿಯೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಹೀಗೆಯೇ ಇವನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಕ್ರಮವಾಗಿ,ವೃಷ್ಣಿ, ನಿರ್ವೃತಿ, ದಶಾರ್ಹ, ವ್ಯೋಮ, ಜೀಮೂತ, ವಿಕೃತಿ, ತೀವ್ರರಥ, ನವರಥ, ಶಕುನಿ, ಕರಂಭ, ದೇವರಾತ, ದೇವಕ್ಷತ್ರ, ಮಧು, ಕುಕುರಕ, ಪುರುಹೋತ್ರ, ಸಾತ್ವತರೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಸಾತ್ವತನಿಗೆ ಭಜಮಾನ, ಭಜಿ, ದೀಪ್ತ, ವೃಷ್ಣಿ, ದೇವಾವೃಥ, ಅಂಧಕ, ಮಹಾಭೋಜರೆಂಬ ಏಳುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಭಜಮಾನನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದು, ಒಬ್ಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ರೋಚಿ, ಕಂಕಣ, ವೃಷ್ಣಿಯೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶತಜಿತ್ತು, ಸಹಸ್ರಜಿತ್ತು, ಅಯುತಜಿತ್ತೆಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಸಾತ್ವತನ ಐದನೆಯ ಮಗನಾದ ದೇವಾವೃಥನಿಗೆ ಬಭ್ರುವೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಆರ್ಯರಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ಲೋಕಗಳೆರಡುಂಟು. ಆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು "ನಾವು ದೇವಾವೃಥ ಬಭ್ರುಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ಕಿವಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಕೇಳುತಿದ್ದೆವೋ, ಅದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆವು. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಈ ಬಭ್ರುವನ್ನು ಮೀರಿದ ಗುಣಾಢ್ಯರು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ದೇವಾವೃಥನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನನು. ಈ ತಂದೆಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ವಂಶಜರಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರದ ಅರುವತ್ತೈದು ಮಂದಿ ಪುರುಷರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಹೊಂದಿಸಿರುವರು" ಎಂದು ಆ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಗಳು! ಇದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಸಾತ್ವತನ ಪುತ್ರನಾದ ಮಹಾಭೋಜನು ಬಹಳ ಧರ್ಮಾತ್ಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇವನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಭೋಜರೆಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವರು. ಸಾತ್ವತನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗನಾದ ವೃಷ್ಣಿಗೆ, ಸುಮಿತ್ರನೆಂದೂ, ಯುಧಾಜಿತ್ತೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಯುಧಾಜಿತ್ತಿಗೆ ಶಿನಿಯೆಂದೂ ಅನಮಿತ್ರನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅನಮಿತ್ರನಿಗೆ ನಿಮ್ನನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ನಿಮ್ನನಿಗೆ ಸತ್ರಾಜಿತ್ತೆಂದೂ, ಪ್ರಸೇನನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ಅನಮಿತ್ರನಿಗೆ ನಿಮ್ನನೆಂಬವನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಶಿನಿಯೆಂದೂ ಪೃಶ್ನಿಯೆಂದೂ ಬೇರೆ ಇಬ್ಬರು

ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶಿನಿಯಿಂದ ಸತ್ಯಕನು ಜನಿಸಿದನು, ಇವನ ಮಗನು ಯುಯು ಧಾನನು. ಇವನಿಂದ ಜಯನೆಂಬವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಜಯನಿಗೆ ಕುಣಿಯೆಂಬ ಮಗ ನಾದನು. ಕುಣಿಯ ಮಗನು ಯುಗಂಧರನು. ಅನಮಿತ್ರನ ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾದ ಸ್ವಶ್ನಿಗೆ, ಗಾಂಧಿನಿಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ವಫಲ್ಕನೆಂದೂ ಚಿತ್ರಕನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ವಫಲ್ಕನಿಗೆ, ಅಕ್ರೂರ, ಅಸಂಗ, ಸಾರಮೇಯ, ಮೃದುಕ, ಮೃದುಪಟ್ಟಿವ, ವರ್ಮದೃಕ್ಕು, ಧೃಷ್ಟವರ್ಮ, ಕ್ಷತ್ರೋಪೇಕ್ಷ, ಅರಿ ಮರ್ದನ, ಶತ್ರುಘ್ನ, ಗಂಧಮಾದನ, ಪ್ರತಿಬಾಹುವೆಂಬ ಹನ್ನೆರಡುಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಿಗೆ ಸುಸಾರೆಯೆಂಬ ಸಹೋದರಿಯೊಬ್ಬಳುಂಟು. ಇವ ರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನಾದ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ದೇವವಂತನೆಂದೂ, ಉಪದೇವನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಚಿತ್ರರಥನ ಮಗನಾದ ಶಶಿಬಿಂದುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಚೈತ್ರರಥರೆಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವರು. ಚಿತ್ರ ರಥನಿಗೆ ಈ ಶಶಿಬಿಂದುವೊಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪೃಥು, ವಿಡೂರಥ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಂತತಿಗೂ ಚಿತ್ರರಥಸಂತತಿಯೆಂದೇ ಹೆಸರು.

ಸಾತ್ವತನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗನಾದ ವೃಷ್ಣಿಗೆ ಕುಕುರ, ಭಜಮಾನ, ಶುಚಿ, ಕಂಬಲ, ಬರ್ಹಿಷದರೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕುಕುರನಿಂದ ವೃಷ್ಣಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ವಿಲೋಮನೂ, ಆತನಿಂದ ಕಪೋತರೋಮನೂ ಜನಿಸಿ ದರು. ಈ ಕಪೋತರೋಮನಿಗೆ ತುಂಬುರುವು ಬಹಳ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಸಾತ್ವತನ ಆರನೆಯ ಮಗನಾದ ಅಂಧಕನಿಂದ ದುಂದುಭಿಯೂ, ಅವನಿಂದ ದರಿ ದ್ಯೋತನೂ, ಆತನಿಂದ ಪುನರ್ವಸುವೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಪುನರ್ವಸುವಿಗೆ ಆಹುಕ ನೆಂಬ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನೂ, ಆಹುಕಿಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳೂ ಜನಿಸಿದರು. ಆಹುಕ ನಿಗೆ ದೇವಕನೆಂದೂ, ಉಗ್ರಸೇನನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ದೇವ ಕನಿಗೆ, ದೇವವಂತ, ಉಪದೇವ, ಸುದೇವ, ದೇವವರ್ಧನರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರೂ, ಧೃತದೇವೆ, ಶಾಂತಿದೇವೆ, ಉಪದೇವೆ, ಶ್ರೀದೇವೆ, ದೇವರಕ್ಷಿತೆ, ಸಹ ದೇವೆ, ದೇವಕಿಯರೆಂಬ ಏಳುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಏಳುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೂ ವಸುದೇವನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಉಗ್ರಸೇನನಿಗೆ, ಕಂಸ, ಸುನಾಮ, ನ್ಯಗ್ರೋಧ, ಕಹ್ವ, ಶಂಕು, ಸುಭು, ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲ, ವಿಸೃಷ್ಟ, ತುಷ್ಟಿಮಂತರೆಂಬ ಒಂಬತ್ತುಮಂದಿ ಪುತ್ರರೂ, ಕಂಸೆ, ಕಂಸವತಿ, ಕಂಕೆ, ಶೂರಭು, ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲಿಕೆಯರೆಂಬ ಐದುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಜನಿಸಿದರು.

ಈ ಐದುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೂ ವಸುವೇವನ ಸಹೋದರರಾದ ದೇವಭಾಗಾದಿಗಳೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಶಶಿಬಿಂದುವಿನ ಸಹೋದರನಾದ ವಿಡೂರಥನಿಂದ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಶೂರ, ಧ್ವಜಮಾನ, ತಿಮಿ, ಸ್ವಯಂಭೋಜ, ಹೃದೀಕ ರೆಂಬವರು ಜನಿಸಿದರು. ಹೃದೀಕನಿಗೆ ದೇವಬಾಹು, ಶತಧನು, ಕೃತವರ್ಮರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿಡೂರಥನೆಂಬ ಪುತ್ರನಲ್ಲದೆ, ದೇವ ಮೀಢನ ಮಗನಾದ ಶೂರನೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಯಾದವನಿಗೆ, ಮಾರಿಷೆಯೆಂಬ ಪತ್ನಿ ಯಲ್ಲಿ, ವಸುದೇವ, ದೇವಭಾಗ, ದೇವಶ್ರವಸ್ಸು, ಆನಕ, ಸೃಂಜಯ, ಶ್ಯಾಮಕ, ಕಂಕ, ಅನೀಕ, ವತ್ಸಕ, ವೃಕರೆಂಬ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಪುತ್ರರೂ, ಪೃಥೆ, ಶ್ರುತದೇವೆ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ಶ್ರುತಶ್ರವಸ್ಸು, ರಾಜಾಧಿದೇವಿಯೆಂಬ ಐದುಮಂದಿ ಕುಮಾರಿಯರೂ ಜನಿಸಿದರು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ಹದಿನೇಳುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ, ಹಿರಿಯವ ನಾದ ವಸುದೇವನ ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಈತನೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವತಾರಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ಸ್ಥಾನವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ, ದೇವದುಂದುಭಿಗಳೂ ದೇವತೆಗಳ ಆನಕ ವಾದ್ಯಗಳೂ ಮೊಳಗಿದುದರಿಂದ, ಇವನಿಗೆ ಆನಕದುಂದುಭಿಯೆಂಬ ನಾಮಾಂತರ ವುಂಟಾಯಿತು. ವಸುದೇವನ ತಂದೆಯಾದ ಶೂರನು, ತನಗೆ ಮಿತ್ರನಾದ ಕುಂತಿಭೋಜನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಹಿರಿಯಮಗಳಾದ ಪೃಥೆ (ಕುಂತಿ) ಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ದತ್ತುಮಾಡಿದನು. ಕುಂತಿಭೋಜನಿಗೆ ದತ್ತು ಮಗಳಾದುದರಿಂದ ಇವಳಿಗೂ ಕುಂತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಈ ಕುಂತಿಯ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬಾಲ್ಯವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಈಕೆಯು ವಿವಾಹವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರು ವಾಗ, ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯು ಒಮ್ಮೆ ಕುಂತಿಭೋಜನ ಮನೆಗೆ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದನು. ಆಗ ಕುಂತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದಳು. ಇವಳ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯು, ಅವಳಿಗೆ "ದೇವಹೂತಿ" ಯೆಂಬ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯನ್ನುಪದೇಶಿಸಿ ಆ ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕರೆತರಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆಮೇಲೆ ಕುಂತಿಯು, ಒಮ್ಮೆ ನದಿಗೆ ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿ, ಒಂಟಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ, ದೂರ್ವಾಸನು ತನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮಂತ್ರದ

* ಈ ವಿಡೂರಥನು ಸಾತ್ವತಪುತ್ರನಾದ ವೃಷ್ಣಿಯ ಮಗನೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತವು.

ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ತೋರಿದುದರಿಂದ, ಅವಳು ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದಳು. ಒಡನೆಯೇ ಸೂರ್ಯನು ಅವಳಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ಕನ್ನಿಕೆಗೆ ಆತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವೂ, ಭಯವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಆಕೆಯು ಆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು "ದೇವಾ! ನಾನು ದೂರ್ವಾಸನ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದೆನೇ ಹೊರತು, ಬೇರೆಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಕರೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಈ ಶ್ರಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು! ಇನ್ನು ನೀನು ಹೋಗಬಹುದು" ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕಾ ಸೂರ್ಯನು "ಓ ಸುಂದರೀ! ನಮ್ಮಂತಹ ದೇವತೆಗಳ ಸಂದರ್ಶನವು ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಪುತ್ರನು ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನು. ಆದರೆ ವಿವಾಹವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಈ ಕನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಭಯಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ, ನಿನಗೆ ಕನ್ಯಾತ್ವವು ಕೆಡದಂತೆಯೂ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನಿರಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆಗಲೇ ಕುಂತಿಗೆ ಸೂರ್ಯಸಮಾನವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಒಂದು ಶಿಶುವು ಜನಿಸಿತು. ಕುಂತಿಯು ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲುಬಿಟ್ಟಳು. ಆ ಶಿಶುವು ಬೇರೊಬ್ಬ ಪುರುಷನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಅವನಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಡುತಿತ್ತು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈತನೇ ಕರ್ಣನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕುಂತಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಾತನಾದ ಪಾಂಡುರಾಜನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಕುಂತಿಯ ಸಹೋದರಿಯಾದ ಶ್ರುತದೇವೆಯನ್ನು ಕರೂಷಪುತ್ರನಾದ ವೃದ್ಧಶರ್ಮನೆಂಬವನು ವರಿಸಿದನು. ಋಷಿಶಾಪದಿಂದ ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ದಂತವಕ್ತ್ರನೆಂಬ ದೈತ್ಯನು ಜನಿಸಿದನು. ಕುಂತಿಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಹೋದರಿಯೊದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯನ್ನು, ಧೃಷ್ಟಕೇತುವೆಂಬ ಕೇಕಯರಾಜನು ವರಿಸಿದನು. ಈ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತರ್ದನನೇ ಮೊದಲಾದ ಐದುಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರು ಕೈಕಯರೆಂದೇ ಹೆಸರುಗೊಂಡರು. ಕುಂತಿಯ ಬೇರೊಬ್ಬ ಸಹೋದರಿಯಾದ ರಾಜಾಧಿದೇವಿಯನ್ನು, ಅವಂತಿಯೆಂಬ ರಾಜನು ವರಿಸಿ, ಜಯತ್ಸೇನನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಶ್ರುತಶ್ರವಸ್ಸೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಹೋದರಿಯನ್ನು ಚೇದಿರಾಜನಾದ ದಮಘೋಷನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುಪಾಲನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದನು.

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ಶಿಶುಪಾಲನ ಜನನವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹಿಂದೆಯೇ (ಏಳನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ) ಸೂಚಿಸಿರುವೆನು. ಇದುವರೆಗೆ ವಸುದೇವನ ಸಹೋದರಿಯರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆನಷ್ಟೆ? ಇನ್ನು ಆತನ ಸಹೋದರರ ಸಂತಾನಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ವಸುದೇವನ ತಮ್ಮನಾದ ದೇವಭಾಗನಿಗೆ ಕಂಸೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ರಕೇತು, ಬೃಹದ್ಬಲರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಹೋದರನಾದ ದೇವಶ್ರವಸ್ಸಿಗೆ, ಕಂಕವತಿಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಸುವೀರನೆಂದೂ, ಇಷುಮಂತನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಕಂಕನೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಸಹೋದರನಿಗೆ ಕಂಕೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಬಕ, ಸತ್ಯಜಿತ್ತು, ಪುರುಜಿತ್ತೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರಿಯರು ಜನಿಸಿದರು. ಸೃಂಜಯನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಹೋದರನಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲಿಕೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ. ವೃಷ, ದುರ್ಮರ್ಷಣರೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಹೋದರನಾದ ಶ್ಯಾಮಕನಿಗೆ ಶೂರಭುವೆಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ, ಹರಿಕೇಶ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷರೆಂಬ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ವತ್ಸನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಹೋದರನಿಗೆ, ಮಿಶ್ರಕೇಶಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರಸಿಯಲ್ಲಿ, ಬಕನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರಾದರು. ವೃಕನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಹೋದರನಿಗೆ ದೂರ್ವಾಕ್ಷಿಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ, ತಕ್ಷ, ಪುಷ್ಕರ, ಸಾಲ್ವ, ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರಾದರು. ಅನೀಕನೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಸಹೋದರನಿಗೆ, ಸುಧಾಮೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಸುಮಿತ್ರ, ಅನೀತಪಾಲನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರಾದರು. ಆನಕನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಹೋದರನಿಗೆ ಅರ್ಣಿಕೆಯೆಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಋತಧಾಮನೆಂದೂ ಜಯನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಾದರು.

ಇನ್ನು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾದ ವಸುದೇವನ ಸಂತತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ವಸುದೇವನಿಗೆ, ದೇವಕಿ, ಪೌರವಿ, ರೋಹಿಣಿ, ಭದ್ರೆ, ಮದಿರೆ, ರೋಚನೆ, ಇಳೆ, ಎಂಬ ಅನೇಕ ಪತ್ನಿಯರುಂಟಷ್ಟೆ? ಅವಳಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯೇ ಪ್ರಧಾನಪತ್ನಿಯು. ವಸುದೇವನು ಈ ಪತ್ನಿಯರೊಳಗೆ ರೋಹಿಣಿಯೆಂಬವಳಲ್ಲಿ, ಬಲರಾಮ, ಗದ, ಸಾರಣ, ದುರ್ಮದ, ವಿಪುಲ, ಧ್ರುವರೆಂಬವರನ್ನೂ, ಕೃಪನೇ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರನ್ನೂ ಪಡೆದನು. ಮತ್ತು ಪೌರವಿಯೆಂಬವಳಲ್ಲಿ ಭೂತ, ಸುಭದ್ರ, ಭದ್ರಬಾಹು, ದುರ್ಮದ, ಭದ್ರ, ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದರು. ಮದಿರೆಯೆಂಬವಳಲ್ಲಿ ನಂದ, ಶೂರನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಕೋಸಲಪುತ್ರಿಯಾದ ಭದ್ರೆಯೆಂಬವಳಿಗೆ ಕುಲವರ್ಧಕನಾದ ಕೇಶಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗನಾದನು. ರೋಚನೆಯೆಂಬವಳಲ್ಲಿ

ಹಸ್ತ, ಹೇಮಾಂಗದರೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು.* ಇಳೆಯೆಂಬವಳಲ್ಲಿ, ಉರುವಲ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಯಾದವಶ್ರೇಷ್ಠರು ಜನಿಸಿದರು. ಧೃತದೇವೆಯೆಂಬವಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಶ್ರಿತರೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಉಪದೇವೆಯೆಂಬವಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವರ್ಷನೇ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದರು. ಶ್ರೀದೇವೆಯಲ್ಲಿ, ವಸು, ಹಂಸ, ಸುಧನ್ವರೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಆರುಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ದೇವರಕ್ಷಿತೆಯೆಂಬವಳಲ್ಲಿ ಗದನೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಒಂಬತ್ತುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ವಸುದೇವನು ತನ್ನ ಪ್ರಧಾನಪತ್ನಿಯಾದ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮೊದಲಿನ ಏಳುಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಮಂತ, ಸುಷೇಣ, ಭದ್ರಸೇನ, ಋಜು, ಮದನ, ಭದ್ರ, ಸಂಕರ್ಷಣರೆಂದು ಹೆಸರು. ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದೇವಕಿಯ ಎಂಟನೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ದೇವಕಿಗೆ ಈ ಎಂಟುಮಂದಿ ಪುತ್ರರೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸುಭದ್ರೆಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳೂ ಜನಿಸಿದಳು. ಓ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜಾ! ಈ ಸುಭದ್ರೆಯೇ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ತಾಯಿಯು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕ್ಷೀಣದಶೆಯುಂಟಾಗುವುದೋ, ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಈ ವಿಧವಾದ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಿದುದರಿಂದಲೇ, ಭಗವಂತನು ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿದನು. ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ಈ ವಿಧವಾದ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಆಯಾ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೂ, ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇವನೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನೇ ಹೊರತು, ಆತನನ್ನು ನಿಯಮಿಸತಕ್ಕವರು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇತರ ಜೀವಾತ್ಮರು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಗೆ ಆತನು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವನೇ ಹೊರತು, ತಾನು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆತನು ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚದ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಲ್ಲನು. ಆತನ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಡೆಯುವುವು. ಆತನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜೀವಾತ್ಮರನ್ನನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರತು ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದ್ಯವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿದಾಗ, ಅವನಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೆಲ್ಲರೂ, ಆತನ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದಲೂ, ಅವನ ಸಹವಾಸಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನೇ

ಹೊಂದುವರು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಈ ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿ, ಧನಮದದಿಂದಲೂ, ಅಧಿಕಾರಮದದಿಂದಲೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಬ್ಬಿ, ಅನೇಕ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು, ರಾಕ್ಷಸಸಮಾನರಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನು,ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರಭೂತರಾದ ಆ ರಾಜಾಧಮರನ್ನಡಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿದನು. ಈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನೊಡಗೂಡಿ ನಡೆಸಿದ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಊಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುವು. ಈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಅವತಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಮುಂದೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ, ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನೂ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ನೀಗಿಸತಕ್ಕ ಪರಮಪಾವನವಾದ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿರುವನು. ಕೇವಲದೋಷಪ್ರಚುರವಾದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿಯೂಕೂಡ, ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥದಂತೆ ಪರಮಪಾವನವಾಗಿಯೂ, ಅಮೃತಪ್ರಾಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆತನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದಾವರ್ತಿ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದವರು, ತಮ್ಮ ಕರ್ಮವಾಸನೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದು, ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಭೋಜ, ವೃಷ್ಣಿ, ಅಂಧಕ, ಮಧು, ಶೂರಸೇನ, ದಶಾರ್ಹ, ಕುರು, ಸೃಂಜಯ, ಪಾಂಡು, ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲದವರಿಂದ, ಅನವರತವೂ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಅದ್ಭುತ ವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಸ್ನೇಹಸೂಚಕವಾದ, ತನ್ನ ನೋಟಗಳಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಮೃದುಗಂಭೀರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಗಮನವಿಲಾಸದಿಂದಲೂ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾದ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಮನುಷ್ಯಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೋಹಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಮಕರಕುಂಡಲಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಕಿವಿಗಳಿಂದಲೂ, ನುಣುಪಾದ ಕಪೋಲಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಂದರವಾದ ಮಂದಹಾಸದಿಂದಲೂ ನಿತ್ಯಶೋಭೆಯನ್ನು ಬೀರುತಿದ್ದ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖಕಮಲಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಒಂದಾವರ್ತಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಪುರುಷರೂ ತಿರುಗಿ ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟಾವರ್ತಿ ನೋಡಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಎವೆಯಾಟವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ನಿಮಿಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ನಿಂದಿಸುವರು. ಓ ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನು, ಲೀಲಾಮಾನುಷವಿಗ್ರಹದಿಂದ ವಸುದೇವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತಿದ್ದನು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪೂತನೆ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಅವರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ

ನೂರುನೂರು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ತನ್ನ ಆಜ್ಞಾರೂಪವಾದ ವೇದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿ, ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಭಾರತಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವ ನೆವದಿಂದ, ಅನೇಕ ದುಷ್ಟಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಭೂಭಾರವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ, ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಪರಮಭಕ್ತನಾದ ಉದ್ಧವನಿಗೆ ತತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಈಗ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ಥಾನವಾದ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಇದು ನವಮಸ್ಕಂಧವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ.

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

ಶುಭಂ ಭೂಯಾತ್

